Kincses

2026 Kalendárium

1526
MOHÁCS

SZOMSZÉDOK
NYUGDÍJAS SZÖVETKEZET

Új lendülettel a munka világában!

Ismerje meg, hogyan vonhat be tapasztalt nyugdíjas munkaerőt vállalkozásába!

www.szomszedok.eu

Győr | Pápa | Sopron | Székesfehérvár
Szombathely | Tatabánya | Veszprém

KINCSES KALENDÁRIUM

A 2026-OS ESZTENDŐRE

GRANIT INVEST KFT.
BUDAPEST

Főszerkesztő: **Jakubovits Anna**

Kiadja a **Granit Invest Kft.**
1062 Budapest, Váci út 1–3.

Felelős kiadó: **Prosits Attila**
ügyvezető igazgató

Kivitelezés: **NEXUX Kft.**

Lapigazgató: **Villás Károly**

Műszaki vezető: **Lénárt Zsolt**

Címlapterv, nyomdai előkészítés: **M. Nagy Péter**

Nyomdai előállítás:

eds zrínyi

Adatkezelési és játékszabályzatunkról
a kincses.hu/szabalyzatok.html weboldalon tájékozódhatnak.

Nyomtatva 44 000 példányban

A Kincses Kalendárium összeállítása során felhasználtuk
a Wikipédia (http://wikipedia.org) anyagait.

A szerkesztés lezárva: 2025. augusztus 31.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt.

Megrendelhető a postákon, a hírlapot kézbesítőknél, a posta webshopjában
(külföldről is, közvetlen link: kincses.hu/posta), e-mail-ben a hirlapelofizetes@posta.hu
címen, telefonon a 06-1-767-8262 számon, levélben a MP Zrt. 1900 Budapest címen.

Árus terjesztés: Lapker Zrt., a Libri és Líra könyvesboltok,
külföldön: Colorinterpress Kft.

Ára 2550 Ft, előfizetőknek 2195 Ft.

HU ISSN 0133-9613

Kedves Olvasóink!

Szeretném bemutatni Önöknek Milikét, aki a nyáron lett 98 éves. Vékony, fürge asszony. A születésnapját már a nyugdíjas otthonban ünnepelte, volt torta, virág, rokonok, még a dédunokák is fölköszöntötték, pláne az otthon többi lakója.

Milike nemrég elesett a lakásában, szép polgári otthonában, s mert egyedül élt, nehezen jutott mentőhöz, műtéthez. Nem mert már, nem merték már egyedül hagyni, így az elfekvőbe utalták. De Milike nem szereti az elfekvőt, őt sem kedveli a sok ágyhoz kötött beteg. Milike ugyanis nem nagyon feküdt, szervezkedni kezdett. Olvasókör, színjátszás – mindenki kapott könyvet, szerepet, volt próbatábla, szereposztás.

Így történt, hogy Milikét áthelyezték egy otthonba, a kórházban elfekvőknek ezt a fürge gyógymódot nem tartotta hatásosnak senki. A rokonok intézkedtek, jöttekmentek, Milike már jó helyen van, egy lakásához közeli otthonban.

Ebben az otthonban pezseg az élet.

Milike fölolvas a társaságnak, aztán kiosztja mindenkinek a megfelelő könyvet. Mondtam már, hogy Milike könyvtáros volt? Mondani sem kell, ez a vékony, kicsi asszony ezüst koronával a fején mindent olvasott, mindent értett és tudta, kinek, mi passzol. Az otthon lakói kezdetben tiltakoztak, szürke hályog, sok dioptria, sorozat a tévében – és egyéb kifogások – de Milike edzett népművelő. Akkor fölolvassák egymásnak. Nincs vita!

A vita egyébként Milike szótárban nem ismert. Ő intézkedik, rendezkedik, ide ültet, oda állít. A gondozókat is rendezi, mert nem lehet úgy színdarabot rendezni, hogy jönnek közben az infúzióval meg a bébipapával. Micsoda rendetlenség már? Tessék kivárni a szünetet!

Józsi bácsi ül a Juci néni mellé, végszavaznak egymásnak, Klárika pedig Julcsival próbálja a féltékenységi jelenetet a sarokban. Kicsit kiabálnak, a hallásuk sem százas már – de tutira így volt a való világban is.

A látogatók türelmesen várnak a csapó ajtó előtt - ha véget ér a próba, bejöhetnek. Ne, kedves Olvasóink, ne gondolják, hogy mindenki örül Milikének. Olyik rokon már inkább siratni jönne, begyűjtené az örökséget, rendelné a koszorút, nem a betűéhes, izgatott, sminkelésre, föllépésre készülő, ünnepi otthonkába öltözött fölmenőjére kíváncsi. Még a végén eldobják a gyógyszert, a szemüveget, a hallókészüléket, a mankót! Mi lesz így velük, a lemenőkkel, akik várják a megüresedő helyet, amit végre elfoglalhatnak? Hova lett a rend?

Milike átrendezte a világot. Új rendet teremtett.

Ha vele tartunk, sose halunk meg.

Jakubovits Anna

TARTALOM

Kedves Olvasóink! 3

NAPTÁR 6

NÉVNAPTÁR 54

HAZAI FÖLDÖN
Végzetes sóvárgása a küzdelemnek 70
Amikor a testvérek szíve vérzik 80
Szemfényvesztők a múltból 86
Boltíves világ a hegyben 92
Autópálya az űrbe 98
Minden fűszál beépíthető 101
Bereg mindenki mosolya 105
Belföldi krónika 109

GAZDÁLKODÁS
Függét mutatnak a klímaváltozásnak 116
Az istenek gyümölcse 120
Tárgyalkotók 124

TUDOMÁNY, TECHNIKA
Viharálló szivacsvárosok 133
A vadmacska öntörvénye 138
A világ képmása 142

HATÁRAINKON TÚL
Játszótér a tengeren 147
Namaszté! 151
Nagy fal, üveghíd, tűhegy 156
Ez történt a világban 161

SORSOK, EMBEREK
Béke a háborúban 168
Megeshetne másképp is 171
Dróthálós álom a végeken 175
Lopott nyúlból paprikás 178
Fölgyorsult az idő, a verseny 182
A butácska szőke álma 188

TARTALOM

CSALÁD, OTTHON
Az örök szakácsnő receptjei....192
Csontját, húsát, dagadóját? 195
Erényeseknek nem való étek....199
Harangszóba kapaszkodom....202

KIKAPCSOLÓ
Csettegők a vizeken 204
Egy kocka csoki, egy korty bor....208
Horoszkóp 2026-ra....212
Sudoku 214
Keresztrejtvény 215
Tesztelje tudását!....216
Ötvenéves a Skála Kópé 217
Szám szerint....219
A 2025. évi rejtvények nyertesei....220

KÉPREGÉNY
A zsaru és a zsoltár....221

IRODALOM
Zsolt Béla: Naiv szonett....227
Dukai Takách Judit: Leányélet....227
Kisfaludy Atala: Felelet egy kérdésre....227
Fazekas Mihály: Nyári esti dal 228
Petelei István: Apró képek – Az uram....228
Szép Ernő: Egy falat föld, egy korty tenger – Génua 230
Nagy Endre: Őfelsége, a közvélemény....233
Kosztolányi Dezső: A költő tentásüvege – Elutazás előtt Josénak 235

SPORT
A nyíl maradjon a táblában 236
Budapest volt az úttörő 240
Negyven év száguldás....243

KIS KINCSES
Fecske László meséi
A fázós óriás 249
A kívánságlista 251
Buranyek úr nyugalma 253
Gyermekrejtvény....256

JANUÁR

Télhó, Boldogasszony hava

Telihold: 3-án 11 óra 2 perckor
Harmadik negyed: 10-én 16 óra 48 perckor
Újhold: 18-án 20 óra 51 perckor
Első negyed: 26-án 5 óra 47 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Cs	Újév, Fruzsina	Mária, Isten anyja	7.31	16.03	13.31	5.42
2 P	Ábel	Vazul, Gergely	7.31	16.04	14.34	6.58
3 Szo	Genovéva, Benjámin	Genovéva	7.31	16.05	15.51	7.58
4 V	Titusz, Leóna	Angéla, Renáta	7.31	16.06	17.15	8.41
5 H	Simon		7.31	16.07	18.40	9.12
6 K	Boldizsár	Vízkereszt	7.30	16.08	20.00	9.35
7 Sze	Attila, Ramóna	Bálint, Rajmund	7.30	16.09	21.15	9.54
8 Cs	Gyöngyvér	Szeverinusz	7.30	16.10	22.27	10.10
9 P	Marcell	Juliánusz, Marcella	7.30	16.11	23.36	10.24
10 Szo	Melánia	Vilmos	7.29	16.13	–	10.39
11 V	Ágota	Ágota, Honoráta	7.29	16.14	0.44	10.55
12 H	Ernő		7.28	16.15	1.53	11.14
13 K	Veronika	Veronika, Hiláriusz	7.28	16.17	3.01	11.38
14 Sze	Bódog	Félix	7.27	16.18	4.09	12.08
15 Cs	Lóránt, Loránd	Mór, Pál	7.26	16.19	5.13	12.47
16 P	Gusztáv	Marcell	7.26	16.21	6.10	13.37
17 Szo	Antal, Antónia	Antal	7.25	16.22	6.58	14.38
18 V	Piroska	Árpád-házi Szt. Margit	7.24	16.23	7.35	15.47
19 H	Sára, Márió	Márta, Máriusz	7.24	16.25	8.05	17.00
20 K	Fábián, Sebestyén	Sebestyén, Özséb	7.23	16.26	8.28	18.15
21 Sze	Ágnes	Ágnes	7.22	16.28	8.47	19.29
22 Cs	Vince, Artúr	Vince, Artúr	7.21	16.29	9.03	20.43
23 P	Zelma, Rajmund	Emerencia	7.20	16.31	9.19	21.58
24 Szo	Timót	Ferenc	7.19	16.32	9.35	23.15
25 V	Pál		7.18	16.34	9.53	–
26 H	Vanda, Paula	Timóteusz, Paula	7.17	16.35	10.15	0.35
27 K	Angelika	Angéla, Angelika	7.16	16.37	10.43	1.58
28 Sze	Károly, Karola	Tamás, Károly	7.15	16.38	11.22	3.21
29 Cs	Adél	Adél, Valér	7.13	16.40	12.15	4.39
30 P	Martina, Gerda		7.12	16.41	13.24	5.44
31 Szo	Marcella	Bosco Szt. János	7.11	16.43	14.44	6.33

December 22-től január 20-ig
Bak csillagjegy

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

4.

90 éve tett közzé először lemezeladások alapján összeállított slágerlistát a New York-i Billboard magazin.

9.

210 éve tesztelte először Humphry Davy angol kémikus azt a biztonsági lámpát, amit a szénbányákban is használhattak a sújtólégrobbanás veszélye nélkül. A Davy-lámpát 1830-tól 1980-ig a hazai szénbányákban is használták.

12.

70 éve 5,6-os erősségű földrengés rázta meg Dunaharaszti térségét. A földrengésnek két halálos áldozata volt.

17.

60 éve történt a palomaresi incidens, amikor is egy hidrogénbombákat szállító amerikai B–52-es repülőgép a levegőben összeütközött egy tankergéppel, és az ütközés következtében három hidrogénbomba a település közelében zuhant le. Mivel a bombák nem voltak élesítve, nem történt katasztrófa, „csak” két km²-nyi területet meg kellett tisztítani a szétszóródott radioaktív plutóniumtól.

22.

520 éve érkezett a Svájci Gárda első kontingense a Vatikánba.

24.

250 éve született Ernst Theodor Amadeus Hoffmann, a német romantika írója, aki az írás mellett jogászként és zeneszerzőként is tevékenykedett.

30.

100 éve született Lukin László zenepedagógus, karnagy, műfordító.

TÚRATIPPEK — *Siófok télen*

A Balaton mindig jó, télen is. Kikötőbe kényszerített vitorlások keretezik a tájat, a víz nyugodt, a kacsák méltóságosan úszkálnak, csak a sirályok rikoltoznak, mindig ad nekik valaki egy-két morzsát, koldusoknak jótétemény. Pedig jobb szeretik a halat. De hát, szegény sirály …

Siófok végre észrevette, hogy télen is lehet élet. Hogy jönnek emberek, hogy a Balcsi télen is a Balcsi. Így januárban pörgés van. Műjégpálya a parton, a tó sajnos nem fagyott be, a kacsák vígan úszkálnak, aki siklani akar, annak a pálya a pálya. Ott van még lesiklópálya is, büfé, öltözőnek egy kiszuperált busz, kicsit odébb szauna a parton, pezsgős jacuzzi, merülés a hideg Balatonban. És kiadós ebéd a kikötőből induló gasztrosétányon, halak, burgerek, kebabok, miminden is.

Hajó ilyenkor csak a főtéren van. Bár ott mindig.

Immár klasszikus a Széchenyi-emlékmű: áll a szakállas hazafi a hajója kormánykerekénél, néz a távolba, a balatoni kikötő felé, vagy a szebb jövőbe, hát szegény, nem látott elég messzire.

De Varga Imre alkotása méltó a férfiúhoz, a Balatonhoz, a hajózáshoz. Akkoriban volt miben reménykedni. És lőn, Széchenyi Gőzhajózási Társasága Füreden vízre bocsátotta az első balatoni hajót, a Kisfaludyt. Lapátkerekes gőzhajó volt, s ennek a fémből készült szobra áll a siófoki Fő tér szökőkútjában.

Szerencsére nem lát el a kikötőig, ahol éppen bontják a retró szállodát, sírnak a törzsvendégek, ide már ötcsillagos lakók jönnek majd.

A hajókra nyárig kell várni.

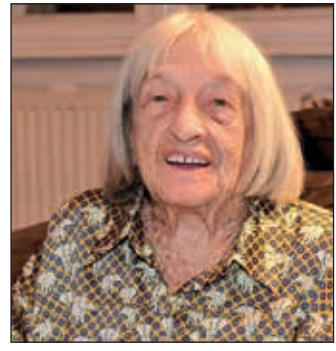
Széchenyinek könnyű. Neki ott van a gőzhajó, télen is.

105 éve született Keleti Ágnes

1940-ben

FOTÓ: KOVÁCS MÁRTON ERNŐ/FORTEPAN

Százévesen

Nem ritka eset, hogy egy gyerekkori betegség magasra ívelő sportkarriert indít el. Így járt az 1921. január 9-én született Ágika is, aki a tüdején talált folt kikezelése kapcsán szeretetett bele a tornázásba, annyira, hogy százéves koráig abba sem hagyta: még ekkor is megcsinálta a spárgát. 2019. április 13-ától néhány nappal 104. születésnapja előtt bekövetkezett, 2025. január 2-ai haláláig a világ legidősebb élő olimpiai bajnoka és még számos egyéb „leg” tulajdonosa volt. Keleti Ágnes győzelmeit és címeit nehéz felsorolni: ötszörös olimpiai bajnok, 46-szoros magyar bajnok, hétszeres csapatbajnok. És akkor világbajnoki címeit és egyéb helyezéseit nem is említettük. A női torna történelmében csak Larisza Latinyina, Věra Čáslavská és újabban Simone Biles tudta megelőzni eredményességben. A tornasportban persze könnyű sokszorozni az érmek számát, mert szerenkénti és összetett, egyéni és csapatgyakorlat áll rendelkezésre. Így nyerhetett Keleti Ágnes Melbourne-ben 1956-ban (miután 1952-ből Helsinkiből már megvolt talajon az aranya) talajon, gerendán és felemás korláton, továbbá a kéziszer csapatban aranyérmet.

Az ’56-os olimpia után Ausztráliában maradt, majd áttelepült Izraelbe, ahol gyakorlatilag megteremtette a tornasportot. Edzőként és a tornász- és testnevelőtanár-képzésben dolgozott, évtizedekig nemzetközi versenybíró is volt. Rövid ideig tartó első házassága után itt ment férjhez másodszor, két fiúgyermeknek adott életet. 80. születésnapja után Amerikába költözött, itt írta meg Egy olimpiai bajnok három élete című 2002-ben megjelent önéletrajzát, melyben élete történetét három korszakra osztva mutatta be: háború előtti ifjúságának származásával terhelt éveit, a háború utáni sikersorozatot és az ’56 utáni szabad éveket. A torna nagyasszonyaként nemzetközi és magyar kitüntetéseinek se szeri, se száma.

1990 után már újra sok időt töltött Magyarországon. Visszakapta magyar állampolgárságát, 2004-ben a Nemzet Sportolójává választották. Holokauszttúlélőként híres volt derűjéről és életigenléséről. 100. születésnapján egy egész nemzet köszöntötte. 2020-ban könyv született róla Mert szeretek élni címmel, melyben sporttársai mesélnek vele kapcsolatos élményeikről, Aki legyőzte az időt címmel pedig portréfilmet forgattak róla. A halál Budapesten érte, itt is alussza örök álmát.

FEBRUÁR

Télutó, Böjtelő hava

Telihold: 1-jén 23 óra 9 perckor
Harmadik negyed: 9-én 13 óra 43 perckor
Újhold: 17-én 13 óra 1 perckor
Első negyed: 24-én 13 óra 27 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 V	Ignác	Brigitta	7.10	16.45	16.09	7.09
2 H	Karolina, Aida		7.08	16.46	17.31	7.36
3 K	Balázs	Balázs, Celerina	7.07	16.48	18.50	7.56
4 Sze	Ráhel, Csenge	András, Veronika	7.06	16.49	20.05	8.13
5 Cs	Ágota, Ingrid	Ágota, Etelka	7.04	16.51	21.17	8.29
6 P	Dorottya, Dóra	Pál, Dorottya	7.03	16.52	22.27	8.44
7 Szo	Tódor, Rómeó	Richárd	7.01	16.54	23.37	8.59
8 V	Aranka	Jeromos	7.00	16.55	–	9.17
9 H	Abigél, Alex	Apollónia, Erik	6.58	16.57	0.46	9.39
10 K	Elvira	Skolasztika, Elvira	6.57	16.59	1.55	10.06
11 Sze	Bertold, Marietta		6.55	17.00	3.01	10.41
12 Cs	Lívia, Lídia	Lídia, Eulália	6.54	17.02	4.01	11.27
13 P	Ella, Linda	Katalin	6.52	17.03	4.53	12.24
14 Szo	Bálint, Valentin	Cirill, Metód	6.51	17.05	5.34	13.30
15 V	Kolos, Georgina	Georgina	6.49	17.06	6.06	14.42
16 H	Julianna, Lilla	Julianna	6.47	17.08	6.31	15.57
17 K	Donát	Donát	6.46	17.10	6.52	17.13
18 Sze	Bernadett	Bernadett, Simon	6.44	17.11	7.09	18.29
19 Cs	Zsuzsanna	Zsuzsanna	6.42	17.13	7.26	19.45
20 P	Aladár, Álmos	Leó	6.40	17.14	7.42	21.03
21 Szo	Eleonóra	Péter, Eleonóra	6.39	17.16	7.59	22.23
22 V	Gerzson		6.37	17.17	8.20	23.46
23 H	Alfréd	Polikárp, Alfréd	6.35	17.19	8.46	–
24 K	Mátyás		6.33	17.20	9.20	1.09
25 Sze	Géza	Mátyás apostol	6.31	17.22	10.07	2.28
26 Cs	Edina	Cézár	6.30	17.23	11.09	3.36
27 P	Ákos, Bátor	Viktor	6.28	17.25	12.24	4.29
28 Szo	Elemér, Antónia	Gábor, Leander	6.26	17.26	13.45	5.09

Január 21-től február 19-ig
Vízöntő csillagjegy

Határidőnapló

NAP-TÁR

4.
100 éve jelent meg James Fenimore Cooper regénye, Az utolsó mohikán. Magyar nyelven az 1924 és 2017 közötti kiadások az eredeti mű rövidített, átdolgozott változatai. Az 1845-ös első kiadásban, illetve a Park kiadó 2019-es kiadásaiban az eredeti mű teljes szövegének fordítása szerepel.

5.
110 éve született Birkás Lilian Liszt Ferenc-díjas operaénekes.

6.
80 éves lenne Radics Béla rockzenész, gitáros, énekes, a magyar rockzene legendás és nagy hatású alakja.

8.
40 éve verte szét könnygázzal és gumibottal a rendőrség a Duna Kör környezetvédelmi sétáját, melyet a hatóságok tiltása ellenére tartottak meg, hogy így tiltakozzanak a bős–nagymarosi vízlépcső megépítése ellen.

19.
40 éve indította el a Szovjetunió egy Proton rakétával a Mir űrállomás első elemét.

20.
30 éve szerezte első női világbajnoki címét (melyet további három követett) Polgár Zsuzsa sakkozó.

25.
50 éves lenne Matatek Judit, a Vakvagányok című film főszereplője, a Mosolyország Alapítvány nagykövete.

TÚRATIPPEK

Az Ófalu békessége

Még rejtőzik a hó alatt a karácsony maradéka.

Lampionok, karácsonyi gömbök, jókívánság-cédulák maradtak a kertekben, a házak előtt, az utcán. Estefelé még a fények is szétáradnak a havas fűvön, a deres kerítéseken, jelzés ez: nem felejtettük el a díszt, a fényt, az ünnepet. Még tartjuk. Még velünk van.

Az utca csöndes. Földszintes, szépen fölújított parasztházak sora adja ezt az utcát. Rajta a múlt ezer pillanata. Egy kilincs, egy cégér, egy tornác, muzeális biciklik halma, egy-egy fölirat, a dédi üzent valamit.

Békásmegyer múltja ma élő jelen.

Szerencse volt annak idején, a lakótelep építésekor, hogy ezt a kicsi falut meghagyták. Nemcsak mementónak, hanem az élet magjának. Őssejt.

A lakótelep mindent eluralt. Hatalmas betonházak, de volt közöttük tér. Békáson legalábbis.

Óvoda, játszótér, közért, iskola, orvosi rendelő, park, üzletek. Szépen kitáblázott utcanevek – senki nem tévedhet el.

Kellett ez a telep, kellett a sok lakás. Családok kerültek tiszta, fürdőszobás, napsütötte lakásokba. Ha betonból volt is.

Nagy szerencse, hogy a faluból meghagytak egy részt. Így tudott keveredni a telep a faluval. Mert a telepi gyerekek átjártak a faluba, az idősebbek a templomba, mert az szerencsére épen maradt, onnan meg jöttek gördeszkázni a helyi suhancok. Nem volt választóvonal.

Ha igen, könnyen át lehetett lépni. Akkor már következmények nélkül.

Mert a háborúban bizony volt elválasztóvonal, a helyi svábokat a kollektív bűnösség elvén kitelepítették, s ez a bűn megtorlatlan maradt. Ma ez a falu a főváros, sőt az ország egyik, a múltat a jelennel összefonó példája.

Annak igen hangulatos. Ősfákkal telepített utcáival, közösségi kertjével, a Tündérkerttel, az ősgyümölcsössel kér bocsánatot. A múltért, a jelenért, s reménykedik a jövőben. Van rá oka.

Szépen tartják, gondozzák, öntözik. A falu a múltjával a jelenében él.

25 éves az emberi géntérkép

Az emberiséget századok óta foglalkoztatják az öröklődés titkai. Azt a folyamatot, melynek során tudományosan is a nyomukba eredhetett, 1865-ben Gregor Mendel osztrák szerzetes borsónövények termesztése során szerzett tapasztalatai indították el, aki rájött, hogy az öröklődésnek van egy bizonyos alapegysége, amelyet a témával foglalkozók később génnek neveztek el, az ezzel foglalkozó tudományt pedig genetikának.

A következő évtizedekben ennek a diszciplínának a kutatása rohamos fejlődésnek indult és számos Nobel-díjat eredményezett. Tudósok felfedezték, hogy a gének kromoszómákba rendeződnek, azokon meghatározott sorrendben és formációban foglalnak helyet, mindezek mögött pedig egy bonyolult, négyféle bázis különböző kombinációjából létrejövő, minden egyes élőlény minden sejtjének sejtmagjában megtalálható molekula, a DNS (dezoxiribonukleinsav) áll, amely maga az örökítő anyag.

Nagy szenzációt keltett, mikor 1953-ban két amerikai tudós, James Watson és Francis Crick leírta a DNS-molekula szerkezetét, a kettős spirált. Azzal pedig, hogy egy génen levő bázisok sorrendjét megállapították, azaz a DNS-t szekvenálták, lehetővé vált egy sor betegség megismerése és gyógyítása.

A feladat tehát a teljes emberi génállomány feltérképezése volt. Az ún. Human Genome Project, az emberi genom teljes DNS-szekvenciájának, a DNS-ben a fenti módon kódolt információk begyűjtésének és leírásának nagyszabású programja hosszú előkészítő munka után 1990-ben indult az USA-beli California és Stanford egyetemeken. Első és alapvető eredményeit 25 évvel ezelőtt egymástól függetlenül két vezető tudományos folyóirat, a Science és a Nature jelentette meg 2001. februári számában.

A kutatás teljes egészében 2003 májusáig, kisebb kiegészítésekkel és újabb és újabb finomításokkal végül is 2023-ig tartott. A géntérkép nagyjából 28 000-36 000 gént és nagyságrendileg 3 milliárd bázispárt tartalmaz.

Megalkotásával gyakorlatilag az orvostudomány fejlődésének új, forradalmi szakasza nyílt meg, ugyanakkor sokan rájöttek, hogy ez a felfedezés nagy üzleti lehetőséget is kínál: számos vállalkozás ajánl egyéni géntérkép-feltárást, melynek igénybevételéhez alapos tájékozódás javasolt.

MÁRCIUS

Tavaszelő, Böjtmás hava

Telihold: 3-án 12 óra 37 perckor
Harmadik negyed: 11-én 10 óra 38 perckor
Újhold: 19-én 2 óra 23 perckor
Első negyed: 25-én 20 óra 17 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 V	Albin	Leontina, Lea	6.24	17.28	15.07	5.37
2 H	Lujza	Ágnes, Henrik	6.22	17.29	16.26	6.00
3 K	Kornélia	Frigyes, Kornélia	6.20	17.31	17.42	6.18
4 Sze	Kázmér	Kázmér, Luciusz	6.18	17.32	18.56	6.33
5 Cs	Adorján, Adrián	Adorján, Kolett	6.16	17.34	20.07	6.48
6 P	Leonóra, Inez	Koletta	6.14	17.35	21.18	7.04
7 Szo	Tamás	Perpétua, Felicitász	6.12	17.37	22.29	7.21
8 V	Zoltán	János, Domonkos	6.11	17.38	23.39	7.41
9 H	Franciska, Fanni		6.09	17.40	–	8.06
10 K	Ildikó	Emil	6.07	17.41	0.47	8.37
11 Sze	Szilárd	Konstantin	6.05	17.43	1.49	9.19
12 Cs	Gergely	Gergely, Maximilian	6.03	17.44	2.44	10.10
13 P	Krisztián, Ajtony	Patrícia	6.01	17.46	3.29	11.12
14 Szo	Matild	Matild, Paulina	5.59	17.47	4.05	12.22
15 V	Nemz. ünn., Kristóf	Kelemen, Lujza	5.57	17.49	4.33	13.35
16 H	Henrietta		5.55	17.50	4.55	14.51
17 K	Gertrúd, Patrik	Patrik, Gertrúd	5.53	17.51	5.14	16.07
18 Sze	Sándor, Ede	Cirill, Sándor	5.51	17.53	5.31	17.24
19 Cs	József, Bánk	József	5.49	17.54	5.47	18.43
20 P	Klaudia	Alexandra	5.47	17.56	6.05	20.04
21 Szo	Benedek	Benedek, Miklós	5.45	17.57	6.24	21.29
22 V	Beáta, Izolda	Beáta, Katalin	5.43	17.59	6.49	22.54
23 H	Emőke		5.41	18.00	7.21	–
24 K	Gábor, Karina	Gábor	5.39	18.01	8.05	0.17
25 Sze	Irén, Irisz		5.37	18.03	9.02	1.29
26 Cs	Emánuel	Emánuel	5.34	18.04	10.13	2.27
27 P	Hajnalka	Lídia	5.32	18.06	11.32	3.10
28 Szo	Gedeon, Johanna	Johanna	5.30	18.07	12.52	3.41
29 V*	Auguszta		6.28	19.09	15.11	5.05
30 H	Zalán		6.26	19.10	16.26	5.24
31 K	Árpád	Benjámin	6.24	19.11	17.39	5.40

* A nyári időszámítás kezdete

Február 20-tól március 20-ig
Halak csillagjegy

A tavasz kezdete: március 20. 15.46

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

1.
570 éve született II. Ulászló, ragadványnevén Dobzse László, Jagelló-házi cseh és magyar király.

4.
100 éve született Kokas Ignác Kossuth-díjas festőművész, a Magyar Művészeti Akadémia tagja.

6.
100 éve született Andrzej Wajda lengyel filmrendező, aki számtalan filmes díjon kívül 2012-ben a Magyar Érdemrend Nagykeresztje kitüntetést is átvehette.

9.
250 éve jelent meg Adam Smith könyve, A nemzetek gazdagsága, a klasszikus közgazdaságtan alapműve.

10.
80 éves lenne Venczel Vera Jászai Mari-díjas színésznő, érdemes és kiváló művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja.

11.
120 éve született Bánhidi László magyar színész, egyik legemlékezetesebb alakítása a Tüskevár című film Matula bácsija.

16.
100 éve indította el Robert H. Goddard az első folyékony hajtóanyagú rakétát a Massachusetts állambeli Auburnben, Goddard nagynénjének farmján. A rakéta mindössze 2,5 másodpercig repült, 12,5 méterre emelkedett, de bebizonyította, hogy a folyékony hajtóanyaggal működő rakéták repülése lehetséges.

TÚRATIPPEK

Dera-szurdok

Piliszentkeresztre indulunk Dobogókőről, a napfölkeltéből. Ha nem is ő dobog, a te szíved biztosan.

Hullámzik a pára a Dunakanyar fölött, a hajnal pírja áttörni készül, a hegyek kékje még ellenáll, de aztán a madarak koncertje elsöpör minden kétkedést: újra egy reggel.

Lemegyünk az erdőn, fák föld fölött terpeszkedő gyökereit csodáljuk, ha az élet élni akar, akkor ott nincs pardon. Minden csupasz, csak alul bukkan elő az élet. A korai. Fölül átlátni az égre, kék és csiripel.

Elérjük a szurdokot. Hatalmas kősziklákkal dobálta tele az óriás, jobbról erdő, magasba nyúló fatörzsek, balról égig érő fák, közbül néhány mohás szikla, aztán jön a csoda.

A szurdok oldalán omlik le a hóvirág. Nem egy-egy kicsi, szerény hóvirágocska, hanem zuhatag. Ezernyi fehérfejű, meghódítják a domboldalt, elborítják a fák gyökereit, fölkúsznak a meredélyen, azt hinnéd, ez az ő birodalmuk.

És jól hiszed. Nem tudsz kapaszkodni a méretes fákban, nem tudsz lecsúszni a sáros partfalakon, mert félsz, hogy elgázolod a hóvirág-birodalmat. Bár a magad épsége sem utolsó, botladozol, kapaszkodol, sáros vagy már mindenhol, térdig biztos, csúszik minden, nem csak a cipőd.

A patak partján megkönnyebbülsz egy kicsit, itt csak a síkos kövek kezdik ki az érzékeidet, na puff, esetleg vizes leszel, de a fehér hercegnők épen maradnak. Nézik a kínlódásodat, pirulnak is kicsit, de még illegetik magukat, hogy örüljél, gyerek.

Addig örüljél, gyerek, amíg itt vagy. Mert az út végén vár a benzingőz, az autók, buszok, a népek, akik közül sokan nem is sejtik, hol járnak, mit hagynak el maguk mellett, mögött. Helyett.

100 éves a Corvin Áruház

„Minden szinten szinte minden!” Emlékszünk? Élemedettebbeknek: „Legnagyobb áruház – legnagyobb választék!” Ez a kevéssé szellemes szlogen tényleg az ország legnagyobb áruházát hirdette: az 1926. március elsején megnyílt, klasszicizáló, szárnyas angyalokkal és Hermész-fejekkel díszített homlokzatú, kifelé jón oszlopokkal kétszintest mutató, ám belső terében négyszintes hatalmas palotát. A Keleti és a Nyugati pályaudvartól egyforma távolságra levő, helybéli és vidéki látogató számára egyaránt könnyen megközelíthető épület, a mai plázák elődje, „egész kis város” – ahogy a Pesti Hírlap fogalmazott –, valóban minden vásárlók paradicsoma volt. Az épületet Reiss Zoltán tervezte, a homlokzat szobrai Beck Ö. Fülöp és Pongrácz Szigfrid munkái.

A Corvin mindenben a világszínvonalat képviselte. Küllemében, az áruk és a kiszolgálás minőségében egyaránt egyenrangúnak tartották a nagy párizsi és londoni áruházakkal. Itt helyezték üzembe 1931-ben Budapest első mozgólépcsőjét. 33 kirakatával, 52 osztályával, luxuscikkeket és olcsóbb, ámde jó minőségű termékeket egyaránt ajánló kínálatával, kávézóval, jegyirodával, fényképészműteremmel, csomagküldő szolgálattal az áruház valóban a mai, nemcsak vásárlást, hanem tartalmas időtöltést lehetővé tevő bevásárlóközpontok őse. Belső tereiben divatbemutatóknak, kiállításoknak adott otthont, szalonzenével is szórakoztatták a vásárlásba netán belefáradt vendégeket. Amit talán sugallt a hely szelleme is: 20 évvel korábban ezen a helyen nyílt meg az Apollo projektográf, Budapest első direkt rendszeres filmvetítések céljára tervezett épülete. Mikor a mozi Royal Apollo néven az Erzsébet körútra költözött, az épület színházként működött tovább. Az Apollo Kabarét, illetve Apollo Színházat 1923-ban bontották le.

A Corvin a háborúban kiégett, majd a szovjet jóvátétel része lett, minimális felújítás után 1952-ben nyílt meg újra Budapest Nagyáruház néven. ’56-ban súlyos károk érték, később különböző nagyvállalatok kezelésében működött. A teljes belső felújításra csak a hatvanas években került sor, ekkor kapta nevezetes alumíniumburkolatát is. Az épületet 2003-ban műemlékké nyilvánították, a luxaflex burkolatot 2018-ban bontották le. A legújabb felújítás után 2023 óta fogadja újra a vásárlókat.

ÁPRILIS

Tavaszhó, Szent György hava

Telihold: 2-án 4 óra 11 perckor
Harmadik negyed: 10-én 6 óra 51 perckor
Újhold: 17-én 13 óra 51 perckor
Első negyed: 24-én 4 óra 31 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Sze	Hugó	Hugó	6.22	19.13	18.50	5.55
2 Cs	Áron	Áron, Ferenc	6.20	19.14	20.01	6.10
3 P	Nagypéntek, Buda	Richárd	6.18	19.16	21.11	6.26
4 Szo	Izidor	Izidor	6.16	19.17	22.22	6.45
5 V	Húsvét, Vince		6.14	19.18	23.31	7.08
6 H	Húsvéthétfő, Vilmos		6.12	19.20	–	7.37
7 K	Herman	Herman	6.10	19.21	0.36	8.14
8 Sze	Dénes	Dénes, Valér, Valter	6.09	19.23	1.35	9.01
9 Cs	Erhard		6.07	19.24	2.23	9.59
10 P	Zsolt		6.05	19.25	3.02	11.04
11 Szo	Leó, Szaniszló	Leó, Szaniszló	6.03	19.27	3.33	12.15
12 V	Gyula	Gyula	6.01	19.28	3.57	13.28
13 H	Ida	Virágvasárnap	5.59	19.30	4.17	14.43
14 K	Tibor	Tibor	5.57	19.31	4.34	15.58
15 Sze	Tas	Anasztázia, Oktávia	5.55	19.32	4.51	17.16
16 Cs	Csongor	Bernadett	5.53	19.34	5.08	18.36
17 P	Rudolf	Izidóra, Dezső, Rudolf	5.51	19.35	5.27	20.01
18 Szo	Andrea	Apolló	5.49	19.37	5.49	21.29
19 V	Emma	Emma	5.48	19.38	6.19	22.56
20 H	Tivadar		5.46	19.40	6.59	–
21 K	Konrád	Anzelm, Konrád	5.44	19.41	7.54	0.16
22 Sze	Csilla, Noémi	Kájusz	5.42	19.42	9.03	1.21
23 Cs	Béla	Adalbert, Béla	5.40	19.44	10.21	2.09
24 P	György	György, Fidél	5.39	19.45	11.42	2.44
25 Szo	Márk	József	5.37	19.47	13.01	3.10
26 V	Ervin	Ervin, Klétusz	5.35	19.48	14.16	3.30
27 H	Zita, Mariann		5.33	19.49	15.28	3.47
28 K	Valéria	Valéria, Péter	5.32	19.51	16.39	4.02
29 Sze	Péter	Katalin	5.30	19.52	17.48	4.17
30 Cs	Katalin, Kitti	Piusz, Zsófia, Katalin	5.28	19.53	18.58	4.33

Március 21-től április 20-ig
Kos csillagjegy

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

1.

120 éve született Alekszandr Szergejevics Jakovlev szovjet-orosz repülőgéptervező. Nevéhez fűződnek a második világháború legnagyobb számban gyártott szovjet légcsavaros vadászrepülőgépei Jak típusjelzéssel.

2.

90 éve született Csukás István Kossuth-díjas író, meseíró, a nemzet művésze.

3.

10 éve szivárogtak ki a több ezer, a vagyon eltitkolására használható offshore cég adatait tartalamazó Panama-akták.

18.

80 éve hivatalosan feloszlatta magát a Népszövetség. Helyébe már 1945. június 26-tól az Egyesült Nemzetek Szervezete lépett.

22.

10 éve a Föld napján írták alá a globális felmelegedés elleni küzdelemmel foglalkozó párizsi éghajlatvédelmi egyezményt.

28.

110 éve született Ferruccio Lamborghini olasz gépészmérnök, autótervező, az Automobili Lamborghini alapítója, aki borász családból származott, és idős korában maga is bortermeléssel foglalkozott.

30.

150 éve avatták fel a francia Ernest Goüin által tervezett Margit hidat, akkor még a Margit-szigetre vezető lejáró nélkül. Ez utóbbit 1899-1900-ban a MÁV Gépgyár építette meg.

TÚRATIPPEK

Óriáskerék tornacipővel

Lép az ember az aszfalton, a kockaköveken, átmegy zebrán, lemegy mozgólépcsőn, folyosókat követ, bambul a metró ablakából, olykor megszakad az alagút, mondják, fölszerelt kórház van a Deák tér alatt, a Vár katakombái látogathatók, még életünkben is legalább egyszer mind lemegyünk a föld alá.

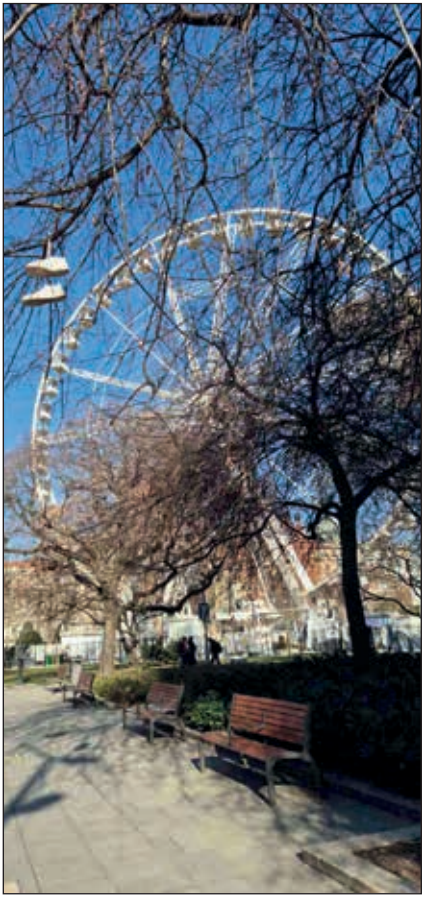
Titkos föld alatti világ a pesti. Kokainelosztókról regélnek, meg a Gozsduudvar alatti ötcsillagos kaszinóról, ahol a decens bőrfotelokban lehet szívni, nem csak szivart. Kapni pezsgőfürdőt, lányokat, konyakot – s persze diszkréciót. Mi is csak úgy hallottuk a szóbeszédet. Semmi konkrét.

Vannak földközeli helyek, vagyis voltak. Kábítószert a kávéházban lehetett fogyasztani, mindjárt a kávé mellé. Például az Andrássy úti Helvécia kávéházban Kokós Lexitől. Ő pincér volt, tudott és adott mindent. Volt is forgalma. Aztán volt egy bordélyház a Nagymező és Zichy Géza sarkán. Nagy forgalma volt, neves vendégei, de lépjünk innen tovább. A pesti piros lámpás házak, a bárok, varieték, mulatók története már senki előtt nem lehet titok, és van belőle – akarom mondani, volt belőle jócskán.

Jobb is, ha fölülről nézzük – onnan még az ország is megvolna.

Miért pont Pesten ne lenne óriáskerék a Belvárosban?

Szép, nagy, lassan forog, meg lehet szemlélni mindent. A budai hegyeket, a pesti bérházakat, a templomokat, a buszsávokat, a hömpölygő autófolyamokat, elképzeljük és bemérjük a föld alá rejtett barlangokat, kocsmákat, a Dunán lebegő hajókat. Este kivilágítják. Kívülről is mutatós.

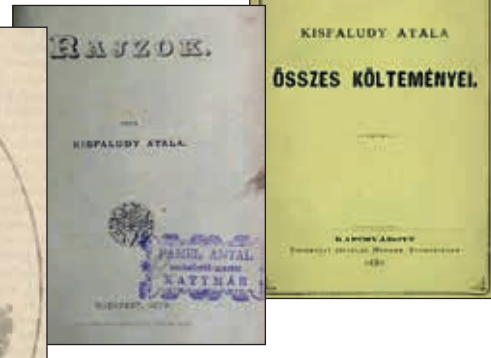
Nem kell mindenkinek fölülni. A hároméves szöszi például el nem tud szakadni a bejárattól, kis rámpa, rohangál föl s alá, röpköd a copfja, de észreveszi magának a tornacipőt.

A tornacipő az óriáskerék mellett lóg egy fán. Jó magasan. Azt mondja a szöszi, ő eléri. Fölmászik és lehozza. Megosztjuk. Együtt megyünk benne világgá.

Melyik óriáskerék érne minket utol?

190 éve született Kisfaludy Atala

A XIX. század közepe táján már kezdett elfogadott lenni a női alkotók szereplése az irodalomban. A Kisfaludy család körében pedig nehéz volt érintetlennek maradni az írók-költők világától. Az ő közelükben nevelődött Kisfaludy Atala, Kisfaludy Mihály Vas megyei földbirtokos kapitány és Hanovszky Amália leánya. A döntően sváb népességű, Somogy vármegyei Kötcsén született 1836. április 6-án, nemes kisasszonyhoz méltó sokrétű nevelésben részesült, több nyelven olvasott és beszélt.

Egy hosszú betegségében főleg az olasz reneszánsz költő, Lodovico Ariosto műveit olvasgatta, s hatására idővel maga is írogatni kezdett. Első versei Nagy Ignác Hölgyfutárjában jelentek meg, Atala néven. Később egyre több folyóirat közölte műveit, melyeket ekkor már teljes nevével jegyzett. Megjelent például a Családi kör, a Fővárosi Lapok, a Családi Lapok hasábjain, de még Arany János Koszorú című „Szépirodalmat és általános műveltséget terjesztő hetilap”-jában is. Első nőként tagjai sorába vette a Petőfi Társaság, természetesen az ő lapjukban is publikált. 1880-ban már összes költeményeit tartalmazó kötete is megjelent.

A költőnő Szabó Richárd hírlapíróval 1861-ben Gyermekbarát címmel ifjúsági folyóiratot alapított, amely két évig jelent meg. 1852-ben férjhez ment Szalay Károly ügyvéd, országgyűlési képviselőhöz, mindketten sokat tettek Somogy megye kulturális életének fejlődéséért. A házaspár Kaposváron telepedett le, házukban sok neves ember fordult meg, zenészek, színházi emberek mellett 1909-ben Ady Endrét is vendégül látták.

Férjével mindketten alapító tagjai voltak az 1904-ben megalakult Berzsenyi Társaságnak. Atala verseiben szívesen hódolt a somogyi táj szépségének, felidézte imádott nagyanyja emlékét, balatoni élményeit, elmélázott az elmúlásról, szomorúan konstatálta látása megromlását. Három leánygyermeknek adott életet, akik közül a középső, Szalay Fruzina szintén elismert költő lett. Mindketten a kaposvári Keleti temetőben alusszák örök álmukat.

MÁJUS

Tavaszutó, Pünkösd hava

Telihold: 1-jén 19 óra 23 perckor
Harmadik negyed: 9-én 23 óra 10 perckor
Újhold: 16-án 22 óra 1 perckor
Első negyed: 23-án 13 óra 10 perckor
Telihold: 31-én 10 óra 45 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 P	Munka ünn., Fülöp	Fülöp, Jakab, József	5.27	19.55	20.08	4.50
2 Szo	Zsigmond	Atanáz, Zsigmond	5.25	19.56	21.18	5.12
3 V	Tímea, Irma	Fülöp, Jakab	5.24	19.58	22.25	5.38
4 H	Mónika, Flórián	Mónika, Flórián	5.22	19.59	23.26	6.13
5 K	Györgyi	Irén, Gotthárd	5.20	20.00	–	6.56
6 Sze	Ivett, Frida	Judit, Frida	5.19	20.02	0.18	7.50
7 Cs	Gizella	Gizella	5.17	20.03	1.00	8.52
8 P	Mihály	Mihály, Győző	5.16	20.04	1.32	10.00
9 Szo	Gergely	Gergely	5.15	20.06	1.58	11.11
10 V	Ármin, Pálma	Izidor, Ármin	5.13	20.07	2.19	12.23
11 H	Ferenc	Ferenc, Fábiusz	5.12	20.08	2.37	13.36
12 K	Pongrác	Pongrác	5.10	20.10	2.54	14.51
13 Sze	Szervác, Imola	Szervác, Imelda	5.09	20.11	3.10	16.08
14 Cs	Bonifác	Bonifác	5.08	20.12	3.28	17.29
15 P	Zsófia, Szonja	Zsófia	5.07	20.13	3.49	18.55
16 Szo	Mózes, Botond	János, Mózes	5.05	20.15	4.15	20.24
17 V	Paszkál	Paszkál	5.04	20.16	4.50	21.50
18 H	Erik, Alexandra	Alexandra	5.03	20.17	5.39	23.05
19 K	Ivó, Milán	Celesztin, Ivó	5.02	20.18	6.44	–
20 Sze	Bernát	Bernát, Bernardin	5.01	20.20	8.03	0.02
21 Cs	Konstantin	András	5.00	20.21	9.26	0.43
22 P	Júlia, Rita	Rita, Júlia, Emil	4.59	20.22	10.48	1.13
23 Szo	Dezső	Dezső, Renáta	4.58	20.23	12.06	1.35
24 V	Pünkösd, Eszter	Eszter	4.57	20.24	13.20	1.53
25 H	Pünkösdhétfő, Orbán	Gergely, Orbán	4.56	20.25	14.31	2.09
26 K	Fülöp, Evelin		4.55	20.26	15.40	2.24
27 Sze	Hella	Pelbárt, Ágoston	4.54	20.28	16.49	2.39
28 Cs	Emil, Csanád	Vilma, Vilmos	4.53	20.29	17.59	2.56
29 P	Magdolna	Magdolna, Ervin	4.52	20.30	19.08	3.16
30 Szo	Janka, Zsanett	Johanna	4.52	20.31	20.15	3.41
31 V	Angéla	Petronella	4.51	20.32	21.18	4.13

Április 21-től május 21-ig
Bika csillagjegy

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

1.

450 éve koronázta lengyel királlyá Báthory István erdélyi fejedelmet a lengyel koronázópüspök Krakkóban.

6.

400 éve vásárolta meg amerikai bennszülöttektől a Manhattan-szigetet egy holland telepes, Peter Minuit.

14.

230 éve adta be Edward Jenner brit orvos a világ első védőoltását a fekete himlő ellen.

20.

90 éves lenne Orbán Ottó Kossuth-díjas magyar költő, műfordító, a Digitális Irodalmi Akadémia alapító tagja.

22.

120 éve szabadalmaztatták a Wright testvérek a repülőgépet a jó széljárású észak-karolinai Kitty Hawkban.

26.

20 éve mondta el Gyurcsány Ferenc híres őszödi beszédét, amelynek nyilvánosságra kerülése után zavargások kezdődtek Budapesten.

28.

50 éve kapta Törőcsik Mari – megosztva – a legjobb női alakítás díját a cannes-i filmfesztiválon a Déryné hol van? című filmben nyújtott játékáért.

30.

240 éve született Fáy András író és politikus, a reformkori ellenzék egyik vezéralakja, a Kisfaludy Társaság alapító tagja.

TÚRATIPPEK

Iparváros színesben

A legjobb a biciklik a falon. Még a záróvonal is föl van festve, csomó színes bringa áll derékszögben a falon, mintha tényleg ott hasítana.

És még sok ilyen festmény a panelházak amúgy már nem is szürke falán, hiszen szigeteltek, festettek, csorognak a muskátlik az erkélyekről a parkokba, a sétányok vörös bokraira, a sárga virágok közt, a zöld pázsitra. Csak játszóterek szakítják meg a folyamatos színkavalkádot, olykor egy szökőkút.

Ember el nem hinné, hogy itt működik ezer éve a Borsodi Vegyi Kombinát – legalábbis ezer éve volt, amikor még húszéves voltam, s arra jártam. A művházat most újították föl, de akkor is teltház volt az amatőr színházi fesztiválon, fürtökben lógtunk a kollégium szobáiban, hogy ne kelljen még hazamenni.

Color city. Ha nem érted is, látod. Minden színes, barátságos, mosolygós.

Gyönyörű hegyek körben, folyik itten a Sajó is, és egyre több festmény kerül a falakra. A színek dicsérete, a sokszínűség hitvallása.

Olykor bajba kerülnek, hiszen a házak tövébe ültetett fák is nőnek, és nőnek, és eltakarják az esőben ázó embereket. Ők télen nézhetők meg újra. Szóval, lehet még dolgozni a témán.

Az ember már pakol össze gondolatban, költözik ide, szép hely, jó hely, csak jobb lenne nem tudni, hogy van a város alatt egy föld alatti medence higannyal telve, ha bármilyen picit is mozdul a föld, mozdul a higany is. És az nem jó.

Jó lenne nem tudni, hogy a vegyi üzem, mégiscsak vegyi üzem. Sok család él a környékén, s nem is rosszul, de azért mégiscsak vegyi üzem.

Persze, az élet maga is veszélyes.

Az ovi viszont színes, legósra van festve.

65 éve alakult meg az Amnesty International

Az ENSZ által kihirdetett Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 1948 óta érvényben van, a világban mégis lépten-nyomon történnek ezzel ellentétes események. 1961. május 28-án jelent meg Peter Benenson angol jogász Az elfeledett foglyok című cikke, amely felhívta a figyelmet az ezzel kapcsolatos súlyos visszaélésekre, és kampányra hívott fel a nemzetközi jogi normák betartására mindazok érdekében, akiket jogtalanul vagy független bírósági tárgyalás nélkül ítéltek el, akiket megkínoztak, akiket véleménynyilvánításuk miatt bebörtönöztek. A felhívás nagy figyelmet kapott, a júliusban megalakult szervezet hamarosan felvette az Amnesty International nevet, és sajnos azóta is folyamatosan szükség van rá, mert a figyelemre számot tartó problémák száma nem csökkent a világban. A szervezet tevékenysége egyre bővül, legfontosabb témái a nők, a gyermekek, a kisebbségek és az őslakosok jogai, a kínzás felszámolása, a halálbüntetés eltörlése, a menekültek és a lelkiismereti foglyok jogai. Kutatásokat végeznek, beszámolókat készítenek, nyilvánosságra hozzák a visszaéléseket, kampányokat, tüntetéseket, akciókat szerveznek, igyekeznek nyomást gyakorolni a hatóságokra és a kormányokra. Utóbbiak ezt gyakran nem veszik jó néven, sok helyen korlátozzák mozgásukat, illetve betiltják tevékenységüket.

Az Amnesty International civil, azaz nem kormányzati szervezet (angolul non-governmental organization, nemzetközileg elfogadott rövidítéssel NGO), költségeiket tagdíjakból és adományokból fedezik, állami támogatást nem kérnek és nem fogadnak el. A struktúrát a Nemzetközi Elnökség és a Nemzetközi Titkárság vezeti, központi irodájuk Londonban van. Kis létszámú alkalmazotti körrel és világszerte sok-sok önkéntessel dolgoznak. Nemzeti szekcióik ma már az egész világon jelen vannak, idehaza 1990 óta működik az Amnesty International Magyarország nevű közhasznú jogvédő civil szervezet.

JÚNIUS

Nyárelő, Szent Iván hava

Harmadik negyed: 8-án 12 óra 0 perckor
Újhold: 15-én 4 óra 54 perckor
Első negyed: 21-én 23 óra 55 perckor
Telihold: 30-án 1 óra 56 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 H	Tünde	Jusztiniusz, Paulina	4.50	20.32	22.13	4.54
2 K	Kármen, Anita	Marcellinusz, Péter	4.50	20.33	22.58	5.45
3 Sze	Klotild	Károly, Klotild	4.49	20.34	23.33	6.45
4 Cs	Bulcsú		4.49	20.35	–	7.51
5 P	Fatime	Bonifác, Reginald	4.48	20.36	0.01	9.00
6 Szo	Norbert	Norbert	4.48	20.37	0.23	10.11
7 V	Róbert	Fülöp, Róbert	4.47	20.37	0.42	11.22
8 H	Medárd	Medárd, Ágnes	4.47	20.38	0.58	12.33
9 K	Félix	Efrém	4.47	20.39	1.14	13.47
10 Sze	Margit, Gréta	Margit	4.46	20.40	1.30	15.03
11 Cs	Barnabás	Barnabás	4.46	20.40	1.49	16.25
12 P	Villő	János	4.46	20.41	2.12	17.51
13 Szo	Antal, Anett	Antal, Antónia	4.46	20.41	2.42	19.18
14 V	Vazul	Vazul	4.46	20.42	3.23	20.39
15 H	Jolán, Vid	Jolán, Viola	4.45	20.42	4.21	21.46
16 K	Jusztin	Jusztina, Auréliusz	4.45	20.43	5.35	22.36
17 Sze	Laura, Alida	Adolf, Laura	4.46	20.43	6.59	23.11
18 Cs	Arnold, Levente	Arnold	4.46	20.43	8.26	23.37
19 P	Gyárfás	Gyárfás, Romuald	4.46	20.44	9.48	23.57
20 Szo	Rafael	Rafael, Florencia	4.46	20.44	11.06	–
21 V	Alajos, Leila	Alajos, Lujza	4.46	20.44	12.19	0.14
22 H	Paulina	Tamás	4.46	20.44	13.30	0.30
23 K	Zoltán	Etelka	4.47	20.44	14.40	0.45
24 Sze	Iván	Iván	4.47	20.45	15.50	1.02
25 Cs	Vilmos	Vilmos, Viola	4.47	20.45	16.59	1.21
26 P	János, Pál	Cirill, Dávid	4.48	20.45	18.07	1.44
27 Szo	László	László, Sámson	4.48	20.45	19.11	2.14
28 V	Levente, Irén	Iréneusz, Irén, Laura	4.48	20.45	20.09	2.52
29 H	Péter, Pál	Péter, Pál, Judit	4.49	20.44	20.57	3.40
30 K	Pál	Emília	4.49	20.44	21.35	4.37

Május 22-től június 21-ig
Ikrek csillagjegy

A nyár kezdete: június 21. 10.24

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

4.

50 éve nyílt meg a Vasarely Múzeum Pécsett.

5.

80 éves lenne Aigner Szilárd meteorológus.

9.

150 éve jelent meg Angliában a Tom Sawyer kalandjai. Mark Twain regénye az USÁ-ban csak fél évvel később, de már illusztrációkkal gazdagítva adták ki.

15.

80 éves lenne Demis Roussos (eredetileg Artemios Ventouris Roussos) görög énekes, az Aphrodite's Child frontembere.

18.

70 éve kezdődött a Dartmouth workshop, az első mesterséges intelligenciával foglalkozó konferencia.

21.

170 éve született Stróbl Alajos szobrászművész, a Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola tanára, a XIX-XX. század fordulójának egyik legfoglalkoztatottabb szobrásza, többek között az Operaház homlokzatán található Liszt- és Erkel-szobrok alkotója.

23.

10 éve tartottak népszavazást az Egyesült Királyságban az ország európai uniós tagságáról. A szavazók 51,9 százaléka az Unióból való kilépésre szavazott.

29.

140 éve született Robert Schuman, jogász, politikus, az európai integráció egyik kezdeményezője.

TÚRATIPPEK

Cigány Krisztus falra festve

Bódvalenke persze, ott váltak valóra a cigányok festett álmai a falakon.

Mert hol máshol? Tán a putrikban, a tiszta, de szerény hajlékokban, a saras utakon, a gazos hátsó kertekben? Inkább ebben a kétszáznál alig több lelket számláló faluban, ahol mindenki cigány, s legalább a fele gyerek. Szombat van épp, a kislányok ünneplőben, anyjuk szerint mindennap, lehet is, hiszen bármikor jöhetnek a turisták. És a szép gyerekeket szépben jó mutogatni.

És jönnek. Busszal, kocsival, nézik a falakat, ha szerencséjük van, vezetőjük is akad, például Nótár Ilona, aki értőn magyarázza a cigány Krisztust, a lovat minden képen, a tündéreket, az öregasszonyokat, a felhőket, a tüzeket, a szerelmet, a galambokat, a purdékat.

A purdék egyébként nemcsak modellek, hanem alkotók is voltak.

A vakolatra egy európai uniós pályázat elnyerése segítette a helyieket, a festeni vágyókat. Volt festő, aki csak gyerekkel együtt engedte a művet készülni. Jó módszer, jó lenne terjeszteni.

De iskola csak a szomszéd faluban van, oda kell bejárni. Itt már omladoznak a falak, lyukas lett a vályog, folyik az agyag a festményre. Jézus feje bajban van.

A cigányoknak nem csak a fejük. Elengedték a kezüket, a pályázat lejárt, a festmények fakulnak, ritkulnak a turisták. Fölcsendül még egy-két cigánydal némely portán, nyitva a szeszfőzde, szülinapi bulitól hangos a szomszéd udvar, lufik lengenek a szélben, száradnak a trikók, a közmunkás ruhák, a melós nadrágok a tornácokon, süt a nap, elhalkul a cigány himnusz, bekapcsol a sztereó magnó.

Néhány turista, ha eszébe jut, visz némi adományt. Olykor festék is kerül a csomagba.

130 éve született Nagy Imre

Lányával, Erzsébettel és unokájával 1952-ben

FOTÓ: FORTEPAN / JÁNOSI KATALIN

Arról a Kaposváron cselédsorban élő családban született csecsemőről, aki 1896. június 7-én látta meg a napvilágot, senki sem sejthette, hogy néhány évtized után Magyarország első embere, majd a magyar történelem egyik kiemelkedő mártírja lesz.

Tanulmányait szülővárosában folytatta egészen a gimnáziumig, melyet félbeszakítva Budapesten kitanulta a lakatos szakmát. Az első világháborúban megsebesült, majd orosz hadifogságba került, ahol megismerkedett a forradalmi eszmékkel és belépett a bolsevik pártba. Hazatérve rövid ideig Kaposváron dolgozott, majd Bécsbe, onnan pedig Moszkvába emigrált, ahol a Komintern agrárszakértője és a moszkvai magyar rádió munkatársa volt. 1944 októberében hazatért, az Ideiglenes Nemzetgyűlés földművelésügyi miniszereként irányította a földreformot.

Az ezt követő években volt belügy-, élelmezési és begyűjtési miniszter, majd miniszterelnök-helyettes. 1953 júliusában miniszterelnökként Rákosi addigi politikájával szemben meghirdette az „új szakasz” politikáját: megszüntette a begyűjtést, feloszlatta az internálótáborokat, szabadon engedte a politikai foglyokat, hazaengedte a kitelepítetteket.

Az 1956-ig terjedő időszak a Rákosi-féle politikával vívott változó eredményű harccal telt. Az ’56 nyarán már érlelődő elégedetlenséget eleinte igyekezett visszafogni, majd október végén az élére állt, a felkelők követeléseit elfogadva négypárti koalíciós kormányt alakított, és deklarálta, hogy Magyarország kilép a Varsói Szerződésből. Amikor a szovjet hadsereg megszállta Budapestet, november 4-én hajnalban drámai rádióbeszédet mondott, majd jónéhány társával együtt a jugoszláv nagykövetségre menekült.

Mivel nem volt hajlandó lemondani, innen, Kádár büntetlenséget garantáló nyilatkozata ellenére a romániai Snagovba szállították. 1958 júniusában Budapesten pert indítottak ellene és az októberi események néhány prominens résztvevője ellen, amely súlyos büntetésekkel, Nagy Imre és még néhány társa számára halálos ítélettel végződött. 1958. június 16-án az ítéleteket végrehajtották, és a kivégzetteket jeltelen sírba temették.

Az 1988-ban megalakult Történelmi Igazságtétel Bizottság elérte, hogy exhumálják a holttesteket, és 1989-ben a kivégzés napjának évfordulóján lezajlott nagy visszhangot kiváltó újratemetésük, amely egyben a rendszerváltás első, emblematikus lépése volt.

JÚLIUS

Nyárhó, Szent Jakab hava

Harmadik negyed: 7-én 21 óra 29 perckor
Újhold: 14-én 11 óra 43 perckor
Első negyed: 21-én 13 óra 5 perckor
Telihold: 29-én 16 óra 35 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Sze	Tihamér, Annamária	Olivér, Áron	4.50	20.44	22.05	5.42
2 Cs	Ottó	Ottó	4.51	20.44	22.28	6.51
3 P	Kornél, Soma	Tamás, Kornél	4.51	20.43	22.48	8.02
4 Szo	Ulrik	Erzsébet, Ulrik	4.52	20.43	23.05	9.12
5 V	Emese, Sarolta	Antal	4.53	20.43	23.20	10.23
6 H	Csaba	Mária	4.53	20.42	23.36	11.34
7 K	Apollónia	Apollónia, Vilibald	4.54	20.42	23.53	12.48
8 Sze	Ellák	Edgár	4.55	20.41	–	14.05
9 Cs	Lukrécia	Veronika	4.56	20.41	0.13	15.26
10 P	Amália	Engelbert	4.57	20.40	0.38	16.50
11 Szo	Nóra, Lili	Benedek	4.58	20.40	1.13	18.13
12 V	Izabella, Dalma	Eleonóra, János	4.59	20.39	2.01	19.26
13 H	Jenő	Henrik, Petronella	4.59	20.38	3.07	20.24
14 K	Örs, Stella	Kamil	5.00	20.37	4.27	21.06
15 Sze	Henrik, Roland	Bonaventura	5.01	20.37	5.54	21.36
16 Cs	Valter		5.02	20.36	7.21	21.59
17 P	Endre, Elek	András, Elek	5.03	20.35	8.43	22.18
18 Szo	Frigyes, Kamill	Hedvig, Frigyes	5.05	20.34	10.01	22.35
19 V	Emília	Emília	5.06	20.33	11.15	22.50
20 H	Illés	Illés, Margaréta	5.07	20.32	12.27	23.07
21 K	Dániel, Daniella	Lőrinc, Dániel	5.08	20.31	13.38	23.25
22 Sze	Magdolna	Mária Magdolna	5.09	20.30	14.48	23.47
23 Cs	Lenke	Brigitta, Apollinár	5.10	20.29	15.57	–
24 P	Kinga, Kincső	Kinga, Krisztina	5.11	20.28	17.03	0.14
25 Szo	Kristóf, Jakab	Jakab, Kristóf	5.12	20.27	18.03	0.49
26 V	Anna, Anikó	Joakim, Anna	5.14	20.25	18.54	1.34
27 H	Olga, Liliána	Natália, Rudolf	5.15	20.24	19.36	2.29
28 K	Szabolcs	Ince	5.16	20.23	20.08	3.32
29 Sze	Márta, Flóra	Beatrix, Flóra	5.17	20.22	20.34	4.41
30 Cs	Judit, Xénia	Péter, Judit	5.18	20.20	20.54	5.52
31 P	Oszkár	Loyolai Szt. Ignác	5.20	20.19	21.12	7.03

Június 22-től július 22-ig
Rák csillagjegy

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

1.
120 éve született Estée Lauder amerikai üzletasszony.

4.
570 éve kezdődött Nándorfehérvár ostroma. A vár magyar és szerb védői Hunyadi János és Kapisztrán János katonáival legyőzték II. Mehmed szultán seregét.

12.
130 éve alakult meg a magyar újságírók első szervezete, a Budapesti Újságírók Egyesülete Mikszáth Kálmán elnökletével.

15.
180 éve adták át Magyarország első vasútvonalát Pest és Vác között.

18.
50 éve a montreali olimpián mutatta be az akkor 14 éves, román Nadia Comăneci felemás korláton tökéletes, 10 pontos gyakorlatát.

26.
70 éve jelentette be Nasszer egyiptomi elnök a Szuezi-csatorna államosítását, melynek következményeként kitört a szuezi válság.

27.
40 éve a Népstadionban, 70 ezer néző előtt koncertezett a londoni Queen együttes.

30.
180 éve született Paál László festő, a barbizoni iskola követője. Élete nagy részében külföldön alkotott, így műveit itthon csak halála után több mint 20 évvel ismerhették meg.

TÚRATIPPEK

Vöcsök a vízben

Víz alatt, vízben, víz fölött – mindenhogyan jó.

Persze, ez a Balaton.

A vízben vannak a helybéliek. Ponty, harcsa, keszeg, busa, sikló, hínár – ezek többje horog által jut a partra, onnan a szákba, a pucolóba, a kondérba, majd a pociba. A hínár nem, az csak akad a horogra, kihívás ő inkább. A sikló önjáró, úszik a vízben, periszkóp mélységben, s ha jó a kilátás, kijön a partra, elkacskaringózik a lakókocsi alá.

Aztán vannak vízen úszók. Némely ember is tud ilyet, de inkább a matracról lógatja alá, szerencse, a bodorka nem él vele. Vannak úri huncutságok, már nem játszik nagyon a vízi bicikli, hanem a supon áll délcegen a nénike, lapátol ügyesen jobbra, balra, nem esik le róla, hullám se rezgeti – ha ezt a reumaorvosa látná, pirulna bele.

Meg ide jár Jézus ivadéka, és vízen jár. Van neki elektromos roller, de ez vízen is jó. Csak úgy siklik, cikázik, bejárja az egész tavat. Hátra teszi a kezét, talpa alatt valami deszka, és csak siklik. Siklik és siklik. Utol nem éri vitorlás, komp, supos nagyi. Meghódíthatna valamit.

Ha a Balatont, az már foglalt.

Siklanak itt maguktól siklók. Kacsák, hattyúk, sértődött népség, hogy más is pancsikál. A búbos vöcsök nem sértődős. Ő reggel jön, leginkább egyedül, de előfordul, hogy családosan. Szépen tartja kecses nyakát, és a koronája, a búbja az a néhány toll – az a koronája. Nem kell vigyáznia rá, vízálló korona, ilyenkor popója néz fölfelé – istenség odafönn, erre mondjál valamit.

Jönnek építmények a vízen. Például egy nem tudod mire vélni szerkentyű. Zörög, hörög, halad, aszongyák kotorja a medret. A gép jópofa, retró különlegesség. Nem tudom, kotor-e. Vagy kotort-e valaha? Vagy fog-e?

Én kőbe ütöttem a lábom a stégről landolva. Van még mit kotorni errefelé.

150 éves lenne a MOM

FOTÓ: MOM EMLÉKALAPÍTVÁNY

Aki az ezredforduló környékén vagy azóta született, ha anyukájával vásárolni megy a MOM Park üzletközpontba, úszásoktatásra a MOM Sportközpontba, kiállításmegnyitóra, színházi előadásra vagy koncertre a MOM Kulturális Központba (már anyukája nélkül), valószínűleg fogalma sincs róla, mit jelent ez a fura hárombetűs szó. Illetve valószínűleg fel sem merül a kérdés, megszoktuk. Pedig mindez nem más, mint a só, amivel egy nemzetközi hírű, virágzó nagyvállalat helyét hintették be. (Igaz: soha rosszabb sót!)

A gyökereket Kolozsvárott kell keresnünk, ahol 1876. július elsején egy német származású vállalkozó, Ferdinand Süss „mechanikai állomást” alapított az ottani tudományegyetemen, majd kultuszminiszteri bátorításra „Államilag Segélyezett Mechanikai Tanműhelyt” hozott létre Budapesten a Mozsár utcában.

Később megkapta a Süss Nándor-féle Precíziós Mechanikai és Optikai Tanműhely nevet, 1901-ben átköltözött az Alkotás útra, négy évvel később pedig a Csörsz utcába. Az Alkotás utcai korszak eredménye volt az Eötvös-inga gyártása és az állami támogatás megszűnése. Ettől kezdve a vállalat magáncégként, majd részvénytársaságként működött, precíziós műszereket, óraműveket és optikai lencséket gyártottak, és egyre nagyobb területet vettek igénybe Budán. 1939-ben vették fel a Magyar Optikai Művek nevet.

A II. világháborúban hadieszközöket gyártottak, utána szovjet vezetést kapott a gyár, 1951-től 1991-ig pedig nemzetközileg is elismert szocialista nagyvállalatként működtek, komoly exporttevékenységgel és brüsszeli világkiállítási aranyéremmel.

Sokféle mérőműszert, szemüveglencsét, laboratóriumi eszközt, fényképezőgépet gyártottak, és mindanynyiunk lakásában ott volt az ébresztőórájuk. A születő számítástechnika korszakában is aktívak voltak, kutatásaik több Állami és Eötvös Loránd-díjat eredményeztek.

A cég sokat tett a dolgozók egészségügyi és kulturális támogatása ügyében is. A rendszerváltás után a vállalat több kisebb cégre bomlott, és 1998-ban jogutód nélkül megszűnt. Emlékét Közhasznú Alapítvány őrzi a Maros utcában.

AUGUSZTUS

Nyárutó, Kisasszony hava

Harmadik negyed: 6-án 4 óra 21 perckor
Újhold: 12-én 19 óra 36 perckor
Első negyed: 20-án 4 óra 46 perckor
Telihold: 28-án 6 óra 18 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Szo	Boglárka	Alfonz, Péter	5.21	20.18	21.27	8.14
2 V	Lehel	Özséb	5.22	20.16	21.43	9.25
3 H	Hermina	Lídia, Hermina	5.23	20.15	21.59	10.38
4 K	Domonkos, Dominika	János	5.25	20.13	22.17	11.53
5 Sze	Krisztina	Krisztina	5.26	20.12	22.40	13.11
6 Cs	Berta, Bettina		5.27	20.10	23.10	14.33
7 P	Ibolya	Sixtus, Kajetán	5.29	20.09	23.51	15.54
8 Szo	László, Dominik	Domonkos	5.30	20.07	–	17.09
9 V	Emőd	Román	5.31	20.06	0.47	18.12
10 H	Lőrinc	Lőrinc, Blanka	5.33	20.04	2.00	18.59
11 K	Zsuzsanna, Tiborc	Klára, Zsuzsanna	5.34	20.02	3.23	19.34
12 Sze	Klára	Hilária	5.35	20.01	4.50	20.00
13 Cs	Ipoly	Ipoly	5.37	19.59	6.14	20.21
14 P	Marcell	Maximilian, Marcell	5.38	19.57	7.35	20.38
15 Szo	Mária		5.39	19.56	8.52	20.55
16 V	Ábrahám	Ábrahám, Rókus	5.40	19.54	10.07	21.11
17 H	Jácint	Jácint	5.42	19.52	11.20	21.29
18 K	Ilona	Ilona, Rajnald	5.43	19.50	12.32	21.50
19 Sze	Huba	Emília, Marián	5.44	19.48	13.43	22.15
20 Cs	Áll. ünn., István,Vajk	István	5.46	19.47	14.51	22.47
21 P	Sámuel, Hajna	Piusz, Sámuel	5.47	19.45	15.54	23.28
22 Szo	Menyhért, Mirjam	Menyhért	5.48	19.43	16.49	–
23 V	Bence	Róza	5.50	19.41	17.34	0.19
24 H	Bertalan	Bertalan	5.51	19.39	18.09	1.19
25 K	Lajos, Patrícia	Patrícia, Elvira	5.52	19.37	18.37	2.27
26 Sze	Izsó	Natália	5.54	19.36	18.59	3.37
27 Cs	Gáspár	Mónika, Cézár	5.55	19.34	19.18	4.49
28 P	Ágoston	Ágoston, Mózes	5.56	19.32	19.35	6.01
29 Szo	Beatrix, Erna	Beatrix	5.58	19.30	19.50	7.14
30 V	Rózsa	Félix, Rózsa	5.59	19.28	20.06	8.27
31 H	Erika, Bella	Arisztid	6.00	19.26	20.24	9.42

Július 23-tól augusztus 23-ig
Oroszlán csillagjegy

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

1.

50 éve szenvedett súlyos balesetet Niki Lauda Forma–1-es versenyző. Égési sérüléseinek nyomait élete végéig viselte.

6.

220 éve II. Ferenc császár I. Napóleon nyomására lemondott a Német-Római Birodalom koronájáról és megszűntnek nyilvánította a birodalmat.

8.

100 éves lenne Ország Lili festőművész, bábtervező, könyvillusztrátor. Nevét kisbolygó őrzi.

13.

150 éve rendezték meg először a Bayreuthi Ünnepi Játékokat, melyen Richard Wagner négy operából álló ciklusát, A Nibelung gyűrűjét a győri születésű magyar karmester, Richter János vezényelte.

20.

150 éve adták át a forgalomnak az Andrássy utat, akkori nevén Sugárutat.

22.

450 éve halt meg Bakfark Bálint, az Európa-szerte ismert zeneszerző és lantművész.

24.

20 éve minősítették át a Plutót törpebolygóvá.

30.

180 éve született Kresz Géza orvos, a Budapesti Önkéntes Mentőegyesület első igazgatója, a Pesti Korcsolyázó Egylet alapítója.

TÚRATIPPEK — *Karcsa dallamai*

Ilyen gyönyörű templom nincs több. Vannak Árpád-kori lenyűgöző építmények, de ez itt!

Nohát, a karcsai templom bazilikának indult. Ezt mondják a régészek a leletek alapján, s ezt látjuk abban a két hatalmas vörös oszlopban, amelyek sehogy sem illenek a karcsú, légies épületbe. Hacsak nem gondoljuk a különleges, hófehér boltívek keretének a testes vörös oszlopokat.

De miért ne tennénk? S jól tesszük. Mert tudjuk, hogy tündérek építették ezt a csodálatos csodát ide, ebbe a picike bodrogközi faluba. A tündérek végül a harangot hozták, de az súlyos volt, s beleesett a tóba. Száz évenként egyszer megcsendül, s ebből is tudni, hogy a tündérek jó munkát végeztek.

Az emberek is tettek hozzá ezt, azt. Például a kapu keleti szárnya mellett az oszlopon hősies jelentben pofozkodik két pápa, hát, nem lennék egyik helyében sem, pedig csak tenyérnyi a jelenet. Ki győzött, ki nem?

A hangverseny résztvevői nyerők voltak.

Mert ebben a templomban olykor hangversenyt adnak – ott jártunkkor épp sárospataki művészek, a Klasszer trió. Furulya, zongora és ének. És vers. A próza dallama.

Klasszikus zene hangzik föl, a furulya előhívja, a zongora aláfesti az éneket. Mert bármily ékes is a muzsikaszó, a legtökéletesebb hangszer az emberé. A hangja.

Ebben a templomban – kicsi a hely – minden taktust, minden szinkópát hallani. Hajlik a hang, hajlítja a gazdája, magasba röpül a dallam, lágyan esik vissza, egy énekbe foglalt ima kering a boltív alatt, majd puhán hull a mélybe, az emberek ölébe.

És így lesz kerek a kor. Az is, ez is, meg együtt is.

90 éve született Róna Viktor

Orosz Adéllal, 1959

FOTÓ: FORTEPAN / KOTNYEL ANTAL

Akár még élhetne is. Még csak 90 éves lenne. Ki hinné, hogy a magyar balett történetének egyik legnagyobb férfisztárja, a férfiszépség daliás idolja hízékony, kötött izomzatú kisfiú volt? Róna Viktor színházi családba született 1936. augusztus 17-én, ám gyermekszínészként megszerzett színpadi gyakorlatával nem színész, hanem mindig is táncos akart lenni. Ebben a szándékában Honthy Hanna támogatta, s a gyermek Nádasi Ferenc balettmester–koreográfus növendékeként már 1950-ben tagja lett a budapesti Operának. Mestere, látva erős akaratát, fegyelmét és munkabírását, a fiú gyenge adottságai ellenére is bízott a jövőjében. 1957-től a Ház magántáncosaként a klasszikus balett összes nagy férfi főszerepét végigtáncolta a Hattyúk tavától a Giselle-en és a Diótörőn át a Babatündérig, a Sylviától, A rosszul őrzött lánytól a Csipkerózsikáig, de a modern koreográfiák sem maradtak ki pályájából: a fából faragott mását megépítő Királyfi szerepe épp olyan jól állt neki, mint mondjuk Spartacus lázadása és mártíriuma.

Tudását és művészetét állandó partnernőjével, Orosz Adéllal a legendás leningrádi Kirov Balettnél (mai nevük: szentpétervári Mariinszkij Balett) csiszolta tovább, ahol a Szovjetunióból hamarosan disszidáló és világsztárrá váló Rudolf Nurejev barátságára is szert tett, aki egy sérülése nyomán önmaga helyett barátját javasolva hamarosan elindította annak világra szóló pályafutását. Róna évekig táncolt, majd az aktív fellépéseket a csúcson abbahagyva koreografált, tanított és balettigazgatóként működött Norvégiától Japánig, Franciaországtól Új-Zélandig.

Magyarországon sajnos csak Csipkerózsikát teremtette táncszínpadra, de népszerűsége és megbecsültsége itthon is töretlen volt. Minden művészeti díjat megkapott, a Kossuth- és a Liszt Ferenc-díjat még a hatvanas években, az érdemes, majd kiváló művész címet a hetvenesekben. Még hatvanéves sem volt, amikor elhunyt, sírja a Farkasréti temetőben áll. Némely alakítását filmfelvétel is őrzi, személyiségéről, életéről, művészetéről könyv, kiállítás és (Orosz Adéllal párban) portréfilm is megemlékezett.

SZEPTEMBER

Őszelő, Szent Mihály hava

Harmadik negyed: 4-én 9 óra 51 perckor
Újhold: 11-én 5 óra 26 perckor
Első negyed: 18-án 22 óra 43 perckor
Telihold: 26-án 18 óra 49 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 K	Egyed, Egon	Egyed, Noémi	6.02	19.24	20.45	11.00
2 Sze	Rebeka, Dorina	István, Renáta	6.03	19.22	21.13	12.21
3 Cs	Hilda	Gergely, Hilda	6.04	19.20	21.49	13.42
4 P	Rozália	Ida, Rozália, Róza	6.06	19.18	22.39	14.58
5 Szo	Viktor, Lőrinc	Lőrinc, Viktor	6.07	19.16	23.44	16.04
6 V	Zakariás	Zakariás, Beáta	6.08	19.14	–	16.55
7 H	Regina	Regina	6.10	19.12	1.01	17.33
8 K	Mária, Adrienn		6.11	19.10	2.25	18.02
9 Sze	Ádám	Ádám, Péter	6.12	19.08	3.49	18.24
10 Cs	Nikolett, Hunor	Miklós	6.14	19.06	5.10	18.42
11 P	Teodóra	Jácint, Igor	6.15	19.04	6.28	18.59
12 Szo	Mária	Mária	6.16	19.02	7.44	19.15
13 V	Kornél	János, Kornél	6.18	19.00	8.58	19.33
14 H	Szeréna, Roxána		6.19	18.58	10.12	19.52
15 K	Enikő, Melitta		6.20	18.56	11.25	20.16
16 Sze	Edit	Ciprián, Edit	6.22	18.54	12.35	20.45
17 Cs	Zsófia	Róbert, Zsófia	6.23	18.52	13.41	21.23
18 P	Diána	József	6.24	18.50	14.40	22.10
19 Szo	Vilhelmina	Januáriusz	6.26	18.48	15.29	23.06
20 V	Friderika	Zsuzsanna	6.27	18.45	16.08	–
21 H	Máté, Mirella	Máté, Jónás	6.28	18.43	16.38	0.11
22 K	Móric	Tamás, Móric	6.30	18.41	17.03	1.20
23 Sze	Tekla	Linusz, Tékla	6.31	18.39	17.23	2.31
24 Cs	Gellért, Mercédesz	Gellért	6.33	18.37	17.40	3.43
25 P	Eufrozina, Kende	Kleofás, Eufrozina	6.34	18.35	17.56	4.56
26 Szo	Jusztina	Kozma, Jusztina	6.35	18.33	18.12	6.09
27 V	Adalbert	Vince, Adalbert	6.37	18.31	18.30	7.25
28 H	Vencel	Salamon, Pelbárt	6.38	18.29	18.50	8.44
29 K	Mihály	Mihály	6.39	18.27	19.16	10.06
30 Sze	Jeromos	Jeromos	6.41	18.25	19.50	11.29

Augusztus 24-től szeptember 23-ig
Szűz csillagjegy

Az ősz kezdete: szeptember 23. 02.05

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

2.

340 éve, 75 napon át tartó ostrom után Buda felszabadult a 145 évnyi török uralom alól.

3.

430 éve született Cremonában Nicola Amati olasz hegedűkészítő, többek között Antonio Stradivari mestere.

4.

1550 éve Odoacer germán hadvezér legyőzte a római sereget letaszítva a trónról a kiskorú Romulus Augustust. Ezt a napot tekintik a Nyugatrómai Birodalom bukásának, egyúttal az ókor végének.

8.

100 éve született Sergio Pininfarina legendás autóipari formatervező, az első Formula–1-es világbajnok, Giuseppe „Nino” Farina unokatestvére.

15.

110 éve, a somme-i csatában vetettek be először páncélozott járműveket, tankokat az első világháború csatáiban.

16.

100 éve született Simon István, háromszoros József Attila-díjas, Kossuth-díjas költő, műfordító.

18.

110 éve született Simándy József Kossuth-díjas operaénekes, érdemes és kiváló művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja, Erkel Ferenc Bánk bánjának feledhetetlen előadója.

20.

100 éve született Kovács Appolónia Kossuth-díjas népdalénekesnő, színésznő.

TÚRATIPPEK

Kis Amerika

Persze, Amerika is Pesten van. (A Kresz Géza végén, ahol fordul a villamos.)

Na, most kicsit messzebb, Újpesten. A hajdani zsidó gyarmat, a világvége, már a Kresz Gézából nézvést, a Váci útnak az a része legendás iparvárossá lett. Bőrgyárak kezdtek itt üzemelni, a Wolfner és a Mauthner család Közép-Európa legnagyobb bőrgyárait építette fel itt, a világ ezer pontjára küldték termékeiket. Ma már hűlt helyük persze, ám kicsit magasabbra emelve az orrunkat, érezni a cserzett bőr illatát. Na jó, szagát. Na jó, azt a szörnyen büdöst.

De a jelenben nézve is nagyon város, Kis Amerika. Már nem kirándulóhely, mint akkoriban, már nem bőrváros, már nem önálló város, hanem Pest szerves része. Vagy Kis Amerika. Vagymi.

A Szent István tér, a fő tér virágos, kellemes, inkább park, mint tér. Szobor, játszótér, teraszos kávézók, szökőkút, padok, virág virággal. A városháza szép épületének háta keretezi, másik végén a modern csarnok. Az épületben alul piac, csupa üveg, fény, tágasság, az emeletén pedig színház, kiállítás, koncert – ha már jól lakott a poci, s bezár a paprika standja – megnyílik a léleknek szánt táplálék.

Innen nem lehet éhesen kijönni.

Ám, ha valaki elsétál mellette, s nézegeti az összevissza házakat a környező utcákban, van itt szocreál, van a hatvanas évek tetőtereivel terhelt lakóépület, van kertes házikó, van a harmincas évekből itt maradt munkásszálló-féleség, s van új lakópark is. Minden van.

A Duna folyik az utca végén, szökőkút, játszótér, boltok, vonat – minden.

Mint Amerikában.

De! Itt, Újpesten, mákosguba is van.

Gyere, Amerika! Nézhetsz, Amerika.

80 éves a cannes-i filmfesztivál

Az Oscar mellett a nemzetközi filmes szakma legnagyobb elismerése a cannes-i Arany Pálma (leánykori nevén: Nagydíj). A már a II. világháború előtt tervezett, ám első alkalommal 1946. szeptember 20-án megnyitott nagyszabású esemény eredetileg a velencei filmfesztivál konkurrenciájaként indult útjára, ám a két fesztiválhelyszín hamarosan megegyezett: felváltva tartanak nemzetközi és nemzeti filmszemlét, s attól kezdve, hogy a franciaországit 51-ben áttették áprilisra, mindkét fesztivál nemzetközi lett. ‘55-től nevezik a fődíjat Arany Pálmának, bár az idők folyamán egyszer-egyszer még benézett a Nagydíj megnevezés. Az évek múltával a fesztivál tartalmilag egyre bővült, újabb s újabb szempontok szerint csoportosították és osztották be a filmeket és alapítottak különféle díjakat. Eleinte a résztvevő országok maguk választották ki versenyfilmjeiket, 1972 óta a fesztivál szervezőbizottsága válogató bizottságokat küld ki.

A fesztivál történetében akadtak bizarr vagy borzongató közjátékok. Volt, hogy a közönség volt elégedetlen a döntésekkel, előfordult, hogy maguk a rendezők tiltakoztak. Akadt cenzurális-politikai beavatkozás, és megtörtént, hogy a zsüritagok nem tudtak megegyezni. Egy ízben bomba robbant a fesztiválpalota mellett, ‘68-ban pedig a párizsi diáklázadások folytatásaként egyetemisták akadályozták a vetítéseket, s akciójukhoz velük szimpatizáló rendezők is csatlakoztak.

A fesztivál ma két alapvető egységből, számos alszekcióból és külön rendezvényből áll. A szokásos nagyjátékfilmek és rövidfilmek mellett külön szekciójuk van az elsőfilmeseknek, sőt a főiskolás-egyetemista filmeknek, külön vetítéseket szerveznek a klasszikusoknak, létezik a „Kritikusok hete” és a „Filmkészítők kéthete”, versenyen kívüli alakulat az „Un certain regard” („Egy bizonyos tekintet”) nevezetű, elsősorban a franciaországi forgalmazást támogató szekció és még jó néhány speciális szempontú kisebb alakulat, mindegyik a saját zsűrijével (köztük nem egyszer magyar szakemberekkel) és díjaival, melyeket itt nincs terünk felsorolni, ha a rendelkezésünkre álló helyen még meg akarunk említeni a részt vevő magyar díjazottak közül legalább néhányat: Banovich Tamást, Fábri Zoltánt, Kósa Ferencet, Makk Károlyt, Mészáros Mártát, Törőcsik Marit, Páger Antalt és Szabó Istvánt, aki éppen a legutóbbi alkalommal, 2025-ben kapott életműdjat.

OKTÓBER

Őszhó, Mindenszentek hava

Harmadik negyed: 3-án 15 óra 25 perckor
Újhold: 10-én 17 óra 50 perckor
Első negyed: 18-án 18 óra 12 perckor
Telihold: 26-án 5 óra 11 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Cs	Malvin	Teréz	6.42	18.23	20.36	12.48
2 P	Petra		6.43	18.21	21.37	13.58
3 Szo	Helga	Évald	6.45	18.19	22.50	14.53
4 V	Ferenc	Ferenc	6.46	18.17	–	15.34
5 H	Aurél	Placid, Attila	6.48	18.15	0.10	16.05
6 K	Brúnó, Renáta	Brúnó, Renáta	6.49	18.13	1.32	16.28
7 Sze	Amália	Amália	6.50	18.11	2.52	16.47
8 Cs	Koppány	Simeon	6.52	18.09	4.10	17.04
9 P	Dénes	Ádám, János, Dénes	6.53	18.07	5.25	17.21
10 Szo	Gedeon	Ferenc	6.55	18.05	6.38	17.37
11 V	Brigitta, Gitta	Lajos	6.56	18.03	7.52	17.56
12 H	Miksa	Edvin	6.57	18.01	9.05	18.18
13 K	Kálmán, Ede	Kálmán, Edvárd	6.59	17.59	10.17	18.45
14 Sze	Helén	Kallixtusz, Helén	7.00	17.58	11.26	19.19
15 Cs	Teréz	Teréz	7.02	17.56	12.28	20.03
16 P	Gál	Margit, Hedvig	7.03	17.54	13.21	20.56
17 Szo	Hedvig	Ignác, Rudolf	7.05	17.52	14.04	21.57
18 V	Lukács	Lukács, Jusztusz	7.06	17.50	14.37	23.03
19 H	Nándor	János, Pál	7.08	17.48	15.04	–
20 K	Vendel	Vendel, Kleopátra	7.09	17.46	15.25	0.13
21 Sze	Orsolya	Orsolya, Celina	7.10	17.45	15.43	1.23
22 Cs	Előd	Szalóme	7.12	17.43	16.00	2.34
23 P	Nemz. ünn., Gyöngyi	János	7.13	17.41	16.16	3.47
24 Szo	Salamon	Salamon, Antal	7.15	17.39	16.33	5.01
25 V*	Blanka, Bianka	Blanka	6.16	16.38	15.53	5.19
26 H	Dömötör	Armand	6.18	16.36	16.17	6.41
27 K	Szabina	Szabina	6.19	16.34	16.48	8.06
28 Sze	Simon, Szimonetta	Simon, Júdás, Tádé	6.21	16.33	17.31	9.30
29 Cs	Nárcisz	Melinda	6.22	16.31	18.28	10.46
30 P	Alfonz	Alfonz, Zenóbia	6.24	16.29	19.40	11.48
31 Szo	Farkas	Wolfgang	6.25	16.28	21.00	12.34

* A nyári időszámítás vége.

Szeptember 24-től október 23-ig
Mérleg csillagjegy

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

1.
80 éve alapították meg Angliában a Mensát, a magas IQ-val rendelkező emberek nemzetközi szervezetét.

2.
50 éve született Kulcsár Anita olimpiai és világbajnoki ezüstérmes kézilabdázó.

4.
130 éve adták át a millenniumi ünnepségek keretében a Ferenc József (ma Szabadság) hidat.

6.
100 éve avatták fel a Batthány-örökmécsest Budapesten, azon a helyen, ahol 1849. október 6-án kivégezték Magyarország első felelős miniszterelnökét.

16.
100 éve mutatták be a Magyar Királyi Operaházban Kodály Zoltán daljátékát, a Háry Jánost.

18.
110 éve született Simonyi Károly mérnök, fizikus, kiemelkedő tudós-tanár. A fizika kultúrtörténete című művét a magyar Nemzeti Örökség részévé nyilvánították.

29.
120 éve helyezték végső nyughelyükre a kassai Szent Erzsébet-székesegyházban Zrínyi Ilonát és II. Rákóczi Ferencet.

30.
110 éve született Szentgyörgyi Kornél Kossuth- és Munkácsy Mihály-díjas magyar festőművész.

TÚRATIPPEK — *Zebegény békéje*

Már a vonaton kezdődik. A Duna mellett halad a lapostalpú zónázó, színesedő fák mellett vesszük észre a sétányokat, az erdőbe csalogató sétautakat. De velünk lopakodik a vonat tovább. Figyelünk a budai oldalra is, Visegrád a várral, sétahajók a vízen. Már most csöndes, pihenős a táj.

Aztán leszállunk. Pár lépés a folyó, a kavicsos szabadstranddal, a kompkikitő, most a komp is pihen már, sajnos nem lehet akármikor átkelni Pilismarótra, s a lángoshoz is időben kell érkezni.

Nyáron időben voltunk. A komp meg a vonat között pont betoltuk a ropogós, óriási sajtos-tejfölöst.

Most a falu felé indulunk. A templom szerencsére nyitva van. Ritka magyar honban az ilyen, hogy Isten mindig várjon rád. Ez a templom mindig. Érdemes is, hiszen Kós Károly eme remekműve belülről is olyan csuda, hogy azt látni kell.

De aztán csak föl kell kapaszkodni a dombra. A kertek mellett sétálunk, hogy van az, hogy ugyanaz a kúpvirág, büdöske, muskátli itt kétszer akkora, kétszer olyan színes, mint nálunk, otthon? Így persze könnyű festegetni. Ha van mit, van hol, van ecset és még a kilátás is pazar!?

Megérkezünk a kerítések mentén Szőnyi István házához. Tornácos, tágas ház, emlékekkel teli. Bútorok, fényképek, festmények, szoba, konyha – minden, ami egy családnak kellett. Bele lehet helyezkedni. El lehet képzelni, át lehet érezni. És a falakon néhány Szőnyi-festmény, Az esti vonat, A falu őszszel… És tényleg olyan, az érzés olyan, csak ki kell nézni az ablakon. Vagy ki kell ülni a teraszra.

Amit meg lehetett festeni, azt a mester már megfestette. Ő értett hozzá. Volt ecsete, volt a panoráma.

Kicsit a természet is hozzászól. Ezzel a terasszal például. Hatalmas asztal, nagy családot hellyel kínáló padok, az oldalfal szőlőből van. Árnyékot ad, már színeset, nagy fürtökkel kecsegtet, illatok, darazsak zümmögése, zöld, tágas ebédlő. Érezni a szagokat, látni a mosolyokat.

Lenyomat egy régi barátságról.

160 éve született Bárczy István

A Wekerle-telep

Az 1866. október 3-án született, polgári és kisnemesi felmenőkkel egyaránt rendelkező fiatalember friss jogi doktorátusával rövid tanárkodás után 1889-ben a főváros szolgálatába állt, ahol a közoktatásügyi ügyosztály vezetője, rövid ideig igazságügy-miniszter, 1906-tól polgármester, 1913-tól (egy darabig megbízott, később választott) főpolgármester volt, utóbbi minőségében a főrendiház tagja.

Egész aktív pályáját az oktatásügy fejlesztésének és modernizálásának szentelte. Nevéhez köthető a főváros iskolarendszerének átszervezése, ezen belül 55 új iskola megnyitása. Ezek az épületek a kor kiemelkedő építészeinek tervei alapján épültek, Lajta Béla, Györgyi Dénes, Kós Károly és mások munkái a magyar szecessziós építészet gyöngyszemei.

Munkálkodásának másik fő területe a szociális lakásépítési program volt. Ennek keretében modern fejlődési irányt szabott a kiegyezés után rohamosan fejlődő és népesedő fővárosnak, három év alatt 6000 lakást építtetett. Ekkor épült fel például Wekerle Sándor miniszterelnök és az ő támogatásával az akkor még önálló, független Kispest kertvárosi része, a Wekerle-telep.

Ugyancsak az ő hivatali ideje alatt épült a nevezetes Százados úti művésztelep, amely az I. világháború utáni műteremhiány idején számos festő- és szobrászművésznek biztosított lakhatási és alkotási lehetőséget.

A modern világvárossá fejlődés eszköze volt, hogy Bárczy fővárosi tulajdonba vetette a legfontosabb közszolgáltatási cégeket, a Gázműveket, az Elektromos Műveket, az alapvető közellátási és közlekedési vállalkozásokat.

Közigazgatási és közlekedési terveiben a környék önálló települései becsatolásának elképzelésével már a leendő Nagy-Budapest koncepcióját vázolta fel.

A Széchenyi és a Gellért fürdő építésének támogatásával hozzájárult Budapest fürdőváros jellegének fejlesztéséhez, a turizmus megindításához.

Fiatal korában maga is aktív sportoló lévén támogatta a sportegyesületek tevékenységét, sportpályák létesítését, valamint az iskolai testnevelés fejlesztését. 1943-ban hunyt el, sírja a Fiumei úti temetőben található.

NOVEMBER

Őszutó, Szent András hava

Harmadik negyed: 1-jén 21 óra 28 perckor
Újhold: 9-én 8 óra 2 perckor
Első negyed: 17-én 12 óra 47 perckor
Telihold: 24-én 15 óra 53 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 V	Marianna	Mindenszentek	6.27	16.26	22.22	13.08
2 H	Achilles	Achilles	6.28	16.25	23.42	13.33
3 K	Győző	Márton, Szilvia	6.30	16.23	–	13.53
4 Sze	Károly	Károly	6.31	16.22	0.58	14.11
5 Cs	Imre	Imre, Zakariás	6.33	16.20	2.13	14.27
6 P	Lénárd	Krisztina	6.34	16.19	3.25	14.43
7 Szo	Rezső	Ernő, Florentin	6.36	16.17	4.37	15.01
8 V	Zsombor	Gottfrid	6.37	16.16	5.49	15.21
9 H	Tivadar	Teodor	6.39	16.15	7.01	15.47
10 K	Réka	Leó, András	6.40	16.13	8.11	16.18
11 Sze	Márton	Márton	6.42	16.12	9.16	16.58
12 Cs	Jónás, Renátó	Jozafát	6.43	16.11	10.13	17.48
13 P	Szilvia	Szaniszló, Szilvia	6.45	16.10	10.59	18.46
14 Szo	Aliz	Huba	6.46	16.09	11.36	19.50
15 V	Albert, Lipót	Albert	6.48	16.07	12.04	20.58
16 H	Ödön	Margit	6.49	16.06	12.27	22.07
17 K	Hortenzia, Gergő	Dénes, Hilda	6.51	16.05	12.46	23.16
18 Sze	Jenő	Jenő	6.52	16.04	13.03	–
19 Cs	Erzsébet, Zsóka	Erzsébet	6.54	16.03	13.19	0.26
20 P	Jolán	Zsolt	6.55	16.02	13.35	1.37
21 Szo	Olivér	Olivér	6.57	16.01	13.53	2.52
22 V	Cecília	Cecília, Filemon	6.58	16.00	14.15	4.11
23 H	Kelemen, Klementina	Kelemen, Kolumbán	6.59	16.00	14.43	5.34
24 K	Emma	Emma, Flóra	7.01	15.59	15.21	7.00
25 Sze	Katalin, Katinka	Katalin	7.02	15.58	16.13	8.22
26 Cs	Virág	Konrád, Viktória	7.03	15.57	17.21	9.33
27 P	Virgil	Virgil	7.05	15.57	18.41	10.28
28 Szo	Stefánia	Jakab	7.06	15.56	20.06	11.07
29 V	Taksony	Filoména	7.07	15.55	21.29	11.36
30 H	András, Andor	András	7.09	15.55	22.48	11.58

Október 24-től november 22-ig
Skorpió csillagjegy

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

1.

130 éve rendezték az első labdarúgó-mérkőzést Magyarországon. Bár a pékerdei tisztáson rendezett meccset a sok sérülés miatt 20 perc után lefújták, a foci népszerűsége rohamosan nőtt, és 1901-ben már megrendezték az első labdarúgó bajnokságot.

3.

130 éve adták át a forgalomnak az Újpesti vasúti hidat, ismertebb nevén az Északi összekötő vasúti hidat).

8.

370 éve született Edmond Halley, aki leírta a később róla elnevezett üstökös pályáját, és megjósolta, hogy legközelebb mikor lesz látható.

11.

140 éve született Basilides Mária operaénekes, 1934-től az Operaház Örökös Tagja.

12.

190 éve alapították meg Toldy Ferenc vezetésével fiatal magyar írók a Kisfaludy Társaságot. Céljuk, Kisfaludy Károly hagyatékának gondozásán kívül, a szépirodalom fejlesztése és támogatása. A társaság pályázati felhívására született meg többek között Arany János Toldi című elbeszélő költeménye.

18.

400 éve szentelték fel a római Szent Péter-bazilikát, mely a részlegesen lebontott régi bazilika helyén épült.

24.

80 éves lenne Székhelyi József Jászai Mari-díjas színész.

TÚRATIPPEK

Pucér fák

Azért jó, hogy levetkőznek a fák, mert így átlátni rajtuk. Mintha röntgenszemünk lenne. Ellátunk a koronájuk között a távoli hegyekig, olyat látunk, amit nyáron takartak a levelek. Agyagbányát, egy kecses szobrot, födték a lemenő nap sugarát, a parton kempingezők sátrait, a homokba parkolt kenuk színeit.

Most látni mindent. Most már nincs mit látni, mind hazamentek a fürdőzők. Van az üres kavicsos, a rozsdás hajók temetőjét is elpakolták már, zárva van a bár, behúzták a napvitorlákat, a folyó magányosan csorog lefelé. Nem ringatja a vasmacskákat, nem figyelmez az üdülőből integetőkre, olykor hoz a hátán egy-egy uszályt, egy-egy kivilágított szállodahajót, de feketén, komoran folyik már.

A fák viszont ott állnak a parton. Ők figyelik a vizet, a hajókat, a túlpartot, a hegyeket, az alattuk elsuhanó vonatokat, az éjszakára kivilágított templomot. Csak őket nem nagyon veszi észre senki.

Pedig ott állnak pucéron, mutatnak mindent, az ágaikat, a vázukat, a gyökereiket, a mibenlétüket. A kapaszkodásukat, az élni akarásukat, halott törzsükből a sarjadó új hajtásokat.

Mások holtukban is befogadják az élősködőket, ha ők még találnak ott valamit – hasznosuljon minden sejtnedv!

Aztán ott a gyökereket szaporító szomszédja, ő aztán nem bízta a véletlenre! Ilyen mélyen ragaszkodva nincs árvíz, nincs cunami, nincs földrengés, ami megrengetné. Ez a gyökerekkel buja fa örökké a Duna partján áll majd. És hirdeti az életet.

Ha lesz még élő, akinek.

110 éve mutatták be Budapesten a Csárdáskirálynőt

„A lyányok, a lyányok, a lyányok angyalok...”, „Túl az Óperencián...”, „Álom, álom, édes álom...”, „Te rongyos élet, bolondos élet...”, „Az asszony összetör, megkínoz, meggyötör...”, „Hajmási Péter, Hajmási Pál...”, „Jaj, cica, eszem azt a csöpp kis szád...” – ha csak az első sorát idézzük fel a Csárdáskirálynő néhány slágerszámának, már csaknem megtöltjük azt a helyet, mely rendelkezésünkre áll, hogy megemlékezzünk ennek a világhírű operettnek a 110 évvel ezelőtti magyarországi bemutatójáról. Nemcsak a bécsi bemutató (1915. november 13.), hanem az 1916. november 3-ai Király színházi premier idején is dörögtek a fegyverek Európa-szerte.

Anna Moffo és Latinovits Zoltán a Szinetár Miklós rendezte operettfilmben

FOTÓ: FORTEPAN / KOTNYEK ANTAL

Nem is ment könnyen a komponálás Kálmán Imrének: „Nem tudok zenét szerezni akkor, amikor a frontokon egymást öli a világ” – írta librettistáinak küldött levelében. Talán mégis éppen a hétköznapjaiban meggyötört nézősereg vigasztalás és elbódulás utáni vágya indította el azt a hatalmas sikersororozatot, amely azóta is párját ritkítja a zenés színház történetében. A sztori a szerelmes Edvin herceg és a pesti orfeumcsillag, Vereckei Szilvia reménytelen, ám a bolondos Bóni gróf és Miska főpincér cselvetése következtében boldog véget érő történetét meséli el.

Mióta az ötvenes évek elején Kellér Dezső és Békeffi István kissé átírta az eredeti, Leo Stein és Jenbach Béla alkotta szövegkönyvet, megnövelve benne az egykori primadonna, Cecília szerepét, a magyarországi néző szeme előtt Honthy Hanna, Feleki Kamill, Rátonyi Róbert, a két Latabár, Árpád és Kálmán figurája elevenedik meg. Ez az emlékezetes előadás az élet egy pontján még történelmi szerepet is játszott: a Fővárosi Operettszínház 1955/56 fordulóján lebonyolított moszkvai és leningrádi vendégjátéka nemcsak az ekkor Magyarországon zajló Rákosi–Nagy Imre párharcban, hanem a magyar–szovjet viszony alakulásában is fontos lépés volt. A hosszú diplomáciai tárgyalásokkal előkészített és hatalmas érdeklődéssel várt vendégjáték az elképzeltnél is nagyobb sikert hozott, megtetézve azzal, hogy ennek kapcsán épp Moszkvában ünnepelték meg Honthy Hanna ötvenéves színészi jubileumát. A Csárdáskirálynő azóta is kitartóan uralja a világ színpadait: hol itt, hol ott csendülnek fel Kálmán Imre fülbemászó melódiái.

DECEMBER

Télelő, Karácsony hava

Harmadik negyed: 1-jén 7 óra 8 perckor
Újhold: 9-én 1 óra 51 perckor
Első negyed: 17-én 6 óra 42 perckor
Telihold: 24-én 2 óra 28 perckor
Harmadik negyed: 30-án 19 óra 59 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 K	Elza	Blanka	7.10	15.54	–	12.17
2 Sze	Melinda, Vivien	Aranka	7.11	15.54	0.04	12.33
3 Cs	Ferenc, Olívia	Ferenc, Natália	7.12	15.54	1.17	12.50
4 P	Borbála, Barbara	János, Borbála	7.13	15.53	2.28	13.07
5 Szo	Vilma		7.15	15.53	3.39	13.26
6 V	Miklós	Miklós	7.16	15.53	4.50	13.50
7 H	Ambrus		7.17	15.52	6.00	14.19
8 K	Mária		7.18	15.52	7.06	14.56
9 Sze	Natália	Valéria, Natália	7.19	15.52	8.06	15.42
10 Cs	Judit	Eulália, Judit	7.20	15.52	8.55	16.38
11 P	Árpád	Damazusz	7.21	15.52	9.35	17.41
12 Szo	Gabriella	Johanna, Franciska	7.22	15.52	10.06	18.47
13 V	Luca, Otília	Lúcia	7.23	15.52	10.31	19.55
14 H	Szilárda		7.23	15.52	10.51	21.03
15 K	Valér	Valér	7.24	15.52	11.08	22.11
16 Sze	Etelka, Aletta	Adelaida, Albina	7.25	15.53	11.23	23.20
17 Cs	Lázár, Olimpia	Lázár, Olimpia	7.26	15.53	11.39	–
18 P	Auguszta	Gracián	7.26	15.53	11.55	0.31
19 Szo	Viola	Anasztáz, Orbán	7.27	15.54	12.14	1.45
20 V	Teofil	Teofil, Liberátusz	7.28	15.54	12.38	3.03
21 H	Tamás		7.28	15.55	13.10	4.26
22 K	Zénó, Anikó	Flórián, Zénó	7.29	15.55	13.54	5.50
23 Sze	Viktória	János, Viktória	7.29	15.56	14.54	7.08
24 Cs	Ádám, Éva	Szenteste, Adél	7.29	15.56	16.10	8.12
25 P	Karácsony, Eugénia	Urunk születése	7.30	15.57	17.37	9.00
26 Szo	Karácsony, István	István	7.30	15.58	19.05	9.34
27 V	János	János, Teodor	7.30	15.58	20.29	10.00
28 H	Kamilla	Aprószentek, vértanúk	7.31	15.59	21.49	10.21
29 K	Tamás, Tamara	Tamás	7.31	16.00	23.05	10.39
30 Sze	Dávid	Libériusz	7.31	16.01	–	10.55
31 Cs	Szilveszter	Szilveszter, Donáta	7.31	16.02	0.18	11.12

November 23-tól december 21-ig
Nyilas csillagjegy

A tél kezdete: december 21. 21.50

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

6.

210 éve akasztották fel Zöld Marcit, a hírhedt betyárvezért.

11.

80 éve alapította meg az ENSZ Közgyűlése gyermekalapját, az UNICEF-et, akkor még ideiglenes jelleggel, hogy segítsen a világháború utáni Európában éhező és beteg gyerekeken. 1953-ban az ENSZ állandó segédszervévé vált.

16.

60 éves lenne Bajomi Nagy György Jászai Mari-díjas színész, az Örkény színház tagja.

17.

90 év született Jorge Mario Bergoglio, azaz Ferenc pápa.

18.

120 éve született Zelk Zoltán Baumgarten-, József Attila- és Kossuth-díjas költő.

19.

10 évvel ezelőtt kamion hajtott a tömegbe egy berlini karácsonyi vásárban. A terrortámadásban, amelyet az Iszlám Állam vállalt magára, 12 ember vesztette életét.

22.

550 éve kötött házasságot Mátyás király és Aragóniai Beatrix, I. Ferdinánd nápolyi király leánya.

30.

20 éve végezték ki Szaddám Huszeint, Irak korábbi elnökét, akit az iraki főtörvényszék ítélt halálra emberiesség elleni bűncselekmények miatt.

TÚRATIPPEK

Budaörs repülőtere

Igen gazdag ország az, amelyik ilyen bőkezűen herdálja el a múltját, dobja oda az enyészetnek, engedi rohadni, porladni műemlékeit. Ezek közül a Budaörsi repülőtér még így ráncosan, sántán is kiragyog a törmelék, a dudva közül. Mint egy öreg hölgy, aki még emlékszik a reflektorfényre, a vastapsra, de már kihunytak a fények, ő lemosta a festéket, s fáradtan pihen az öltözőjében. Aztán összekapja magát, s műszakba áll.

A Budaörsi repülőtér ugyanis, ha romjaiban is, de működik.

Ahogy a saját honlapjukon írják (budaorsirepuloter.hu/repuloterunk-tortenete) történelmükről:

Az ország legrégebbi, ma is létező kisgépes nemzetközi repülőtere. Régi, központi épülete 1937-ben épült, ipari műemlék. Ma már főként sportrepülőgép-forgalmat bonyolít le.

A második világháborúban kissé kiürült a reptér, csak katonásdit játszottak vele a hatalmasok, besorozták a szerelőket, majd a pilótákat is. A többi repülőterünket végzetes találatok érték, lebombázták a még épülő Ferihegyit is. Földre voltunk kényszerítve.

A budaörsi reptér úszta meg a legjobban, ezért innen indult újra a magyar légi forgalom. Budaörsön lett a nemzetközi repülőtér.

Fénykor volt ez. A központi fehér épület kör alakú, fehér panoráma-ablakos irányítójából hangzottak el a parancsszavak, a gépek jöttek, mentek, a népek a látványra tapadtak, a hegyeket, a röpülőket, az utasokat bámulva. 1950-ben Ferihegy visszavette föladatát, de Budaörsön ma is van mit nézni. Egy obsitos MALÉV-gép a kertben, gyönyörű sportröpülők a hangárban – ami a maga korában Európa legnagyobbja volt.

A csigalépcső egyik fordulójában kicsi, vizuális megerősítésre alkalmas szobácskából indítanak éppen egy sportgépet. A kis gépek nemzetközi forgalma maradt a ráncaiban is elegáns öreg hölgynek.

Megérdemelne egy kis ráncfölvarrást.

A rovatot írta és szerkesztette:
Jakubovits Anna

130 éves a Rába Járműipari Holding

A leánykori nevén Magyar Vagon- (sőt Waggon-) és Gépgyár, a köznyelvben Rába-gyár néven emlegetett győri nagyüzem 9 részvényes félmillió koronányi alaptőkéjével az 1896. december 28-án megtartott alakuló közgyűlésen jött létre. Eredeti feladata a millennium körüli nagy ipari fellendülés jegyében vagonok, gépek, villamos berendezések előállítása volt, ám gyártási palettája gyorsan szélesedett. Az évtizedek folyamán különböző vasúti vagonokat (tartály-, étkező, szállító és személykocsikat), főelemeket, továbbá egyre nagyobb számban tehergépkocsikat is gyártottak, Magyarországra és külföldre, Londontól Indiáig. 4 vagonnal szerepeltek az 1900-as párizsi világkiállításon. Az új században már személygépjárműveket és autóbuszokat is gyártottak, s a termékskálába még némi kazán- és akkumulátorgyártás is belefért. Kivették a részüket a világháborús termelésből is, még repülőgépeket is gyártottak.

Háború, ötvenes évek – a magyar történelem ismert megrázkódtatásai ezt a gyárat sem kímélték. Egy darabig a szovjet jóvátétel számára termelt az üzem, majd 1949-ben magyar állami tulajdonba került, és az is maradt a rendszerváltásig. 1992-ben a cég ismét részvénytársasággá alakult, részvényeit 1997-ben bevezették a tőzsdére, ezek 75%-a állami tulajdonban van. A Rába márkanevet 1903-ban jegyezték be, a cég 1967-ben vette fel nevébe Győr folyójának nevét. Ma már komplett gépkocsit nem gyártanak, daruk, hidak, targoncák, autó- és busz-részegységek, traktorok, mezőgazdasági munkagépek, egyéb erőgépek teszik ki tevékenységük nagy részét. Fennállásuk hosszú évtizedei során folyamatosan kapcsolatban voltak iparáguk vezető külföldi vállalataival, termékkínálatukat gyakran licencvásárlással színesítették. A Rába-gyár 1999 óta holding, 2005 óta NyRt. formában, négy üzletágban működik: Rába Futómű Kft., Rába Járműipari Alkatrészgyártó Kft., Rába Jármű Kft., Rekard Kft.

A rovatot írta és szerkesztette:
Lenkei Júlia

A gyár az 1950-es években

NŐI NEVEK

Abélia VIII. 5.
Abiáta II. 5.
Abigél II. 9.
Ada VII. 28., XII. 4.
Adala I. 29., XII. 24.
Adalberta IV. 23.
Adalbertina IV. 23.
Adél I. 29., XII. 24.
Adela XII. 24.
Adéla XII. 24.
Adelgund I. 30.
Adelheid II. 5., XII. 16.
Adelina VII. 28., VIII. 28., XII. 4.
Adelinda VIII. 28., XII. 4.
Adeodáta VII. 31.
Adina XII. 22., VI. 17.
Admira IX. 7., X. 22.
Adolfina VI. 17., VI. 30.
Adria XII. 2.
Adriána III. 4., III. 5., IX. 8.
Adrianna VI. 26.
Adrienn III. 4., III. 5., IX. 8.
Áfra VIII. 5., VIII. 7.
Afrodita VIII. 5., VIII. 7.
Afrodité VIII. 5., VIII. 7.
Agáta I. 11., II. 5.
Aglája I. 1., V. 14.
Agnella XII. 14.
Ágnes I. 21., I. 28., III. 6., VI. 8., XI. 16.
Ágota I. 11., II. 5.
Agrippína II. 5.
Aida II. 2., VIII. 31.
Aina V. 10.
Ainó V. 10.
Ajándék II. 6., VII. 17., XII. 31.
Ajna V. 10.
Ajnácska IV. 25., XI. 15.
Ajnó V. 10.
Ajsa IV. 25., XI. 15.
Ajtonka VII. 19., X. 4.
Akilina II. 5.
Alba XII. 16.
Alberta VIII. 24., XI. 15.
Albertin VIII. 24., XI. 15.
Albertina VIII. 24., XI. 15.
Albina III. 1., VI. 22., XII. 16.
Alda V. 10.
Áldáska VIII. 13., X. 8., XII. 29.
Aléna V. 29.
Aleszja I. 9.
Alesszia I. 9.
Alett XII. 16.
Aletta XII. 16.
Alexa III. 20.
Alexandra III. 18., III. 20., V. 18.
Alexia I. 9.
Alfonza VIII. 2., X. 30.
Alfonzina VIII. 2., X. 30.
Alfréda II. 23., VII. 19., X. 28.
Alica VI. 29., VIII. 24.
Alicia VI. 29., VIII. 24.
Alícia VI. 29., VIII. 24.
Alida II. 5., VI. 17.
Alina VI. 17., VII. 28.
Alinda XII. 4.
Alinka VI. 17., XII. 24.
Alitta XII. 16.
Alíz VI. 29., VIII. 24.
Aliz VI. 29., VIII. 24., XI. 14.
Aliza VI. 29., VIII. 24.
Alízia VI. 29., VIII. 24.
Alma VII. 10.
Almira III. 9., V. 28., VIII. 25.
Almiréna III. 24., V. 29.
Alojzia VI. 21.
Aloma VI. 21.
Alóma VI. 21.
Alvina VI. 22., XII. 16.
Amábel VI. 11., VII. 11.
Amadea I. 28., III. 30., VIII. 10.
Amadil I. 5., II. 20., IX. 13.
Amál I. 28., V. 4., VII. 10., X. 7., XI. 20., XI. 21., XI. 30.
Amália I. 28., V. 4., VII. 10., X. 7., XI. 20., XI. 21., XI. 30.
Amanda II. 6., X. 26.
Amarant XII. 7.
Amaranta XI. 7., XII. 7.
Amarill V. 1.
Amarilla V. 1.
Amarillisz V. 1.
Amáta I. 5., II. 20., IX. 13.
Amázia I. 23., XII. 29.
Ambrózia XII. 7.
Amelda IX. 16.
Ameli I. 28., V. 4., VII. 10., X. 7., XI. 20., XI. 21., XI. 30.
Amélia V. 4., VI. 2.
Amelita VIII. 16.
Ametiszt X. 26.
Amina VIII. 31., XI. 27.
Aminta I. 30., VIII. 17.
Amira VIII. 31.
Amrita XII. 7.
Anabel VI. 9., VII. 1.
Anabella VI. 9., VII. 1.
Anasztázia III. 10., IV. 17., XII. 25.
Anatólia VII. 3.
Ancilla III. 25., XII. 23.
Anda II. 19.
Andelin I. 27.
Andelina I. 27.
Andi II. 4.
Andrea II. 4.
Andromeda II. 4.
Anélia VII. 26.
Anelma XII. 2.
Anett VI. 13., VII. 26.
Anetta VI. 13., VII. 26.
Angéla I. 4., I. 27., V. 31., VI. 1., VII. 21.
Angelika I. 4., I. 27.
Angelina VII. 15., VII. 21.
Angyalka I. 4., I. 27., V. 31.
Anica VII. 26.
Anicéta IV. 17.
Aniella XII. 14.
Anika VII. 26.
Anikó VII. 26., XII. 22.
Anilla VII. 26.
Anina VII. 26.
Anissza I. 21.
Anita VII. 26.
Anitra VII. 26.
Anízia XII. 30.
Anka VII. 26.
Anna VII. 26.
Annabel VI. 9., VII. 1.
Annabell VI. 9., VII. 1.
Annabella VI. 9., VII. 1.
Annaliza VI. 9.
Annamari VI. 9.
Annamária VI. 9.
Annaregina VII. 26.
Annarita VI. 9.
Annavera VI. 9.
Annunciáta III. 25.
Anriett I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13.
Antea II. 27.
Antigoné II. 27.
Antoanett II. 28.
Antonella V. 3.
Antónia II. 28., IV. 29., V. 3., V. 4., V. 10.
Antoniett II. 28.
Antonietta II. 28.
Anzelma IV. 21.
Apollinária I. 8., VII. 23.
Apollónia I. 28., II. 9., III. 8., VII. 7.
Aporka II. 2.
Appia III. 23., XI. 22.
Áprilka III. 23., XI. 22.
Arabella III. 13., VIII. 7.
Aranka II. 8., VII. 19., X. 4., X. 15., X. 16., XII. 2.
Arany VI. 16., VII. 19., X. 4.
Aranyka VI. 16., VII. 19., X. 4.
Aranyos VI. 16., VII. 19., X. 4.
Ariadna VI. 7., IX. 17.
Ariadné VI. 7., IX. 17.
Ariella IV. 11., XI. 10.
Arika VIII. 17.
Arikán VIII. 17.
Arita III. 13.
Arlett IV. 11.
Armanda IV. 7.
Armandina IV. 7.
Armida IX. 14., IX. 22., XII. 4.
Armilla IX. 14., IX. 22., XII. 4.
Ármina VI. 2.
Árnika IV. 17.
Arnolda VII. 8., VII. 18.
Árpádina XII. 11.
Artemisz I. 22., VI. 6.
Árvácska V. 5., VII. 27.
Arzénia VII. 19.
Asma IV. 17.
Aszpázia I. 2., XII. 29.
Asszunta IV. 7., VIII. 15.
Asztéria VIII. 10.
Asztrid XI. 12.
Asztrida XI. 12.
Atalanta III. 10., VII. 6.
Atália XII. 3.
Atanázia VIII. 14.
Aténa I. 18., VII. 16.
Aténé I. 18., VII. 16.
Auguszta III. 27., III. 29., XII. 18.

Augusztina III. 27., III. 29.
Aura VII. 19., XII. 2.
Aurea VII. 19.
Aurélia VII. 19., X. 15., X. 16., XII. 2.
Auróra X. 4., X. 15., X. 16.
Avarka XI. 5.
Azálea XII. 24.
Azucséna IV. 7., VII. 30.
Azura VI. 19.
Azurea VI. 19.
Babett VII. 4.
Babetta VII. 4.
Babiána XII. 4.
Babita XII. 4.
Bagita V. 25.
Balbina III. 31.
Balda II. 27.
Balzsam IV. 6.
Baranka I. 21.
Barbara XII. 4.
Barka IV. 17., VI. 13.
Bársony V. 25., VI. 27.
Bársonyka V. 25., VI. 27.
Baucisz XII. 4.
Bea VII. 29., IX. 6.
Beáta III. 8., III. 22., VI. 24., VI. 29., IX. 6., XII. 16.
Beatricse I. 18., VI. 29., VIII. 29., X. 14.
Beatrisz I. 18., VI. 29., VIII. 29., X. 14.
Beatrix I. 18., VI. 29., VIII. 29., X. 14.
Béda V. 25.
Begónia IX. 7., XII. 17.
Béke VI. 5.
Belinda II. 3., VIII. 13.
Bella VIII. 31., IX. 1.
Benáta I. 4.
Benedikta I. 4., VIII. 13., X. 8., XII. 29.
Benigna VI. 20., XI. 1.
Benita XI. 12.
Benjamina III. 31.
Bereniké II. 4., VII. 9.
Berill VII. 26., XI. 4.
Bernadett II. 18., IV. 16.
Bernadetta IV. 16., V. 19., V. 20.
Bernarda IV. 16., V. 19., V. 20.
Berta V. 1., VII. 4., VIII. 6.
Bertilla XI. 5.
Bertina IX. 5.
Bertolda III. 29., XI. 5.

NŐI NEVEK

Béta XI. 19.
Betsabé XI. 19.
Betta VII. 4.
Betti VII. 4.
Bettina VII. 4., VIII. 6., X. 8.
Bianka VIII. 10., XII. 1.
Bibiána XII. 2.
Bíbor IV. 6.
Bíbora IV. 6.
Bíboranna IV. 6.
Bíborka IV. 6.
Birgit II. 1., VII. 23., X. 8., X. 11.
Bítia XI. 19.
Blandina V. 10., V. 18., VI. 2.
Blanka VIII. 10., X. 25., XII. 1.
Blazsena II. 3.
Blondina XII. 1.
Bóbita VI. 1., VI. 22.
Bodza V. 15.
Bogárka V. 22.
Bogáta IX. 15.
Bogi VIII. 1., VIII. 22.
Boglár VIII. 1., VIII. 22.
Boglárka VIII. 1., VIII. 22.
Bojána IV. 24.
Bolda VIII. 29.
Bonita XII. 1.
Bóra XII. 4.
Borbála XII. 4.
Borbolya III. 11.
Borcsa XII. 4.
Bori XII. 4.
Boris XII. 4.
Boriska XII. 4.
Borka XII. 4.
Boróka XII. 4.
Borostyán III. 11.
Borsika III. 11.
Bozsena II. 11.
Bozsóka VII. 15., XI. 9.
Brenda V. 16., XI. 29.
Brigitta II. 1., VII. 23., X. 8., X. 11.
Brunella X. 6., X. 11.
Brunhilda XI. 17.
Cecília VI. 3., XI. 22.
Cecilla XI. 22.
Celerina II. 3.
Celesztina IV. 6., V. 19., VI. 27., VIII. 14., X. 14.
Célia VI. 3., XI. 22.
Celina VII. 17., X. 11., X. 21.
Cezarina I. 12.
Ciklámen XI. 26., XII. 4., XII. 5.
Cilla VI. 3., XI. 22.
Cinella I. 22., VI. 6., X. 20.
Cinna I. 22., VI. 6., X. 20.
Cinnia II. 1., VI. 12.
Cintia I. 22., VI. 6., X. 20.
Cippóra VII. 5., IX. 26.
Cipra VII. 5., IX. 26.
Cipriána VII. 5., IX. 26.
Ciprienn VII. 5., IX. 26.
Cirilla VII. 5., VII. 7., X. 28.
Csende VII. 11., XI. 18.
Csendike VII. 11., XI. 18.
Csenge II. 4., VII. 24.
Csengele II. 4., VII. 24.
Cseperke III. 1., VIII. 7.
Csepke III. 1., VIII. 7.
Cserne V. 10.
Csilla III. 22., IV. 22., VI. 2., VIII. 10., XI. 22.
Csillag III. 22., VIII. 10.
Csinszka II. 3., XII. 6.
Csobánka VIII. 6.
Csobilla VIII. 6.
Csönge II. 4., VII. 24.
Csöre XI. 19.
Dafna X. 25.
Dafné X. 25.
Dália X. 25.
Dalida V. 31., VII. 21.
Dalla X. 25.
Dalma V. 7., V. 12., VII. 12., XII. 5.
Damarisz X. 4.
Damiána IX. 26., IX. 27.
Damira IX. 26., XII. 11.
Damjána IX. 26., IX. 27.
Dana VII. 21.
Danica VII. 21.
Daniela VII. 21.
Daniéla VII. 21.
Daniella VII. 21.
Danila VII. 21.
Danka VII. 21.
Danuta VII. 21.
Dára IV. 10.
Dária X. 25.
Darina II. 24., XII. 31.
Darinka II. 24., XII. 31.
Dea VI. 20., VII. 31.
Debóra IV. 24., IX. 15.
Délia I. 22., VI. 6., X. 20.
Délibáb VIII. 25., XII. 24.
Delila XII. 9.
Delinda III. 28.
Delinke XI. 10.
Della I. 29., XII. 24.
Demetria VI. 21.
Denisza V. 15., XII. 6.
Denissza V. 15., XII. 6.
Dezdemóna VI. 18., XI. 28.
Dézi V. 23.
Dezideráta V. 8.
Dezidéria V. 8.
Dia VI. 9., VI. 10., IX. 18.
Diána VI. 9., VI. 10., IX. 18.
Diké X. 1.
Dina VI. 20., VIII. 12.
Dionízia V. 15., X. 9., XII. 6.
Ditta V. 6., VI. 29., VI. 30., IX. 16.
Ditte II. 6., IX. 16.
Dolli II. 6.
Dolóresz VI. 18., IX. 15.
Dolorita VI. 18., IX. 15.
Doloróza VI. 18., IX. 15.
Domicella V. 12.
Dominika VII. 6., VIII. 4.
Dominka VII. 6., VIII. 4.
Domitilla V. 12.
Donáta VII. 7., VII. 17., XII. 31.
Donatella VII. 30., VIII. 7.
Donna VII. 30.
Dóra II. 6.
Dorina II. 6., IX. 2.
Dorinka II. 6., IX. 2.
Dorisz IV. 28.
Dorit II. 6.
Dorka II. 6.
Dorkás II. 6.
Dorkász II. 6.
Dormánka I. 22., XI. 30.
Dorotea II. 6.
Doroti II. 6.
Dorotina II. 6.
Dorottya II. 6.
Döníz V. 15.
Druzsiána VII. 11.
Dulcinea VIII. 11., V. 13.
Dusánka III. 26., IV. 9., IX. 7.

Dusmáta III. 26., IV. 9., IX. 7.
Dzsenet V. 30.
Dzsenifer I. 3.
Dzsenna I. 3., V. 30.
Dzsenni I. 3., V. 30.
Dzsesszika VII. 17.
Éda XII. 13.
Edda XII. 13.
Edentina II. 26.
Edina II. 26.
Edit IX. 16.
Edmunda XI. 16., XI. 20.
Edna II. 26.
Édua III. 10., V. 9., VI. 23.
Eduárda III. 18., X. 13.
Edvarda III. 18., X. 13.
Edvina X. 4., X. 12.
Effi II. 8.
Egberta IV. 24.
Eija II. 19.
Elektra III. 15., V. 26.
Eleonóra II. 21., VII. 9., VII. 11., VII. 12.
Életke XI. 4.
Elfrida II. 8., VIII. 2.
Eliána II. 16., VII. 20.
Eliz V. 6., VI. 18.
Elíz V. 6., VI. 18.
Eliza II. 19., V. 24.
Elizabet II. 19.
Elke II. 5., XII. 16.
Ella II. 10., II. 13., III. 24., IX. 2.
Ellina I. 7., XI. 4.
Elma V. 4., VII. 10.
Elmira III. 9., V. 28., VIII. 25.
Elvira II. 10., III. 6., III. 9.
Elza XII. 1., XII. 13.
Emanuéla III. 26.
Emerencia I. 23.
Emerita IX. 14., IX. 22., XII. 4.
Emese I. 23., VII. 5.
Emili I. 5., VII. 19., IX. 19.
Emília I. 5., VII. 19., IX. 19.
Emiliána I. 5., V. 19., VI. 30., VIII. 17., XI. 20.
Emíra VIII. 31.
Emma IV. 19., VI. 29., XI. 24., XI. 25.
Emő III. 23., XII. 8.
Emőke III. 23., XII. 8.
Enciána VI. 9., XII. 11.
Ené XI. 13.

NŐI NEVEK

Enéh XI. 13.
Enid VIII. 13., XII. 1., XII. 13.
Enikő IV. 16., IX. 15.
Enna IX. 8.
Eper VII. 8., VII. 19.
Eperke VII. 8., VII. 19.
Epifánia I. 6., I. 21.
Eponin II. 16., IX. 20.
Era I. 24., II. 9., V. 18., VIII. 21., VIII. 31.
Erátó II. 12., XII. 10.
Erika I. 24., II. 9., V. 18., VIII. 21., VIII. 31.
Erina VI. 28.
Ermelinda X. 29.
Erna I. 12., V. 5., VIII. 29.
Erneszta I. 12., VIII. 29.
Ernesztina I. 12., VIII. 29.
Ervina IV. 25., IV. 26.
Ervínia IV. 25., IV. 26.
Erzsébet XI. 19.
Esma III. 16., VIII. 8.
Estilla VII. 8., VII. 15.
Eszmeralda III. 16., VIII. 8.
Esztella VII. 14., VII. 15., VII. 19.
Eszténa VII. 15., VII. 19.
Eszter V. 24., VII. 8.
Etel II. 24.
Etelka I. 29., II. 5., VI. 11., VI. 12., X. 8., XII. 16.
Eudoxia III. 1., IX. 16.
Eufémia VI. 18., VI. 27., IX. 16.
Eufrozina I. 1., IX. 25.
Eugénia IX. 16., XII. 25.
Eulália II. 12., XII. 10.
Eunika II. 24.
Euniké II. 24.
Euridiké X. 1.
Eutímia V. 3.
Euzébia III. 16., X. 29., XII. 16.
Éva XII. 24.
Evangelina XII. 27.
Evelin V. 26.
Evelina V. 26.
Evetke V. 6.
Evódia VI. 18.
Fabiána I. 20., VI. 20.
Fabrícia XII. 27.
Fáni I. 2., I. 16., III. 9., X. 30.
Fanni I. 2., I. 16., III. 9., X. 30.
Fáta II. 23.
Fatima V. 13., VI. 4., VI. 5., X. 13.
Fatime V. 13., VI. 4., VI. 5., X. 13.
Fausztina I. 18., II. 15., VII. 9.
Febrónia VI. 25.
Fedóra IV. 28.
Fédra V. 1., VII. 4., IX. 2.
Fehér XII. 16.
Fehéra XII. 16.
Fehére XII. 16.
Fehérke V. 9., XII. 16.
Felícia V. 20., VI. 6., IX. 30.
Feliciána VI. 9., VI. 20.
Felicita III. 6., XI. 23.
Felicitás III. 6., XI. 23.
Felicitász III. 6., XI. 23.
Ferdinanda V. 30.
Fernanda V. 30.
Fiametta II. 1., V. 22.
Fiamma II. 1., V. 22.
Fidélia IV. 24.
Filadelfia I. 3., V. 10.
Filippa II. 16.
Filoméla VIII. 11., XI. 29.
Filoména VIII. 11., XI. 29.
Filotea XI. 5., XII. 9.
Fióna VIII. 11.
Fiorella VII. 29.
Fioretta VII. 29.
Flávia X. 5.
Flóra VII. 29., XI. 24.
Floransz VI. 20.
Florencia VI. 20., IX. 27., XI. 10.
Florentina VI. 20., IX. 27., XI. 10.
Florianna V. 1., V. 4.
Florina V. 1., V. 4.
Florinda VII. 29., XI. 24.
Fortuna IV. 23.
Fortunáta IV. 23.
Franciska III. 9., VIII. 21., XII. 12.
Franka X. 4.
Frida V. 6., IX. 20., X. 19.
Friderika V. 6., IX. 20., X. 19.
Fruzsina I. 1.
Fulvia IV. 10., X. 5.
Fürtike V. 15.
Füzike II. 13.
Gabriella II. 4., III. 24., IX. 29., XII. 12.
Gajána I. 19., VII. 27.
Galamb V. 20., IX. 17.
Galatea IV. 19., VIII. 1.
Galina X. 5., X. 11.
Gardénia V. 10., XII. 9.
Gemella VI. 2., XII. 10.
Gemma IV. 11., V. 12., V. 14., VI. 20.
Genovéva I. 3.
Georgina II. 15., XII. 9.
Gerda I. 30., V. 13., VIII. 13., IX. 24.
Gerle III. 29., V. 20.
Gertrúd III. 17., VIII. 13., XI. 16., XI. 17.
Gertrúdisz III. 17., VIII. 13., XI. 16., XI. 17.
Gilberta X. 24.
Gilda IV. 19., IX. 1.
Gina II. 15., XII. 9.
Giszmunda IX. 24.
Gitta VI. 10., X. 8.
Gizella V. 7.
Glenda IV. 11., V. 13.
Glória IV. 11., V. 13.
Godiva IV. 11.
Golda VII. 19., X. 4.
Gordána V. 10.
Grácia VI. 13., VIII. 21.
Graciána VI. 1.
Graciella VI. 1., XII. 18.
Gréta I. 28., II. 22.
Gréte I. 28., II. 22.
Gréti I. 28., II. 22.
Grizelda IX. 24.
Gunda III. 3.
Gvenda I. 3.
Gvendolin I. 3.
Gyémánt X. 4.
Gyopár III. 1., XII. 6.
Gyopárka III. 1., XII. 6.
Gyöngy I. 18., V. 12., V. 14.
Gyöngyi V. 12., V. 14., X. 23.
Gyöngyike V. 12., V. 14., X. 23.
Gyöngyös V. 12., V. 14., X. 23.
Gyöngyvér I. 3., V. 26., X. 23.
Gyöngyvirág IV. 24., V. 12., V. 14.

NŐI NEVEK

György I. 15., IV. 24., V. 5., XII. 9.
Györgyi II. 15., IV. 24., V. 5., XII. 9.
Györgyike II. 15., IV. 24., V. 5., XII. 9.
Hágár VIII. 9., XII. 4.
Hajna VII. 9., VIII. 21., X. 10.
Hajnácska IV. 25., XI. 15.
Hajnal III. 27., VI. 19., X. 4.
Hajnalka III. 27., VI. 19., X. 4.
Hajni III. 27., VI. 19., X. 4.
Hanga V. 18., VIII. 31.
Hanka V. 24.
Hanna III. 28., V. 20., V. 30.
Hannadóra III. 6.
Hanni III. 28., V. 20., V. 30.
Hargita VIII. 5.
Hargitta VIII. 5.
Harmat VIII. 3., XII. 18.
Harmatka VIII. 3., XII. 18.
Havaska VIII. 5.
Hedda X. 17.
Hédi X. 17.
Hedvig II. 24., VII. 18., X. 15., X. 16., X. 17.
Héla IV. 23., VII. 31.
Helén VIII. 13., VIII. 18., VII. 21., VII. 31., X. 14.
Heléna VII. 31., VIII. 13., VIII. 18.
Helga VI. 8., VII. 11., IX. 11., X. 3.
Helka VII. 11.
Hella IV. 23., V. 27., VII. 31., X. 14.
Heni I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13.
Henriett I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13.
Henrietta I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13.
Héra VI. 24.
Hermia VIII. 28.
Hermina I. 3., IV. 13., IV. 18., VIII. 3., XII. 24.
Herta VI. 14.
Hetti II. 24., VII. 18., X. 15., X. 16., X. 17.
Hiacinta I. 30.
Hieronima IX. 30.
Hilária VIII. 12.
Hilda IV. 30., VIII. 12., IX. 3., XI. 17.
Hildegárd IX. 17.
Hilka XI. 17., XI. 27.
Hippia VIII. 13.
Hippolita VIII. 13.
Hófehérke V. 9., VIII. 5., XII. 16.
Holda IV. 30., VII. 11.
Honóra IX. 10., IX. 30.
Honoráta I. 11., IV. 5.
Honória IX. 10., IX. 30.
Honorina IX. 10., IX. 30.
Honorka IX. 10., IX. 30.
Horácia VI. 22.
Hortenzia VI. 1., XI. 17.
Hóvirág III. 21., IV. 3.
Huberta III. 20., XI. 3.
Hunóra IV. 24., IX. 10., IX. 30., IX. 30.
Hunorka IV. 24., IX. 10., IX. 30., IX. 30.
Ibolya VIII. 7., VIII. 13., IX. 12.
Ibolyka VIII. 7., VIII. 13., IX. 12.
Ica III. 13., IV. 13., V. 6., IX. 4., IX. 6., XI. 3.
Ida III. 13., IV. 13., V. 6., IX. 4., IX. 6., XI. 3.
Iduna V. 5., V. 6., V. 8.
Ifigénia IX. 21.
Ignácia VII. 31.
Ilda III. 10., IV. 30., IX. 17., IX. 21., IX. 23., XI. 17.
Ildikó III. 10., IV. 30., IX. 17., IX. 21., IX. 23., XI. 17.
Ilka IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.
Illa IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.
Ilma IV. 18., IV. 23., VII. 21., VIII. 18., X. 14., XI. 29.
Ilon IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.
Ilona IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.
Ilonka IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.
Ilus IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.
Iluska IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.
Ilze XI. 19.
Imelda V. 12., IX. 16.
Immakuláta XII. 8.
Imola V. 13.
Indira IV. 3., VII. 30.
Indra VII. 13., VIII. 4.
Inez I. 21., I. 28., III. 6.
Inge II. 11.
Ingeborg VII. 30., X. 22.
Ingrid II. 5., IX. 2.
Inka VII. 30., IX. 2.
Innocencia II. 1.
Ippolita VIII. 13.
Irén III. 25., IV. 3., IV. 5., V. 5., VI. 28., X. 20.
Iréne III. 25., IV. 3., IV. 5., V. 5., VI. 28., X. 20.
Irénke III. 25., IV. 3., IV. 5., V. 5., VI. 28., X. 20.
Irina III. 25., IV. 3., IV. 5., V. 5., VI. 28., X. 20.
Iringó VI. 28., X. 20., XII. 24.
Írisz III. 25., IX. 22.
Irma III. 3., III. 20., V. 3., VI. 2., IX. 8., IX. 12.
Isméria III. 25., IX. 28.
Itala I. 15., III. 10.
Ivána V. 12., V. 13.
Ivett I. 13., V. 6.
Ivetta I. 13., V. 6.
Ivica V. 12.
Ivola V. 3., VI. 15., VI. 25.
Ivon V. 19.
Ivonn V. 19.
Iza VII. 8.
Izabella I. 4., II. 26., VI. 8., VII. 4., VII. 8., VII. 12., VIII. 31., IX. 1.
Izaura V. 1., V. 15.
Izidóra IV. 17.
Izméne III. 25., IX. 28., IX. 30.
Izolda VI. 15.
Izóra V. 1., V. 15.
Jácinta I. 30.
Jadviga X. 17.
Jáél II. 8.
Jáhel II. 8.
Jakobina II. 8., VII. 25.
Jana V. 24., V. 30.
Janina I. 16., III. 28., V. 30.
Janka II. 4., V. 30.
Jára II. 4., III. 14.
Jarmila II. 4., III. 14.
Jávorka II. 24., V. 10.
Jázmin II. 24., V. 10.
Jelena VII. 31., VIII. 13., VIII. 18.
Jelina VII. 31., VIII. 13., VIII. 18.
Jelka VIII. 18.
Jella III. 24.
Jenni V. 30.
Jerne VI. 28.
Jeronima IX. 30.
Jerta VIII. 13.
Jetta III. 16.
Johanna II. 2., II. 4., III. 28., III. 31., V. 12., V. 20., V. 30., VIII. 21., XII. 12.
Jolán VI. 15., XI. 18., XI. 20.
Jolanda VI. 15.
Jolánta VI. 15.
Jolina IX. 15.
Jonka VI. 15.
Jordána II. 15.
Jozefa II. 14., III. 19., X. 3.
Jozefina II. 14., III. 17., III. 19., X. 23.
Józsa II. 14., III. 19., IX. 1.
Judit I. 13., V. 5., V. 6., VI. 29., VI. 30., XII. 10.
Júlia IV. 8., V. 22., VII. 21.
Julianna II. 16., IV. 5., V. 14., V. 22., VI. 19.
Julietta VII. 30.
Julitta VII. 30.
Júnó II. 16., VI. 1.
Jusztícia VI. 16., IX. 26., IX. 28.
Jusztina VI. 16., IX. 26., IX. 28.
Jusztínia VII. 16., IX. 26., IX. 28.
Jutta V. 5., VII. 30., XII. 22.
Kalina VII. 11.
Kalipszó VI. 8.
Kalli VI. 8.
Kalliopé VI. 8.
Kalliszta II. 6., IV. 25., V. 11., IX. 2.
Kámea III. 3., V. 18., VII. 18.
Kamélia VIII. 3., IX. 16.

Kamilia III. 3., III. 10., V. 18., VII. 18., VII. 27., VIII. 29., XII. 28.
Kamília III. 3., III. 10., V. 18., VII. 18., VII. 27., VIII. 29., XII. 28.
Kamilla III. 3., III. 10., V. 18., VII. 18., VII. 27., VIII. 29., XII. 28.
Kandida III. 10., VIII. 29., X. 22.
Karen III. 24., XI. 7., XI. 25.
Karin III. 24., XI. 7., XI. 25.
Karina III. 24., IV. 30., XI. 7., XI. 25.
Karitász VII. 3., VII. 4.
Karla V. 9., XI. 4.
Karméla VII. 16.
Karmelina VII. 16.
Karmella VII. 16.
Karmen VI. 2., VII. 16.
Kármen VI. 2., VII. 16.
Karola V. 9., XI. 4.
Karolin V. 9., XI. 4.
Karolina II. 2., V. 9., XI. 4.
Karolt XI. 4.
Kasszandra IV. 25., IX. 2.
Kata IV. 29., XI. 25.
Katalin II. 13., III. 9., III. 22., III. 24., IV. 29., IV. 30., V. 9., IX. 15., XI. 25., XII. 31.
Katinka XI. 25.
Kenza V. 27.
Kersztin VII. 24.
Kerubina VI. 4., VIII. 4.
Késa V. 7.
Kiara IV. 17., VIII. 11., VIII. 12.
Kiliána VII. 8.
Kimberli VIII. 3.
Kincső II. 1., VII. 24.
Kinga VII. 24.
Kira VII. 7., VIII. 3.
Kíra VII. 7., VIII. 3.
Kiri VII. 24.
Kirilla VIII. 3.
Kisanna VII. 26.
Kisó VII. 26.
Kitti IV. 30., XI. 25., XII. 31.
Klára IV. 17., VIII. 11., VIII. 12.
Klarissza I. 15., VIII. 11., VIII. 12.

NŐI NEVEK

Klaudia III. 20., V. 18., VI. 6.
Klélia XI. 23.
Klemencia XI. 23.
Klementina X. 21., XI. 14., XI. 23.
Kleó VIII. 1., X. 20.
Kleopátra VIII. 1., X. 20.
Klió IV. 11., IX. 25.
Kloé VI. 21.
Klotild VI. 3.
Kolett III. 6.
Koletta III. 6.
Kolomba V. 20., IX. 17.
Kolombina V. 20., X. 21.
Konkordia I. 1., II. 18.
Konstancia IX. 19.
Konstantina IX. 19.
Kora X. 22.
Korália V. 12., V. 14.
Korall V. 12., V. 14.
Kordélia X. 22.
Korina X. 22.
Korinna X. 22.
Kornélia III. 3., III. 31., IX. 16.
Kozett III. 6.
Kozima IX. 26., IX. 27.
Kreszcencia IV. 5., IV. 7., VI. 15.
Krimhilda XI. 17.
Kriszta VI. 22., VII. 24., VIII. 5.
Krisztabell VI. 22., VII. 24., VIII. 5.
Krisztiána VI. 22., VII. 24., VIII. 5.
Krisztina VI. 22., VII. 24., VIII. 5.
Krizanta X. 14., X. 25.
Kunigunda III. 3.
Küllikki XII. 8.
Küne III. 3.
Ladiszla VI. 27.
Lamberta IV. 16.
Lara III. 26.
Larcia X. 4.
Larina VIII. 12., IX. 5.
Larissza III. 26.
Lartia X. 4.
Laura VI. 17., VI. 28., X. 19.
Laurencia VI. 28., X. 8.
Lavínia IV. 14.
Lea III. 22.
Léda II. 5., XII. 24.
Leila II. 13., VI. 21.
Lejla II. 13., VI. 21.
Lelle X. 16.
Léna VII. 21., VII. 22., VII. 31.
Léni VII. 21., VII. 22., VII. 31.
Lenka VII. 21.
Lenke VII. 22., VII. 23., VIII. 18.
Lenóra II. 21.
Leona I. 4., II. 20., II. 21., IV. 11., XII. 9.
Leonarda XI. 6., XI. 26., XI. 27.
Leonetta I. 17.
Leonóra II. 21., III. 26., VII. 9., VII. 12., VII. 15.
Leontina III. 1., XII. 6.
Leopolda XI. 15.
Leopoldina XI. 15.
Letícia VIII. 12., VIII. 30.
Létó VIII. 12., VIII. 30.
Letta V. 3., VI. 15., VI. 25.
Letti VIII. 12., VIII. 30.
Levendula VI. 18., VII. 22., VII. 24.
Lia III. 22.
Liána VI. 19.
Lícia I. 6., I. 9.
Lida II. 12., III. 27., IV. 14., VIII. 3.
Lídia II. 12., III. 27., IV. 14., VIII. 3.
Lígia III. 27., VIII. 3.
Lili VII. 11.
Lilia VII. 11.
Lilian VII. 27., VIII. 11.
Lilián VII. 27., VIII. 11.
Liliána VII. 27., VIII. 11.
Lilianna VII. 27., VIII. 11.
Lilibell VII. 11.
Lilien VII. 27., VIII. 11.
Liliom VII. 27., VIII. 11.
Liliróza VII. 11.
Lilla II. 12., II. 16., VII. 11.
Lilu I. 19.
Lina IX. 23., XI. 4.
Linda II. 13.
Linett IX. 23., XI. 4.
Linetta IX. 23., XI. 4.
Lionella III. 1.
Lívia II. 12., X. 14., XII. 10.
Liza VII. 8., XI. 25.
Lizandra I. 18., III. 13.
Lizavéta XI. 19.
Lizett XI. 19.
Lizetta XI. 19.
Lola IX. 15.
Lolita IX. 15.
Lolli VI. 17., VI. 28., X. 19.
Lora VI. 28., X. 19.
Loréna X. 8.
Lorett VI. 17., VI. 28., X. 19.
Loretta XII. 10.
Loriana X. 8.
Lorin X. 8.
Lorina X. 8.
Lotte VII. 17.
Lotti VII. 17.
Luca XII. 13.
Lúcia III. 25., IX. 16., XII. 13.
Luciána I. 7., XII. 13.
Lucilla VII. 27.
Lucinda VII. 27.
Ludmilla IX. 16., IX. 17.
Ludovika I. 31., III. 15., VI. 9., IX. 13., X. 1.
Lujza I. 31., III. 2., III. 15., VI. 21., VII. 24., VIII. 11., IX. 13.
Lukrécia III. 15., VII. 9.
Mábel VI. 11., IX. 7.
Mabella VI. 11., IX. 7.
Madlen V. 25.
Madléna V. 25.
Magda V. 25., VII. 17., VII. 22.
Magdaléna V. 25., VII. 17., VII. 22.
Magdi V. 25., VII. 17., VII. 22.
Magdó V. 25., VII. 17., VII. 22.
Magdolna V. 25., VII. 17., VII. 22.
Maja III. 28., V. 1.
Maléna V. 25., VII. 17., VII. 22.
Malvin IV. 19., X. 1.
Malvina IV. 19., X. 1.
Mályva V. 11., X. 17.
Manda II. 6., VII. 22., X. 26.
Manfréda I. 28.
Manka III. 26., VII. 15.
Manna IV. 7.

Manolita III. 26., VII. 15.
Manon VIII. 5.
Manszvéta II. 19.
Manuela III. 26., VII. 15.
Manuéla III. 26., VII. 15.
Manuella III. 26., VII. 15.
Mara IV. 26.
Marcella I. 31., VI. 28.
Marcellina VII. 17.
Margarét VII. 20.
Margaréta VII. 20.
Margaretta VII. 20.
Margarita VII. 20.
Margit I. 18., I. 19., I. 28., II. 22., VI. 10., VI. 20., VII. 9., VII. 20., VIII. 26., IX. 2., X. 16., X. 17., X. 25., XI. 16., XII. 30.
Mária I. 23., II. 2., II. 11., III. 25., IV. 2., IV. 7., IV. 26., V. 24., V. 29., V. 31., VII. 2., VII. 6., VII. 16., VII. 17., VII. 22., VIII. 2., VIII. 5., VIII. 15., VIII. 22., IX. 8., IX. 12., IX. 15., IX. 19., IX. 24., X. 3., X. 7., X. 8., X. 11., X. 22., XI. 21., XII. 8., XII. 15., XII. 18.
Mariann IV. 27., IV. 30.
Marianna IV. 27., IV. 30., XI. 1.
Marietta II. 11.
Marilla IX. 21.
Marina VII. 9., VII. 20.
Marinella III. 25., VII. 9., VII. 20.
Marinetta VII. 9., VII. 20., VIII. 25.
Markéta VII. 13.
Marléne V. 25., VII. 17., VII. 22.
Márta I. 19., VII. 29.
Márti I. 19., VII. 29.
Martina I. 30.
Matild III. 14., V. 31.
Matilda III. 14., V. 31.
Mátka III. 25., XI. 10.
Maura II. 13., V. 3., IX. 21.
Maurícia IX. 22.
Maxima III. 26., VII. 30.
Maximilla VI. 25.
Medárda VI. 8.
Médea V. 15., VIII. 1., IX. 30.

NŐI NEVEK

Médi VII. 22.
Megán VIII. 20.
Melani I. 10.
Melánia I. 7., I. 10., XII. 31.
Melina VII. 10.
Melinda X. 29.
Melióra IV. 24., V. 29.
Melissza III. 10.
Melitta III. 10., IV. 24., IX. 15.
Melodi V. 29.
Melódia V. 29.
Meluzina IX. 15., XI. 10.
Mendi II. 6., X. 26.
Menodóra II. 6., IX. 10.
Menta VIII. 14.
Mercédesz IX. 24.
Méta III. 14.
Metella I. 24., V. 31., VII. 6., VIII. 31.
Metta III. 14.
Mia VII. 2., VIII. 2.
Mihaéla VI. 19., VIII. 24.
Mikolt XII. 6., IX. 10., IX. 25.
Milda VII. 13.
Miléna I. 24., V. 24.
Miletta VII. 6.
Milica IX. 16.
Milka VII. 18.
Milla VII. 18.
Mimóza VIII. 28.
Mína IV. 13.
Mínea XII. 24.
Minerva V. 2., VIII. 23.
Minka IV. 13.
Minna IV. 13.
Mira V. 10., IX. 21.
Míra V. 10., IX. 21.
Mirabel IX. 27., X. 22.
Mirabell IX. 27., X. 22.
Mirabella IX. 27., X. 22.
Miranda V. 10.
Mirandella V. 11.
Mirandola V. 11.
Mirandolína V. 11.
Mirella V. 21., IX. 21.
Miriam VIII. 22.
Miriám VIII. 22.
Mirjam VIII. 22.
Mirjána VIII. 22.
Mirka V. 10., IX. 21.
Mirna V. 9.
Mirtill II. 23., VIII. 3.
Misell VI. 19., VIII. 24.
Modeszta II. 5., XI. 4.
Mona VIII. 31.
Móna VIII. 31.
Móni V. 4., VIII. 27.
Mónika V. 4., VIII. 27.
Montika VIII. 14.
Morella VII. 6., VII. 19.
Morgána VI. 26., VIII. 28.
Muriel IX. 4.
Múzsa IV. 2., IV. 3.
Nadett II. 18., IV. 9.
Nadia VIII. 1.
Nadin VIII. 1.
Nadinka VIII. 1.
Nádja VIII. 1.
Nanett VII. 26.
Nanetta VII. 26.
Naomi IV. 22., IX. 1., IX. 10., XII. 24.
Naómi IV. 22., IX. 1., IX. 10., XII. 24.
Napsugár III. 21., VII. 3.
Nárcisz III. 18., X. 29.
Narcissza III. 18., X. 29.
Násfa V. 12., V. 14.
Nasztázia III. 10., IV. 17., XII. 25.
Natália VII. 27., VIII. 26., XII. 1., XII. 9.
Natasa XII. 9.
Nauszika VII. 28., XII. 16.
Nausziká VII. 28., XII. 16.
Nauzika VII. 28., XII. 16.
Nedda VII. 6., VIII. 4.
Nefelejcs IV. 17., IV. 24.
Nelli VII. 11.
Nenszi VII. 26.
Nerina V. 12., XII. 25.
Neszta IV. 15., IV. 17.
Netta VI. 13.
Niké IV. 25., XII. 23.
Niki III. 21., IX. 10., IX. 25., XII. 6.
Nikodémia III. 27., VIII. 3.
Nikol III. 21., IX. 10., IX. 25., XII. 6.
Nikola III. 21., IX. 10.
Nikolett III. 21., IX. 10., IX. 25., XII. 6.
Nikoletta III. 21., IX. 10., IX. 25., XII. 6.
Níla IX. 10.
Nilla V. 31.
Nimfa XI. 10.
Nina VII. 26., XII. 22.
Ninett VII. 1., VII. 26.
Ninetta VII. 1., VII. 26.
Ninon VII. 26.
Niobé IX. 15.
Noa IV. 22.
Noélia VII. 27., VIII. 26., XII. 1., XII. 9.
Noella VII. 27., VIII. 26., XII. 1., XII. 9.
Noémi IV. 22., IX. 1., IX. 10., XII. 24.
Nona III. 16., III. 17., VIII. 5.
Nóna III. 16., III. 17., VIII. 5.
Nóra II. 21., VII. 9., VII. 11., VII. 12.
Norberta VI. 6.
Nóri II. 21., VII. 9., VII. 11., VII. 12.
Norina VII. 11., IX. 30.
Norma IV. 13., IV. 23., V. 23.
Nyeste III. 10., IV. 15., IV. 17., XII. 25.
Odett IV. 20., X. 23.
Odetta IV. 20., X. 23.
Odil IV. 20., X. 23.
Odília IV. 20., X. 23., XII. 13.
Ofélia V. 13., IX. 5.
Oktávia VIII. 6., IV. 15.
Olga VI. 21., VI. 27., VII. 11., VII. 27.
Olimpia XII. 17.
Olinda VII. 7., XI. 16.
Oliva III. 5.
Olivia III. 5.
Olívia III. 5.
Opika II. 2., VII. 15.
Orália IV. 19., VIII. 12.
Orchidea VIII. 1.
Orgona I. 30., IX. 9.
Oriána VI. 7., IX. 17.
Orsi X. 21.
Orsika X. 21.
Orsolya X. 21.
Oszvalda VIII. 5.
Otília XII. 13.
Ottilia XII. 13.
Oxána I. 24., IV. 12.
Örsi VII. 14., X. 26.
Örzse XI. 19.
Őszike IX. 23.

Őzike III. 16., VIII. 5., X. 29.
Pálma V. 10., VIII. 1., X. 5.
Palmira V. 10., X. 5.
Palóma V. 20., IX. 17.
Pamela VI. 1., IX. 15.
Paméla VI. 1., IX. 15.
Pamína VIII. 31., IX. 6.
Pandora VI. 1.
Pandóra VI. 1.
Panka VII. 26.
Panna VII. 26.
Panni VII. 26.
Paszkália II. 11., V. 14., V. 17.
Pasztorella V. 17., VIII. 6.
Patrícia III. 13., IV. 28., VIII. 25.
Paula I. 26., II. 20., VI. 11.
Paulin II. 20., III. 14., VI. 1., VI. 22.
Paulina II. 20., III. 14., VI. 1., VI. 22.
Peggi VI. 10.
Pelágia VI. 9., VIII. 28., X. 8.
Pénelopé VI. 26., VIII. 1.
Peónia V. 1., VIII. 1.
Peregrina IV. 26., V. 1., V. 2., VIII. 5., X. 5.
Perenna III. 15., VI. 24., XI. 13.
Perla VII. 13.
Perpétua III. 6., III. 7.
Petra VI. 29., X. 2.
Petronella V. 31., VII. 13.
Petrónia V. 31., VII. 13.
Petúnia IV. 27., VI. 28.
Pilár X. 12.
Pintyőke IV. 27., X. 11.
Piri I. 18.
Pirit I. 18.
Piros I. 18.
Piroska I. 18.
Placida VII. 11., X. 11.
Platina IV. 4., X. 11.
Polda XI. 15.
Polett II. 20.
Pólika III. 14.
Polina I. 8., VII. 23.
Polixéna VII. 30., IX. 23.
Polla I. 8., VII. 23.
Pompília VII. 15.
Pompónia IX. 19., X. 30.
Poppea IV. 27.
Priszcilla I. 16., III. 10., VII. 8.

NŐI NEVEK

Prudencia VII. 3., VII. 4.
Pszichéi IV. 9., IX. 7.
Ráchel II. 4., V. 2., VII. 11., X. 24.
Rafaéla I. 6., VI. 20.
Rafaella I. 6., VI. 20.
Ráhel II. 4., V. 2., VII. 11., X. 24.
Rajmonda VIII. 31.
Rajmunda VIII. 31.
Rákhel II. 4., V. 2., VII. 11., X. 24.
Ramóna VIII. 31.
Rea IX. 7.
Rebeka III. 3., IX. 2.
Regina IX. 7.
Réka II. 6., XI. 10.
Relinda II. 13., III. 22., VIII. 13.
Rella X. 15.
Relli X. 15.
Renáta V. 22., V. 23., X. 6., XI. 12.
Réta VII. 9., X. 25.
Rezeda V. 17.
Rézi X. 15.
Rika IX. 25.
Ríka IX. 25.
Rikarda IX. 18., IX. 25.
Rita V. 22., VIII. 26.
Ritta V. 22., VIII. 26.
Riza III. 11.
Roberta IV. 29., V. 13.
Robina IV. 29., V. 13.
Rodelinda II. 26., VIII. 13.
Romána II. 23., V. 22.
Romi IX. 4.
Romina II. 23., V. 22.
Romola VII. 6., VII. 23.
Rovéna VII. 30.
Roxána I. 17., VI. 11., IX. 14.
Róza VIII. 23., VIII. 30., IX. 4.
Rozál VIII. 23., VIII. 30., IX. 4.
Rozália IX. 4.
Rozalinda I. 17., VI. 11., VIII. 30.
Rozamunda IV. 30.
Rozanna IX. 4., IX. 14.
Rozi IX. 4.
Rozina III. 13.
Rozita VIII. 30., IX. 14.
Rozmarin IV. 30.
Rozmaring IV. 30.
Rozvita VI. 22.
Rózsa VIII. 23., VIII. 30., IX. 4.
Rózsi VIII. 23., VIII. 30., IX. 4.
Röné V. 23.
Rubin VII. 10., VII. 19.
Rubina VII. 10., VII. 19.
Rubinka VII. 10., VII. 19.
Rudolfina IV. 17., X. 17.
Rufina VII. 10., VII. 19.
Ruperta III. 27.
Ruszlána VII. 17.
Rut I. 4., III. 13.
Ruzsinka I. 1.
Sába IV. 12., IV. 24., XII. 5.
Sáfély VIII. 18., XI. 22.
Salomé VI. 29., X. 22., XI. 17.
Salóme VI. 29., X. 22., XI. 17.
Samuella VIII. 20., VIII. 21.
Santál VIII. 21., XII. 12.
Sára I. 19., VII. 13., X. 9.
Sári I. 19., VII. 13., X. 9.
Sarlott V. 9., XI. 4.
Sarolt VII. 2., VII. 5.
Sarolta I. 19., V. 9., VII. 5., VII. 13., VII. 17., XI. 4.
Sáron I. 19.
Seherezádé V. 3., VI. 7.
Seila VI. 3., XI. 22.
Sejla VI. 3., XI. 22.
Seron I. 19.
Skolasztika II. 10.
Stefánia I. 2., I. 16., VIII. 20., X. 23., X. 30., XI. 28., XII. 26.
Stella VII. 14., VII. 15., VII. 19.
Sudár III. 15., VI. 18.
Sudárka III. 15., VI. 18.
Sugár III. 20., VIII. 12.
Sugárka III. 20., VIII. 12.
Szabella VII. 8., VIII. 29., X. 27.
Szabina VIII. 29., X. 27.
Szabrina VIII. 29., X. 27.
Szalóme VI. 29., X. 22., XI. 17.
Szalvia I. 11., X. 28.
Szamanta II. 6., X. 26.
Szamira X. 26.
Szandra V. 18.
Szániva VII. 8.
Szanna II. 19., VIII. 11.
Szavéta V. 6., XI. 19.
Szavina VIII. 29., X. 27.
Szeder VII. 11., VII. 19.
Szederke VII. 11., VII. 19.
Szegfű VII. 17.
Szelina X. 11., X. 21.
Szelli I. 19., X. 9.
Szellő IV. 6., VIII. 26.
Szellőke IV. 6., VIII. 26.
Szelma IV. 21.
Szemira IV. 22., VI. 1.
Szemirámisz IV. 22., VI. 1.
Szemőke VII. 18., VII. 30.
Szende VII. 11., X. 11.
Szendi V. 18.
Szendike VII. 11., X. 11.
Szendile III. 2., X. 5.
Szénia I. 24., VII. 30.
Szenta IV. 7., VI. 15.
Szerafina IX. 8., X. 12.
Szeréna VII. 28., VIII. 16.
Szerénke VII. 28., VIII. 16.
Szeverina I. 8., X. 23.
Szibilla X. 9.
Szidónia VIII. 23.
Sziglind I. 7.
Szilárda IX. 19., XII. 14.
Szilvána VII. 10.
Szilvesztra XII. 31.
Szilvi XI. 3., XI. 13.
Szilvia XI. 3., XI. 13.
Szimóna V. 24., X. 28.
Szimonett V. 24., X. 28.
Szimonetta V. 24., X. 28.
Szindi I. 22., VI. 6., X. 20.
Szintia VI. 6., X. 20.
Szirén I. 22., II. 23.
Sziringa IX. 9.
Szirom VIII. 16., VI. 28.
Szironka VIII. 16., VI. 28.
Szixtin III. 28., IV. 6., VIII. 6.
Szixtina III. 28., IV. 6., VIII. 6.
Szkarlett IV. 6.
Szofi V. 15., IX. 17.
Szofia IV. 30., V. 15., V. 24., V. 25., IX. 17., IX. 30.
Szófia IV. 30., V. 15., V. 24., V. 25., IX. 17., IX. 30.
Szofrónia III. 11.

Szolanzs V. 10.
Szona V. 31., IX. 14.
Szonja V. 15.
Szonóra V. 31., IX. 14.
Szorina VI. 19.
Szörénke V. 27., VII. 20.
Sztella VII. 14., VII. 15., VII. 19.
Szulamit VI. 29., X. 22., XI. 17.
Szultána I. 19., VI. 23.
Szvetlána V. 1., VII. 4., XI. 24.
Tábita IV. 22., VII. 1.
Tácia I. 8., IV. 22.
Taciána I. 30.
Tália V. 20., VIII. 26.
Tamara V. 6., IX. 1., XII. 29.
Tánya I. 12., IV. 22.
Tarzícia VIII. 15.
Tatjána I. 12., IV. 22.
Tavasz III. 21.
Tavaszka III. 21.
Tea VIII. 3., XII. 19.
Tegza X. 15.
Tekla IX. 23., X. 15.
Telma IX. 23.
Témisz XII. 21.
Ténia V. 3.
Teobalda V. 21., VII. 1.
Teodolinda I. 22., II. 11.
Teodóra II. 11., IV. 5., IV. 28., IX. 2., IX. 11.
Teodózia IV. 2., V. 29.
Teofánia II. 2., III. 12., XII. 22., XII. 27.
Teofila V. 21., VI. 17., XII. 28.
Teónia VIII. 23.
Tercia IV. 16., IV. 30.
Teréz X. 15.
Tereza X. 15.
Teréza X. 15.
Terézia III. 11., VI. 17., VII. 8., VIII. 3., X. 1., X. 3., X. 15.
Teri X. 15.
Terka X. 15.
Tertullia IV. 29., IV. 30.
Tétisz II. 6., XII. 19.
Tícia VIII. 11., VIII. 12., VIII. 30.
Ticiána II. 6., III. 3.
Tifani II. 2., III. 12., XII. 22., XII. 27.
Tilda III. 14., V. 31., VI. 3.

NŐI NEVEK

Tilla III. 14., V. 31., XII. 13.
Tímea I. 20., III. 11., V. 3.
Timótea VIII. 22.
Tina VI. 16., VII. 24.
Tíra II. 20.
Tirca IX. 3.
Tíria VIII. 3., IX. 3.
Tirza IX. 3.
Titánia I. 26., II. 6., II. 11.
Titanilla I. 26., II. 6., II. 11.
Titti I. 26., II. 11.
Tittína I. 26., II. 11.
Tóbia III. 1.
Tomázia IV. 14., VIII. 25.
Toszka V. 18.
Túlia II. 22.
Tulipán VI. 11., VIII. 1., X. 5.
Tullia IV. 27., X. 5.
Tünde IV. 2., VI. 1., XI. 10.
Tündér VI. 1.
Tündi IV. 2., VI. 1., XI. 10.
Tűzvirág VII. 29., XI. 24.
Uljána V. 22.
Ulla V. 8., VII. 4.
Ulrika V. 8., VIII. 6.
Uránia V. 28., VIII. 7.
Urbána V. 25.
Urszula X. 21.
Urzula X. 21.
Urzulina IV. 7.
Uzonka VII. 12.
Üdvöske VII. 13., XII. 9.
Valencia VII. 25.
Valentina VII. 25.
Valéria IV. 28., VI. 5., XII. 9.
Vanda I. 26., II. 25., XI. 14.
Vanessza V. 24.
Varínia XII. 4.
Vaszília IV. 22., V. 30., VI. 11.
Vélia IV. 28.
Velmira X. 9.
Vendelina X. 7., X. 20.
Vénusz VI. 2., VIII. 7.
Vera I. 13., I. 24., VII. 9.
Verbéna VII. 9., VII. 22.
Veréna VII. 22., IX. 1.
Verita VII. 9., VII. 22., IX. 1.
Veronika I. 12., I. 13., I. 19., I. 24., II. 4., VII. 9.
Veronka I. 12., I. 13., I. 19., I. 24., II. 4., VII. 9.
Veszta III. 1., VII. 17.
Véta V. 24., XI. 19.
Vetúria VII. 17.
Viki XI. 17., XII. 23.
Viktória XI. 17., XII. 23.
Viktorina I. 26., IX. 5., XI. 26.
Vilhelma V. 28., IX. 19.
Vilja VIII. 27.
Villő VI. 12., V. 31.
Vilma I. 10., V. 28., VI. 25., IX. 19., X. 15., XII. 5.
Vincencia I. 27., II. 1., IV. 20.
Viola V. 3., V. 5., VI. 15., VI. 25., XII. 19.
Violet V. 3., VI. 15., VI. 25.
Violetta V. 3., VI. 15., VI. 25.
Viorika V. 3., VI. 15., VI. 25.
Virág I. 8., VII. 29., XI. 24., XI. 26.
Virgília III. 5., XI. 27.
Virgínia II. 1., II. 2., XI. 10.
Víta VI. 15., VIII. 13., XII. 13.
Vitália IV. 28., VIII. 13., XII. 13.
Vitolda IV. 28.
Viviána XII. 2.
Vivien XII. 2.
Vivika XI. 16.
Vulfia I. 31., IX. 9., X. 31.
Xavéria XII. 3., XII. 22.
Xénia I. 24., VII. 30.
Zádorka III. 16., VIII. 8., IX. 1.
Zakária III. 15.
Zalánka VII. 14.
Zamfira VIII. 26.
Zara I. 19., VII. 13., X. 9.
Zdenka VI. 23., VIII. 23.
Zelda IX. 24.
Zelina X. 11., X. 21.
Zelinda IX. 22., X. 17.
Zelinde IX. 22., X. 17.
Zella I. 31., IX. 22.
Zelli I. 31., IX. 22.
Zelma I. 23., IV. 21.
Zelmira II. 21., IV. 21.
Zenina IV. 12., VI. 5.
Zenóbia X. 30.
Zenta IV. 7., VI. 15.
Zeta IV. 27.
Zetta IV. 27.
Zia IV. 17.
Zília VI. 3., IX. 16.
Zille IX. 16.
Zina III. 13., VI. 5., X. 11.
Zinaida VI. 5., X. 11., X. 30.
Zita IV. 27.
Zoárda XII. 3., VII. 17.
Zoé V. 2., VI. 15., VII. 5.
Zohara VI. 19., VII. 29.
Zolna VI. 23., X. 17.
Zoltána VI. 23.
Zomilla VII. 15., VII. 18.
Zora VI. 19., X. 4.
Zóra VI. 19., X. 4.
Zorina VI. 19., X. 4.
Zorinka VI. 19., X. 4.
Zorka VI. 19., X. 4.
Zöldike IX. 22.
Zulejka I. 9., III. 1.
Zsadányka VIII. 23.
Zsaklin II. 8., V. 1., V. 3., VII. 25.
Zsálya I. 11., X. 28.
Zsanett V. 30., VIII. 21.
Zsanin V. 30., VIII. 21.
Zsanina V. 30., VIII. 21.
Zsanna II. 19., VIII. 11.
Zsazsa II. 19., VIII. 11.
Zsella I. 31., IX. 22.
Zselyke IV. 8., X. 21.
Zseni IX. 16., XII. 25.
Zseraldin IV. 19.
Zseráldin IV. 19.
Zseraldina IV. 19.
Zsinett I. 3.
Zsófi V. 15., IX. 17.
Zsófia IV. 30., V. 15., V. 24., V. 25., VIII. 1., IX. 17., IX. 30.
Zsóka XI. 19.
Zsorzsett II. 15., XII. 9.
Zsuzsa II. 19., VIII. 11.
Zsuzsanna II. 19., VIII. 11., IX. 20.
Zsuzsánna II. 19., VIII. 11., IX. 20.
Zsuzsi II. 19., VIII. 11., IX. 20.
Zsuzska II. 19., VIII. 11.
Zsüliett IV. 8., V. 22., VII. 21., VII. 30.
Zsüsztin IV. 14., IV. 1., IV. 16., VII. 18.

FÉRFINEVEK

Aba XI. 12.
Abád XI. 12.
Abbás XI. 12.
Abdiás XI. 19.
Abdon XI. 19.
Ábel I. 2., VI. 2., VIII. 5., XII. 5., XII. 9.
Abelárd IV. 21.
Abod XI. 12.
Abony VII. 12.
Abos XI. 12.
Abosa XI. 12.
Ábrahám VI. 15., VIII. 16., X. 9.
Ábrám X. 9.
Ábrán X. 9.
Ábris III. 16., X. 9.
Absa I. 19., III. 2., IX. 2.
Absolon III. 2., IX. 2.
Achilles IV. 23., V. 12., XI. 2.
Achillesz IV. 23., V. 12., XI. 2.
Acsád I. 2., V. 8.
Adalbert IV. 23., IX. 27.
Ádám IX. 9., XII. 24.
Adelmár V. 29., VII. 29.
Adeodát VI. 19., VI. 26., XI. 8.
Adolár IV. 21., VIII. 26.
Adolf II. 11., VI. 17.
Adony VI. 26.
Adorján IX. 8.
Adrián IX. 8.
Adriánó IX. 8.
Agád I. 10., IV. 1.
Agapion IV. 1.
Agaton I. 10., VIII. 22., XII. 7.
Agenor VIII. 18.
Aggeus I. 4., VII. 4., XII. 16.
Agmánd II. 6., V. 28.
Ágost V. 28., VIII. 3., VIII. 8., VIII. 28.
Ágoston V. 27., V. 28., VIII. 28.
Ahillész IV. 23., V. 12., XI. 2.
Áhim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
Ahmed I. 16.
Ajád III. 9., IX. 15.
Ajándok II. 17., VIII. 7.
Ajtony III. 13., IV. 30., VI. 16., VII. 27.
Akács II. 27., III. 31., V. 8., VI. 22.
Ákos I. 2., II. 27., III. 31., VI. 22.
Aladár II. 20., III. 11., IV. 18., IV. 20., V. 26.
Aladin II. 9., IV. 20., VIII. 8.
Alajos VI. 21., X. 17.
Alán IX. 8., X. 14., XI. 25.
Alárd X. 19.
Albert IV. 23., VIII. 7., VIII. 24., IX. 5., IX. 27., XI. 15.
Albin II. 5., III. 1., VI. 22., X. 26.
Aldán VIII. 31., IX. 6.
Áldás VIII. 13., X. 8., XII. 29.
Aldó I. 10., IV. 15., V. 31.
Áldor II. 6.
Alek II. 26., III. 18., V. 3.
Alen IX. 8., X. 14., XI. 25.
Alex II. 9., II. 17.
Alexander II. 26., III. 18., V. 3.
Alfonz I. 23., VIII. 1., VIII. 2., X. 30., X. 31.
Alfréd I. 15., II. 15., II. 23., VII. 19., VIII. 15., VIII. 28., X. 28., XI. 16.
Algernon I. 1.
Ali VIII. 15.
Almár III. 24.
Álmos II. 20.
Alpár III. 27., IX. 5.
Alvián V. 19.
Alvin V. 19.
Amadé I. 28., III. 30.
Amadeusz I. 28., III. 30.
Amadó I. 28., III. 30.
Amand II. 6., X. 26.
Amator V. 1.
Ambos VII. 19., X. 16., X. 18., XII. 7.
Ambró VII. 19., X. 16., X. 18., XII. 7.
Ambrus VII. 19., X. 16., X. 18., XII. 7.
Ámer VII. 19.
Ámon I. 14., X. 4.
Amondó I. 28., III. 30.
Ámos I. 14.
Anasztáz I. 6., I. 8., I. 22., III. 10., IV. 21., IV. 27., XII. 19., XII. 25.
Anatol VII. 3.
Andor V. 17., X. 9., X. 11., XI. 30.
Andorás II. 4., V. 21., XI. 10., XI. 30.
András II. 4., V. 21., XI. 10., XI. 30.
André XI. 30.
Andrej II. 4., V. 21., XI. 10., XI. 30.
Andzseló V. 5.
Angelus V. 5.
Angelusz V. 5.
Ángyán IV. 25., XI. 15., XII. 7.
Anicét IV. 17.
Aníziusz XII. 30.
Antal I. 17., VI. 13., VII. 5.
Antigon II. 23.
Anton I. 17., VI. 13., VII. 5.
Antónió VI. 13.
Anzelm IV. 21.
Ányos IV. 25., XI. 15., XII. 7.
Apollinár I. 8., VII. 23., IX. 2., X. 5.
Apolló III. 8., IV. 18.
Apor II. 2., XII. 28.
Apostol I. 25., VI. 30.
Apród XII. 28.
Archibald III. 27.
Arétász X. 24.
Arián III. 4.
Ariel IV. 11., XI. 10.
Arion II. 3.
Árisz IV. 27., VIII. 31.
Arisztid IV. 27., VIII. 31.
Arkád I. 12., XI. 13.
Árkád I. 12., XI. 13.
Árkos I. 12.
Armand IV. 7., V. 10., X. 26.
Armandó IV. 7.
Ármin IV. 7., V. 10., VI. 2., XII. 28.
Arnó VII. 13., XI. 16.
Arnold VI. 18., VII. 18., XII. 1.
Arnót VI. 18., VII. 18., XII. 1.
Áron IV. 2., VII. 1.
Árpád I. 5., III. 31., IV. 7., XII. 11.
Árszen VII. 19., X. 30.
Arszlán VI. 23.
Artemon X. 20.
Artúr I. 7., I. 22., IX. 1., X. 20., XI. 15., XII. 11.
Arvéd VIII. 31.
Arvid III. 13.
Arzén VII. 19., X. 30.
Aszter I. 17., III. 3., IV. 28., VIII. 23., X. 30.
Asztrik XI. 12.
Ata XI. 12.
Atád XI. 11.
Atanáz V. 2., VIII. 14., XI. 26.
Atilla I. 7., X. 5.
Atlasz IV. 6.
Atos III. 10., V. 22., XI. 11.
Atosz III. 10., XI. 11.
Attila I. 7., X. 5.
Augusztusz VIII. 3., VIII. 8.
Aurél I. 15., VI. 15., VII. 15., VII. 20., VII. 27., X. 5., XII. 2.
Aurélián VI. 16., X. 20.
Avenár VII. 30.
Axel III. 2., IX. 2.
Azár III. 20., III. 16.
Bács I. 10., VI. 10., VI. 30., XI. 12., XII. 5.
Bagamér II. 8., XI. 8.
Baján IV. 24., XII. 20.
Bajnok III. 4., VI. 24.
Bakács X. 7.
Baksa III. 29., X. 7.
Balabán III. 23., V. 20.
Balambér I. 26., II. 23., II. 27.
Balár I. 24.
Balassa II. 3.
Balázs II. 3.
Baldó II. 27.
Baldvin IV. 12., VII. 15., VIII. 21., X. 26.
Bálint I. 7., II. 14., III. 16., XI. 3.
Balló VI. 11.
Balmaz II. 3.
Baltazár I. 6., I. 11., VI. 20.
Bán II. 12., VI. 5., VIII. 28.
Bandó VII. 7., XI. 30.
Bánk III. 19., III. 21., IV. 16., V. 1., VII. 17.

Bános I. 24., IV. 16.
Barabás VI. 11.
Baracs III. 29.
Barakony VIII. 13., VIII. 22.
Bardó VI. 10.
Barlám XI. 19.
Barna VI. 11.
Barnabás VI. 11.
Barót VI. 15., VI. 16.
Bars I. 30., VII. 28.
Barsz I. 30., VII. 28.
Bató VI. 17., VII. 31., XI. 2.
Bátony I. 26., VI. 15.
Bátor II. 27.
Bazil I. 2.
Bazsó I. 2., X. 1.
Becse IV. 24., IX. 30.
Bedecs V. 25., X. 16.
Bedő V. 25., X. 16.
Beke V. 14., VII. 10., X. 7.
Bekény V. 14., VII. 10., X. 7.
Bekes V. 14., VII. 10., X. 7.
Bekő III. 21., XII. 29.
Béla IV. 23.
Belián V. 13.
Belizár XII. 17.
Ben III. 31.
Bence III. 21., VII. 11.
Bende III. 21., VII. 1.
Bendegúz V. 7., X. 10.
Bene III. 21., IV. 14., IV. 16., V. 1., VII. 11.
Benedek III. 21., IV. 14., IV. 16., V. 1., VII. 11.
Benedikt III. 21., IV. 14., IV. 16., V. 1., VII. 11.
Benediktusz III. 21., IV. 14., IV. 16., V. 1., VII. 11.
Benett III. 21., IV. 14., IV. 16., V. 1., VII. 11.
Béni III. 31.
Benignusz II. 13., V. 1., XI. 1.
Benitó III. 21., IV. 14., IV. 16., V. 1., VII. 11.
Benjamin I. 3., III. 31.
Benjámin I. 3., III. 31.
Benke I. 12., XI. 1.
Benkő I. 16., III. 11.
Bennó VI. 16., VII. 27., VIII. 3.
Benő III. 31.

FÉRFINEVEK

Benvenútó VII. 15.
Berárd V. 20., VI. 15., VII. 3., VII. 24., VIII. 19., VIII. 20., IX. 28.
Bercel III. 29., VI. 3.
Bere VIII. 14.
Berec VI. 3.
Berend XII. 3.
Berengár V. 26., VI. 7., X. 2., XI. 26.
Berény X. 6., X. 15., X. 19., XII. 3.
Beriszló XII. 14.
Bernárd V. 20., VI. 15., VII. 3., VII. 24., VIII. 19., VIII. 20., IX. 28.
Bernát V. 20., VI. 15., VII. 3., VII. 24., VIII. 19., VIII. 20., IX. 28.
Bertalan VIII. 24.
Bertin IX. 5.
Bertold I. 2., II. 11., III. 29., VII. 27., XI. 3., XII. 14.
Berton IX. 5.
Bertram I. 23., I. 24.
Bese VI. 30., X. 27.
Beten VII. 27.
Boáz V. 22.
Bocsárd VI. 25., X. 14.
Bod V. 28., VI. 15.
Bodó II. 2.
Bódog I. 14., II. 21., V. 18., VI. 9., VII. 7., XI. 20.
Bodomér XII. 21.
Bodony VIII. 30.
Bodor X. 4., XI. 19.
Bogát IX. 15.
Bogdán IX. 2.
Bogumil X. 7.
Bohumil XI. 8.
Bohus I. 27., X. 7.
Boján IX. 5.
Bojta IV. 24., XII. 20.
Bojtorján IV. 24., XII. 20.
Boldizsár I. 6.
Boleszláv XII. 14.
Bolivár II. 18.
Bonaventúra VII. 15.
Bonifác IV. 24., V. 14., VI. 5., X. 25., XII. 19.
Borbás II. 19.
Borisz V. 2., VII. 24., IX. 15.
Boromir IX. 5.
Boroszló XII. 14.
Bors I. 12., III. 11.
Botár I. 27.
Botond V. 16., VII. 28.
Bottyán I. 25.
Bozsidár XI. 9.
Bozsó XI. 9.
Bökény XII. 29.
Böngér V. 12., IX. 7.
Brájen IX. 6.
Brendon XI. 13.
Brúnó II. 2., II. 14., V. 17., X. 6., X. 11.
Brútusz II. 2., III. 4.
Buda II. 19., IV. 3., V. 19.
Bulcsú IV. 28., V. 4., VI. 4., XI. 13., XI. 20., XII. 12.
Buzád IV. 30., X. 14., XII. 8.
Buzát IV. 30., X. 14., XII. 8.
Cecilián IV. 16., VI. 3.
Celesztin IV. 6., V. 19., VII. 27.
Cézár I. 12., II. 25., III. 25., IV. 15., VIII. 27., VIII. 29., IX. 25.
Ciceró II. 9.
Ciprián IX. 16., IX. 26.
Cirill II. 9., II. 14., III. 18., III. 29., VI. 26., VII. 7., VII. 17.
Cirják III. 16., VIII. 8.
Cirjék III. 16., VIII. 8.
Círus I. 31., VI. 16., VI. 28.
Csaba IV. 12., IV. 24., VII. 6., X. 6., XII. 5.
Csák III. 20., X. 11.
Csanád IV. 12., V. 28., IX. 6., XII. 5.
Csát IV. 6.
Csatád VII. 8., V. 25.
Csatár VII. 8., VII. 29.
Csató VII. 8.
Csege VII. 15.
Csegő VII. 15.
Cseke VIII. 26., X. 31.
Csekő VIII. 26., X. 31.
Csenger XI. 7.
Csépán IX. 2.
Csepel V. 24., XII. 12.
Cserjén X. 25.
Csikó V. 10.
Csobán VIII. 6., IX. 3., IX. 8.
Csolt III. 8., III. 13.
Csoma I. 1., IV. 9.
Csombor I. 1., IV. 9.
Csomor I. 1., IV. 9.
Csongor I. 13., IV. 16., IV. 17.
Csörsz I. 31., V. 10.
Dagobert XII. 23.
Dagomér XII. 23.
Dalia I. 5., VI. 27.
Dalibor VII. 25.
Damáz XII. 11.
Damír VI. 5.
Damján IX. 26., IX. 27.
Dániel II. 16., VII. 21., IX. 26., X. 10., XI. 23., XII. 11.
Daniló XII. 17.
Dárius X. 25., X. 19.
Dáriusz X. 25., X. 19.
Dávid III. 1., VI. 26., XII. 29., XII. 30.
Deján VI. 24.
Dejte IV. 20.
Deli I. 5., VI. 27.
Demény IX. 26., IX. 27.
Demeter X. 8., X. 26.
Demjén IX. 26., IX. 27.
Dénes IV. 6., IV. 8., X. 9., XI. 17., XII. 2., XII. 26., XII. 30.
Denisz IV. 6., IV. 8., X. 9., XI. 17., XII. 2., XII. 26., XII. 30.
Ders III. 25., XII. 14.
Derzs III. 25., XII. 14.
Dés V. 23., XII. 18.
Detre VII. 1., VII. 9., VIII. 24., XII. 15.
Dévald V. 21., VII. 1.
Dezsider II. 11., V. 23., V. 30., XI. 15., XII. 15., XII. 18.
Dezső II. 11., V. 23., V. 30., XI. 15., XII. 15., XII. 18.
Dienes IV. 6., IV. 8., X. 9., XI. 17., XII. 2., XII. 26., XII. 30.
Dimitri X. 26.
Dimitrij X. 26.
Dioméd III. 29., VIII. 16., IX. 11.
Ditmár I. 2.

Domán III. 9., III. 12., VIII. 8.
Dominik III. 9., VIII. 4., VIII. 8., X. 14.
Domokos III. 9., VIII. 4., VIII. 8., X. 14.
Domonkos X. 14.
Donald II. 9., VII. 7.
Donát II. 17., VII. 7., VIII. 7.
Dorián IX. 19.
Dorion IX. 19.
Dormán I. 22., XI. 30.
Dormánd I. 22., XI. 30.
Döme IV. 9., VIII. 4., IX. 27., X. 25.
Dömjén IX. 26., IX. 27.
Dömös X. 9.
Dömötör IV. 9., X. 8., X. 26.
Dukász V. 19.
Dusán III. 26., IV. 9., IX. 7.
Dzsúlió I. 9., III. 8., V. 22.
Ede I. 5., III. 10., III. 18., X. 13., XI. 17., XII. 1.
Edgár VII. 8., IX. 10., X. 13.
Edmond XI. 16., XI. 20.
Edmund XI. 16., XI. 20.
Edömér I. 14., II. 24.
Eduárd III. 18., X. 13.
Eduárdó III. 18., X. 13.
Edvárd III. 18., X. 13.
Edvin X. 4., X. 12.
Efraim II. 1., VI. 9., VI. 18.
Egbert III. 12., IV. 24.
Egmont IV. 24.
Egon IV. 23., VII. 15., IX. 1.
Egyed II. 17., III. 13., IV. 23., IX. 1.
Elek II. 11., II. 17., VII. 17.
Elemér II. 20., II. 28., VIII. 25., VIII. 28., X. 9.
Éliás II. 16., VII. 20., VIII. 20.
Elígiusz XII. 1.
Elizeus VI. 14.
Ellák I. 5., VII. 8.
Elmár V. 29.
Elmó VII. 29.
Előd VI. 9., VII. 1., X. 22., XII. 26.
Emánuel III. 26.
Emil III. 10., V. 22., V. 28., IX. 11.

FÉRFINEVEK

Emilián III. 10., IX. 11., XI. 12.
Emőd II. 17., VIII. 5., VIII. 9., VIII. 13.
Endre VII. 17., XI. 30.
Éneás II. 27., X. 30., XI. 7.
Engelbert VII. 10., XI. 7.
Engelhard III. 12.
Énók VI. 7.
Énok VI. 7.
Enrikó I. 16., I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13., VII. 15.
Erazmus VI. 2.
Erhard I. 8., IV. 9.
Erik I. 24., II. 9., V. 18., VIII. 21., IX. 10.
Erk I. 24., II. 9., V. 18., VIII. 21., IX. 10.
Ernák III. 25.
Erneszt I. 12., VII. 12., VII. 13., XI. 7.
Ernesztó I. 12., VII. 12., VII. 13., XI. 7.
Ernik I. 16., I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13., VII. 15.
Ernő I. 12., VII. 12., VII. 13., XI. 7.
Ernye III. 25.
Erős II. 9., V. 18.
Ervin IV. 25., IV. 26., XII. 24.
Ete VIII. 1., VIII. 17.
Etele I. 7., III. 10., VI. 2., X. 5.
Etre III. 10., VI. 2.
Eugén VI. 2., VII. 8., VII. 13., XI. 13., XII. 20.
Euszták IV. 14., VII. 16., IX. 20.
Eutim I. 20., I. 11.
Évald VII. 7.
Evariszt X. 26.
Everard IV. 25.
Ezékiel IV. 10., IV. 19.
Ézsaiás VII. 6.
Fábián I. 20.
Fábiusz V. 11., V. 17., VII. 31.
Fabrícius VII. 31.
Fabríciusz VII. 31.
Fajsz IX. 1., X. 31.
Farkas VIII. 23., IX. 1., X. 31.
Fausztusz II. 15.
Fedor VII. 12., XI. 9.
Felicián VI. 9.
Félix I. 14., III. 1., V. 18., V. 30., VI. 9., VII. 7., VII. 9., VII. 11., VII. 12., VII. 29., VIII. 30., IX. 11., XI. 20.
Ferdinánd V. 30., VI. 5., X. 19.
Ferenc I. 24., I. 29., IV. 2., V. 11., VI. 4., VI. 16., VII. 14., X. 4., X. 10., XII. 3.
Fernándó V. 30., VI. 5., X. 19.
Fernandó V. 30., VI. 5., X. 19.
Fidél IV. 24.
Filemon III. 8., III. 22.
Filep II. 16., V. 1., V. 3., V. 11., V. 26., VI. 6., VIII. 23., IX. 20.
Filibert VIII. 20.
Filip II. 16., V. 1., V. 3., V. 11., V. 26., VI. 6., VIII. 23., IX. 20.
Filippó II. 16., V. 1., V. 3., V. 11., V. 26., VI. 6., VIII. 23., IX. 20.
Filomén VIII. 11.
Flavián II. 18., XII. 22.
Flávió II. 18., XII. 22.
Fláviusz II. 18., XII. 22.
Florentin IX. 27., XI. 7.
Flórián V. 4.
Fodor VIII. 1., IX. 2., X. 4., X. 25.
Folkus VI. 17., VII. 20.
Fortunát VI. 1., VII. 12.
Fortunátó VI. 1., VII. 12.
Fridolin III. 6.
Frigyes III. 3., VII. 18.
Fülöp II. 16., V. 1., V. 3., V. 11., V. 26., VI. 6., VIII. 23., IX. 20.
Gábor II. 27., III. 24., IX. 29.
Gabos II. 27., III. 24., IX. 29.
Gábriel II. 27., III. 24., IX. 29.
Gál X. 16.
Gallusz X. 16.
Gara II. 6., IX. 9.
Gáspár I. 5., I. 6., VIII. 27., XII. 28., XII. 29.
Gaszton II. 6., IV. 24.
Gécsa II. 25., II. 26., V. 8., VIII. 6.
Gede III. 28., IX. 1., X. 10.
Gedeon III. 28., IX. 1., X. 10.
Gedő III. 28., IX. 1., X. 10.
Gejza III. 28., IX. 1., X. 10.
Gellén VII. 8., XI. 13.
Gellért I. 30., IV. 23., V. 13., IX. 24., X. 16.
Geminián I. 31., VI. 2., IX. 16.
Geraszim III. 5.
Geréb III. 16.
Gergely I. 2., II. 13., III. 9., III. 12., III. 21., V. 9., V. 25., IX. 3., XI. 17.
Gergő XI. 17.
Gerhárd I. 30., IV. 23., V. 13., IX. 24., X. 16.
Gerjén X. 9.
Germán II. 21., V. 7., V. 12., V. 28., VII. 31., X. 11.
Gerold IV. 19., X. 7.
Gerváz VI. 19.
Gerzson II. 22., VII. 12.
Géza II. 25., II. 26., V. 8., VIII. 6.
Gibárt VI. 15., VIII. 27.
Gilbert II. 4., VI. 6., X. 24.
Gilgames X. 24.
Gobert I. 26.
Godó I. 16., V. 26.
Godvin V. 24.
Gorán II. 21., III. 9., III. 12., IV. 23., IV. 24., V. 9., V. 25., VII. 27., XI. 17., XII. 9.
Gordon V. 10.
Gorgiás IX. 9.
Gotárd V. 4., V. 5.
Gotfrid I. 13., I. 14., I. 16., VII. 9., XI. 8.
Gothárd V. 4., V. 5.
Gotlíb III. 6., VI. 7.
Göncöl II. 14., II. 18.,

II. 19., IV. 20., IV. 21., VI. 1., XI. 26., XII. 14.
Gracián VI. 1., XII. 18.
Gregor I. 2., II. 13., III. 9., III. 12., III. 21., V. 9., V. 25., IX. 3., XI. 17.
Guidó I. 12., I. 15., III. 30., III. 31., V. 11., IX. 12.
Gujdó I. 12., I. 15., III. 30., III. 31., V. 11., IX. 12.
Gusztáv I. 16., III. 10., IV. 14., VIII. 1., VIII. 2., VIII. 8.
Günter X. 9.
Gyárfás VI. 19., VII. 6.
Gyenes XII. 2.
György II. 21., III. 9., III. 12., IV. 23., IV. 24., V. 9., V. 25., VII. 27., XI. 17., XII. 9.
Györk II. 21., III. 9., III. 12., IV. 23., IV. 24., V. 9., V. 25., VII. 27., XI. 17., XII. 9.
Györke II. 21., III. 9., III. 12., IV. 23., IV. 24., V. 9., V. 25., VII. 27., XI. 17., XII. 9.
Győző II. 26., V. 8., VII. 28., XI. 3.
Gyula IV. 12., V. 27., VI. 28., VII. 1.
Hadúr VII. 3.
Hamilkár XI. 12.
Hannibál V. 16.
Hannó VIII. 13.
Harald X. 24.
Harkány IX. 6.
Harlám II. 10.
Harri III. 2., VII. 13.
Hartvig VIII. 8., VI. 14.
Harun IV. 2., VII. 1.
Hasszán II. 23.
Hektor VI. 28.
Heliodor VII. 3., X. 3.
Héliosz VII. 3.
Helmut III. 16.
Henrik I. 16., I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13., VII. 15.
Herbert III. 16.
Herkules VII. 14.
Herman IV. 7.
Hermész VIII. 28.
Hermiás V. 31., VIII. 28.
Herold X. 24.
Hetény VIII. 17., IX. 15.

FÉRFINEVEK

Hiador VII. 3., X. 3.
Hiláriusz I. 13., I. 14., III. 16., VIII. 12., X. 21.
Hilmár I. 13.
Hippolit VIII. 13.
Hódos XI. 8.
Holló II. 4.
Honor I. 16.
Honorát I. 16.
Honorátusz I. 16.
Honóriusz I. 16., IV. 24., IX. 30.
Hont I. 9., X. 11., X. 20.
Horác V. 3.
Horáció V. 3.
Horáciusz V. 3.
Horka IX. 6.
Huba VIII. 19., XI. 14.
Hubert III. 20., XI. 3.
Hubertusz XI. 3.
Hugó IV. 1., IV. 29., VII. 27.
Humbert III. 25.
Hunor IV. 24., IX. 10., IX. 30., XII. 30.
Hümér IV. 24., XI. 12.
Ibrahim VI. 15., VIII. 16., X. 9.
Ibrány X. 9.
Ignác II. 1., VII. 31., IX. 1., X. 3., X. 17., X. 23., XII. 20.
Igor IX. 11., XI. 1.
Ilárion I. 14., X. 21.
Ildefonz I. 23.
Ilián VII. 3., X. 3., XI. 21.
Illés II. 16., VII. 4., VII. 20.
Ilmár II. 28., VI. 18.
Imbert I. 15.
Immánuel III. 26.
Imre XI. 5.
Ince I. 8., III. 12., IV. 17., VI. 19., VII. 4., VII. 28., VIII. 11., VIII. 13., XII. 28.
Ipoly III. 10., III. 20., VIII. 13.
Iréneusz VI. 28.
Irnik III. 25.
István VIII. 3., VIII. 16., VIII. 20., IX. 2., IX. 7., XII. 26.
Iván VI. 24.
Ivó V. 19.
Ivor IX. 7.
Ixion III. 28.
Izaiás VII. 6.
Izidor I. 16., III. 30., IV. 4., V. 11., V. 15., XII. 21.
Izmael IV. 25.
Izrael II. 3., II. 5.
Izsák V. 15., X. 19.
Izsó VIII. 26.
Jácint VIII. 17., IX. 11.
Jáfet II. 5.
Jagelló X. 13.
Jakab V. 1., V. 3., V. 11., VII. 13., VII. 25., X. 13., XI. 27., XI. 28.
Jákim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
Jákob V. 1., V. 3., V. 11., VII. 13., VII. 25., X. 13., XI. 27., XI. 28.
János I. 23., I. 27., I. 31., II. 8., II. 24., III. 8., III. 27., III. 28., V. 6., V. 15., V. 16., VI. 12., VI. 24., VI. 26., VII. 12., VIII. 9., VIII. 13., VIII. 19., IX. 13., X. 8., X. 23., X. 25., XI. 24., XII. 27.
Január VII. 10., IX. 19.
Járed V. 1.
Járfás VI. 19., VII. 6.
Jávor VI. 19., VII. 6.
Józon III. 21.
Jefte V. 1.
Jelek III. 31., IV. 7.
Jenő VI. 2., VII. 2., VII. 8., VII. 13., XI. 13., XI. 18.
Jeremi V. 1., VI. 7.
Jeremiás V. 1., VI. 7.
Jermák VIII. 28.
Jernő III. 25.
Jeromos II. 8., VII. 20., IX. 30.
Joachim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
Joáhim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
Joakim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
Joákim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
Jób V. 10.
Joel X. 19.
Jónás III. 29., IX. 19., IX. 21., XI. 12., XI. 18., XI. 20.
Jonatán VIII. 24., XII. 29.
Jordán II. 13., II. 15.
Jozafát IX. 16., XI. 12., XI. 14.
József III. 17., III. 19., IV. 7., IV. 16., V. 1., VIII. 25., VIII. 27., IX. 18.
Józsiás II. 16., VI. 22., VII. 6.
Józsua VI. 22., IX. 1.
Józsué VI. 22., IX. 1.
Júda IX. 1.
Jukundusz I. 8., V. 29.
Juliánusz I. 9., III. 8., V. 22.
Júliusz I. 9., III. 8., V. 22.
Jusztin IV. 14., VI. 1., VI. 16., VII. 18.
Jusztusz VII. 14., VIII. 6., X. 18., XI. 10.
Juszuf II. 16., VI. 22., VII. 6.
Jutocsa I. 8., II. 8.
Juvenál V. 3.
Kabos II. 19., XII. 25.
Kada II. 4., III. 2., III. 8., III. 10.
Kadicsa III. 10., III. 11.
Kadisa III. 10., III. 11.
Kadocsa III. 10., III. 11.
Kadosa III. 10., III. 11.
Kajetán VIII. 7.
Kájusz IV. 22.
Kál XI. 8.
Káldor V. 19., VIII. 27.
Káleb X. 13.
Kálmán X. 13.
Kamill VII. 14., VII. 18.
Kamilló VII. 14., VII. 18.
Kán III. 10., V. 29.
Kandid III. 10.
Kanut I. 19., VII. 10.
Kapisztrán III. 28., X. 23.
Kaplon I. 12.
Kaplony I. 12.
Kapolcs III. 24., IX. 29.
Kara I. 16., V. 28.
Karácson V. 13., XII. 18., XII. 25.
Karád I. 16., V. 28., XI. 8.
Karcsa I. 16., V. 28.

Kardos I. 3., II. 23., IV. 24., VII. 15.
Karim IV. 16.
Karion I. 12.
Kármán VIII. 17.
Károly I. 28., III. 2., IX. 27., XI. 4.
Karsa I. 16., V. 28.
Kartal III. 23.
Kászon IV. 24., VIII. 13.
Kasszián VIII. 13.
Kasztor VI. 7., XI. 8.
Katapán III. 28., X. 23.
Kazimír III. 4.
Kázmér III. 4.
Keled V. 1., III. 15.
Kelemen III. 15., IV. 22., XI. 23.
Kelemér III. 15., XI. 23.
Kelen III. 15., IV. 22., XI. 23.
Kemenes VIII. 21.
Kende IX. 1., IX. 25., X. 21.
Kenese II. 15., VII. 10., XII. 13.
Kenéz I. 19.
Kerecsen XII. 5., XII. 20.
Kerény IV. 4., VI. 4.
Keresztély IV. 3., VII. 27., XI. 12., XII. 20.
Kerubin VI. 4., VIII. 4.
Keszi I. 12., VI. 29.
Ketel I. 12.
Keve I. 8., II. 22., VI. 9.
Kevin VI. 3.
Kilény VII. 8., XI. 13.
Kilián VII. 8., XI. 13.
Kilit IV. 26., VII. 13.
Klaudiusz VI. 6., XI. 8.
Klausz III. 21., IX. 10., IX. 25., XI. 13., XII. 6.
Kleofás IX. 25.
Kleon IX. 25.
Klétus IV. 26.
Kocsárd IV. 19., V. 4., V. 5., VI. 7.
Kolja III. 21., IX. 10., IX. 25., XI. 13., XII. 6.
Kolos II. 5., II. 15., III. 10., VI. 6., X. 30., XI. 8.
Kolozs II. 5., II. 15., III. 10., VI. 6., X. 30., XI. 8.
Kolta XII. 6.
Kolumbán XI. 21., XI. 23.
Kolumbusz VI. 9.

FÉRFINEVEK

Kond V. 29., IX. 1., IX. 25.
Konrád II. 14., II. 18., II. 19., IV. 20., IV. 21., VI. 1., XI. 26., XII. 14.
Konstantin III. 11., IV. 12., V. 21., VI. 27.
Kont VII. 16., X. 17.
Koppány VI. 20., VI. 9., X. 8., X. 23.
Koridon V. 10.
Koriolán III. 6., IX. 8., XI. 20.
Kornél III. 3., VI. 2., VII. 3., IX. 13., IX. 16.
Korvin II. 6.
Kósa IX. 7., IX. 27.
Kozma IX. 26., IX. 27.
Kötöny III. 20., VIII. 7.
Kövecs I. 8., II. 22., VI. 29.
Kristóf III. 15., III. 25., V. 9., VII. 25., X. 31.
Krisztián III. 13., VII. 27., XI. 12., XII. 20.
Krisztofer III. 15.
Krizosztom I. 27., IX. 13.
Kund V. 29., IX. 1., IX. 25.
Kunó II. 19., V. 29., VI. 1.
Kurd VIII. 23., IX. 1., X. 31.
Kurszán XI. 24.
Kürt II. 14., II. 19.
Laborc VII. 23., IX. 30.
Lád VII. 15., XI. 15.
Ladomér VII. 15., XI. 15.
Lajos VIII. 19., VIII. 25., X. 10.
Lambert IV. 16., IV. 18., VI. 22., IX. 17.
Lantos II. 27., VII. 18.
Larion I. 14., X. 21.
László II. 27., V. 4., VI. 27., VIII. 8., VIII. 28.
Laurent VII. 21., VIII. 10., IX. 5.
Lázár II. 23., XI. 7., XII. 17., XII. 27.
Leander II. 22., II. 27., III. 13.
Lehel III. 26., VIII. 2., X. 16.
Lél III. 2., IV. 9., VIII. 2., IX. 7., X. 16.
Lénárd XI. 6., XI. 26.
Lénárt XI. 6.
Leó II. 18., II. 20., IV. 11., IV. 19., VI. 12., VI. 28., VII. 3., VII. 17., X. 10., X. 17., XI. 10.
Leon II. 18., II. 20., IV. 11., IV. 19., VI. 12., VI. 28., VII. 3., VII. 17., X. 10., X. 17., XI. 10.
Leonárd XI. 6., XI. 26.
Leonárdó XI. 6., XI. 26.
Leonidász IV. 22., VI. 28.
Leopold XI. 15.
Lestár VII. 16.
Levedi VI. 18., VI. 24.
Levente II. 13., VI. 18., VI. 24., VI. 28., XI. 12.
Lévi IV. 2., VII. 1.
Liberátusz VIII. 17., XII. 30.
Libériusz XII. 30.
Libóriusz XII. 30.
Lionel XI. 11.
Lipót VII. 22., XI. 15.
Lívió IX. 23., XI. 12.
Liviusz IX. 23., XI. 12.
Líviusz IX. 23., XI. 12.
Lizander III. 13.
Loránd I. 15.
Lóránd I. 15.
Lóránt I. 15., VII. 15., VIII. 10., IX. 15.
Lorenzó VII. 21., VIII. 10., IX. 5.
Lotár I. 27., IV. 7., VI. 15., XII. 30.
Lőrinc VII. 21., VIII. 10., IX. 5.
Lucián I. 7., V. 28.
Lúciusz III. 4., VIII. 5., X. 19., XII. 3.
Lukács II. 17., X. 18.
Lüszien I. 7., V. 28.
Magnusz IX. 6.
Magor X. 8.
Majlát V. 11.
Makabeus VIII. 1.
Makár I. 2., I. 15.
Malakiás I. 14., XI. 3.
Manassé I. 28.
Manfréd I. 28.
Manó III. 26.
Manszvét II. 19.
Manuel III. 26.
Mánuel III. 26.
Marcel I. 9., I. 16., IV. 26., VIII. 14.
Marcell I. 9., I. 16., IV. 26., VIII. 14.
Marcián II. 9., II. 17., VII. 2., X. 25.
Március VI. 30.
Marcselló I. 9., I. 16., IV. 26., VIII. 14.
Marián II. 9., VIII. 19.
Marinusz III. 3., IX. 4., XI. 15.
Márió I. 19.
Máriusz I. 19., XII. 31.
Márk IV. 25., V. 25., VI. 18., X. 7.
Márkó VI. 18.
Markó VI. 18.
Márkus IV. 25., V. 25., VI. 18., IX. 7., X. 7.
Márkusz IV. 25., V. 25., VI. 18., IX. 7., X. 7.
Marót III. 27., IX. 22.
Martin IV. 13., XI. 11., XI. 12.
Márton IV. 13., XI. 11., XI. 12.
Marton IV. 13., XI. 11., XI. 12.
Máté IX. 21.
Mateusz II. 24., XII. 8.
Mátyás II. 24., XII. 8.
Maurícia I. 15., III. 20., IX. 4., IX. 13., IX. 22., X. 25., XII. 4.
Mauró I. 15., III. 20., IX. 4., IX. 13., IX. 22., X. 25., XII. 4.
Max IV. 14., V. 29., VI. 25., VIII. 13., XI. 19.
Maxim IV. 14., V. 29., VI. 25., VIII. 13., XI. 19.
Maximilián III. 12., VIII. 14., VIII. 21., X. 12.
Maximusz IV. 14., V. 29., VI. 25., VIII. 13., XI. 19.
Medárd VI. 8.
Megyer IV. 17., XI. 13.
Melchior I. 6.
Meliton IV. 24.
Ménás XI. 11.
Mendel III. 26.
Ménrót IV. 28., VIII. 1., XI. 11.
Menyhért I. 6., VIII. 14., VIII. 22.

Merse VIII. 22.
Metód II. 14., III. 9., VI. 14., VII. 5., VII. 7., IX. 18.
Mihály V. 8., VI. 19., IX. 29.
Mikán III. 12.
Mike I. 15., XII. 6.
Mikeás VIII. 14.
Mikes V. 23., IX. 29., XII. 6.
Miklós III. 21., IX. 10., IX. 25., XI. 13., XII. 6.
Mikó VI. 19., XII. 6.
Miksa III. 12., VIII. 14., X. 12., XII. 6.
Milán V. 19., VII. 18., IX. 11.
Miló I. 25., XII. 18.
Milos XI. 26.
Mirkó III. 3., VII. 18.
Miron XII. 10.
Misa V. 8., VI. 19., IX. 29.
Misel V. 8., VI. 19., IX. 29.
Miske V. 8., VI. 19.
Misó V. 8., VI. 19., IX. 29.
Modesztusz II. 5., VI. 15.
Mór I. 15., III. 20., IX. 4., IX. 13., IX. 22., X. 25., XII. 4.
Morgan VI. 9., VI. 26., VIII. 28.
Móric I. 15., III. 20., IX. 4., IX. 13., IX. 22., X. 25., XII. 4.
Mózes V. 16., VII. 26., VIII. 28., IX. 4., XI. 4., XI. 25.
Nándor V. 30., VI. 5., X. 19.
Napóleon V. 7., VIII. 15.
Narcisszusz III. 18., X. 29.
Nátán XI. 9.
Nátánael XI. 9.
Nataniel XI. 9.
Nemere XII. 19.
Nepomuk V. 16.
Nesztor II. 26., IX. 8.
Nétus V. 2.
Nétusz V. 2.
Nikander VI. 17.
Nikétás I. 7.
Nikodémus III. 27., VIII. 3., XII. 25.

FÉRFINEVEK

Nikodémusz III. 27., VIII. 3., XII. 25.
Nikolasz XII. 6.
Nimród IV. 28., VIII. 1., XI. 11.
Noé IV. 22., XI. 18., XII. 24.
Noel V. 13., XII. 25.
Nónusz III. 16.
Norbert VI. 6.
Norman VI. 6.
Norton VI. 6.
Nyikoláj III. 21., IX. 10., IX. 25., XI. 13., XII. 6.
Oberon I. 26.
Odiló I. 1., I. 2., VII. 4., VII. 7., XI. 18.
Odin III. 23., VII. 2.
Odisszeusz I. 2.
Odó VII. 4., VII. 7., XI. 18.
Ódor VII. 4.
Oguz XI. 4.
Oktáv III. 22., VIII. 6.
Oktávián III. 22., VIII. 6.
Olaf VII. 29.
Oleg IX. 20.
Olivér III. 5., VII. 1., VII. 11., XI. 21.
Omár IX. 9.
Ompoly V. 14.
Ond VII. 17.
Orbán V. 25., VI. 29., VII. 29., XII. 19.
Orbó VI. 29.
Oresztész I. 14., XI. 9., XII. 13.
Orfeusz II. 27.
Orion I. 14.
Ormos II. 4.
Oros I. 17., XII. 1., XII. 19.
Oszkár II. 3., III. 3., VII. 31., XII. 1.
Oszlár II. 3.
Osszián II. 28.
Oszvald II. 19., II. 28., VIII. 5.
Otelló I. 16.
Otmár XI. 16.
Ottó I. 16., II. 23., III. 23., VII. 2., IX. 22., XI. 18.
Ottokár II. 26., IV. 2., V. 8., VII. 2.
Ovídiusz V. 6.
Ozmin V. 21., VIII. 20.
Ozor I. 16.
Ödön XI. 16., XI. 20.
Örkény VII. 15.
Örs VI. 26., VII. 14., IX. 30., X. 2.
Özséb I. 18., I. 20., III. 5., VI. 20., VIII. 2., VIII. 14., IX. 26., XII. 16.
Pál I. 15., I. 18., I. 25., II. 10., II. 22., IV. 1., IV. 28., VI. 26., VI. 29., VI. 30., X. 19.
Pálos I. 15., I. 18., I. 25., II. 10., II. 22., IV. 1., IV. 28., VI. 26., VI. 29., VI. 30., X. 19.
Pamfil VI. 1.
Pantaleon VII. 27.
Páris III. 17., IV. 28., VIII. 5.
Paszkál II. 11., V. 14., V. 17., V. 27.
Patony II. 21., IV. 28.
Patrícius III. 17., IV. 28.
Patrik III. 17., IV. 28.
Pázmán VIII. 30.
Pelágiusz V. 4., VI. 9., VI. 26., VIII. 28., X. 8., XII. 19.
Pelbárt V. 27., VIII. 21., IX. 28.
Pellegrin V. 2., V. 16.
Periklész VII. 8.
Perjámos V. 28., VI. 9.
Péter I. 25., I. 28., I. 31., II. 21., II. 22., II. 23., IV. 27., IV. 29., V. 8., VI. 2., VI. 16., VI. 29., VIII. 1., IX. 9., X. 19., XI. 16., XI. 18., XI. 26., XII. 4., XII. 9., XII. 21.
Petrik I. 25., I. 28., I. 31., II. 21., II. 22., II. 23., IV. 27., IV. 29., V. 8., VI. 2., VI. 16., VI. 29., VIII. 1., IX. 9., X. 19., XI. 16., XI. 18., XI. 26., XII. 4., XII. 9., XII. 21.
Petróniusz V. 31.
Petúr III. 17.
Piládész XII. 9.
Pió IV. 30., V. 5., VII. 11., VIII. 21., IX. 3.
Piramusz VI. 9.
Piusz IV. 30., V. 5., VII. 11., VIII. 21., IX. 3.
Placid VII. 11., X. 5.
Platón IV. 4., VII. 22.
Polidor IV. 10.
Polikárp I. 26., II. 23.
Pongrác V. 12.
Porfir II. 26.
Prímusz VI. 9.
Principiusz IX. 25.
Rabán II. 4.
Radamesz IV. 10.
Radiszló IV. 17.
Radó IV. 17.
Radomér VI. 21.
Rados XI. 7.
Radován XI. 7.
Radvány XI. 7.
Rafael VI. 20., IX. 29., X. 24.
Ragnar X. 1.
Rajmond I. 7., I. 23.
Rajmund I. 7., I. 23., VII. 4., VIII. 31.
Rajnald II. 9., VIII. 18.
Ralf IV. 17., VI. 21., XI. 7.
Ramón VII. 4.
Rápolt XI. 29.
Rátold XI. 2.
Raul IV. 17., XI. 7.
Razmus VI. 2.
Rázsony IV. 17., VII. 23.
Reginald II. 12., VI. 5., XII. 4.
Regő VI. 5., VIII. 2.
Remig X. 1.
Rémus X. 1.
Rémusz X. 1.
Renátó XI. 12.
Renátusz IX. 2., X. 6., XI. 12.
Rézmán VI. 2.
Rezső IV. 17., X. 12., X. 17., XI. 7.
Richárd II. 7., IV. 3., IX. 18., XI. 15.
Rihárd II. 7., IV. 3., IX. 18., XI. 15.
Rikárdó II. 7., IV. 3., IX. 18., XI. 15.
Róbert II. 4., IV. 29., V. 13., VI. 7., VII. 17., IX. 17.
Robertó II. 4., IV. 29., V. 13., VI. 7., VII. 17., IX. 17.
Robin I. 30., VI. 7.

FÉRFINEVEK

Rodel III. 13., X. 30., X. 31.
Roderik III. 13., X. 30., X. 31.
Rodion X. 7.
Rodrigó III. 13.
Rókus VIII. 16.
Roland VII. 15., VIII. 9., VIII. 10., IX. 15.
Román II. 28., V. 22., VIII. 9., XI. 18.
Románó II. 28., V. 22., VIII. 9., XI. 18.
Rómeó II. 7., VI. 19., X. 1.
Romuald II. 7., VI. 19.
Romulusz VII. 6., IX. 5., X. 13.
Ron II. 9., VIII. 18.
Ronald II. 9., VIII. 18.
Ronaldó II. 9., VIII. 18.
Roni II. 9., VIII. 18.
Ruben IV. 6.
Rúben IV. 6.
Rudolf IV. 17., VII. 27., X. 17., XI. 7.
Rúfusz XI. 21., XII. 28.
Rupert III. 7., III. 27., V. 15.
Ruszlán VII. 17.
Rusztem X. 9., XI. 10.
Ruven IV. 6.
Salamon II. 8., III. 13., IX. 28., X. 17., X. 24.
Sámson VI. 27.
Samu VIII. 21.
Sámuel II. 16., VIII. 20., VIII. 21., X. 10.
Sándor I. 15., II. 26., III. 18., IV. 23., V. 3., X. 11.
Saul I. 25., X. 20.
Sebes II. 3., VI. 7.
Sebestyén I. 20.
Sebő I. 20., IV. 12., IV. 24., VIII. 29., IX. 19., XII. 5., XII. 30.
Sebők I. 20., XII. 30.
Semjén X. 8.
Simeon I. 5., II. 18., III. 24., IV. 21., V. 24., VI. 1., X. 8.
Simon I. 5., II. 18., IV. 24., V. 16., V. 24., X. 28.
Solt III. 13.
Sólyom IX. 25.
Som VII. 3., IX. 16.
Soma VII. 3., IX. 16.
Stefán VIII. 3., VIII. 16., VIII. 20., IX. 2., IX. 7., XII. 26.
Surány I. 22., I. 24.
Surd I. 22., I. 24.
Sükösd IV. 3.
Szabin II. 9., VIII. 29., XII. 7., XII. 11., XII. 30.
Szabolcs VII. 17., VII. 28., IX. 19.
Szalárd VII. 17.
Szaléz I. 24., I. 29.
Szalók I. 24., I. 29., V. 17.
Szalvátor III. 18., VIII. 5.
Szalviusz X. 28.
Szaniszló IV. 11., V. 7., XI. 13.
Szavér XII. 3.
Szebáld VIII. 19.
Szebasztián I. 20.
Szecső III. 1., IV. 9.
Szelemér II. 8., VII. 17., IX. 12.
Szelestény IX. 12.
Szelim IX. 28.
Szemere II. 23., V. 26.
Szente XII. 23.
Szeráf X. 12.
Szerénusz VI. 28., VIII. 2., VIII. 16., IX. 14.
Szergiusz IX. 8., IX. 9., X. 7., X. 8.
Szervác V. 13.
Szevér I. 8., II. 1.
Szeveréd II. 15.
Szeverián I. 8., X. 23.
Szeverin I. 8., X. 23.
Szidor I. 15., I. 16.
Szigfrid II. 15., VIII. 22.
Szilamér VI. 20.
Szilárd III. 11., IV. 12., XII. 14.
Szilas VII. 13.
Szilvánusz II. 6., II. 18., II. 20., III. 8., V. 4., VII. 10., VII. 13., VIII. 24., XI. 12., XII. 2.
Szilveszter XI. 26., XII. 31.
Szilviusz XI. 3.
Szindbád VII. 25.
Szíriusz I. 22.
Szixtusz III. 28., IV. 3., IV. 6., VIII. 6., VIII. 7.
Szofron III. 11.
Szókratész XI. 28.
Szolón V. 17., XI. 13.
Szórád VII. 13., VII. 17.
Szovát VII. 13.
Szörény I. 8., X. 23.
Tacitusz II. 25.
Taddeus I. 24., VII. 26., X. 28.
Tádé I. 24., VII. 26., X. 28.
Tadeusz I. 24., VII. 26., X. 28.
Taksony IV. 6., III. 29., VIII. 24., XI. 29.
Talabér VII. 25.
Talabor VII. 25.
Talamér I. 5., VII. 15.
Táltos I. 5.
Tamás I. 28., III. 7., VI. 22., VII. 3., VII. 6., VIII. 25., IX. 22., X. 2., XII. 21., XII. 29.
Tankréd V. 6., VII. 6.
Taráz II. 25.
Tarcal II. 25.
Tarcsa II. 25.
Tardos IX. 10.
Tarján VIII. 11., XI. 30.
Tárkány IX. 5., IX. 28.
Tarsa II. 25.
Tarzíciusz VIII. 15.
Tas I. 8., II. 22., IV. 15., IV. 27., VI. 8.
Tasziló I. 11., X. 11.
Tege II. 25.
Teó IX. 2.
Teobald V. 21., VII. 1.
Teodor VIII. 16., IX. 2., XI. 9., XII. 27., XII. 28.
Teofil III. 5., III. 10., V. 21., VI. 17., X. 13., X. 29., XII. 20.
Terestyén II. 7., XI. 28.
Tétény V. 1., XI. 5.
Tézeusz I. 11.
Tibériusz VIII. 11.
Tibor IV. 14., VIII. 11.
Tiborc IV. 14., VIII. 11.
Ticián I. 26.
Tihamér IV. 20., IV. 26., IV. 29., VII. 1., XI. 9., XI. 12., XII. 16.
Timon V. 3.
Timóteus I. 24., I. 26., V. 3., VIII. 22.
Timóteusz I. 24., I. 26., V. 3., VIII. 22.
Timur VII. 25., IX. 18.
Tirzusz X. 12.
Titán II. 6.
Titusz I. 4., I. 26., II. 6.
Tivadar IV. 20., IV. 30., VI. 28., IX. 19., XI. 9.
Tiván VI. 22.
Tóbiás I. 1., VI. 13., IX. 12., XI. 2.
Tódor II. 6., II. 7., IX. 19., X. 11., XII. 28.
Toma I. 28., III. 7., VI. 22., VII. 3., VII. 6., VIII. 25., IX. 22., X. 2., XII. 21., XII. 29.
Tomaj III. 7., X. 2.
Tomor VII. 25.
Tonuzóba XII. 11.
Torda VI. 27.
Tormás III. 26.
Torna III. 26.
Torontál III. 26.
Töhötöm IV. 20., VI. 14., IX. 2., IX. 15., XI. 5., XII. 18.
Tömör X. 28.
Törtel VIII. 4.
Trajánusz VIII. 11., XI. 30.
Trisztán II. 7., XI. 28.
Tullió VIII. 11., XI. 30.
Turul III. 26.
Tuzson V. 19.
Ubul III. 7., V. 16., XII. 31.
Údó III. 23., VII. 4.
Ugocsa V. 22., XI. 9.
Ugod V. 16.
Ugor V. 3., VIII. 16.
Ugron V. 22., XI. 9.
Ulászló I. 27., VI. 27., VI. 29.
Ulisszesz I. 2.
Ulpián IV. 3.
Ulrik III. 11., VII. 4., VII. 10., VII. 11., VIII. 7.
Umbertó III. 25.
Upor V. 15., VI. 26.
Urbán IV. 1., V. 25., VI. 29., XII. 19.
Uriás I. 14.
Uriel I. 14.
Uros I. 14., I. 17., XII. 1.
Uzon I. 15., I. 16., IV. 18.
Uzor IV. 18.
Üllő III. 31.

Vadony VIII. 30.
Vajk VIII. 20.
Vajta IV. 24., XII. 20.
Valdemár II. 27.
Valdó II. 27.
Valentin I. 7., II. 14., III. 16., VII. 25., XI. 3.
Valentínó I. 7., II. 14., III. 16., VII. 25., XI. 3.
Valér I. 29., III. 10., VI. 14., XII. 15.
Valérió I. 29., III. 10., VI. 14., XII. 15.
Valter IV. 8., VII. 16.
Várkony VII. 2., X. 22.
Varsány VII. 19.
Vászoly I. 2., V. 30.
Vata IV. 24., XII. 20.
Vazul I. 1., I. 11., III. 22., V. 30., VI. 14.
Vázsony I. 19., V. 30.
Velek IX. 28.
Vencel IX. 28.
Vendel X. 20.
Verner IV. 18.
Versény VII. 19.
Viátor VIII. 5., X. 21.
Vid VII. 15.
Vidor I. 13., I. 14., III. 16.

FÉRFINEVEK

Viktor II. 26., V. 12., VII. 28., IX. 5., IX. 30., XI. 2.
Vilibald VII. 7., X. 22.
Vilmos I. 10., II. 10., IV. 6., V. 23., V. 28., VI. 8., VI. 25., VII. 5.
Vince I. 22., IV. 5., IV. 9., V. 24., VI. 19., IX. 27.
Vincent I. 22., IV. 5., IV. 9., V. 24., VI. 19., IX. 27.
Virgil III. 5., XI. 27.
Vitálij IV. 28., X. 20., XI. 4.
Vitális IV. 28., X. 20., XI. 4.
Vitéz IV. 28., XI. 2.
Vító I. 15., VI. 15.
Vitold IV. 28.
Vitus I. 15., VI. 15.
Vladimír VII. 15., XI. 15.
Vojta IV. 23.
Volfram III. 20.
Vulkán V. 19.
Xavér XII. 3.
Zádor III. 16., VIII. 8., IX. 1.
Zágon VIII. 23., XI. 17.
Zajzon XII. 18.
Zakariás II. 21., III. 15., IX. 6., XI. 5.
Zakeus VIII. 22., VIII. 23., XI. 17.
Zala VII. 14.
Zalán III. 30., VII. 14., IX. 10., XII. 30.
Zámor II. 16., II. 19.
Zaránd VI. 8., X. 23.
Zdenkó XI. 14.
Zebulon VIII. 5.
Zekő IV. 21., VIII. 23., XI. 17.
Zénó IV. 12., X. 29., XII. 22.
Zente XII. 23.
Zerind I. 8., X. 23.
Zéta XI. 22., XII. 23.
Zete XII. 23.
Zétény II. 22., XII. 23.
Zoárd VII. 17., XII. 3., XII. 30.
Zobor V. 1., VII. 17., XI. 19.
Zoltán III. 8., III. 13., VI. 23., XI. 20.
Zombor VIII. 22., XII. 26.
Zorán III. 4.
Zotmund III. 1.
Zsadány VIII. 23.
Zserald IV. 19., X. 7.
Zsigmond V. 1., V. 2.
Zsolt IV. 10., X. 21., XI. 20.
Zsombor IV. 21., XI. 8.
Zsülien I. 9., III. 8., V. 22.

A névnapadatok forrása:
http://corpus.nytud.hu/utonevportal/.
Ez a lista nem tartalmazza az összes, az ELKH Nyelvtudományi Kutatóközpont által anyakönyvi bejegyzésre alkalmasnak minősített utónevet, azok folyamatosan bővülő jegyzéke elérhető itt: https://nytud.hu/oldal/utonevjegyzek.

Ezeket a keresztneveket adták leggyakrabban a 2024-ben született gyermekeknek

(Forrás: https://nyilvantarto.hu/letoltes/statisztikak/kozerdeku_ujszulottutonev_2025.xlsx)

FIÚK	Első utónévként	Második utónévként	LÁNYOK	Első utónévként	Második utónévként
DOMINIK	1 267	241	LUCA	824	120
OLIVÉR	1 079	170	HANNA	808	224
LEVENTE	1 022	129	ZOÉ	786	333
MARCELL	919	114	ANNA	742	370
MILÁN	901	108	EMMA	720	136
MÁTÉ	869	188	LÉNA	683	208
BENCE	867	161	OLÍVIA	646	149
NOEL	862	286	LAURA	482	83
DÁNIEL	776	224	ALÍZ	470	42
BENETT	770	116	KAMILLA	460	95
ZALÁN	725	122	SÁRA	434	182
BOTOND	725	39	SZOFIA	426	112
ZSOMBOR	715	53	LILI	426	67
ÁRON	714	107	FLÓRA	424	114
ÁDÁM	695	121	MIRA	420	81

MOHÁCS FÉL ÉVEZREDES ÁRNYÉKA

Végzetes sóvárgása a küzdelemnek

A mohácsi csatával kapcsolatban egy dolog még most, 500 év távlatából is egészen biztos: a magyar történelem máig ható, sorsfordító eseménye volt ez a vereség. Talán nem túlzás azt állítani, hogy feldolgozni sem sikerült a századok során a következményeit. Történészek, írók, képzőművészek, politikusok elemezték saját eszközeikkel, kerestek okokat, felelősöket, s szültek „mi lett volna, ha …" elméleteket. Mára kezd lassan megfogalmazódni egy megközelítés, amely méltó helyre emelheti ezt az önmagában tragikus eseményt: a kétszeres túlerővel szinte a vereség biztos tudatában szembeszálló királyi hadsereg küzdelme a mindenkori magyar katonák hősiességének jelképévé válhat. Dr. B. Szabó János történész, a korszak avatott ismerője segítségével vesszük számba a mohácsi csata koronkénti megítélését s néhány, a köztudatban máig élő vélekedést.

A mohácsi vereség okairól, szükséges bekövetkeztéről, esetleges elkerülhetőségéről sokféle nézet él mindmáig. Hogy látja ezt a korszakot kutató történész, számos témába vágó könyv szerzője?

– A megítélésében valójában hosszú ideig nagy állandóság mutatkozott. A király, II. Lajos meghalt az ütközetben, és mivel az ő családjának örökösödési szerződése volt a Habsburgokkal, ezért ők kerültek Magyarország trónjára. Tehát ez magyar nemzeti tragédia, a Habsburgház szempontjából az uralmuk kezdete és alapja volt. És miután majd 400 évig, egészen 1918-ig uralkodtak Magyarországon, meglehetős állandóságot mutatott a történettudomány viszonyulása a mohácsi vereséghez. Nem sokkal a csata után, egy kettős királyválasztás, polgárháborús helyzet közepette a Habsburgok szolgálatában álló értelmiségiek, udvari hivatalnokok, megalkották a nekik ked-

vező narratívát: a Jagellók alkalmatlanok voltak az uralkodásra, a magyar nemesség nem volt képes elkormányozni magát, ezért kellett jönni valakinek, aki megvédi az országot, és ugye miután a törököt is sikerült kiűzni – 150 évvel később –, a szerencsétlen magyarokkal a legjobb dolog, ami történhetett, hogy a mohácsi vereség után jöttek a Habsburgok, és mentették a menthetőt. Érdekes módon ebben az érvelésben a törököknek sok hely nem jutott, ami nem volt véletlen, hiszen annyira a belső bajokra koncentrált ez a magyarázat, ezeknél a politikai legitimációs okoknál fogva, hogy valójában a külvilág elfelejtődött.

■ *Az első világháború után, amikor Magyarország megszabadult a Habsburgoktól mennyiben változott Mohács megítélése?*

– Attól a pillanattól kezdve lehetett másként tekinteni a mohácsi csatára. Trianon árnyékában mindenki arról kezdett beszélni, hogy azért vesztettünk, mert Európa elárult bennünket, mert a franciák fölbiztatták a törököt, enélkül Szulejmán nem is jött volna ide. A legmegdöbbentőbb az volt, hogy az 1926-os 400. évforduló nagy ünnepségeire meghívták a frissen alakult török köztársaság nagykövetét, mivel Törökország nagyon szimpatikus állam volt az akkori Magyarországnak, hiszen ők is szembe fordultak a saját trianonjukkal, szemben álltak azokkal a hatalmakkal, amelyekkel mi is, és volt gazdasági együttműködés is a két ország között. A nagykövet ebben a helyzetben jött el Mohácsra, és szemrebbenés nélkül elmondta, hogy nekik a magyarokkal soha semmi bajuk nem volt. A törökök mindig jól kijöttek a magyarokkal – mondta–, s egyébként is megvédtük őket Habsburgoktól… Tehát elmondott egy olyan beszédet a mohácsi mezőn a török nagykövet, amelyből nem derült ki, hogy a törökök és magyarok egy véres csatát vívtak egymással. De mindezek ellenére a történelemtudomány

NÉVJEGY:

Dr. B. SZABÓ JÁNOS (1969) történész és művészettörténész. Kutatási területei közé tartozik a magyar történelem a korai középkortól a kora újkorig (9–17. század), valamint a középkori és kora újkori magyar és egyetemes hadtörténet.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán 1993-ban művészettörténészként, majd 1995-ben történelem szakos középiskolai tanárként diplomázott. Tudományos (PhD) fokozatát 2016-ban a Debreceni Egyetemen szerezte meg.

1993 és 2000 között a Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnokában dolgozott kutatóként. 2000 és 2004 között számítógépes játék fejlesztésében vett részt, majd 2004 és 2007 között szabadúszó íróként és kutatóként tevékenykedett. 2007 és 2019 között a Budapesti Történeti Múzeumban (BTM) először marketing-, majd projektmenedzserként dolgozott, 2019-től pedig a BTM Középkori Osztályának történésze. 2018 és 2020 között a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontjában volt kutató. Jelenleg a Magyarságkutató Intézet tudományos főigazgató-helyettese.

számára nagyobb lehetőségek nyíltak a kutatásban. Fölértékelődtek például a külpolitikai szempontok. Tehát, hogy voltak-e szövetségeseink, kik voltak azok? Segítettek-e vagy sem?

■ *Mennyire változott ezáltal a mohácsi vereség megítélése?*

– Árnyaltabb lett a kép, hiszen erről addig szinte egyáltalán nem volt szó. Mivel a Habsburgok lettek volna az első számú szövetségesek, akiknek azonban annyi bajuk volt 1526-ban szerte Európában, hogy nem tudtak érdemi segítséget nyújtani, úgyhogy ezt az egész témát mellőzték úgy 400 éven keresztül. 1918 után a történetírók ezzel is elkezdtek foglalkozni. S lényegében ez a cserbenhagyásos elmélet élt tovább 1945 után is, amikor a kommunista diktatúra a mohácsi vereséget is saját ideológiai céljaira igyekezett fölhasználni. „Bebizonyították", hogy a pápa szövetkezett a törökökkel, tehát a legkatolikusabb francia király és a pápa szövetkezett egymással, és a franciák pedig kiegyeztek a törökökkel, ezért tulajdonképpen a pápa kötött szövetséget a törökökkel Magyarország ellen. Ebből lehetett levonni a következtetést, hogy a nyugat cserben hagyott bennünket. A magyar nemesség pedig felelőtlen, széthúzó volt – mondták. S nem lett volna szabad leverni a Dózsa-féle parasztfelkelést alig több mint egy évtizeddel Mohács előtt, mert akkor mennyi harcképes fegyveres lett volna, de így a parasztok otthon maradtak, és részben ezért veszett el a csata, részben pedig azért, mert elárultak bennünket. A kádári konszolidáció idején bukkant föl Nemeskürty István, aki mindezt okosan, szépen olvasmányosan megfogalmazta Ez történt Mohács után című, 1966-ban megjelent könyvében. Ebben önzőségük, szűkkeblűségük okán nemzetárulónak minősítve a nemességet, lényegében kizárta őket a nemzetből. Meg persze ott voltak a nyugatiak, akik elárultak, cserben hagytak minket. Mivel ez a könyv sok tízezer példányban kelt el, akit ez a téma érdekelt, ebből szerezte az ismereteit évtizedeken keresztül, tehát a közvélemény fejében máig erősen élnek ezek a nézetek.

■ *Itt óhatatlanul fölmerül a kérdés, kitekintve kicsit a történetünkből: törvényszerű a történettudomány ilyen szintű kitettsége az aktuális politikai rendszernek?*

– Ez ellen egyetlen orvosság van, mi is ezt alkalmazzuk: forrásokból dolgozunk. Megnézzük az eredeti dokumentumokat, okleveleket, hivatali dokumentumokat, ez a döntő különbség, hogy nem az ilyen-olyan visszaemlékezésekre hagyatkozunk, amelyek erősen függhetnek a kortól, amelyben keletkeztek. Egész más azt mondani, hogy van valamiről egy jegyzőkönyvem a III/III-as ügyosztályról, mint azt, hogy a nagyapám ezt és ezt mesélte. Ugyanígy a Kádár-rendszerben is volt egy szakmai konszenzus, tehát a 450. évfordulóra tulajdonképpen a történettudomány lerakta az alapjait a Mohácsról alkotott szakmai véleménynek. A hivatásos történészek nagyjából ugyanazt gondolták: meg kellene végre nézni az oszmán birodalmat, ki az, aki megtámadott bennünket, és miért támadott meg?

■ *Ma már gyakran elhangzik: a világ második legerősebb hatalma volt akkor az Oszmán Birodalom.*

– A térségünkben pedig a legerősebb. A Nemeskürty-könyv tehát kiváltotta a szakma immunreakcióját, a történészek elkezdtek a török korral komolyan foglalkozni. Ennek következtében a 1970-es és '80-as években rengeteg ismeretterjesztő és szakmunka született. A 450. évforduló

I. Szulejmán

II. Lajos

környékén 4-5 évig sorra jelentek meg a témával foglalkozó munkák, aztán elkezdett csökkenni az érdeklődés. Amikor a 2000-es évek elején elkezdtem ezzel foglalkozni hadtörténeti szempontból, a témavezetőm sajnálkozva nézett rám, hogy de hát mit akarok én ezzel. Már mindent elmondtak, minden ki van kutatva, mindent tudunk, minden meg van vitatva. Én viszont úgy éreztem, hogy van még itt mit keresni, 1990 után kitágult a világ, visszakerültünk Európába. Más lett a horizont, a külföldi anyagokhoz való hozzáférés is megváltozott. Amikor elkezdtem a témával foglalkozni, akkor az egyik legfontosabb szempont az volt, hogy mi milyen erősek voltunk másokhoz képest. Mert ha nem ismerjük azt a világot, akkor nem is érthetjük, hogy mi miért történt. Tehát lehet-e hibáztatni a korabeli magyar vezetést, a magyar elitet azért, ami történt, mert mindenki más jobban csinálta volna, csak ők voltak bénák. Én akkor elkezdtem kutatni, hogy milyenek voltak az európai hadsereglétszámok, és bizony kiderült, hogy ennél nagyobb hadsereg az akkori Európában ritkán akadt.

■ *Ez meglepő.*

– Persze, mert mindig a törökökhöz mértük magunkat. Hozzájuk mérve valóban túl kicsi volt a magyar haderő létszáma és ereje. Nem véletlen, hogy még 150 évig nem tudták kiverni őket Magyarországról, és amikor ez sikerült, akkor az Oszmán Birodalom háborúzott Oroszországgal, a Lengyel–Litván Nemesi Köztársasággal, a Habsburgokkal, a Német-Római Császársággal és Velencével, vagyis a teljes Közép- és Kelet-Európa hadban állt a török birodalommal.

■ *Milyen eredményre jutott a kutatásai során?*

– Amire nagyon büszke vagyok, hogy sikerült összehoznom egy teljes európai körképet. Ebben a könyvben (Új korszak határán: az európai államok hadügye és hadseregei a mohácsi csata korában) benne van a teljes Európa. Benne van, hogy mik

A mohácsi csata egyik legrészletesebb korabeli ábrázolása

a trendek a politikában, a várépítészetben, a pénzügyekben az oszmán birodalmon, az orosz nagyfejedelemségen, a lengyel–litván államon, a magyar királyságon, a német-római birodalmon, az itáliai államokon, a svájciakon, a franciákon, a spanyolokon, az angolokon, a portugálokon, a skótokon keresztül a skandinávokig. Benne van, hány lakos, mekkora hadsereg volt. Kiderül, hogy a középkor végi magyar királyság semmivel nem volt gyöngébb katonai szempontból, mint a legtöbb európai állam, sőt a magyar királyság minden más nyugati szomszédjánál erősebb volt katonailag. De ez nem jelenti azt, hogy erősebbek lettünk volna a törököknél. A nyugati szomszédoknál viszont igen. Az is kiderült, és ez volt a legmegdöbbentőbb része ennek a vizsgálatnak, hogy a magyar király jövedelme évi 400-500 ezer aranyforintra volt tehető, s ezzel Magyarország a középmezőnyben volt anyagi erősségét tekintve. Például a leggazdagabb, Velence vagy a francia király jövedelme évi egymillió volt, a Habsburgoknak évi 7-800 ezer jött össze. Ezekkel áll szemben a szultán évi 10 milliós bevétele. Ez ennek a kutatásnak az eredménye, mert korábban 4,5 millióval számoltak.

■ *Tehát hiába volt a legerősebb államok egyike Magyarország.*

– Annál is inkább, mert az anyagiakon túl az is fontos ismérve egy nagyhatalomnak – még napjainkban is –, hogy jól működteti-e a diplomáciáját, és el tud-e szigetelni egy olyan államot, a lehetséges szövetségeseitől, mint a Magyar Királyság. A magyar diplomácia ugyan gőzerővel dolgozott azon, hogy Európában megbékéljenek a hatalmak, és így kapjon Magyarország támogatást. Az oszmánok meg azon dolgoztak, hogy például Lengyelországot leválasszák erről a szövetségi rendszerről, ami 1525-ben sikerült is, a lengyelek külön békét kötöttek, amibe

Magyarországot már nem foglalták bele. Az európai politikát tehát nem Magyarország alakította, noha békéltetőként több esetben sikereket értek el. De volt egy nagy paradoxon az akkori európai helyzetben. II. Lajos egy Habsburg hercegnőt vett feleségül, Ferdinánd pedig egy Jagelló hercegnőt, elvileg tehát a két család szövetsége volt a legerősebb támasza Magyarországnak, és valóban a Habsburgok számítottak az egyik legerősebb európai dinasztiának. De éppen azért, mert annyira erősek voltak, hogy mindenki más haragudott rájuk, és pont 1526-ban alakult egy szövetség, amely miatt a legkülönbözőbb hadszíntereken tört ki a háború a Habsburgokkal szemben, hiába ők voltak a legerősebbek, annyi helyen voltak lekötve, hogy nem tudtak érdemben segíteni 1526-ban.

■ *A Habsburgok lekötöttsége miatt gondolta Szulejmán, hogy éppen ez az idő alkalmas Magyarország lerohanására vagy volt ennek más oka is?*

– Aktuálisan ez is szerepet játszott, de mivel a magyar–török háború már 1521 óta zajlott, ennek a részeként, bármelyik évben jöhetett volna ez a hadjárat. És az sem véletlen, hogy miért pont Magyarország volt a célpont, hiszen a törökök az előző években a nagy keleti hadjáratok során szinte mindent meghódítottak, amit lehetett. Nem nagyon volt már merre terjeszkedni. Egy vasakaratú szultán, Szulejmán apja keresztül hajtotta a hadsereget ezeken a hódításokon. A fiának kizárásos alapon maradt Európa, és választhatott, hogy a lengyeleket, a magyarokat vagy Itáliát, esetleg tengeren a velenceiket támadja-e meg. Ebben a felállásban akkor éppen Magyarország volt a legkézenfekvőbb, meg a leggyengébb.

■ *Akkor az ország számíthatott erre a támadásra. Kérdés, hogy lehetett-e volna más a kimenetele a csatának, ha győzni nem is volt esély, ahogy az eddigiekből is kitűnik, de talán kisebb veszteséggel kerülni ki az ütközetből?*

– Várták is, hogy jön ez a támadás, meg készülődtek is rá. A győzelemre nyilván nem sok esély kínálkozott. A védekezés stratégiája az volt, hogy azért vannak a végvárak, hogy azok feltartóztassák a szultáni sereget, és ez alatt összegyűlik az a hadsereg, amely meg tudja védeni az országot. Ez 1521-ben is így alakult, a törökök ugyan elfoglalták Nándorfehérvárt, de a magyar hadsereg közben összegyűlt, ami aztán meggátolta, hogy tovább menjenek. De 1526-ban már nem voltak olyan végvárak, amelyek meg tudták volna állítani az előre nyomuló hatalmas oszmán sereget, ennek köszönhetően kevesebb volt az idő a hadsereg összegyűjtésére. Ha ez a csata nem augusztus végén, hanem szeptember második felében van, akkorra egy sokkal nagyobb magyar hadsereg állt volna föl. A királyi udvarban azt is tudták, hogy szerencsésebb lenne északabbra megütközni, de elkövették azt a hibát, hogy elmentek Mohácsig. A stratégia azt diktálta volna, hogy engedjék be az országba a törököket, s valahol Buda magasságában ütközzenek meg velük, ahová már összegyűlhetett volna egy tekintélyesebb had. Igen ám, de így kiszolgáltatták volna a teljes déli országrészt, a Dunántúlt, amerre a törökök járnak, akik ilyenkor mindent elpusztítanak, ami az útjukba esik. Úgyhogy ennek a tervnek komoly kockázatai voltak, ráadásul a magyar hadsereg Tomori Pál érsek vezette legütőképesebb része a déli határvidéken teljesített szolgálatot, ők azt mondták, nem kezdenek innen hátrálni, itt kell megütközni úgy, hogy menjen oda a király a főserreggel. De még ezután is voltak komoly dilemmái a hadvezetésnek. Miután a törökök augusztus 21-én megkezdték az

A Mohácsi Történelmi Emlékhelyet 1976. augusztus 29-én nyitották meg

átkelést a Dráván, nem sokáig lehetett húzni az időt. Ekkor került sor Mohács mellett arra a drámai haditanácsra, amelyen az összes magyar főúr és a cseh vendégek is jelen voltak. Heves vita folyt a teendőkről, mert jól tudták, hogy az ellenség hatalmas túlerőben van. Ezért a király környezete a visszavonulást és a segélyhadak bevárását javasolta, amiről Brodarics kancellár szerint már-már sikerült is meggyőzni a tanácsot. Tomori katonái viszont elszánták magukat, hogy a Karasica mellékéről már egy tapodtat sem fognak hátrálni, sőt azt kezdték követelni, hogy maga a király is csatlakozzék hozzájuk. A vitézek egyenesen azzal fenyegetőztek, hogy a király tábora ellen fordulnak, ha a gyáva tanácsosok tovább akadályozzák a harcot. Így végül az ütközet mellett döntött a tanács.

■ *Számszerűsítve mekkora volt a törökök fölénye?*

– A korabeli magyar források körülbelül 60-80 ezer „igazi" török katonáról tudtak, de magát az egész török sereget ennek a többszörösére becsülték A történészek meg tudják erősíteni, hogy 60 ezer fő lehetett, ez derül ki a török forrásokból is. Ilyen méretű hadsereget csak nagyon ritkán, nagyon rövid időre tudtak Európában összehozni, de akkor is többnyire katasztrófa lett a vége pusztító járványok formájában vagy egyszerűen nem tudták fizetni a katonákat és szélnek kellett ereszteni a csapatokat. Az egyik leghitelesebb szemtanú, Brodarics István magyar kancellár beszámolója szerint körülbelül 27 ezer ember gyűlt össze a csata napjára a király zászlaja alatt, de folyamatosan érkeztek újabb csapatok. Tehát minimum kétszer akkor volt az ellenség ereje, ebből mindenki számára nyilvánvaló volt, hogy kicsi az esély a győzelemre.

■ *Ennek ellenére voltak olyan pillanatai a csatának, amikor a magyarok azt gondolták, hogy győzhetnek.*

– Amikor még a török hadseregnek csak egy része volt a mezőn, és amikor a magyarok ezt a részt megtámadták, és nagyrészt megfutamították, a magyar katonák eljutottak az épülő török táborig. Ezt a magyarok úgy értékelték, hogy meglepő módon győzelemre állnak. De nem csak a magyarok gondolták így, Szulejmán hadinaplójából is lehet tudni, hogy egészen a szultánig futottak a török katonák. És neki is azt mondták, hogy a csata elveszett, fusson, mindenki amerre lát. De a szultán visszaparancsolta a csa-

tamezőre a menekülőket, közben a sereg többi része is megérkezett, így aztán kibontakozott az a túlerő, amelynek már nem tudtak ellenállni a magyarok.

■ *Itt kell föltenni azt a kérdést, ami örök vita forrása: mi történik, ha Szapolyai János erdélyi vajda odaér a seregével? Változtatott volna az valamin?*

– Ennek a kérdésnek a végére a szakirodalomban a forrásfeltárás alapján már pont került. A terv az volt, hogy Szapolyai minimum 10-15 ezer katonát visz Erdélyből Mohácsra. De tudjuk, hogy ez a hadsereg augusztus 20-a körül még nem gyűlt össze, a mozgósítás nem sikerült időben. Ez egyébként még csak nem is meglepő, mert az erdélyieknek nem volt ilyen kötelezettsége. Erdély ugyanis egy külön kormányzott tartománya volt a magyar királyságnak, az ott élőknek Erdély megvédése volt a kötelessége, egyéb esetekre különféle kedvezményeket kaptak már II. Lajos apjától. Ha például Magyarországra kellett menni, akkor 500 székely harcost kellett kiállítani. Lehetett persze ilyen esetekben alkudozni, Szapolyai is biztosan ki tudott volna állítani háromszor ötszáz embert, de tőle legalább 15 ezret várhatott a király, ami nem jött össze. Azt persze mindenki tudta, hogy amennyiben valaki távol marad ettől a sorsdöntő csatától, arra bizony rásütik az árulás bélyegét. Ezért Szapolyai is, amikor látta, hogy sereg már nem lesz, ő maga beült egy gyorskocsiba és Mohács felé igyekezett. Ez onnan nézve meglehetősen érdekes, hogy egy vezér nem hagyja el a seregét, ha viszont azt nézzük, hogy ő a királyság egy zászlósura, akinek az a kötelessége, hogy egy ilyen ütközetben ott legyen a király mellett, akkor érthető a döntése.

És ott is voltak a főurak, s a nemesség színe java, s harci láz is fűtötte őket, ahogy Brodarics kancellár krónikájában is olvashatjuk: „De talán lesznek, akik vádolni fogják a mieink reményét, amiért ilyen mohón követelték a csatát, és majd vakmerőségnek, előre nem látásnak fogják mondani. Úgy látom egyébként, hogy ez most sem áll távol tőlünk, azonban nem tudják, hogy sok oka volt annak, ami még a legelővigyázatosabbakat és a fővezéreket is könnyen magával ragadta. Mindenekelőtt valami csodálatos, hihetetlen, majdnem végzetes sóvárgása a küzdelemnek a katonákban, és az, hogy valamennyien kétség nélkül, bizton hittek a győzelemben.”

M. Nagy Péter

Királyi flottával Mohácsra

II. Lajos király Mohács felé vonuló seregét a Dunán egy 330 hajóból álló flotta kísérte, a gályák, naszádok a hadifelszerelést szállították. Ennek szándékozik emléket állítani az a kis hajókaraván, amely 2026. augusztus 20-án indul Buda alól, hogy 29-ére Mohácsra érkezzen.

A projekt gazdája – vagy kapitánya, hogy stílszerűek legyünk – a Salina Compania (Alapítvány) vezetője Magyar Attila, aki csapatával egyebek mellett a történelmi hajók rekonstruálásában is mintegy 30 éves tapasztalattal rendelkezik.

– Két évvel ezelőtt kerestek meg bennünket az 500. évforduló ünnepségeinek szervezői, hogy csatlakozzunk hajóinkkal ahhoz az emlékező zarándoklathoz, amelyen

A kormánynál Magyar Attila

gyalogosok, kerékpárosok, hagyományőrző lovasok vesznek részt sok év óta. Örömmel mondtunk igent, mert ezzel az eléggé mostohán kezelt vízi hagyományokat is beemelhetjük a történelmi emlékezetbe. Jelenleg van hat hajónk, de az évfordulóra – az anyagi támogatás függvényében – szeretnénk megépíteni egy nagy királyi naszádot, amely akkoriban 20 méter hosszú és 5 méter széles volt, 48 evezős hajtotta.

Ezek után már meg sem lepődünk, hogy a népszerű Hunyadi-filmsorozat számára is Magyar Attiláék építettek egy hajót, a Vörös Kutyát. Van ezen kívül egy török kori naszádjuk, a Tűzmadár, amely úgynevezett félsajka 8 pár evezővel, s néhány bárka – ezekkel teszik meg majd az utat Mohácsig.

– A hajóknak korántsem csak a hadianyag szállításában volt szerepük, mint a mohácsi csata esetében, fontos harci feladataik is voltak – igazi hadi járművek voltak, amelyeket tele pakoltak ágyukkal, puskákkal –, a végvári védelmi vonal részét képezték, a déli határokat ezekkel őrizték a folyókon. A végvári vitézekhez hasonlatos volt ezeknek a hajósoknak a szerepe, hívták is őket vízi hajdúknak vagy királyi naszádosoknak. Nagyon sok volt közöttük a délről, a török elől menekülő rác. Ezt a világot szeretnénk megidézni a tervezett történelmi túrával.

A SZERZŐ FOTÓI

De ne gondoljunk könnyed hajókázásra, csorgásra lefele a Dunán. Az egykori sereg minden állomásán, ahol korábban úgynevezett Lajos-köveket állítottak emlékül, kikötnek majd. Az állomások: Buda, Érd, Ercsi, Dunaújváros, Dunaföldvár, Paks, Baja, Szekcső, Mohács. A kilenc nap alatt minden helyszínen hadi tábort állítanak és a legkülönbözőbb kézműves-tevékenységgel – a résztvevők szinte mindenhez értenek, mindent maguk készítenek a hajóktól a ruhákig – megidézik a múltat. A programban szerepel majd ólomgolyóöntés, gyertyamártás, íjászat, szablyakovácsolás, tűzcsiholás, pénzverés – szóval minden, ami a korabeli hadászathoz kapcsolódik.

– Az az elképzelésünk – mondja Magyar Attila –, hogy a korszak Dunai hajósnépeiből merítjük a karaktereinket. (sváb és szász pattantyús mester, pozsonyi és komáromi magyar hajósok, al-Dunai rác és sokác naszádosok, pákászok, halászok, parasztokból és polgárokból lett hajóskatonák. Egy ideje már gyűjtjük a korszak képes dokumentumait, próbálunk korrekt viseletegyütteseket összeállítani a hajósainknak. Ismerjük a korabeli hajóépítési technológiákat – a szegecseket is magunk kovácsoljuk –, de szövünk és nemezelünk is. Mindezt megmutatjuk a közönségnek, megpróbáljuk fölkelteni az érdeklődést.

(mnp)

Amikor a testvérek szíve vérzik

Dél-Tirol népe és az 1956-os forradalom

„Annak a népnek, amely semmi másért nem harcol,
mint természetes és garantált jogáért, az Úristen lesz a szövetségese.”
(Michael Gamper)

A nemzetek nagy közösségéből azok, akik 1956-ban hazánk mellett foglaltak állást, az eltelt évtizedek során lajstromba vétettek. Kész a leltár – de nem teljes: hiányzik ugyanis egy nép, amelynek nem jutott el hozzánk szolidaritásáról biztosító üzenete. Pedig a déltiroliak Bolzano városában már 1956. október 24-én – a forradalom kitörésének másnapján – emlékművet állítottak, rajta az ércnél maradandóbb felirattal: Magyarország mártírjainak (Ai martiri dell’ Ungheria). S íme egy részlet a kézbesítetlen levélből: Dél-Tirol népe „aggódik, gyászol és reménykedik Magyarország szabadságharcosai mellett. A testvérek szíve vérzik... a hősies magyar néppel együtt.”

Most, 2026 októberében, hetven év elteltével értesülhetünk arról, hogy valahol együtt éreztek velünk. Most, hetven év után szerzünk tudomást arról, hogy Bolzanóban magasodik a világ első ’56-os emlékműve.

Az 1956-os emlékmű

Az Osztrák–Magyar Monarchia területének fölosztása

Olybá tűnik, mintha mély, közös tapasztalatok fűzték volna páratlan erővel össze e két népet. De vajon miért éreztek egykor ilyen szoros rokonságot, sőt: sorsközösséget velünk a dél-tiroliak? Többek között erre a talányra keres választ az alábbi szöveg. Öles léptekkel haladva az ő történetüket adjuk ehelyütt közre, amely Európa egymást pusztító állapotainak kevéssé ismert színterén, Dél-Tirolban játszódott le. Ide kalauzoljuk most az olvasót, hogy utunk során felvehessünk egy olyan aranyfonalat, amelyet a forradalom és szabadságharc egyre őszülő babérkoszorújába a ma történésze még belefűzhet.

HAZÁJUKBAN HAZÁTLANOK

Arról, hogy Versailles-ban hogyan rontották el a tartós béke becsületes esélyeit, sokan szóltak már. Tudjuk, hogy az 1918–1919-es Párizs környéki békeszerződések olyan problémákat hagytak a 20. századra, amelyek széles vérpatakok formájában csorogtak végig Európa történelmén. Ellenben az ekkor megkötött békediktátumok messzire ható következményeinek sorából alig vannak ismereteink annak sajátosan torz és megrázó fejezetéről, amely Dél-Tirolban íródott meg.

Az 1915-ös londoni titkos szerződésben foglaltak szerint a harcteret váltó Olaszország ígéretet kapott arra, hogy a háború utáni rendezés során a feldarabolt Osztrák–Magyar Monarchia jelentős részét megkapja. Így került Dél-Tirol az 1919. szeptember 10-én aláírt saint-germaini béke rendelkezéseinek értelmében Ausztriától Olaszország fennhatósága alá. A történet egyike a több tájékról ismert változatoknak: az 1910-es számadatok szerint a negyedmilliós helyi lakosság 89%-a német anyanyelvű (osztrák) volt, míg csupán 2,9%-a (!) olasz. A németajkú lakosság integrálása meglehetősen reménytelen vállalkozásnak tűnhetett – egészen addig, amíg a feladatra egy olyan ember nem jelentkezett, aki az ököljogot részesítette előnyben.

Az 1922-ben a hatalmat magához ragadó Duce nem válogatott az eszközökben a német lakosság erőszakos asszimilációját illetően. Egymás után láttak napvilágot az egyre ijesztőbb, jogtipró rendeletek. Nemcsak minden helységnevet olaszosítottak, de a lakosság német családneveit is lefordították olaszra. A német nyelvű újságkiadást betiltották, a „Tirol" név használatát pedig törvényellenesnek nyilvánították. Az utolsó csapást a helyi lakosság számára az 1923-as fasiszta iskolareform életbeléptetése jelentette, amely a német nyelvű oktatás teljes betiltását rendelte el elemi és középiskolai szinten egyaránt. Ekkorra a dél-tiroli emberek már sem a nevüket, sem az anyanyelvüket nem használhatták szabadon.

A dél-tiroliakat azonban kemény fából faragták, nem adták magukat – sem könnyen, sem nehezen. Michael Gamper kanonok, a német etnikum és nyelv fő védelmezője ekkor intézett felhívást néptársaihoz, amelyben az övéit az első keresztények példájának követésére szólította fel, akik „(...) az üldöztetéssel szembesülve a házi tűzhelyhez húzódtak vissza. Ott imádkoztak és áldoztak együtt. Amikor az üldözők oda is eljöttek, a halottakkal együtt a föld alatti sírokban, a katakombákban kerestek menedéket." A katolikus elöljáró a Volksbote című lapban 1923. november 1-jén megjelent programadó cikkében új utakat jelölt meg az anyanyelv átadására, amelynek nyomán titkos iskolahálózatot hoztak létre. Ezek később katakombaiskolák (Katakombenschulen) néven vonultak be a lokális közemlékezetbe. Bár konkrét adatokra nehéz szert tenni, egyes források szerint mintegy ötezer gyermek jutott ily módon anyanyelvéhez, hogy a jövő számára csendes tartalékot képezzen.

A fasiszta hatóságok minden erejüket latba vetve igyekeztek felderíteni az oktatók kilétét, s felszámolni az illegális iskolák egyre terebélyesedő hálózatát. Véget nem érő házkutatások és hajtóvadászatok folytak. Az elfogott tanárokat vagy bebörtönözték, vagy megfosztották olasz állampolgárságuktól, vagy száműzték. Teltek-múltak az évek, de a német nyelv és identitás felszámolására irányuló állami erőfeszítések Dél-Tirolban nem hozták meg a várt sikert, ezért az erőszakos integrálás helyett az olasz népesség számarányának rapid növelésével próbálták „felhígítani" a német nyelvzárványterületet. Az olaszosítás második szakasza már több eredményt hozott. A dolog szemléltetésére nézzük meg Bolzano városának esetét: míg a századfordulón csak 30 000 lakosa volt, ez a szám az 1930-as évekre 120 000 főre növekedett.

A dolgok közben Európa történelmének forgatókönyvét író Hitler tervei szerint alakultak. A német nemzetiszocialisták 1938 márciusában végrehajtották az Anschlusst, s Ausztria Ostmark néven betagolódott a Nagynémet Birodalomba. Ezzel a Reich és Itália immár egymással határos országokká váltak. Egy évvel később a Duce és a Führer pedig már a dél-tiroli németek sorsáról tanácskozott. Ennek folyományaként jött létre 1939. június 23-án a berlini egyezmény, amelynek értelmében a dél-tiroli német kisebbség tagjainak egyénileg kellett dönteniük arról, hogy a német állampolgárságot választják, vagy az olasz mellett döntenek. A 246 000 választásra jogosult dél-tiroli német közül mintegy 211 000 az előbbire voksolt. Ez nem csupán a német állampolgárság felvételét jelentette, hanem azt is, hogy otthonukat hátrahagyva – egy előre kijelölt helyre – át kellett településüket a Birodalomba. Mennyire lehetett elkeserítő a helyzet, ha a földjük minden domborulatához ilyen mélyen kötődő

keresztény emberek tömegei a katolikus egyházat nyíltan üldöző náci Németország mellett döntöttek?

Azoknak pedig, akik a maradást választották (őket Dableiber-eknek nevezik), egyúttal vállalniuk kellett, hogy a továbbiakban önként lemondanak kisebbségi jogaikról (nyelvhasználat, oktatás). 1943 őszéig megközelítőleg 75 000 ember települt át a Birodalomba.

Az 1943. szeptember 8-án megkötött olasz fegyverszünet másnapi nyilvánosságra kerülésekor a németek azonnal mozgósításba kezdtek, s néhány napon belül az ország középső és északi területe minden ellenállás nélkül a Wehrmacht kezére jutott. Ezzel párhuzamosan a hadászati szempontból stratégiai fontosságú Dél-Tirolt (az Alpok előterének katonai műveleti zónájának részeként) a német állam de facto bekebelezte. A történtek a Heim ins Reich („Vissza a Birodalomba") mozgalmat egyszersmind okafogyottá tették.

A KIÚTTALANSÁG ÉRZETÉTŐL A NEMZETHALÁL VÍZIÓJÁIG (1945–1956)

Ilyen feltételek között érthető, hogy a világdúlás vége itt korántsem hozott valós fegyverlevételt, s az itt élők sorsáról ismét egyezmény útján döntöttek. Így született meg Párizsban 1946. szeptember 5-én az a megállapodás, amelyet Gruber osztrák külügyminiszter és De Gasperi olasz miniszterelnök írt alá. Az egyezményben az olasz kormány – többek között – vállalta, hogy biztosítani fogja az olaszok és a németek teljes egyenjogúságát, a német nyelvű elemi és középiskolai oktatás visszaállítását, kétnyelvű hivatalok felállítását, valamint azt, hogy Dél-Tirol autonóm regionális törvényhozói és végrehajtói hatáskörrel rendelkezhet. A megállapodásban foglaltak végrehajtásának első lépéseként az olasz alkotmányozó nemzetgyűlés 1948. január 29-én elfogadta az autonómia-törvényt (az úgynevezett első autonómia statútum), amely Bolzano és Trento provinciákat egyesítette Trentino-Alto Adige régió néven. E ponton azonban az ígért változásfolyamat megrekedt. Az autonómia statútum gyakorlatba való átültetése rendkívül akadozva haladt, s tulajdonképpen nem volt alkalmas a német és az olasz lakosság békés együttélésének megteremtésére. Az 1950-es évekre a problémák olyan mértékű válsággá szélesedtek, amelyeket már szinte lehetetlen volt mederben tartani. A gondok fő oka több, közel sem elhanyagolható tényezőre vezethető vissza.

Egyfelől a Gruber–De Gasperi-megállapodás értelmében azok, akik 1939-ben a német állampolgárságot választották, visszatértek Dél-Tirolba. A korábban áttelepült 75 000 emberből mintegy 25 000 keményvonalas tiroli tért haza Olaszországba, akik egyre türelmetlenebbül követelték a német ajkú lakosság jogainak visszaállítását.

Másfelől az osztrákok és a dél-tiroliak számára soha nem halványult el az a remény, hogy Dél-Tirol még visszatérhet hazájába. Miután 1955-ben Ausztria visszanyerte függetlenségét, az egykori anyaország meglehetősen határozott külpolitikai lépéseket tett a határok újratárgyalására, ami a dél-tiroli szeparatista törekvéseket is tovább szította.

Harmadrészt az 1950-es évek elejétől Dél-Olaszországból és Velencéből – a jobb életkörülmények biztos reményében – intenzív bevándorlás indult meg Bolzano irányába. A dél-tiroli lakosság ezt a migrációs hullámot újabb kényszerű olaszosításnak tekintette. Michael Gamper kanonok ekkor ismét megkon-

gatta a vészharangot: „Ha így mennek a dolgok, tíz év múlva kisebbségbe kerülünk a saját hazánkban” – írta 1953. október 28-án megjelent vezércikkében. „Ez egy halálmenet, amelyben mi, dél-tiroliak 1945 óta vagyunk, hacsak az utolsó órában meg nem mentenek bennünket.” A parázs azonnal meggyulladt, a németajkú lakosság rendkívül hevesen reagált, hiszen a fasizmus korszakának emlékei még élénken éltek az emberekben. Bár Gamper számításai nem voltak akkurátusak, de tisztán felvázolták azt a tendenciát, mely felé ez a kis nép haladt: felsejlett a legsötétebb vízió, a nemzethalál gondolata, ami pedig lidércnyomásként fészkelte be magát az emberek álmaiba.

Valahogy így álltak a dolgok, amikor a dél-tiroliak 1956. október 23-án értesültek a magyarországi eseményekről.

Giancarlo Podini

1956 ÉS DÉL-TIROL

Michael Gamper 1956. április 15-én, 71 éves korában hunyt el Bolzanóban. A magyar forradalom napjait már nem élhette meg. Helyére egy másik katolikus talentum érkezett Giancarlo Podini (1927–2025) személyében, aki 1956. október 23-án bátor cselekedetre szánta el magát hittársaival közösen: egyetlen éjszaka alatt, elemi gyorsasággal állították fel a magyar nép előtt tisztelgő emlékművet. Felhívásukra másnap, október 24-én a kőszírt előtt több száz ember gyűlt összse, hogy a magyar mártírok előtt lerója a tiszteletét.

Később, a magyar menekültek közül azok, akik idáig eljutottak, minden segítséget megkaptak. A korabeli sajtó ötszázra becsülte számukat. A dél-tiroliak támogatása pedig nem volt sem ad hoc, sem hirtelen felbuzdulás, sem rögtönzés vagy szalmaláng: egy 1963 februárjában megjelent cikk szerint (a korábban Michael Gamper által gondozott) a Dolomiten nevű helyi lap továbbra is naponta közölte a Magyar Segély hosszú adománylistáját. Vagyis a gyűjtés, az adakozás még a forradalom kitörése után több mint hat évvel (!) is folytatódott. A helyiek eddigre már több mint 3 millió lírát adtak össze a magyar ügy érdekében.

Akkor még ilyen nép járt ezeken a földeken, s lábuk alatt utak keletkeztek. Ennek a népnek a hangját halljuk, ismerhetjük fel az ’56-ról szóló, az alábbiakban kivonatolva közölt újságcikkben:

„(...) A magyar nép 1956-ban fellázadt elnyomói és Moszkva zsarnoksága ellen. De a fény ismét kialudt. (...)

[Dél-Tirol népe] aggódik, gyászol és reménykedik Magyarország szabadságharcosai mellett. »A testvérek szíve vér-

zik...« a hősies magyar néppel együtt. Dél-Tirol népe a következőképpen fejezte ki ezt a szószólója, Dr. Benedikter képviselő útján a bolzanói tartományi parlamentben:

A magyar nép felkelt, hogy megszabaduljon kínzóitól, nemcsak az orosz igától, hanem a kommunista terrorrezsimtől is. Hősi felszabadítási küzdelme teljes lelkesedésünket kiváltotta, és bizonyítéknak tekintettük arra, hogy egy nép szabadságvágya a legnehezebb körülmények között is érvényesül.

Megdöbbentünk ennek a népi felkelésnek a látványától, amelyet brutális erőszakkal vertek le. Ez a szovjet imperializmus valóságának ijesztő bizonyítéka. (...)

Hisszük, hogy a Nyugat, és a még szabad keresztény Nyugat nem maradhat tétlen a magyarországi eseményekkel szemben. Mi, tiroliak készek vagyunk minden erőnkkel hozzájárulni ahhoz, hogy minden európai nép megszabaduljon a kommunizmus csapásától, és egy keresztény világnézeten alapuló, egységes Európa jöhessen létre."

A bolzanói katolikus mozgalom a következő felhívással buzdította a bolzanóiakat gyászra, tiltakozásra és imádkozásra:

„A Vörös Hadsereg brutális erőszakkal és minden katonai tisztelet nélkül megsértette a bátor magyar nép sok áldozattal kivívott és csak néhány napig tartó szabadságát.

Az egész világ lángoló felháborodással reagált erre a gonosz tettre.

Kilenc évvel ezelőtt apáink, akiket mindenki elhagyott, csak Isten segítségében bízva szálltak szembe a hit ellenségével és a korabeli diktátorral.

Mi, ennek a népnek a fiai és leányai, égő szívvel fejezzük ki mély megértésünket a nemes magyar nemzet iránt.

Istenhez fohászkodunk, hogy ezekben a nehéz időkben erősítse és vigasztalja testvéreinket Magyarországon.

Tisztelettel hajolunk meg a hősök áldozatkészsége előtt, de a világ előtt hangosan tiltakozunk a szabadság vérszomjas elnyomása és az emberiség méltóságának barbár meggyalázása ellen, amelyet ez a meggyötört nép szenved el, amely tiszta önfeláldozással újra megkezdte keresztútját."

Ezeket a sorokat olvasva az embernek olyan érzése támad, mintha egy rég feladott, de valahol elkeveredett levelet csak most kézbesítettek volna. Reménykedünk abban, hogy eljut még azokhoz, akiknek a feladó szánta.

Zárásként egy személyesebb jellegű vallomást osztanék meg az olvasóval. A Dél-tiroli Magyarok Egyesülete 2019-es megalakulása óta elsőrendű feladatának tartja, hogy minden év október 23-án megemlékezést tartson az emlékműnél Bolzano város polgármesterével közösen. A résztvevők között vannak olyanok is, akik 1956-ban, az emlékmű felavatásának napján is jelen voltak. Kezeinket szorongatva mondják: nem felejtettünk. Istenem! Pedig mennyi év múlt már el! De nekik olyan, mintha tegnap lett volna. És úgy néznek ránk, fiatalokra, mintha az '56-os hősöket látnák bennünk, itt, a Dél-Tirolban élő magyarokban. Azt kérdezem ilyenkor magamtól: vajon megértünk-e már erre a feladatra?

Kindl Melinda

Látogassa meg webhelyünket is: kincses.hu

A SZTAHANOVISTÁK MAGYARORSZÁGON

Szemfényvesztők a múltból

Bár csalásra épült, a munkához való hozzáállásunkat máig befolyásolja a 75 éve a csúcsán lévő sztahanovista mozgalom. De kik voltak az élmunkások, miért volt szükség az országos munkaversenyekre, mit profitált a magyar ipar a túlhajszolt munkatempóból, és mennyit lehetett keresni a korabeli mesés teljesítményekkel?

Pióker Ignác 1951. november 30-án délelőtt fél tízkor befejezte ötéves tervét. Elsőként az egész országban. Három év és egy hónappal a hivatalos határidő előtt. A hír 75 évvel ezelőtt járta be a magyar sajtót, és azért is nagy eseménynek számított, mert az újpesti Egyesült Izzógyár legendás gyalusa akkor már népszerű munkáshőse volt az országnak. Bő másfél évvel korábban, a felszabadulás április 4-i ünnepe alkalmából 1153 százalékos (!) teljesítményével hívta fel magára a figyelmet, és rendszeres túlteljesítései miatt 1951. március 15-én Kossuth-díjjal tisztelték meg (neki a díj újjáépítési kategóriája járt).

ESZTERGÁLYOS CELEBEK

A tizenöt-gyermekes családból származó melós – aki büszke volt arra, hogy több ízben is személyesen találkozhatott Rákosi Mátyás pártfőtitkárral – azt vallotta, hogy „a sztahanovistát nem az egyszer elért kiugró eredmény jellemzi, hanem hogy elért eredményeit állandósítani tudja”. Ötéves tervének teljesítése alkalmából a fiataloknak némi pátosszal és öntudattal azt üzente – derül ki az Irodalmi Újság 1951. december 6-i számából –, „hogy legyenek egyszerűek, szerények, hogy szeressék egymást és dolgozzanak odaadással és kitartóan, úgy, ahogy azt a párt kívánja. Mi, kommunisták, sztahanovisták, mindent megteszünk értetek, fiatalok. Értetek, a békéért, a jövőért! Mi emeljük fel a szocializmus falait, tetőzzétek be azt ti, a kommunizmussal!”

Pióker története és szavai azért is jellemzőek, mert az 1950-es évek elején, illetve az azt megelőző néhány évben túlzás nélkül állíthatjuk, hogy Magyarország a munkaversenyek lázában égett. Az első országos munkaversenyt 1948-ban a csepeli dolgozók felhívása nyomán hirdették meg, hivatalosan a szabadságharc századik évfordulója alkalmából. Egy évre rá az újabb, a Diósgyőri Vasgyárból indult, immár szocialistának nevezett munkaverseny célja a hároméves terv idő előtti befejezése volt. A kezdeményezések természetesen csak névleg származtak egy-egy üzem dolgozóitól, a felhívások valójában központi utasításra születtek, és a szovjet mintára bevezetett versenymozgalmaktól a tervgazdálkodás megtámogatását, a tervek túl- vagy idő előtti teljesítését remélte az állampárt.

A legjobban produkáló dolgozókat az első évben még élmunkásnak nevezték, mert a sztahanovista mozgalom megalapítására csak 1949 szeptemberében került sor. Az apropót a Magyar Dolgozók Pártjának (MDP) Nagybudapesti Pártválasztmánya adta, ahol a vezérszónok természetesen Rákosi Mátyás volt. A főtitkár a beszédében nehezményezte, hogy Magyarországon egyének helyett brigádok versengenek, emiatt „nálunk a szakmáknak nincs külön ismert munkáshőse,

Pióker Ignác, a Kossuth-díjas sztahanovista

(…) akit mintaképül választanak", mint a Szovjetunióban, ahol „az ilyen egyéni versenyek iránt az egész város érdeklődött. Ez volt a munkások között a szenzáció, erről beszéltek a villamosokban, az ebédlőkben. Hol vagyunk mi ettől?"

Korholó, s egyben iránymutató szavaira reagálva a pártapparátus hanyatt homlok nekikezdett országszerte kutatni, hogy olyan kiemelkedően teljesítő munkásokat találjon, akiket a sajtóban „fel lehet építeni", akikből sztárokat lehet faragni. Az igyekezetet jól mutatja, hogy a győri vagongyár autóosztályának addig teljesen ismeretlen esztergályosáról, Horváth Edéről például egy hét múlva már meg is jelent az első országos sajtótudósítás, de vele együtt többen is gyorsan bekerültek a napilapok cikkeibe, s így a köztudatba. Mások mellett a szintén esztergályos Rőder Béla és Muszka Imre, Loy Árpád vájár és a már említett Pióker lettek az első hazai munkáshősök, vagy mai kifejezéssel: celebek.

PARASZTVAKÍTÓ SPÉN

Mindannyian a mozgalom névadóját, Alekszej Sztahanov legendás ukrán bányászt tekintették példaképüknek, aki a Donyec-medence egyik tárnájában dolgozott vájárként, amikor 1935 augusztusában szokatlan világcsúccsal hívta fel magára a figyelmet: tizenötszörösen meghaladta a szénkitermelési normát. Az igazi sztahanovisták azonban nem az egyszeri kiugró teljesítményt hajszolták, hanem igyekeztek huzamosabban is a csúcson maradni. Ahogyan azt egy 1950. januári MDP-határozat kimondta: csak azt tekintették a mozgalom teljes jogú tajának, aki egyéni tervét legalább 200 százalékban rendszeresen (túl)teljesítette, ezen kívül újításokat is bevezetett, kevesebb selejttel dolgozott, spórolt az anyaggal és energiával, forradalmi munkamódszereit pedig másoknak is átadta.

Így már minden feltétel adott volt, hogy izgalmas, vagy legalábbis annak beállított országos munkaversenyeket tarthassanak.

1960, Budapest – Kádár János a Magyar Szocialista Munkáspárt első titkára és Horváth Ede, ekkor a Győri Szerszámgépgyár igazgatója. Jobbról Kádár Jánosné

FORTEPAN/ALBUM059

1949–1950 fordulójától kezdve egymást követték a politikai kampányok logikájára szervezett munkaversenyek, amelyeket jeles eseményekhez igazodva ütemeztek, például állami ünnepek, évfordulók, vagy épp a pártvezérek születésnapjai alkalmából. Így például az első sztahanovista nekibuzdulást Sztálin 1949. december 21-én esedékes 70. születésnapja elé időzítették, amihez országszerte rengetegen csatlakoztak. Mindezt úgy szervezték, mint a sportversenyeket, amikor az egyes résztvevők teljesítményét dicsőségtáblákon lehetett napról napra követni a sajtóban vagy épp a gyárakban. Még arra is ügyeltek a szervezők, hogy a küzdelem ne legyen előre lefutott, ezért az ország különböző pontjain dolgozó melósok neveit rendszeresen cserélgették a tábla elején, lehetett izgulni, ki lesz a végső győztes.

A nagy napra, Sztálin születésnapjára – amit a korabeli zsargonban „sztálini műszaknak” neveztek – a hangulat a tetőpontjára fokozódott. A pártiratokban fennmaradt egy jelentés, amely szerint a győri vagongyárban például „a hangulat olyan volt, mint egy futball-meccsen, ahol mindenki drukkol az eredményekért. Mikor a győri elvtársaktól érdeklődtünk a hangulat iránt, azt mondták, hogy a hangulatot nem tudják elmondani, mert azt nem lehet szavakban kifejezni.” Addigra már röpködtek a 3 ezer százalék feletti teljesítmények is, ám miközben az átlagembereket ideig óráig talán le lehetett ezzel nyűgözni, „aki ismerte az adott szakmát, az tudta, hogy mindez parasztvakítás, ilyen egyéni teljesítmények elképzelhetetlenek” – mondja Germuska Pál történész, a Nemzeti Emlékezet Bi-

zottság Hivatalának tudományos tanácsadója.

Mára teljesen egyértelmű, hogy a sztahanovista mozgalom puszta szemfényvesztés volt, amely lényegében egy csalássorozatra épült. Ennek a módszertana jól nyomon követhető a képen látható Horváth Ede példáján, akinek élettörténetét Honvári János gazdaságtörténész dolgozta fel a Győri Ipartörténeti Alapítvány gondozásában 2023-ban megjelent kötetében. A Tanoncból vezérigazgató – Horváth Ede élete és munkássága című monográfiából kiderül egyebek mellett, hogy milyen előjogokkal járt az ötvenes években, ha valakit sztahanovistaként kezeltek. Az alig 25 éves esztergályosnak például nem kellett többé kerékpárral bejárnia a vagongyártól 18 kilométerre található otthonából, mert naponta autóval hozták-vitték. A munkahelyén pedig művi körülményeket teremtettek számára, és olyan szériamunkát végeztettek vele, amiben a többiekhez képest kiugró teljesítményt érhetett el. Ezt úgy oldották meg, hogy ő kapta a legmodernebb esztergapadot, amelyen sosem kellett programot állítania vagy változtatni, és egyszerre több műveletet is el lehetett rajta végezni. A feladatvégzésben pedig még véletlenül sem hátráltatta az akkoriban mindennapos anyag- vagy szerszámhiány, sem áramkimaradás.

De a fantasztikus teljesítmények még így sem jöttek volna össze, kellett ezekhez az is, hogy ipari tanulók lessék minden kívánságát, vagy kérés nélkül is a keze alá dolgozzanak, és ne neki kelljen feltenni vagy levenni a gépről a munkadarabokat. Sőt a tálcán hordozott sztahanovisták egyszerre több gépen is dolgozhattak, ám a normát úgy számították, mintha csupán egy, elavult, régi masinán végezték volna a munkájukat, minden fázist külön menetben. Ráadásul a munkáshősöknek csak napi néhány órán át kellett kiugróan teljesíteniük, amíg minden körülmény ideális vagy még annál is jobb volt, majd ezt a csúcsteljesítményt számították át a 8 órás munkaidőre – sorolja könyvében a kisebb és nagyobb trükköket Honvári János.

ÖSSZKOMFORTOS BÉREK

Így már érthető, hogy az 1949 augusztusában még „csak” 140 százalékot elérő Horváth Ede ilyen feltételek mellett hogyan tudott folyamatosan egyre jobb lenni, olyannyira, hogy a nagy napon, a december 21-i „sztálini műszak” alkalmával, a felfokozott hangulatban 4 ezer százalék fölé jutott. A hős győri sztahanovista ezzel kiérdemelte, hogy bekerülhetett a Népszava aznapi ünnepi számába, és féloldalnyi terjedelmet kapott az egyébként mind a 12 oldalán Sztálin generalisszimuszt köszöntő és dicsőítő napilapban.

A megszólaltatott sztármunkás szerényen elmesélte, eredetileg csak azt vállalta, hogy 200-ról 240 százalékra emeli a teljesítményét a szovjet pártvezér tiszteletére, majd hozzátette, hogy „azért tudok olyan dolgokat véghez vinni, ami azelőtt nem telt volna ki belőlem”, mert „tudom, hogy Sztálin elvtársnak meg a Pártnak köszönhetek mindent”. Másnap a rádióban is ő köszönhette meg a nagy szovjet pártvezérnek, hogy „szabad országban szabadon” dolgozhatnak.

Azért a dicsőség mellé jutott anyagi elismerés is. Mivel a bérezést 1949 szeptemberében, vagyis a mozgalom indulása táján hozzáigazították a teljesítményhez, a sztahanovisták fantasztikus produktivitásukhoz illő mesés fizetéseket tehettek zsebre. Horváth Ede például csak a sztálini műszak napján egy munkás havi átlagbé-

Dicsőségtábla a kőbányai szappangyár bejáratánál, 1955

FOTÓ: FORTEPAN/KEVEHÁZI JÁNOS

rének több mint kétszeresét, 1200 forintot keresett, az azt megelőző hónapban pedig összesen több mint 10 ezret, ami egy korabeli miniszter havi illetményének közel háromszorosa volt – írja Honvári. Nem mellesleg 1950. március 15-én a legnagyobb riválisával, Muszka Imrével megosztva ő is Kossuth-díjat kapott, amivel újabb 10 ezer forint járt. És ha ez még nem lett volna elég: a kommunista párt pár hónappal korábban egy háromszobás lakást is kiutalt számára. Más sztahanovistákkal és élmunkásokkal is hasonlóan bőkezűen bánt a pártvezetés: 1948 és 1951 között közel 1500 összkomfortos lakást osztogattak szét közöttük. Ezen túl ingyenes bel- és külföldi üdülések, valamint tárgyi ajándékok (kerékpár, rádió, ruha, könyv) is dukáltak a „munkáshősöknek", no meg a párt- és társadalmi elismerések sora.

A legmagasabb kitüntetéseket (köztük a Kossuth-díjat) azért nem kapta meg mindenki, ezeket csak a 200–300 csúcssztahanovista érdemelte ki. Őket egyébként általában gyorsan ki is emelték a napi munkából és vezető pozícióba helyezték. Nem mindenkinek tett jót ez a felemelkedés, de például pont az emlegetett Horváth Ede igen szép karriert futott be. Az egyszerű esztergályos már 1951 őszétől a Győri Szerszámgépgyár igazgatójaként munkálkodott, az 1960-as évektől a rendszerváltásig pedig a Rába Magyar Vagon- és Gépgyár nagyhatalmú, vörös báróként emlegetett vezérigazgatója lett (miközben országgyűlési képviselőként és központi bizottsági tagként is fontos pozíciókat tölthetett be). A legjobbak közül kevesen maradtak a munkapadnál, az egyik kivétel épp Pióker Ignác

volt. Bár 60. születésnapján az Operaházban ő köszönthette „a mi forrón szeretett Rákosi elvtársunkat, barátunkat, apánkat, tanítónkat”, a legendás sztahanovista végül nem lett gyárigazgató, hanem az Egyesült Izzó munkásaként ment nyugdíjba. Igaz, nem átlagmelósként, hiszen a gyalugépe mellé telefont kötöttek be, hogy brigádvezetői és országgyűlési képviselői teendőit onnan is zökkenőmentesen intézhesse.

CSAK A HAMU MARADT

Bár Rákosi arra intett, hogy a sztahanovista nekibuzdulás ne kapjon kampányjelleget, és „ne legyen szalmaláng, mely fellobban, nagy lánggal ég és utána csak hamu marad”, a mozgalommal éppen ez történt. A sok túlteljesítés és egyéni rekord nyomán ugyanis nemhogy nőtt volna a bruttó termelési érték a gyáriparban, hanem még vissza is esett 1949-hez képest. Bár a csúcsteljesítmények újabb és újabb „normarendezéshez” vezettek, vagyis a sokkal rosszabb körülmények között dolgozó átlagmelóstól is jóval többet vártak el, ám a kizsigerelt munkások az elöregedett gépparkon erre nem voltak képesek – emlékeztet Germuska Pál. Arról nem is beszélve, hogy a gyárakban dolgozók jó része nem is feltétlenül lett volna alkalmas arra, hogy folyamatosan növelje a teljesítményét. A Rákosi éra iparosítási programja idején ugyanis a mezőgazdaságból tereltek az üzemekbe nagyjából 600 ezer embert, akiknek sokszor sem a munkatapasztalata és -fegyelme, sem a monotóniatűrése, sem az alapvető iskolázottsága nem volt olyan szinten, hogy az üzemekben összetettebb feladatokra legyenek képesek – teszi hozzá a történész.

Ennek és a túlhajszoltságnak lett a következménye, hogy akkoriban riasztóan megemelkedett a munkahelyi balesetek száma. Az egyik legsúlyosabb szerencsétlenség Tatabányán történt 1950. december 30-án, amikor az év végi versenyhajrában 81 bányász halt meg sújtólég- és szénporrobbanásban. Egy korabeli minisztériumi jelentés szerint „a robbanás dinamikus hatása olyan nagymértékű volt, hogy a bánya területén a légvezetékre beépített légelzáró ajtókat szétzúzta, és így az egész bánya levegő nélkül marad. Ez okozta, hogy a robbanás színhelyétől távolabb eső munkahelyeken foglalkoztatott bányászok, akiket a robbanás nem ért el, levegő hiányában a szerencsétlenség áldozatai lettek.”

ELFOGYTAK A TANULÓK IS

A sztahanovista mozgalom nem ezért indult hanyatlásnak már 1952-től, hanem azért, mert egyre kevesebben akartak beszállni a teljesítményhajszába. Az állandó normarendezésekért felelősnek tartott sztahanovisták egyébként is közutálatnak örvendtek, különösen azok, akik válogatósak voltak, és csak olyan feladatokat vállaltak el, amelyekkel jól lehetett keresni. Szép lassan a külső segítség is elmaradt (azaz nem jutott már ipari tanuló, aki segítse a csúcsteljesítményben az élmunkásokat), ennek hiányában pedig a sztárolt sztahanovisták nem tudtak igazán kiemelkedőt produkálni, főleg nem folyamatosan, ezért az újabb és újabb versenyfelhívások egyre formálisabbá váltak. Az 1950-es évek közepére elhalt a mozgalom, de az emlékét máig őrzi a pejoratív jelzőként fennmaradt sztahanovista kifejezés, illetve az 1953-ban alapított, a rendszerváltásig a rendkívüli teljesítményeket honoráló Szocialista Munka Hőse kitüntetés.

Illényi Balázs

MINDUNTALAN PINCEÉPÍTÉS

Boltíves világ a hegyben

Amikor a hatvanas években Hergenröder János gyerek volt, gyakran elhaladt nagyapjával családjuk elkobzott pincéje előtt Szederkényben. A nagypapa olyankor mindig elmondta:

– Ezt a pincét egyszer majd vissza kell szerezned!

A Baranya megyei Szederkény frank gyökerű lakóit a második világháború után kitelepítették, málenkij robotra hurcolták, vagyonukat elvették, s ennek a magyarországi németséget sújtó megtorlásnak volt része, hogy elvették a Hergenröder-család pincéjét is. Jánosba beleégett a nagypapa kívánsága, csak hát annak teljesítéséért sokáig nem tehetett semmit, mivel a pince az állami kézben lévő a Pannonvin tulajdonában volt.

HOSSZABB A HOSSZÚNÁL

Aztán 1988-ban a gazdaságilag nyüglődő borgazdaság meghirdette a számára feleslegessé vált pincét, 84 ezer forintért. A gépésztechnikus végzettségű János akkor már évek óta malomszerelő brigádot irányított, így volt annyi pénze, hogy teljesítse nagyapja óhaját. A dédapja által 1906-ban földbe vájt pince és az előtte álló présház rossz állapotban volt, alját 40 centi vastag iszap borította, Hergenröder János sok munkát és pénzt fordított az építmény felújítására.

Nem bánta meg. A pince igazi közösségi találkozóhellyé vált. János gyakran vendégül látja ott barátait, a legnépesebb összejövetelt húsvétkor tartja, olyankor néha száznál többen beköszönnek hozzá. Ebben szerepet játszik, hogy 1998-tól 2019-ig János a polgármestere volt 1600 lelkes falujának, s munkáját valóban közmegelégedésre végezte, ismerősei becsülik, tisztelik az immár 70 éves, volt faluvezetőt.

A tisztelet annak is szól, hogy János szép borokat termel egyhektáros birtokán, s errefelé egy németgyökerű férfitól elvárják, hogy értsen a szőlőhöz és a borhoz. Amúgy a dédapa 40 méter hosszú, négy méter széles és 5 méter magas pincéje sok az egyhektárnyi szőlőhöz, triplányi terület bora is elférne a kőből és téglából kifalazott boltívek alatt, ennek ellenére 2006-ban Hergenröder János meghosszabbította visszavásárolt pincéjét 11 méterrel. Az új szakasz azonban nem a hordóknak készült, hanem rendezvényteremnek, amelynek asztalánál sokan kvaterkáztak már.

Azzal, hogy Hergenröder János meghosszabbította a pincéjét, tulajdonképpen hagyományt ápolt, merthogy a szederkényi németek felmenői szinte soha nem álltak le pincéjük bővítésével. Ennek okáról János így beszél:

– A földművelésből élő családokban a férfiak télen unatkoztak, kilenc hónapon át megszokták, hogy virradattól napnyugtáig mindig tenni kell valamit, télen viszont többnyire beszorultak a házba. Néha ugyan elballagtak a kocsmába, de mértéktartóak voltak, inkább a társaságért mentek oda, nem az ivás miatt, hisz boruk, pálinkájuk otthon is volt. Ezért, hogy jobban teljen az idő a téli hónapokban, hozzáfogtak pincéjük meghosszabbításához. Pedig elég hosszú volt már

Hergenrőder János visszavásárolta a családjától elkobzott pincét

addig is, befogadta minden terményüket, de a pinceásással előzték a tétlen unalmat. A pincét mindig kalákában bővítették, mivel így biztonságosabb volt ez az omlásveszélyes munka, de főleg azért mentek le ketten-hárman-négyen, mert a barátok szerettek együtt lenni. Munka közben kóstolgatták egymás borát, férfias témákról beszélgettek, adomáztak, s addig az asszonyok se tarthatták rajtuk a szemüket. Ha végeztek az egyikőjük pincéjével, folytatták a másikéval. Hát ezért lettek a pincék egyre hosszabbak, elágazóbbak.

Hogy mindez így volt, azt jól bizonyítja Hergenrőder János örökölt-visszavásárolt pincéje. A kifalazás 3-4 méterenként – jól láthatóan – megszakad és újra kezdődik, ami arról vall, hogy évente pár méternyit hosszította a dédapa és a nagyapa az építményt. Mindebből arra következtethetünk, hogy jól teltek a telek János felmenőinek. (És nemcsak a férfiaknak, hanem az asszonyoknak is, mert amíg a férfiak kint ástak, addig se morogtak odabent a konyhában.)

HUNCUT FÉRFIAK

Az előbbieket megerősíti egy emlékem. A kilencvenes évek elején sorra kezdtek beszakadni a geresdi dombság ugyancsak német gyökerű faluinak pincéi. A pincék beomló ágai általában falazat nélkül készültek, és azért roskadtak be, mert a fölöttük futó utakon egyre súlyosabb járművek közlekedtek, s ez megrogyasztotta a falukat. Ráadásul korábban az eső egyenletesen szivárgott a pincéken át a talajvízig, az aszfalt borítású utak viszont megváltoztatták a szivárgási viszonyokat, s az utakról lefolyó csapadék koncentráltan tört be a pincékbe, járatokat mosott ki magának, s ez tovább gyengítette-omlasztotta a pincefalakat. Amikor írtam a beomlott geresdi pincékről, meglepett, hogy a megmaradt, kifalazott járatok milyen hosszúak és szélesek: többségükbe be lehetett hajtani lovasszekérrel, sőt, némelyikben a kocsival meg is lehetett fordulni. Nem értettem, miért kellett ilyen méretes pincéket vájnia egy-egy családjának a portájuk mögötti domboldalba, de Fazekasbodán egy idős asszony nevetve

legyintett, és németes akcentussal így magyarázta ennek az okát:

– A férfiak fótak huncutok, monták, hogy mennek pincét ásni, kell ott sokat tógozni, aztán közben jól elbandáztak… Huncutok fótak, nagy huncutok…

Természetesen szerepe volt a pincék meghosszabbításában annak is, hogy az előrelátón gondolkodó német családok bíztak abban: terebélyesedik a gazdaságuk, és emiatt több tárolótér kellhet majd később, no meg munkára ösztönözte őket örökletes szorgalmuk is.

A magyarországi németséget a háború után megcsonkította az őket sújtó szovjetunióbéli kényszermunka, a kitelepítés és a vagyonelkobzás, ha utóbb vissza is térhettek falvaikba, volt más gondjuk, mint a pinceásás. Tegyük hozzá, hogy pincét nemcsak a német famíliák ástak a portájuk mögé és a szőlőjükbe, hanem hazánk valamennyi nemzetiségének parasztsága, legfeljebb nem volt annyira tipikus ez a szokás, mint épp a németek falvaiban. Ám a mezőgazdaság kollektivizálása után kiment a divatból a pinceásás, és elfelejtődött annak több évszázados gyakorlata is. Így aztán mire eljött a rendszerváltás, már szinte nem maradt olyan agrárgazda vagy kivitelezőiparban jártas szakember, aki értett volna a pinceásáshoz és -falazáshoz.

ŐSÖK PINCÉJÉBEN TOVÁBB

A szekszárdi Heimann Ferenc se gondolta ifjú korában, hogy egyszer majd a pinceépítésben alkot maradandót. Az építésztechnikus végzettségű férfi eleinte állami cégeknél dolgozva gyakorolta szakmáját, majd 1986-ban maszek vállalkozóként épített házakat. 1994-ben elszegődött dolgozni Németországba, ahol megismert sok, addig felénk nem ismert kivitelezői technológiát. 1997-től megint itthon dolgozott. Öccse, a közgazdász végzettségű és szakmájában sikeresen érvényesülő Zoltán abban az évben elhatározta, hogy őseit követve létrehoz egy professzionális pincészetet Szekszárdon. Az apjától örökölt szőlőben volt egy 9 méter hosszú, kifalazott pince, és Zoltán arra kérte testvérét, hogy ezt bővítse meg akkorára, ami képes lesz kiszolgálni az általa megálmodott, többhektáros borászatot.

Heimann Ferenc korábban sosem épített pincét, de tetszett neki a kihívás, ezért elvállalta a munkát:

– Elutaztam Erdélybe, hoztam onnan három magyar embert, és velük közösen építettem meg a pincét – idézi meg a kezdeteket Ferenc. – Vermelő kapával, bányamunkában vájtuk ki a földet, két-három naponként másfél métert haladtunk előre. Aztán kifalaztuk egy nap alatt azt a másfél métert, és mentünk tovább. A pincét összesen 99 méterrel hosszabbítottuk meg, és az ágak két kupola alatt találkoztak. Összesen 400 négyzetméterrel nőtt a pince területe. Nagy munka volt, naponta kemény leckéket kaptunk, de mire végeztünk, kitanultuk a pinceépítést.

Az épülő pince újdonságnak számított, és naponta jöttek a környékbeli szőlősgazdák megnézni a munkát, majd sorra arról kérdezték Ferencet, építene-e nekik is pincét? A mester azt tervezte, hogy befejezi a testvére pincéjét, aztán megy vissza németbe. De annyi megrendelést kapott a borászoktól, hogy rájött, ebben is van pénz, s jobb, ha átáll a pinceépítésre. Na és meg is szerette ezt a munkát, az pedig remek érzés volt, hogy valami olyat csinál, amit rajta kívül senki a környéken. Így aztán másoknak is vállalt pincét, és hamarosan annyi megrendelése lett, hogy itthon is toborozni kellett a föld- és kőművesmunkában jártas embereket. Hogy

Heimann Ferenc és Csaba a saját házuk mögötti pincében

miképp győzte meg őket, arra Heimann Ferenc ekképp emlékezik:

– Először mind azt mondták, hogy nem jönnek, mert sosem építettek még pincét. Azt mondtam nekik, hogy korábban még én se, de megtanulható, és izgalmas, remek munka. A döntő az lehetett, hogy kétszer annyi órabért ajánlottam nekik, mint amennyit addig kaptak. Pár év múlva már 35 alkalmazottam volt. De kellett is, mert nagyon sok helyre hívtak. Sosem reklámoztam magam, így is terjedt a hírünk, mentünk pincét ásni Villányba, a Balatonfelvidékre, Egerbe. A munkát megkönnyítettük azzal, hogy egy, az ütvefúróra hasonlító japán géppel vájtuk már a földet.

KUPOLÁS, TORNYOS

Később átálltak arra, hogy nem vájárként ásták a pincéket, hanem kiemelték a földet markolóval, majd kifalazták a dongákat, és a megépített pince fölé visszatöltötték a földet. Így veszélytelenebb volt a munka, és még látványosabb tereket lehetett kialakítani. Ráadásul gyorsabban is haladtak, hisz leegyszerűsödött az engedélyezés bürokráciája: a pincére ugyanis a bányakapitányság engedélye és kontrollja is kellett, amikor viszont a föld kikotrása után már nem a felszín alatt dolgoztak, elég volt egy építési engedély.

Esztétikailag nagy előrelépés volt, mikor a pincék kifalazásakor áttértek a bontott téglára.

– A Petrányi borászat gazdája vetette fel, hogy ő bontott téglából szeretne pincét – mondja Heimann Ferenc. – Először nem tetszett az ötlet, nem bíztam a bontott téglában. Aztán belementem, és azt követően már én ragaszkodtam a 80-100 éves bontott téglához. Szebb és tartósabb, mint az új, nem repedezik, nem porlad, és ez különösen hasznos, ha a pince előtt is téglából rakjuk a járdát, mert a bontott tégla jól bírja a fagyot.

Ferenc 60 éves korában átadta cége irányítását fiának, Csabának. A váltást Csaba nagy elismerésként élte meg:

Az Oszkó Borászat pincéjét a szakmát feltámasztó Heimann Ferenc építette

– Tudni kell, hogy én nem vagyok Ferenc édesgyermeke – avat be a múltjába Csaba. – Ferenc elvette anyámat, és én az ő fia vagyok az előző házasságából, de én mindig Ferencet tekintettem az apámnak. Mellette dolgoztam már 13 évesen, ő vett rá, hogy az építőipari technikum után végezzem el a pécsi egyetemen az építőmérnöki szakot. A főiskola idején, hétvégeken jöttem haza, hogy mellette dolgozzak. Nagyon sokat kaptam tőle. Kritikát is, nem volt mellette könnyű dolgozni, az embereitől 110 százalékot követelt, tőlem 150-et. De ez így volt jó, hálás vagyok neki. Most már az általam vezetett céget hívják az ország minden pontjáról pincét építeni.

Attól még, hogy Csaba követte apja tanításait, a pinceépítésben más stílust követ. A 42 éves férfi megmutatta Szekszárdon az Oszkó Borbirtok pincéjét, aminek első szakaszát az apja, a másodikat viszont már ő építette. Csabáé díszesebb, mór stílusú ívei a varázslatos keletet vetítik elénk, miközben a pince földfelszín fölé törő kupolája és tornya egy keresztény templomot idéz meg. A borászat tulajdonosa, Oszkó József büszke a pincéjére:

– Olyan, mintha egy templomot betoltunk volna a hegybe, vagy mintha a föld el akarna temetni egy templomot, de az nem hagyná magát.

A magyarországi pinceépítést is csaknem eltemette a történelem, de aztán a megerősödő borászatoknak köszönhetően a népi kultúrának ez a közösségteremtő eleme új életre kelt.

Ungár Tamás

Aphrodite Hotel

Zalakaros Organic Farm Family

40 000 Ft értékű élményutalvány

- 2x5000 Ft kedvezmény a szállás árából
- 2x5000 Ft értékű gyertyafényes éjszakai fürdőzés kupon
- 5000 Ft értékű squash pálya használat (1 óra)
- 2x5000 Ft masszázskedvezmény
- 2x1500 Ft bicikli bérlés
- 2x1000 Ft értékű lovaskocsikázás a termelőfarmunkra (belépőjegy külön fizetendő)

Beváltható: 2026. 12. 31-ig. Minimum 2 fő, 2 éjszakára történő foglalása esetén érvényes. Egy alkalommal csak egy utalvány használható fel, a szállodában direkt foglalás esetén. Egyéb kedvezményekkel, kuponnal nem összevonható. Készpénzre nem váltható, tovább értékesítése TILOS!

Kincses

8749 Zalakaros, Sport út 10. +36-30/ 383 5969 info@hotelaphrodite.hu www.hotelaphrodite.hu

AMETISZT HOTEL HARKÁNY

Déli Napsütés Harkányban 3=4 éj

Érvényes: 09.18-tól 52965.- Ft/fő-től.

A csomag tartalma:

- Szállás svédasztalos reggelivel
- 1 db egész napos belépő a Harkányi Gyógyfürdőbe,
- A gyógyfürdő wellnessrészlegének használata (szauna, pezsgőfürdő, gőzkabin)
- Üdvözlőital az italkínálatunk teljes választékából
- Wifi
- Parkolás

7815 Harkány, Szent István utca 26-28.
Telefon: 06 20 927 2106
E-mail: info@ametiszthotel.hu
Web: www.ametiszthotel.hu

KANYAROG AZ M9-ES

Autópálya az űrbe

– Előbb lövik ki Bonyhádról Kapu Tibort az űrbe, minthogy erre autópálya épüljön! – mondta gúnyosan egy negyvenes férfi Bonyhádon a Zrínyi utcai szupermarket előtt. – Tolna mindig is hátra sorolt megyének számított, innen csak Paks volt a fontos mindenféle színű elvtársnak, s ez az M9-es miatt sem fog változni: mivel Mohácsnak, egészen pontosan Csányi Sándornak kellett a déli dunai híd, ami viszont gyorsforgalmi út nélkül nem sokat ér, így arra viszik majd a nyomvonalat. Bár hivatalosan még nem jelentették ki, hogy az új sztráda elkerüli a megyét, azt pontosan lehet tudni, hogy a Dél-Dunántúlon nem fognak két kelet-nyugati autópályát építeni légvonalban egymástól 30 kilométerre.

TOLNA A LEÁLLÓSÁVBAN

Pesszimizmusa nem alaptalan, s főként nem egyedi: a tolnaiak nagy része egyre kevésbé hiszi, hogy megépül valaha az eredeti verzió szerint, vagyis Kaposvárról Szekszárd felé az M9-es autópálya vagy autóút, s egyre többek vélik, az új, mohácsi sztrádahíddal, melyet a tavasz közepén kezdtek építeni, végleg szertefoszlottak az álmok, hogy Tolna kitörjön az elszigeteltségből, s rácsatlakozzon nemcsak az ország vérkeringésére, hanem a nemzetközi forgalomra is.

Lázár János építési és közlekedési miniszter 2025 januárjában jelentette be: 389 milliárd forintért új sztrádahíd épül a Dunán Mohácsnál, s ez köti majd össze az

Évtizedek óta épül az M9-es, de eddig csak egymástól független, rövid szakaszai készültek el

M6-os autópályát egy még épülő, szerbiai gyorsforgalmi úttal, ami jelentős tranzitforgalmat hozhat a jelenleg kihasználatlan hazai sztrádára, jelentős gazdasági fellendülést hozva a térségnek. A tárcavezetővel ellentétben a Magyar Közlekedési Klub viszont úgy véli, józan ésszel semmi szükség nincs „a semmiből semmibe vezető, ámde méregdrága" mohácsi autópályahídra, ugyanis éppen elég híd akad már a Duna ezen részén. Való igaz, Mohács felett cirka 20 kilométerrel Bajánál, újabb 15 kilométerrel északabbra Szekszárdnál, bő 30 kilométerrel feljebb pedig Paksnál, dél felé pedig szintén úgy 15 kilométerre a szerbiai Bezdánnál is akad híd. Az sem érthető, miért terelődne az M6-os felé az észak-déli tranzitforgalom, hiszen Belgrád felől az M5-ösön – vagyis Szegeden át – valamivel rövidebb az út Budapest felé, ráadásul a kínai hitelből arányáron épülő Mészáros Lőrinc-féle Budapest-Belgrád vasútvonal szükségességét éppen a sztrádák tehermentesítésével indokolták. Lázár ráadásul 2023-ban még a Dunát Szekszárdnál átszelő M9-es autópályát Bács-Kiskunon keresztül Szabadkával összekötő nyomvonal előkészítésére adott utasítást – a mohácsi híddal ez teljesen értelmét veszíti.

NYOMTALANUL

Persze az M9-essel kapcsolatos összeviszszaságban semmi meglepő nincs, hiszen az elmúlt esztendők egymásnak rendre ellentmondó kormányzati bejelentései miatt még az útvonal történetét napi szinten követők számára is átláthatatlanná vált, merre is vezet majd a nyomvonal. A Sopront ól eredendően Szegedig, sőt, egyes tervek szerint Debrecenig vezető kelet-nyugati összekötő út építése ugyan már a nyolcvanas években szóba került, igazából azonban csak bő tíz évvel később került a köztudatba. Az ezredforduló környékén 2030-as megvalósulással számoltak a szakemberek, s első lépésként 2003-ban átadták a forgalomnak a szekszárdi Dunahidat, illetve a 61-es főút kaposvári elkerülőjét. Ekkor jelentették be, hogy 2006-ra megépül a Dombóvár-Szekszárd szakasz is, sőt, 2004-ben a kormány a teljes, 400 kilométeres M9-es befejezését 2015-re ígérte, hogy aztán a 2006-os választások előtt 2019 legyen az új céldátum.

A Fidesz–KDNP, ekkor még ellenzékben rendre a balliberális kormány tehetetlenségét ostorozta, ám hatalomra kerülve azonnal kitolták a teljes befejezés dátumát 2027-re, amit tíz évvel ezelőtt 2030-ra módosítottak. Ekkor még csak a dátum változott, a 2019-es önkormányzati választások előtt aztán a nyomvonal-tervekhez is hozzányúltak: az út az Alföldről a Dunát átlépve nem Szekszárd felől Bonyhádon és Dombóváron át vezetett Kaposvár felé, kinyitva ezzel Tolna megyét, hanem egy új, Mohácsnál épülő hídon át Pécsen keresztül. A politikával szemben a szakemberek egyértelműen a Kaposvár-Szekszárd nyomvonal mellett érveltek, mely soha nem látott ipari, gazdasági növekedést hozhatna a régióba, ráadásul Pécs Szekszárd felől az M6-oson amúgy is elérhető. A bátrabb szakértők még azt is ki merték jelenteni, hogy a Szeged-Pécs nyomvonal egyetlen előre látható haszonélvezője Csányi Sándor lenne, aki jelentős élelmiszeripari és mezőgazdasági érdekeltségekkel rendelkezik Szegeden, Mohácson, Bólyban és Pécsen is.

ELLENZÉKI ZÁRÓVONAL

Nemcsak a Kaposvártól keletre folytatódó szakasz kérdéses, hanem a Zalaegerszeg és a somogyi megyeszékhely közötti nyomvonal is. Az eredeti tervek még arról szóltak, hogy a két telepü-

A kaposvári elkerülő 22 esztendeje várja, hogy nyugat, illetve kelet felé megépüljön a folytatása

A SZERZŐ FOTÓI

lést összekötő út Nagykanizsán, illetve Dél-Somogyon át vezet, ám 2020-ra a zalaegerszegi és a keszthelyi kormánypárti lobbi elérte, hogy a zalai megyeszékhelyről a Balaton-parton és Hollád on át vezessen a tervezett nyomvonal Kaposvárig. Ami egyúttal azt jelentené, hogy Dél-Zala, de még inkább Somogy infrastrukturálisan és gazdaságilag is elmaradott, egyre inkább leszakadó része lemondhatna róla, hogy bekerüljön az országos gyorsforgalmi hálózatba. A térség számára reménysugárnak Lázár János tavalyi, az önkormányzati választások előtti kanizsai kampányígérete maradt: mivel olcsóbb a Zalaegerszeg-Nagykanizsa verzió, ezért prioritást élvez. Igaz, mindehhez feltételnek szabta, Kanizsán maradjon a kormánnyal jó viszonyt ápoló Fidesz-KDNP-s polgármester, Balogh László. A 2024 júniusi helyhatósági választásokon azonban ő és a kormánypártok is komoly vereséget szenvedtek a településen.

Tolnában ilyesfajta ígéret még a kampányban sem hangzott el, útvonalvita ráadásul a megyén belül is akad: az egyik fél amellett érvel, hogy a Szekszárd-Dombóvár útvonal észak felé kerülve, Hőgyészen át érje el a megyeszéli vasúti csomópontot, mások viszont Szászvár on át képzelik el a somogyi határig vezető utat. Ennek szükségessége amúgy egységbe kovácsolta a semmi másban egyetértésre nem jutó helyi ellenzéki és kormánypárti képviselőket és településvezetőket, akik közül többen is feltették a kérdést: mi a fontosabb: egy nagyvállalkozó vagy egy megye érdeke?

Hivatalos válasz persze sohasem érkezett, de a mohácsi híd építése beszédes.

Vas András

A BALATON ELRABLÁSA

Minden fűszál beépíthető

Megannyi sebből vérzik, pontatlan, homályos és komoly majdani visszaélésekre ad lehetőséget civil szervezetek szerint a Balaton vízparti területeinek területfelhasználási követelményeiről szóló kormányrendelet-tervezet (BATÉK), illetve az annak mellékletét adó Vízparti Terv (VT). Pedig a kormány tavaly nyárra elvileg a Balaton természeti és épített örökségének védelme érdekében dolgozta ki az új építésügyi keretrendszert, az indoklás szerint a korábbinál nagyobb területen tiltják meg a beépítést, s az új szabályozás megvédi a strandokat és a zöldterületeket, valamint természetes partszakaszok kijelölésével elősegíti a növényzettel borított területek ökológiai állapotának fenntartását. Szakemberek szerint viszont a növekedést úgy érik el, hogy a tervvel érintett területet némely településen kiterjesztették a vasút és a közút közötti részekre.

A BATÉK-ot és a VT-t először 2024 nyár végén bocsájtotta egyeztetésre az Építési és Közlekedési Minisztérium (ÉKM), Gombos Márk helyettes államtitkár akkori tájékoztatása alapján cirka kétszázan – önkormányzatok, civil és szakmai szervezetek, cégek – véleményezték a koncepciót, összesen közel ezer észrevétel érkezett a két tervvel kapcsolatban. Más kérdés, hogy már korábban is rengeteg példa akadt, amikor a kormány nem vette figyelembe a civilek és a szakemberek javaslatait, s jelen helyzetben sem történt másként: észrevételeik süket fülekre találtak, párbeszéd sem alakult ki, az ÉKM nem is válaszolt a felvetésekre, így a 2025 nyári, július 23-án véget ért, alig néhány napos véleményezési szakaszra valójában érdemi változtatások nélküli tervezetet kaptak ismét a civilek, akik ugyan ismét

Dől a beton a tópartra, sorra épülnek a kikötők

hangot adtak kifogásaiknak, észrevételeiknek, aggodalmuknak, ám éppen a korábbihoz hasonló eredményességgel.

STRANDON KIKÖTŐ

– Arra hivatkozva születik a kormányrendelet, hogy elavult a szabályozás a Balatonnál – állította egy dél-balatoni civil szervezet neve elhallgatását kérő vezetője. – Ez valóban így volt, ám ha megvalósul a mostani rendelet, végleg tönkreteszik a tavat és környékét. Az anyag ezer sebből vérzik, például a Kúria és az Alkotmánybíróság is kimondta, nem épülhet kikötő egy strandon. A balatonföldvári Nyugati-strandon épült kikötő mólóit közlekedő sávként jelölték a térképen. Vagyis egyszerűen utólag legalizálnak törvénysértéseket.

Megannyi tanulmány foglalkozik vele, hogy a hatvanas évektől az ezredfordulóig a feltöltések, építkezések miatt megváltozott a Balaton ökoszisztémája. Erre született meg 2000-ben a Balaton-törvény, s készült egy vízpart-rehabilitációs terv, melyet elvileg folyamatosan felül kellett volna vizsgálni, ám erre azóta sem került sor. A jogszabályt aztán 2018-ban hatályon kívül helyezték, s azóta a kiemelt térségek területrendezési törvénye vonatkozik rá, melyet félévente, jellemzően a NER-vállalkozók érdekei alapján módosítgatnak. Pedig az eredeti terv a szakemberek szerint is jó volt, megőrizte, sőt, növelte volna a köz számára is megfelelő zöldterületeket, egyben alapjaiban átrajzolta a tópartot és környékét. Azonban azt már most tudni lehet, hiszen a tárca egyik prominense elismerte egy fórumon, hogy nincs, s a belátható jövőben nem is lesz rá pénz, ellenben az ÉKM különféle ad hoc rendeletekkel folyamatosan változtatott a szabályozáson. A BATÉK például elvileg ugyan összeilleszti a területrendezési és építési szabályozásokat, ám azzal, hogy így egyszerre legalább három-négy jogszabályt kell értelmezni, lehetőséget ad eltérő véleményekre, ami idehaza nagyjából a kiskapu szinonimája.

Előbb daru, aztán appartmanház tolakodik az örök panorámába

LAKÓHÁZ KEMPINGBE

A tóparti településeken az építési szabályozást korábban az Országos Településrendezési és Építési Követelmények (OTÉK) átírásával változtatták meg, például a hajdani SioTour-kempingekbe elvileg csak kereskedelmi szálláshelyeket lehetett volna építeni, ám 2010 után az OTÉK módosításával megkezdődhetett az apartmanépítési őrület.

– A mostani vízparti terv pontatlan, s nemcsak a területek, de a jelöléseik is – mondta egy északi parti civil aktivista. – A kikötőket például ugyanúgy jelölik, függetlenül attól, hogy közforgalmi, jacht- vagy csónakkikötőről van szó, így felmerül az emberben, talán éppen azért, hogy később egy gyors változtatással át lehessen minősíteni őket. Rengeteg helyet, több, mint 150 hektárnyi erdő-, zöld-, strand- és kempingterületet minősítettek át összevont különleges vagy beépítésre szánt területté, ami azt jelenti, hogy nőhet a beépítettségük. Az erdők jellemzően az új utak, kerékpárutak építésének, nyomvonal-korrekcióknak, valamint parkolóknak eshetnek áldozatul, tíz településen szűnnek meg kempingek vagy csökken a területük drasztikusan, ez összesen közel 50 hektárt érint, legalizálnak megannyi közstrandon épült magántulajdont, s így ezek a helyek elveszítik közfunkcióikat, s noha elvben nem lehet új építési területeket kijelölni, úgy 15 futballpályányi közpark és kikötő kerül át beépíthetőnek minősített kategóriába. Pedig a tópart így túlzsúfolt, az elmúlt években dőlt a beton a Balatonra, több, mint tízezer új ingatlan épült, köztük rengeteg társasház-jellegű apartmanház.

A civil aktivista kiemelte, a BATÉK úgynevezett továbbtervezendő területeket is kijelölt a tóparton, melyekről nem tudni, mi a jövőbeni szándék velük, s mivel érdemi szabályozás sem született ezekkel kapcsolatban, a jövőbeni tulajdonos kénye-kedve szerint lehet majd alakítani a vonatkozó rendeleteket. És nemcsak a VT betartásának garanciái hiányoznak, de a térképi részek is pontatlanok, nem sze-

Beépül a közvetlen tópart is, egyre kevesebb közterület marad A SZERZŐ FOTÓI

repelnek rajta már megépült lakóparkok, kikötők, elfogadott településtervi változások, de sok esetben még az utca végi, hivatalos, egylejárós kis öbölstrandok sem.

– Megjelent egy új fogalom is, a közhasználatú terület, ami nem a klasszikus közterületeket jelenti, ám ez nem került rá az állami és önkormányzati területekre, például a kempingekre, így későbbi értékesítésükkel megszűnhetnek ezek a ma még közösségi használatban lévő funkciók – állította az aktivista. – Ezeknél a beépítettség a korábbi 2 százalékról 10-re emelkedett, ami egy többhektáros kemping esetén jelentős lakóegységet jelenthet.

ZÖLD KÁOSZ

Egy szintén a neve elhallgatását kérő szakember szerint a zöldterületek szabályozása is kaotikus, létezik meglévő zöld, jövőbeni zöld, de nem egyértelmű a közhasználat, így az állami, illetve állami vállalati kézben lévő területek majdani értékesítésénél előfordulhat, hogy eladják az elvileg köztulajdonnak számító zöldterületet. Így történt például Csopakon, ahol a kikötővel együtt a mellette lévő közpark is magántulajdonba került, s a vevő később le is zárta. A VT szerint a cirka 34 hektáros zamárdi szabadstrand esetében például csak 7,1 hektár került a beépítetlenül megőrzendő parti sáv kategóriába, a maradék csaknem 27 hektár ötöde összevont beépítésre szánt vagy közlekedési célú terület minősítést kapott, míg 21,5 hektár 10 százalékban beépíthető a tervezet szerint, ami azt jelenti, hogy 21 ezer négyzetméternyi épület húzható fel a strand jelenlegi területén.

A lapunk által megkérdezett civilek egyöntetű véleménye, hogy a BATÉK homályos megfogalmazásai csak arra jók, hogy a turisztikai és építési-befektetési érdekek felülírják a környezetvédelmi és természetvédelmi szempontokat, s a rendeletalkotók láthatóan szándékosan nem foglalkoztak-foglalkoznak a szakmai szervezetek aggályaival és anyagaival, s csak a rövidlátó gazdasági érdekeknek akarnak megfelelni.

Vas András

Bereg mindenki mosolya

Állsz a hegytetőn. Jó, csak domb. Na, dombocska. De mégis látod innen a sűrű erdőt. Fölülről. Tölgy. Május van, minden nyílik, harsog a zöld, a fák lombbal teltek. A szemed a koronák fölött siklik, tömör, egységes, járhatónak látszik – de nincsenek ehhez szárnyaid – így tekinteted beleütközik a Kárpátok széles vonulatába.

Ezt a helyet vízszintmérővel rajzolták, csak sík van mindenfelé. Beregben vagyunk, ez az egy hegyecske Tarpán nőtt, azért, hogy megízlelhesd a Kárpátok vadregényes tájját. Nem semmi látvány. Felhők alatt fenséges hegyek, sólymok köröznek a magasban, a zöld lombokat kék kontúrok keretezik. Alattunk mélyen egy fölhagyott kőbánya ürege, agyagfalak, sziklák, izgalmas vulkáni kőzetek. Szigorúan zárt terület. Csak innen fölülről láthatod ott szemben, a sziklaszerű emelvényen az uhu lakhelyét. Az a ritka bagoly, aki itt rakott fészket, s most itt neveli fiókáit. Sajnos nem látjuk, nem mutogatja magát.

UHU A VITRINBEN

Egy hajdani példányát a Debreceni Református Kollégium Múzeum iskolatörténeti kiállításán nézhetjük meg. Kitömve is fenséges – kár, hogy a tarpai hegytetőn nem nézett meg bennünket, tisztes távolból keringett volna fölöttünk. Az erdő és a hegyek között tájolva, ránk fókuszálva. De nem voltunk érdekesek.

Pedig tud az ember is érdekes lenni. Ha akar.

Beregben nagyon akar.

Ősi református fészek ez itt, Szabolcs, Szatmár, Bereg, Hajdú, Bihar – ahonnan kirajzottak a Bocskaik, a Rákóczik, a kurucok, jelet hagytak itt a Kossuthok, a Csokonaik, a Móriczok – a szabadság keltetője ez a vidék. A Habsburgok regulázni akartak, de csak a templomokat tudták. Nem nyílhatott a református templom a főutcára, nem lehetett harangtornya – így keletkezett az a rengeteg bűbájos

harangláb. Fából persze minden, a környék tölgyfái mindent adtak a népnek, sajnos emiatt is volt a rengeteg tűz.

Ezen a vidéken minden legalább ötször épült meg. A víz és a tűz mindig átrendezte a házakat, a templomokat, a falvakat. De újból csak fából épültek meg, ma is a csodájára járnak.

Használják is a tiszaháti mocsarason épült tarpai, csarodai, tákosi (ő a mezítlábas Notre Dame), a márokpapi, meg a többi templomot, de turisták is jönnek csőstül. Az egy főre eső református templomok száma errefelé ugyanis igen magas, és nem úgy van az, hogy ha láttál egyet, akkor mindet láttad. Ahány templom, annyi csoda.

A külső báj belül különlegességet rejt. Személyes kedvencem a csarodai, falra festett mosolygó szentek talán az 1200-as évekből. A fáma szerint egy jókedvű mesterember alkotta a freskókat, s úgy gondolta, hogy János evangélista, Kozma és Damján, az orvosikrek, Pál és Péter nem lehet folyton komoly, dacos, fenyegető. Biztos volt kimenőjük. Így a festő – sajnos nevét nem tudjuk – jókedvű, bájos, kimenős szenteket varázsolt a falra.

Nincs ember, ördög, boszorkány, ki ne vidulna láttukon. Orvosság a léleknek.

A bűbájos haranglábak egyike

A LÉLEK ÚTRA KÉL

A lélek errefelé nagy becsben van. A Tiszántúli Református Egyházkerület gondozza a hívek lelkét. Ha létszámuk csökken is – hiszen a Debreceni Nagytemplom 1200 férőhelyén alig 200 hívő ül a vasárnapi misén, s a Kistemplom alig kevesebb ülőhelyén vagy 60-an osztoznak.

Lélekemelő módi járja errefelé, az egyház már afféle turistaközpontként űzi ezt a tevékenységet, próbálják innen is, onnan is megérinteni a lelkek csücskeit.

A Nagytemplomhoz kötve egy kávézó csábít illatos feketével, ropogós könyvekkel, mosolygós személyzettel, Szabó Magda sütijével, napfényes, csupaüveg belső, mellette a parkban afféle botanikus kert. És persze a templom.

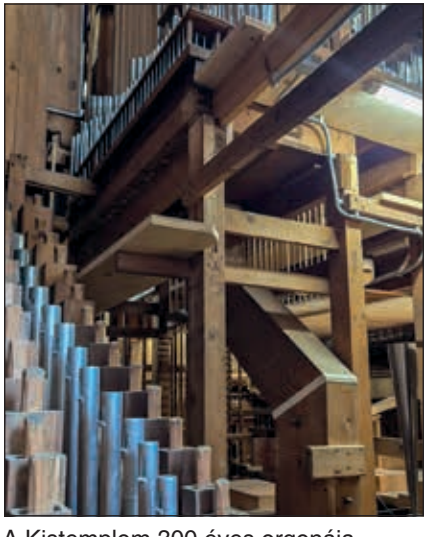
Plakátok koncertekről, teltházas attrakciók – tud a nagytemplom kicsi is lenni. Ha cigánybanda muzsikál popzenére hangolva, tódul a közönség.

A Kistemplomban is építenek olykor színpadot a szószék mellé – alá – de ott a klasszikus zene járja. Oda is sorba kell áll-

A református kollégium udvara

A SZERZŐ FÖLVÉTELEI

A Kistemplom 300 éves orgonája

ni, többen jönnek, mint ahány a hívő. De nem is lehet méltóbb környezete a kórusmuzsikának, vagy Bach zenéjének.

Ez, a Kistemplom ötszáz éves, orgonája pedig háromszáz. 2025-ben újították föl, ámul az ember, technikai csoda, már múzeumban lenne a helye, de itt van hozzá kellő akusztika.

Több mint háromezer orgonasíp fürdeti a lelket, ha megszólal. A szem a puritán falakon, a különleges padokon pásztáz, az elme pedig befogadni próbálja a hangszer tüdejéből áramló hangokat. Fatüdő működteti, az lélegzik, ahogy Sárosi Dániel tiszteletes és orgonaművész a pedálokról irányítja. És vannak igen vékony zsinórok, szigorú rendben, azok viszik a sípoknak a fújási parancsot, az ütemet az orgonának.

A Nagytemplom orgonáján Csorba Gergő zeneművész Bach után egy kis profán nótával, a Karib-tenger kalózai című film főcímdalával varázsol mosolyt botfülű ateisták arcára.

SZAKÉRTŐK A GÁTON

A mosoly akkor jelenik meg újra a népek arcán, amikor leszállnak a bringáról. Tivadarról indultak, ott a Ház az Élő Vízhez címzett ifjúsági üdülőközpont csűrjében kétszáz kerékpár közül választhattak, csupa új, puccos járgány, van e-bike is, sőt

gyerekeknek kicsi méretben, adnak hozzá kobakot. A tervezett túrák innen indulnak, kiskör, nagykör, saját kör is lehet, az autómentes, aszfaltozott gátakon mindenki biztonságban van (az autósok is). A túrákat szakértők vezetik, például Deák Attila történész, az egyházkerület fejlesztési csoportjának vezetője. Ő gondoskodik a kellő útjelzőkről, a túrák útvonaláról, de a táj- és környezetkutató geográfus Hunyadi Tünde, a Középkori Templomok Útja Egyesület tagja is túravezető, aki mindent tud uhuról, és a csodás vulkáni kékről, arról ritka kődarabról, amit itt találtak a bányában. Ilyesmi kőritkaság van a debreceni kollégium múzeumában is – a kabai kő nevet kapta, mert ott landolt az üstökös űrutazása után. Ez fekete, idősebb, mint a Föld és szerves anyagok vannak benne. Olykor elvisznek a kicsi ököl méretű kőből mikroszkopikus darabokat tudósok – dr. Győri János gyűjteményigazgató büszkélkedik, hogy most már övék a bizonyíték: van élet a Földön kívül. Ez ám a szenzáció!

Hogy rajta is legyen, ahhoz végig kell tekerni a 2024-ben a legjobb kerékpárút díját elnyert utat. Aztán a Beregdaróci Hét Csillag Üdülőközpontban lehet pátyolgatni az izomlázat úszással, szaunával, a helyi ételek mesteri fogásainak pocakba pakolásával az étteremben. Itt mindenről, túrákról, templomokról, reformokról, receptekről Katona Ilona, a Tiszántúli Református Egyházkerület turisztikai szakértője ad információt, mindenben segítséget, és ő intézkedik a sörcsap hajnali ébresztéséről is.

A kerék után is van turizmus: kajaktúrák, vándortáborok, két kerékről két lábra: az épített örökség túráin lehet végigjárni a reformáció emlékeit. A kerékre visszatérve, 2025 nyarán, őszén tesztelték azokat a kerékpáros zarándoktúrákat, melyeken református lelkész vezeti a csoportot, céljuk a lelki elmélyedés, vagy éppen a feltöltődés. Kinek, mi dukál.

És errefelé minden jár mindenkinek.

Áldás van ezen a vidéken. Békesség honol mindenütt.

Jakubovits Anna

Kötött-tésztaleves, avagy a görcs

A beregdaróci üdülőház éttermében kapható, laktató, ki nem hagyható a kötött-tésztaleves. A tészta csomóra van kötve, és a sűrű zöldséglevesben úszkál büszkén.

A tésztához a lisztet tálba szitáljuk, sózzuk, tojásokat ütünk bele, és tésztává gyúrjuk. Hűtőben pihentetjük fóliába tekerve, vagy fél órát. Közben pörköltalapot készítünk, zsíron hagyma és piripari. Ez is hűljön kicsit.

Aztán nyújtjuk a tésztát, jó vékonyra. Ekkor jön a paprikás, hagymás zsír, amivel megkenjük a tésztát, nem sajnáljuk az anyagot. Majd egy centis csíkokra hajtogatjuk kétszeresen a tésztát. Most lehet csomózni, csinos, ám tartós csomókat varázsolunk a csíkokból, ezeket le is szakítjuk.

Már csak ki kell főzni a lobogó vízben, amelybe kerül még répa és egyéb zöldségek, hogy tartalmas lében tálalhassuk a csomókat.

Senki ne görcsöljön, ízleni fog a vendégeknek.

Utána lehet tálalni egy igazi, csak erre a tájegységre jellemző töltött káposztát, amelynek az a titka, hogy édes káposztából készül, és sűrített paradicsommal öntik le.

Desszertnek szatmári szilvalekvárós csavart fánk?

Vagy ugyanez még egyszer?

Belföldi krónika

2024. SZEPTEMBER

• Elkészült a Digitális Állampolgár mobilalkalmazás, amely amellett, hogy egyszerűsíti az ügyintézést, helyettesíti a személyi igazolványt is. • Rendeletet hozott a kormány, hogy nem tarthatják maguknál okostelefonjukat tanítási időben a diákok. Egy másik rendelettel a tanárok mobilhasználatát is korlátozták. • Megalakult a Szuverenitásvédelmi Kutatóintézet, ami tudományos elemzésekkel, kutatásokkal fogja támogatni a Szuverenitásvédelmi Hivatal munkáját. Lánczi Tamás az intézet élére Horváth József nyugállományú vezérőrnagyot nevezte ki, aki korábban a polgári és a katonai titkosszolgálatnál, és az Alapjogokért Központnak is dolgozott, a rendszerváltás előtt pedig III/III-as ügynök volt.

OKTÓBER

• Közzétett egy „teljesítetlen jogalkotói mulasztások" című listát az Alkotmánybíróság, mely 14 olyan ügyet sorol fel, amelyben az Alkotmánybíróság ítéletében jogszabály-módosításra vagy -alkotásra szólította fel az országgyűlést, utóbbi azonban nem hajtotta végre az ítéletet. • Alkotmányos rend elleni szervezkedés bűntettének alapos gyanújával tartóztattak le egy férfit, aki az ügyészség szerint társaival együtt fegyveres akcióra készülhetett október 23-án. A szerveződő fegyveres akcióra az amerikai hírszerzés figyelmeztette a magyar hatóságokat.• Több mint egy hónapig szivárgott az üzemanyag a MOL egyik földalatti vezetékéből Gárdonyban. • Ismét nemzeti konzultációt indított a kormány. A téma ezúttal – többek között – a gazdasági semlegesség, a munkáshitel és a lakhatási támogatás.

NOVEMBER

• Magyarországon tartotta csúcstalálkozóját az Európai Politikai Közösség. A találkozó célja – melyen több mint 40 ország vezetőjén kívül részt vett a NATO főtitkára, Mark Rutte és az Európai Bizottság elnöke Ursula von der Leyen is – az uniós versenyképesség javítása volt. • Nyilvánosságra került egy hangfelvétel, melyet Vogel Evelin, Magyar Péter korábbi barátnője készített egy tüntetésen, és amelyen Magyar Péter hallható, amint többek között azt mondja, hogy az embereknek büdös a szájuk. • Feltörte egy hekkercsoport a Védelmi Beszerzési Ügynökség szerverét. • Megalapította a kormány a Batthyány-Strattmann László Alapítvány A Gyógyításért nevű szervezetet, amely átveszi az államtól a tb-támogatással nem rendelhető gyógyszerek, gyógyászati segédeszközök támogatásának egyedi elbírálásának feladatát. • Megfosztotta az Országgyűlés képviselői mandátumától Fekete-Győr András, akit jogerősen felfüggesztett börtönbüntetésre ítélt a bíróság hivatalos személy elleni erőszakért, miután egy tüntetésen füstgyertyát dobott a rendőrsorfal mögé. • Kínával kötendő kiadatási egyezmény előkészítésével bízta meg a miniszterelnök az igazságügyi és a külügyminisztert. Az egyezmény a szakértők szerint sértheti az Emberi Jogok Európai Egyezményének kínzásra vonatkozó tilalmát, mert Kínában gyakori az embertelen bánásmód jogi köntösbe bújtatott politikai eljárások során.

DECEMBER

• Sokak szerint soha nem látott mélypontra jutott a magyar közbeszéd, amikor szóváltásba keveredett Magyar Péter, a Tisza

Párt elnöke és Menczer Tamás a Fidesz kommunikációs igazgatója egy pécsi gyermekotthon bejárata előtt. • Ellopták Csukás István sírjáról a Süsü-szobrot. A Pom Pomot ábrázoló szoborhoz az elkövető nem nyúlt. • Elfogadta a Magyar Tudományos Akadémia rendkívüli közgyűlése azt az előterjesztést amely szerint az MTA a becsült érték mintegy 60 százalékáért eladja a magyar államnak a kutatóhálózat által használt ingatlanokat, az állam pedig továbbadja azt a Magyar Kutatási Hálózatnak. • Nem fogadta el az Európai Bizottság a közérdekű vagyonkezelő alapítványokról hozott törvény módosítását, mert az továbbra sem kezeli megfelelően az alapítványok kuratóriumaiban felmerülő összeférhetetlenségi kockázatokat – így a modellváltó egyetemek továbbra sem vehetnek részt az Erasmus+ oktatási csereprogramban, valamint a Horizont Európa kutatás-fejlesztési programban sem. A döntést hat modellváltó egyetem megtámadta az Európai Bíróságnál. • Floridában találkozott Orbán Viktor és Szijjártó Péter Donald Trump megválasztott amerikai elnökkel, arról azonban nem közöltek konkrétumokat, hogy miről folytattak megbeszélést. • A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) Szenátusa elfogadta a kormány modellváltásra tett javaslatát. • Elfogadta az Országgyűlés az Alaptörvény 14. módosítását, amely a legfőbb ügyész megválasztásának feltételeire vonatkozik. A módosítás értelmében főügyészt nem ügyészek közül kell kiválasztani. • Politikai menedékjogot adott Magyarország Marcin Romanowski volt lengyel igazságügyi miniszterhelyettesnek, aki ellen hazájában közpénzek pártérdekből történő felhasználása miatt indult eljárás. • Az országgyűlés elfogadta az online agresszió visszaszorítását célzó törvényjavaslatot; ennek értelmében egy év börtönnel büntethető az, aki halált okozó vagy különös kegyetlenséggel elkövetett büntetendő cselekményre irányuló szándékot vagy kívánságot fejez ki egy beazonosítható személyre vonatkoztatva. A komment lájkolása nem, de megosztása vagy egyetértő komment posztolása büntethető.

2025. JANUÁR

• Megnövelte a babaváró hitelre jogosultak körét a kormány: ezen túl a feleség 35 éves koráig igényelheti a támogatást a házaspár. • Indokolás nélkül visszavonta a belügyminiszter az Országos Onkológiai Intézet főigazgatója, Polgár Csaba vezetői megbízását. • Megszűnt a határellenőrzés a magyar-román határon, miután Románia is csatlakozott a schengeni övezethez. • Érvénytelenítette az Országos Bírói Tanács azt a néhány hónappal korábban a kormánnyal kötött megállapodást, amely szerint a bírák és igazságügyi alkalmazottak csak akkor kaphatnak fizetésemelést, ha elfogadják a bíróságok szerkezeti átalakítását. • Szankciós listára tette Rogán Antalt az amerikai pénzügyminisztérium külföldi vagyonellenőrzési hivatala. Indoklásuk szerint a Miniszterelnöki Kabinetirodát vezető miniszter központi szerepet játszott egy olyan rendszer létrehozásában Magyarországon, amely saját maga és pártja számára biztosított előnyöket a magyar emberek kárára. • El kellett rendelni az ivóvízfogyasztás tilalmát a Pest megyei Pilisen, mert lárvák és kukacok jelentek meg a település ivóvízellátását biztosító medencékben, és így a háztartásokban is. • Csaknem 300 iskolában kellett megszakítani a tanítást emailben érkezett bombafenyegetés miatt. Ugyanebben az időszakban Szlovákiában, Csehországban és Bulgáriában is volt hasonló tömeges fenyegetés, bombát azonban sehol sem találtak.

FEBRUÁR

• Igazság: Ügy címmel demonstrációt tartottak magyar bírók a jogállami igazságügyi jogalkotásért, a bírói véleménynyilvánítás szabadságáért és a hivatáshoz méltó bérért. • Több mint 3 és fél millió megtekintésig jutott a Direkt 36 A dinasztia című filmje, amely Orbán Viktor családjának gazdasági birodalmát mutatja be. • Megszavazta a Fővárosi Közgyűlés, hogy Budapest éljen a Rákosrendezőre vonatkozó elővásárlási jogával, így nem valósulhat meg a vitatott, a kormány által támogatott mini-Dubaj projekt. • Fel kellett függeszteni a paksi atomerőmű építési munkálatait, miután beomlott egy munkagödör egyik sarka, ahol korábban már elvégezték a talajszilárdítást. • Bejelentette a rendőrség, hogy felveszik a kapcsolatot nőjogi szervezetekkel, és egy évre visszamenőleg újravizsgálják a kapcsolati erőszak miatt tett feljelentéseket és a megszüntetett nyomozásokat, miután bebizonyosodott, hogy gyilkosság történt egy olyan ügyben, amit a rendőrség korábban balesetnek nyilvánított és csak társadalmi nyomásra nyitotta újra. • Megszűnt az LMP parlamenti képviselőcsoportja, mivel a frakció létszáma öt fő alá csökkent. • Az ukrajnai orosz invázió harmadik évfordulóján Budapestre érkezett Ukrajna új magyarországi nagykövete Fegyir Sándor kárpátaljai magyar egyetemi tanár, aki korábban a fronton is harcolt. • Kocsmatámogatási programot indított a kormány: a kétezer fő alatti települések kiskocsmái bármire elkölthetik a pályázaton elnyert maximum 3 millió forintot. • Bejelentette a miniszterelnök, hogy életük végéig mentesülnek az szja-fizetésalól a két- és többgyermekes anyák. A mentességet lépcsőzetesen, 2029-ig vezetik be. • Távozott beosztásából a miniszterelnök sajtófőnöke, Havasi Bertalan.

MÁRCIUS

• Felmondott a Kolibri Gyermek- és Ifjúsági Színház munkatársainak több mint negyede a szakmai tiltakozás ellenére kinevezett új igazgató, Zalán János miatt. • Több ezer szarvasmarhát kellett leölni, mert több mint 50 év után ismét megjelent Magyarországon a ragadós száj- és körömfájás vírusa.• Kétszáz négyzetméteren, tíz méter magasan égett a szemét, a szegedi szemétlerakóban. • Varga Mihály váltotta Matolcsy Györgyöt a Magyar Nemzeti Bank elnöki székében. Néhány nappal később az Állami Számvevőszék hűtlen kezelés gyanújával feljelentést tett az MNB alapítványai ügyében. • Miután az Egyesült Államok elnöke teljesíthetetlen békefeltételeket szabott Ukrajna számára, több mint 450 magyar tudós írta alá azt a nyilatkozatot, amelylyel kiállnak Ukrajna népe, hadserege, kormánya és elnöke mellett, valamint elítélik a magyar kormány erkölcsileg kifogásolható álláspontját. • Közös kiállás egy jobb egészségügyért címmel szervezett tüntetést a Magyar Orvosi Kamara, mert úgy vélik, az állam nem biztosítja megfelelően a forrásokat. • Szabad szakrendelő-választást és központosított időpontfoglalást vezetett be a kormány egy új, EgészségAblak nevű alkalmazással, melynek segítségével nemcsak a lakóhely szerinti, hanem az ország bármely szakrendelőjébe lehet online időpontot foglalni. A döntés kritikusai szerint ezzel a kormány megvalósította korábban elvetett tervét, az önkormányzati rendelőintézetek államosítását. • A vélelmezhető negatív hatásokra hivatkozva betiltotta a kormány a műhús, vagyis az állati sejtekből vagy szövetből mesterséges körülmények között előállított termék előállítását és forgalomba hozatalát. • Kimondta a bíróság, hogy jogsértő módon járt el Bu-

dapest Főváros Kormányhivatala, amikor az előírt törvényességi ellenőrzés lefolytatása nélkül, és a gyermekjogokat teljesen figyelmen kívül hagyva visszavonta az Iványi Gábor egyháza által fenntartott Wesley Kincsei Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium, valamint a Wesley Kincsei Általános Iskola és Gimnázium működési engedélyét. • Nagy port kavart a március 15-e alkalmából tartott ünnepi beszédével Orbán Viktor. A miniszterelnök az ünnep utánra húsvéti nagytakarítást helyezett kilátásba, amelyre azért van szükség, mert „átteleltek a poloskák", vagyis politikusok, bírók, újságírók, álcivil szervezetek és politikai aktivisták, akik „hazájuk ellenében, pénzért a birodalom szekerét tolják", és akik „Túl régóta vannak itt. Túl sok mindent éltek túl." A miniszterelnök két nappal később egy Facebook-posztban azt írta, csak Magyar Pétert nevezte poloskának: „Miért poloska? Mert lehallgatta a feleségét. Ha nem hallgatta volna le, nem hívnák így" • A Nemzet hangja címen 12+1 kérdésben hirdetett nem hivatalos népszavazást a Tisza Párt. A kérdőívet több mint 1 millió ember töltötte ki. • Több törvényt is elfogadott a parlament plenáris ülése. Elfogadták az arcfelismerő rendszer használatának kiterjesztését szabálysértőkre, és a Pride betiltását előíró törvényt is. A gyülekezési jogot korlátozó törvény miatt a Momentum képviselői füstgyertyákkal és a szovjet himnusz éneklésével tiltakoztak a parlamentben, több városban pedig tüntetéshullám indult. • A betegtájékoztatás és a betegelégedettség fejlesztéséért felelős miniszterelnöki biztossá nevezte ki a miniszterelnök dr. Kőnig Róbert gyermeksebészt. • Varju László nyerte az újpesti időközi választást, amit azért írtak ki, mert Varju korábban lemondott mandátumáról, miután a Kúria pénzbüntetésre ítélte a 2018-ban az MTVA-székházban történt dulakodás miatt. • Mindkét kezét elvesztette egy 29 éves, a miniszterelnökségen dolgozó kormánytisztviselő, akinek éles kézigránát robbant a kezében, egy önkéntes speciális képzésen, az Adaptív Védelem programban.

ÁPRILIS

• 25 milliárd forintos templomfelújítási programot hirdetett a kormány a Magyar Falu Program keretében. • Bejelentette a kormány, hogy Magyarország kilép a Nemzetközi Büntetőbíróságból, mert az – érvelésük szerint – politikai testületté vált. A bejelentést néhány nappal azelőtt tették, hogy Magyarországra érkezett Benjámin Netanjahu izraeli kormányfő, aki ellen elfogatóparancsot adott ki a bíróság. • Elfogadta a Parlament az Alaptörvény 15. módosítását. Ez megalapozza a gyülekezési törvény áprilisban elfogadott szigorítását, a kettős állampolgárok magyar állampolgárságának, felfüggesztését, a készpénzhasználat védelmét, és rögzíti, hogy az ember férfi vagy nő. • Levette az amerikai pénzügyminisztérium Rogán Antalt arról a szankciós listáról, amelyre még a Biden-adminisztráció idején került fel. • Az ország húsz pontján szüntették be a munkát önkormányzati köztisztviselők, hogy felhívják a figyelmet követeléseikre, köztük a magasabb bérre és kiszámíthatóbb életpályára. • Egyhangúlag fogadta el a Parlament „a gyermekek egészségének védelme" érdekében beterjesztett javaslatot, ami megtiltja, hogy a kiskorúak energiaitalt vásároljanak.

MÁJUS

• Bejelentette Gyurcsány Ferenc, hogy visszavonul a politikától. Egyúttal az is kiderült, hogy elválik feleségétől, a DK jelenlegi elnökétől, Dobrev Klárától. •

Karácsony Gergely főpolgármester bejelentette, hogy Budapest Pride néven, önkormányzati rendezvényként sor kerülhet az évente szokásos Pride-ra annak ellenére, hogy azt a kormány a gyermekek védelmére hivatkozva betiltotta. A rendőrség azonban a Budapest Pride-ot is betiltotta, komoly pénzbírságot helyezett kilátásba és kamerákat helyezett el a rendezvény tervezett útvonalára. 2025. június 28-án a Budapest Pride-on több százezer ember vett részt

FOTÓ: KISBENEDEK ATTILA / AFP

Letartóztattak egy kémkedéssel gyanúsított ukrán férfit, Holló Istvánt, aki a gyanú szerint az ukrán katonai hírszerző szolgálat megbízásából folytatott adatgyűjtést Magyarországon. Néhány nappal korábban az Ukrán Biztonsági Szolgálat ellenséges magyar kémeket tartóztatott le. • A felújított tihanyi bencés apátság átadóünnepségén támogatásáról biztosította Orbán Viktor a romániai elnökválasztás első fordulójának győztesét, a szélsőjobboldali, magyargyűlölő George Simiont. • Azzal vádolt meg a kormány és a miniszterelnök egy ellenzéki pártot – feltehetően a Tisza Pártot –, hogy az „tevékeny része egy Magyarország ellen indított külföldi titkosszolgálati akciónak". Válaszul Magyar Péter feljelentette Orbán Viktort, majd – a miniszterelnök tihanyi beszédére reagálva – elgyalogolt Nagyváradra. • Washingtonba utazott László András, „a magyar jogalanyoknak kifizetett politikai korrupciós források feltárásáért" felelős kormánybiztos, hogy tájékoztatást kérjen az USAID magyarországi partnereiről és alkalmazottairól, az amerikai kormány tisztségviselői azonban megtagadták az információk átadását. • Menesztette Karácsony Gergely főpolgármester a BKV igazgatóját, miután kiderült, hogy Bolla Tibor baráti kapcsolatot ápolt egy korábban letartóztatott, a „közpénz lenyúlására" szakosodott bűnözővel. • Kilencévnyi nyomozás után nem talált bűncselekményt

a rendőrség egy 2015-ös kórházi eszközbeszerzés ügyében, amelyet korábban a Gazdasági Versenyhivatal és az Európai Csalás Elleni Hivatal is szabálytalannak ítélt. Utóbbi miatt a magyar államnak vissza kellett fizetnie az uniós támogatás nagy részét. • Alkotmánybírónak választotta az Országgyűlés Polt Péter lemondott főügyészt és Hende Csaba korábbi honvédelmi minisztert. Az új legfőbb ügyész Nagy Gábor Bálint, egykori büntetőbíró lett. • Orbán Viktor megalapította a Harcosok Klubját, melynek tagjaitól azt várja a miniszterelnök, hogy az online térben, a közösségi médiában védjék meg Magyarországot a szüntelen támadással szemben. • Illegálisan működő szociális otthonokat záratott be a NAV, az intézményekben emberhez méltatlan körülmények között éltek az idősek, akik nyugdíját elvették az üzemeltetők. • Letartóztatták a Szőlő utcai Budapesti Javítóintézet igazgatóját, aki prostituáltként futtatott korábban gyermekotthonban felnőtt lányokat. A férfi korábban átment a kormány által előírt kifogástalan életvitel ellenőrzésen. • Több mint 24 milliárd forint értékű illegális dohányterméket és három cigarettagyártó gépsort foglalt le a NAV Magyarország legnagyobb jövedékiadó-csalási ügyében. • Miközben a főváros és az állam jogi vitában áll a szolidaritási adó kérdésében 10,2 milliárd forintot emelt le az állam Budapest számlájáról szolidaritási adó címén.

JÚNIUS

• Késési biztosítást vezetett be a MÁV és a VOLÁN, így mindenki visszakaphatja a jegyár felét, ha vonata vagy busza 20 percnél többet késik. Az intézkedés bevezetését követő három napon 9600 esetben térítették vissza a jegyár felét. • Az Országgyűlés a tiltakozások ellenére megszavazta, hogy törvényerőre emelkedjen az a 2022-es rendelet, amely lehetővé teszi a tarvágást az őshonos fafajú, elsődlegesen természetvédelmi rendeltetésű erdőkben. • A kormány és a főváros közötti jogi-gazdasági vita miatt Karácsony Gergely főpolgármester (csúcsidőn kívül) 10 percre leállíttatta a főváros tömegközlekedését, hogy megmutassa, „mi van akkor, ha ez a város nem működik”. • Az Országgyűlés elfogadta azt a törvényt, amely a „nemzeti szuverenitás védelme” érdekében kettős állampolgárok esetében lehetővé teszi a magyar állampolgárság felfüggesztését, valamint „a települések önvédelméről” szóló javaslatot. Döntött a Parlament arról is, hogy eltörlik a kampányköltések felső korlátját. • Kilenc kiemelten fontos hadiipari vállalat eladásáról döntött a kormány. Az előzetes megállapodás értelmében a nemzetközi vállalatok többségi tulajdonosa a 4iG lesz.

JÚLIUS

• Az Ökotárs Alapítvány bejelentette, hogy a Norvég Civil Alap újraindítja a magyar civilszervezetek támogatását, miután működése már nincs államközi szerződéshez kötve. • Otthon Start néven új lakáshitel-progamot hirdetett a kormány. Az új hitelt együtt lehet igényelni a CSOK Plusz hitelprogrammal és a falusi CSOK-kal is. • Az ELTE szenátusa elfogadta, hogy hozzájuk csatolják az MTA-ról leválasztott HUN-REN humán kutatóközpontjait. • Hatalmas kőkereszt került a Gellért-hegyi Szabadság-szobor talapzatára annak ellenére, hogy azt egyházi és építész-körökből is kritizálták, és a szobrot megalkotó Kisfaludi Strobl Zsigmond jogörökösei is tiltakoztak ellene. • Megérkezett Magyarországra a 2018-ban megrendelt 16 Airbus H225M helikopterből álló flotta két utolsó darabja is. • 20 napot töltött az űrben Kapu Tibor,

A 2025. július 7-i viharban a hajdú-bihari Sápon a viharos szél kitépte az 1892-ben épült torony sisakját, amely beszakította a református templom tetejét

FOTÓ: MTI/CZEGLÉDI ZSOLT

a 2021-ben meghirdetett, 99 millió dolláros Hunor − Magyar Űrhajós Program keretében. A küldetés során az asztronauta magyar egyetemek, kutatóintézetek és vállalkozások kísérleteit végezte el a Nemzetközi Űrállomáson. • A Hamasz és a Hezbollah iszlám terrorszervezetek dicsőítése miatt a kormány megtiltotta a Kneecap nevű északír rap-trió fellépését a Sziget Fesztiválon. • Orbán Viktor Tusványoson a Harcosok Klubjának létrehozása után „a magyar identitás védelmében" bejelentette Digitális Polgári Körök megalapítását azok számára, akiknek nem való a harc.

AUGUSZTUS

• Rabosították és gyanúsítottként hallgatták ki Karácsony Gergelyt a Budapest Pride megszervezése miatt. • Néhány napra leállt a magyarorszag.hu, így elérhetetlenné vált az EESZT is, komoly zavarokat okozva ezzel a betegellátásban. • Miután egy rossz minőségű fotó bemutatásával kivihették az országból Gustav Klimt egy képét, szigorították a kulturális javak kiviteli engedélyének elbírálását: ezután be kell mutatni a műtárgyat a kulturális örökségvédelmi hatóságnak. • Heteken át tilos volt a vízfogyasztás, mert fertőzött volt a víz a székesfehérvári kórház egyes részlegein, köztük a szülészeten. Mivel a kórház és a kormány nem közölt részleteket arról, hogy miért kellett elzárni a vizet, egy nyolchónapos gyermek édesanyja csak több hét késéssel tudta meg, hogy gyermeke megfertőződhetett a kórházban, így megfelelelő kezeléshez is késve jutott. • Ismeretlenek betörtek a kecskeméti katonai repülőtérre, ahonnan vadászgépek alkatrészeit lopták el.

Fügét mutatnak a klímaváltozásnak

A globális fölmelegedés, az éghajlatváltozás, s az ezekből következő szélsőséges időjárás növelte a kockázatokat a gyümölcstermesztésben, és olyan új kihívásokkal kell szembenézni, amelyekhez korábban nem voltunk hozzászokva. Ilyen például, hogy hűvösek a tavaszok, vagyis már nem a téli hideg elfagyás, hanem elsősorban a tavaszi károsodás a veszély. Vannak termelők, akik a természet változására maguk is egyfajta újítással felelnek. Vagyis málna, egres és sárgabarack helyett inkább datolyaszilvát, pisztáciát és fügét termesztenek.

– Amikor 15 éve elkezdtük a vállalkozást, még egyértelműen a téli fagyokat kellett elkerülni, azért van ott a füge, ahol van: egy nagyon jó mikroklímájú ponton, azaz egy olyan dombtetőn, aminek sík a környezete. Így télen az úgynevezett fagylefolyás, az inverzív (ellentétes irányú) hőviselkedés segít, hogy a dombon ne legyen mínusz 14 foknál hidegebb. Itt Tormaföldén az elmúlt tíz-egynéhány évben a faluban, légvonalban tőlünk másfél kilométerre volt egyszer mínusz 20 fok, s itt fönt a dombon akkor sem ment mínusz 13 fölé. „Papíron" a füge mínusz 14-15 Celsius fokig nem fagy meg, de az a tuti, hogyha 12-13 foknál nincs hidegebb – mondja Utassy Imre, aki Magyarországon, de talán Közép-Európában is egyedülálló vállalkozást visz a családjával: egy öthektáros ültetvényen termesztenek fügét Zala megyében.

Ő egyébként egy nemzetközi élelmiszeripari cég kereskedelmi igazgatója, s annak idején azért fogott bele ebbe a kalandba, hogy kertészmérnök végzettségű lányával közösen csináljanak valamit, ami még nincs nálunk.

– Ültetvényes szinten füge, egész Európában, Törökországot leszámítva nem

akad. Persze a mediterrán országokban úton-útfélen találunk fügefákat, -bokrokat, kertekben is, de nagy, többhektáros egybefüggő területeket ebből a gyümölcsből nem igen találni – mondja. Hozzáteszi: a látszat ellenére, vagyis hogy jó területen bárhol szabadon él és megterem, ez a növény kifejezetten igényli a törődést. Nem árt gondoskodni a tápanyag-utánpótlásról, mert rengeteg szerves anyagot kivesz a területről. Nem bolygatott talajon, hanem füves területen termesztik és rendszeresen kell kaszálni, ötször-hatszor a szezonban: damilos, kisebb kaszával a tő körül, a sorközöket pedig traktorral. Folyamatosan karban kell tartani a bokrokat, de nem úgy, mint egy klasszikus gyümölcsfát: itt a metszés lényege olyan kompakt módon megformázni a bokrot, hogy ne legyenek kiugró, hosszú, erős hajtások. Egyrészt azt nem érik el szüretkor, másrészt a sűrű ágak közé nem süt be a nap, nem érik be a gyümölcs.

Viszont amit egyáltalán nem csinálnak vele, az a növényvédelem. Tehát nemcsak bio, hanem egyenesen öko-füge az övék, hisz még a biogazdálkodásban egyébként engedélyezett növényvédő szerekkel sem kezelik a fákat. A füge ezt alapvetően jól bírja, nem a mikró kórokozókkal van baj, inkább azokkal, amik a termést eszik, a hangyától a bogarakon, madarakon át a vadakig.

DATOLYASZILVA, KIVI, JUJUBA

A termés egy része enélkül is kárba vész, nem jut el mind a fogyasztókig. Idén júniusban például nem volt eső – amikor klasszikusan kellett volna a fejlődéséhez –, júliusban viszont lezúdult egy nagyobb tömegű csapadék, noha ekkor nem volt rá szüksége. Ez cukros, vékony héjú gyümölcs, ami, ha megszívja magát vízzel, tíz perc alatt szétpattan, s utána elkezd erjedni. A füge egyébként is rövid életciklusú, de ez a jelenség még tovább csökkenti ezt az időszakot. Ellentétben más gyümölcsökkel, a füge csak éretten szedhető, nem utóérő, és éretten csak rövid ideig áll el. Vagyis értékesíteni is nagyon gyorsan kell, leginkább az úgynevezett klasszikus élelmiszerutakon át: a termelőtől a fogyasztóig. Ezzel az Utassy-családnak már nemigen van gondja, szüreti időszakban hetente négyszer-ötször visznek Budapestre háromnégy mázsát, konkrét megrendelésre: az ő fügéjüknek már jó tízezres a rajongótábora, amelynek tagjai előre megrendelik a 3-5-10 kilójukat.

A családfő – eredetileg maga is agrárvégzettségű – nemcsak a zalai birtokon foglalkozik egzotikus gyümölccsel: gödöllői otthonuk kertjében megterem a datolyaszilva, számos kiviféle, citrom, narancs, jujuba.

DUBAJI CSOKI KÖVESKÁLRÓL

A szombathelyi, civilben egy kis nyomdát működtető Badics László gyermekkori álmát és kísérletező kedvű, dísznövénykertész édesanyja nyomdokait követve döntött úgy jó tíz évvel ezelőtt, hogy hazánkban eddig kevésbé honos növényeket ültet a családi tulajdonban lévő, közel 3 hektáros köveskáli birtokukon. Először datolyaszilvafákkal kezdte, majd sorra jöttek a többiek: füge, pisztácia, gránátalma, jujuba. Nála nem kolbászból, hanem szecsuani borsból van a kerítés, legalábbis annak egy része. A csípősen zamatos piros kis bogyók mögül felsejlik a háttérben a Tóti-hegy, a Gulács és a Badacsony sziluettje, s nekünk óhatatlanul eszünkbe jut: milyen jó, hogy nem töri meg a látványt semmilyen betonépület, s hogy az őstermelőként dolgozó férfi sem arról ábrándozik, hány telket oszthatna

Kompakt bokor, bő termés

ki ezen a területen, hanem inkább a fáit, bokrait babusgatja itt.

Látván a sorra jövő aszályos éveket, ő maga leginkább a perma-kultúrás megoldásokban találta meg azt, miként segítheti át az ültetvényt a klímaváltozás okozta kihívásokon. Emiatt egy szántóföldi vagy gyomlálós kertműveléssel foglalkozónak kissé bujának és akár még gazosnak is tűnhet a terület, de ez épp arra szolgál, hogy megőrizzék a talajban a nedvességet, ne bolygassák a felszín alatti élővilágot, s menedéket nyújtsanak a nap elől a növényeknek. Ma már ennek érdekében a területen belül van egy úgynevezett erdőkertes rész, ami kellő árnyékot nyújt az olyan bogyós gyümölcsöknek, mint a fekete ribizli vagy a brazil guava, másnéven mirtuszdió. A kis birtokot, amely manapság egy jó részen már pisztáciafákkal van tele, ő maga leginkább gyümölcs-arborétumnak hívja, hiszen nem a hagyományos gazdálkodási formában működteti. Amikor beérnek az egzotikus gyümölcsök, olyasféle Szedd magad! akciókat hirdet, amelyek keretében körbe is vezeti az efféle termelési mód iránt érdeklődő vendégeket. Így azok nemcsak kellemes ízű csonthéjasokkal, fügével vagy épp gránátalmával, hanem élményekkel és információkkal is gazdagabbak lesznek.

Ma már közel száz pisztáciafa – azon belül legalább hat-nyolc különböző fajta – ontja a gyümölcsöt, de az idáig vezető út nem volt könnyű: ezek a fák elég lassan fordulnak termőre, akadt, hogy régebben mindössze három-négy kiló került ki az egész területről. Ma már jobb az arány, akár ennek tízszerese is megterem egy nyáron. A dubajicsoki-őrület ezt a piacot is feltornázta kissé, a pisztáciának úgy tűnik, egyre szélesebb rajongótábora lesz Magyarországon. Lehet, hogy lassan már nemcsak olasz, hanem magyar készítményeket is beszerezhetünk belőle a szupermarketek polcain vagy a termelői piacokon. S már

nemcsak a köveskáli birtokon, hanem az ország déli részén, főleg a mediterrán klímát idéző vidékeken is mind gyakrabban látunk majd pisztáciát, gránátalmát, olajfákat, datolyaszilvát, sőt akár még kisebb citrom- vagy narancsligeteket is.

SZUPER KRUMPLI

– A több hétig vagy hónapig tartó hőség és az egyre komolyabb aszályos időszakok messze vannak azoktól az optimális környezeti feltételektől, amelyet a Magyarországon termesztett fajok igényelnek – reagált a fentiekre Apáti Ferenc, a *Magyar Zöldség-Gyümölcs Szakmaközi Szervezet, a FruitVeb el*nöke. Szavai szerint vannak olyan jövevények – egyelőre inkább kuriózumként –, amelyek általában délről terjednek észak felé: ilyen a kivi és a füge, a zöldségek között pedig az édesburgonya, amit 15-20 éve még nem termesztett hazánkban szinte senki. Valószínűsíthető azonban, hogy ezek a mediterrán eredetű gyümölcsfajok tíz éven belül még nem terjednek el hazánkban jelentősen, vagyis a meghatározó, árutermelő gazdaságok területén.

– A hajtatott zöldségtermesztés jól tud alkalmazkodni az időjárási hatásokhoz, de a szabadföldi zöldségtermesztésben védtelenek vagyunk. Itt leginkább a csapadékhiányos időszakok jelentenek gondot, ezért szabadföldi zöldségtermesztést a jövőben csak száz százalékban öntözött körülmények között tudunk elképzelni. A kedvezőtlen időjárás hatásai talajművelésimódszerváltással – például kevesebb szántással, a talaj kisebb mértékű bolygatásával –, technológiai változtatásokkal, öntözéssel, és alaposan átgondolt termesztési tervvel mérsékelhetők – tette hozzá.

A friss-piaci gyümölcstermesztésben nincs más út, mint mindhárom jelentős kárnem ellen egyszerre védeni az ültetvényt: vagyis öntözött, jéghálóval takart, fagyvédelmi technológiával ellátott, és művelési rendszerét tekintve intenzív, szuperintenzív ültetvények lehetnek csak versenyképesek. A feldolgozó-ipari alapanyag termelése a jéghálós többletberuházási költségét általában nem bírja el, de itt is öntözött, és valamilyen fokon fagyvédett ültetvényekben kell gondolkodnunk.

Doros Judit

A tormaföldi fügének már stabil vevőköre van

Az istenek gyümölcse

A HOMOKTÖVIS GYÓGYEREJE

Japánban a hosszú élet gyümölcsének tartják, Kínában a gyógynövények királynőjének, míg Indiában az istenek gyümölcsének nevezik. Az eredetileg a Himalájából származó, Közép-Európába feltehetőleg a jégkorszak alatt érkező homoktövist évszázadok óta használják gyógyításra, Magyarországon sokszor mégis méltatlanul alulértékelik, fogyasztása csak az utóbbi években kezdett terjedni. Zsíros Tünde és férje, Kiss Attila hét éve vágott bele a „homok aranyának" is nevezett homoktövis termesztésébe Tápiószentmárton határában, és alkotta meg saját márkás, prémium minőségű termékeit. A bio minősítésű ültetvényen sorjázó bokrok a tavalyi rekord után az idén is bő termést ígérnek.

– Hét éve döntöttünk úgy, hogy váltunk és belevágunk a homoktövis-termesztésbe – idézi fel a kezdeteket az eredetileg könyvelő végzettségű Zsíros Tünde, akinek édesapja Tápiószentmárton és Tápiószele határában szántóföldi gazdálkodást folytatott. Amikor át kellett venni a stafétát, olyan növényt kerestek, ami nem igényel folyamatos jelenlétet, Tünde és mérnök-informatikus férje ugyanis a Pilis lábánál (Pilisjászfalun) élnek gyerekeikkel.

NÉGY TERMŐRE EGY PORZÓ

– Először a diófára gondoltunk, de aztán a véletlen az utunkba sodorta a homoktövist. Bár nem volt szerelem első látásra, de ahogy beleástuk magunkat, egyre biz-

A HOMOKTÖVIST ősidők óta használják, már az ókori görögök is bogyóival etették a lovaikat, hogy szőrük szépen ragyogjon. Innen származhat a Hippophae rhamnoides elnevezés, aminek első szava fénylő lónak fordítható, míg a rhamnus tüskét jelent. A kis bogyó gyógyító erejében a kínai császárok és Dzsingisz kán is hitt, utóbbi harcosainál hódításaik során mindig volt homoktövisolaj az immunrendszert erősítendő, illetve a sebek kezelésére és emésztési problémákra.

A homoktövis azonban nem csak finom, igazi csodanövény, vitamin-bomba, számos egészségügyi problémára alkalmazható. Segít a gyulladások csökkentésében, erősíti az immunrendszert, májvédő hatású és tízszer több a C-vitamintartalma, mint a citromnak. Megköti a szabadgyököket, így a rákos megbetegedések megelőzésében is segíthet, serkenti a sejtregenerációt. Sikerrel vethető be a fogyókúránál, borogatásként az ízületi gyulladásokat is csökkentheti. A homoktövisben – népies nevén az ezüsttövisben – összesen tíz vitamint azonosítottak, beleértve a különösen fontos A-C-E vitaminokat.

tosabban tudtuk, hogy ezzel szeretnénk foglalkozni. Abban pedig mindketten egyet értettünk a kezdetektől, hogy környezettudatos gazdálkodással prémium minőségű termékeket szeretnénk előállítani – mondja.

Ma már ellenőrzött körülmények között, ökológiai gazdálkodást folytatnak, a leszüretelt homoktövis bio minősítéssel rendelkezik. Az ültetvény jelenleg tíz hektáron terül el, ebből hat hektár a termő. Az olajfafűzfélék családjába sorolt homoktövisről mondják, a jég hátán is megél, talajban nem válogatós, a laza, homokos, kötöttebb, agyagos és köves

talajokat is elfogadja és a hőmérsékletingadozást is jól viseli. Egyetlen igénye a 2,5-3 méteresre növekvő cserjének a napfény. Aszályos időben azonban a jó termés érdekében öntözni kell, Attila ehhez saját öntözőrendszert alakított ki, amely

Homoktövises túrókrém palacsintához

Hozzávalók: 250 g túró; 2 evőkanál Esbana homoktövisvelő; 2 evőkanál méz.
A szokásos módon készített palacsintatésztába tehetünk 1 evőkanál Esbana homoktövishúslisztet.

Zsíros Tünde és Kiss Attila

megújuló energiát használ, víztakarékos és időjáráskövető, így a növények optimális körülmények között fejlődhetnek.

Ültetéskor fontos, hogy mivel kétlaki, szélporozta növény, porzós és termős egyedekre is szükség van. Ültetvényükön négy termős sorra jut egy porzós sor.

BOGYÓK TÖVISES ÁGAKON

A szüret mindig kemény időszak. Attila elpanaszolja, hogy húsz alkalmazottal dolgoznak, de mivel idénymunkáról van szó, nehéz embereket találni. A homoktövist szeptember végén-október elején kellene szüretelni, de az időjárás miatt tavaly augusztusban történt meg, és valószínűleg az idén is. A narancssárga bogyók nem adják könnyen magukat, a tövises ágak miatt hosszú karos ollókkal 1-1,5 méteres termő ágakat vágnak le, azokat darabolják 30-40 centiméteres

Gumicukor homoktövisvelőből

Hozzávalók: 2 dl homoktövisvelő; 3 dl víz; 15 teáskanálnyi zselatin (de készíthetjük agar-agarral is); 4 evőkanál méz; puha szilikonformák vagy egy sütőpapírral kibélelt tepsi

A zselatint egy kis vízben elkeverjük, majd az összes vízzel együtt forrásig melegítjük. Levesszük a tűzről, hozzáadjuk a homoktövisvelőt és a mézet, végül formákba töltjük. 1 órát pihentetjük a hűtőben és már ehető is! Ha nincs otthon szilikonforma, tehetjük sütőpapírral kibélelt tepsibe is, és kihűlés után csíkokra, kockákra, egyéb formákra vághatjuk.

darabokra, ládákba rakják és a hűtőházba szállítják, ahol lefagyasztják. 14-27 nap elteltével leverik az ágakról a bogyókat és pürésítik.

A szüret után két évre van szükségük a bokroknak, hogy újabb hajtásokat növesszenek, de a szüret során mindig kihagynak néhány sort a jövő évi bogyólékészlethez. Európában a Habego – német nemesítésű – fajtát szeretik a legjobban, mert ennek legnagyobb az olajtartalma, a bogyó mérete és a létartalma is a legjobb. Ezért ők is ezt termesztik.

SZÖRP, LISZT, AROMA

A homoktövis gyümölcshúsa, magja, levele, sőt még az ágai is hasznosíthatók. A húsából gyümölcsvelőt készítenek, amit ebben a formában értékesítenek is, de emellett szörpök, lekvárok, szószok alapanyagaként is felhasználják. A magjából és a héjából lisztet állítanak elő, amely gyönyörű sárgás színre festi a kenyeret, piskótát és különleges aromát ad az ételeknek. A magjából préseléssel értékes olaj is kinyerhető, ami rendkívül gazdag omega zsírsavakban, illetve amit a kozmetikai iparban előszeretettel alkalmaznak. A szárított levelekből tea, az ágakból pellet készíthető.

Amíg az első telepített homoktövisbokrok elkezdtek termőre fordulni, Tünde és férje piackutatást végzett és megkezdte a termékek fejlesztését. A kutatómunkát követte a kísérletezés, a tesztelés és megszületett az ESBANA garden márka, amelyet gyermekeik – Eszter, Barnabás és Nándor – nevéből alkottak. A homoktövisbogyókat minősített üzemben dolgoztatják fel a Pilisben, egyetlen termékükben sincs adalékanyag, mesterséges színezék vagy tartósítóanyag. A legújabb fejlesztés a Shot, ami négyféle ízesítésben, reggeli italként, akár kávé helyett is fogyasztható. Tavaly elkezdték a hozzáadott cukor nélküli, mentes termékek forgalmazását is. Termékeiket az OMÉK-on 2023-ban a Kézműves kiválóságok különdíjjal ismerték el. Tíz termékük Magyar Termék védjeggyel rendelkezik.

Bognár Mária

Varázslatos kétszínű kuglóf
Tünde receptje

A sárga tészta hozzávalói:
2 tojás; 6 dkg cukor; 0,5 dl olaj; 0,5 dl mogyoróolaj; fél csomag vaníliás cukor; 80 g liszt; 1 evőkanál Esbana homoktövishúsliszt; evőkanál Esbana homoktövisvelő; negyed csomag sütőpor.
A barna tészta hozzávalói:
2 tojás; 6 dkg cukor; 0,5 dl olaj; 0,5 dl mogyoróolaj; fél csomag vaníliás cukor; 80 g liszt; 1 evőkanál Esbana homoktövismagliszt; negyed csomag sütőpor
Keverjük össze a tészták hozzávalóit, majd öntsük kivajazott, kilisztezett kuglófformába egymás után a két tésztát. 175 fokon 45 perc alatt készre sütjük. Homoktövises lekvárokkal kínáljuk.

Tárgyalkotók

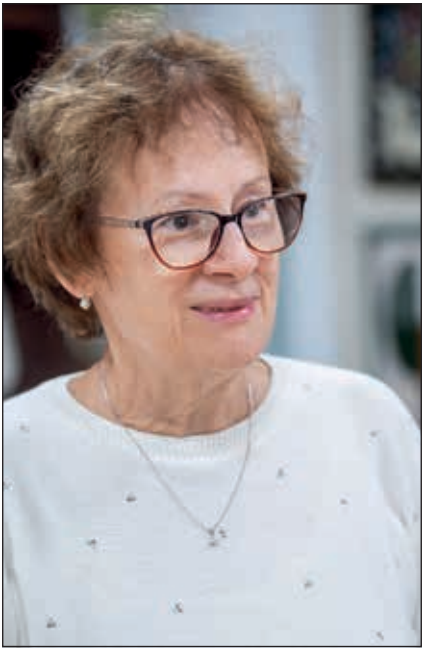
A népi mesterségektől az iparművészetig

Valamikor, hajdanán minden eszköz, amit az ember használt, kézműves termék volt, amelyeket az ipari termelés térhódítása szorított mindinkább háttérbe. Nem véletlen, hogy aki ma kézművesnek nevezi és tartja magát, népi motívumokhoz és technológiákhoz is visszanyúl. A fogalom tehát tágan értelmezhető: beletartoznak a népi mesterségek művelői, a népművészek, a tömegtermeléssel szemben egyedi árukat kínáló kisiparosok, de akár az iparművészek egy része is. Közös nevező lehet az egyediség, a különböző mesterségek életben tartása, a hajdan volt anyagok, szerszámok, technológiák használata. Hasonlóan vegyes képet mutat a kézművesség motivációja. Van, aki megélhetési szándékkal készít portékákat, amelyeket vásárokban és ma már online felületeken is próbál értékesíteni. Mások inkább kedvtelésből, az alkotás örömeért, egy közösséghez való tartozás élményéért sajátítanak el egy vagy több mesterséget.

– *Kit tekintenek kézművesnek?* – kérdezem Szenczi Jánosnét, a Fehérvári Kézművesek Egyesületének elnökét.

– Ma már szinte bárkit annak lehetne nevezni, hiszen mostanában minden lehet kézműves, a fagylalt, a sör, a hamburger. De mi tárgyalkotóknak tarjuk magunkat. Az 1989-ben alakult egyesületünk 130 tagja 25 mesterséget képvisel, általában a népművészetben gyökerező szakmát művelnek. Van köztük a csuhéművestől a fafaragón, szövőn át, a kosárfonóig szinte minden, s persze fazekas, bőrös, nemezkészítő és még egy sor olyan foglalkozás művelője, amelynek hagyományait igyekeznek életben tartani vagy éppen megújítani. De vannak olyan alkotók is körünkben, akikre inkább az iparművész jelző illik: gyöngyfűző, könyvkötő, foltvarró, üvegműves vagy babakészítő.

A tagok többsége nem iskolarendszerű oktatásban sajátította el a szakmát, magukat képezték, s képezik például az egyesület szakköreiben. Szenczi Jánosné eredetileg szövő, de most éppen csipkeverést tanul.

– *Az egyesület kiállításán beszélgetünk, a sokszínű bemutató érzékelteti, hogy ez a fajta alkotás életforma. De azon belül vajon kedvtelés, az önkifejezés egy*

formája csupán vagy megélhetést is jelentő szakma?

– Megélhetésről szinte alig vagy egyáltalán nem beszélhetünk. Amikor én kézműveskedni kezdtem, ismertem tíz olyan mestert, akik ebből éltek, ma egy kezemen meg tudnám számolni, hányan keresik ezzel a kenyerüket. Manapság már nem értékelik, nem fizetik meg az egyediséget, a kézi munkát. Pedig azt gondolhatnánk, hogy minél inkább elárasztja a világot a bóvli, annál inkább fölértékelődnek az igényes termékek. Persze titkon bízunk még ebben, ezért nem hagyjuk abba.

SZÖVŐSZÉKTŐL A CSIKÓIG

Varga Mária Magdolna bátran nevezhető általánosságban kézművesnek, hiszen

rendkívül sokoldalú. Fiatalon, 1975-ben került az akkori Velinszky László Ifjúsági és Úttörőházba Székesfehérváron – s innen, de már A Szabadművelődés Házából ment nyugdíjba népművelőként 36 év múltán –, ahol éppen akkoriban indult egy szövőszakkör, amivel minden elkezdődött.

– Ott tanultam szőni, aztán magam is oktatói képesítést szereztem, s tanítottam a szakkörökben és a Kodolányi János Főiskolán is. Az évek múltával csökkent az érdeklődés a szövés iránt, egy művelődési házban pedig amúgy is mindenhez kell érteni egy kicsit, így aztán sorra jöttek az újabb és újabb „formaátalakító tevékenységek", a sógyurmázás, a batikolás, a gyöngyfűzés, a csuhézás. Rengeteg gyerekfoglalkozást tartottam, kézművestáborokat vezettem három évtizeden át.

Az egyik ilyen tábor alkalmával jött a nagy szerelem – az első, mert lesz még

másik is –, amely magával ragadta: a mackókészítés. Az első darab nemezből készült, aztán sorra a többi minden lehetséges anyagból – zsákvászonból, kékfestő vászonból például –, csak éppen a klasszikus plüssből nem. Ettől lettek egyediek és különlegesek ezek a macik. Kitanulta a kosárfonást is, de az nehéz férfimunka, így csak fellángolás, izgalmas kaland maradt. Hogy aztán jöjjön az újabb szerelem, az igazi, a végleges, a bőrözés, ahogy ezt maguk között a kézművesek nevezik. Ebből a nemes anyagból készíti mostanában – 10 éve immár – kizárólag kézzel, varrógép nélkül, hagyományos szerszámokkal, csikón – bőrvarró széken – ülve a szebbnél szebb táskákat, s minden mást az ostortól kezdve a bicskatartón át a tegezig.

Varga Mária Magdolna azon kézművesek közé tartozik, akik meg sem kísérelnek alkotásik eladásából megélni. Nem hirdeti a termékeit, nem jár vásárokba – elsősorban a maga örömére dolgozik.

– Ezek a tevékenységek nekem sosem voltak megélhetési források – bár szakkört vezetek, gyerekfoglalkozásokat tartok –, azok a bőrtermékek, amelyeket mostanában készítek még kevésbé piacképesek, mint más kézműves áruk, hiszen

AZ AGYAG MAGÁBA HÚZ

Szekér Gizi több mint fél évszázada hajtja a fazekaskorongot, s készíti szebbnél szebb edényeit. Kollekciója a magyar fazekasság legnemesebb hagyományait őrzi. Munkái rendszeresen láthatók kiállításon, szakmai találkozókon, 1996-ban a Gránátalma-díj Arany fokozatát kapta az Élő Népművészet Országos kiállításán.

– Szentgotthárdon, a szülővárosomban jártam gimnáziumba, a harmadik év után a magyarszombatfai kerámiagyárba mentem nyári munkára, s hat hét után azzal az elhatározással mentem haza, hogy fazekas leszek, érettségi után jelentkeztem is tanulónak a gyárba. Az oktatás úgy kezdődött, hogy a mester mindenkinek korongozott egy tálat, letette elénk mintának, hogy ilyet csináljunk, majd elment. Délután visszajött, s rábökött arra, ami megütötte a mércét, sokáig csak a minta ment át a rostán. A napot aztán azzal fejezte be, hogy közölte: a tanulóknak ki kell mosni a mester kötényét. A szakmunkásvizsga után – 1969-ben – maradhattam volna a gyárban, ahol kukoricás és makkos készleteket festegethettem volna egész életemben. Más utat választottam, tanulni akartam. Először Nádudvarra mentem, s elszegődtem egy híres mesterhez koszt-kvártélyért, aztán tovább álltam Bodrogkeresztúrra,

rendkívül drága az alapanyag, s ez a fajta kézi munka különösen időigényes, ezt a hozzáadott értéket kevesen hajlandók megfizetni.

MOSOLYGÓS ÉKSZEREK

Német Orsolya ékszerkészítő, lánya szintén az és szintén Orsolya. Ők az Orsiékszer – így váltak ismertté a munkáikat kedvelők körében. Ékszereik jó példák arra, hogyan kapcsolódhat egymáshoz a népművészet és az iparművészet, és hogyan alkothatnak közösen egy kézműves szakmát. Ahogy Orsi elmondja (az anyukával beszélgetek, aki kettőjük véleményét képviseli) a hagyományok tisztelete mentén, de modern vonalakkal, ma hordható elemekkel ötvözve próbál-

Mezőtúrra, majd vissza Szentgotthárdra. Aztán jelentkeztem a Budapesten élő Bod Éva ismert keramikusművésznél, nála mindent kellett csinálnom, kemencét pakolni, festeni, csomagolni, sokat tanultam itt is. Aztán dolgoztam még például Kondor Évánál, aki szintén híres művésznek számított és másoknál is. A bérkorongozás jó dolog, változatos, sokféle formával, technikával ismerkedhet meg az ember. Nagyon sok keramikus kiállítási anyagába besegítettem.

Aztán jött a Kerámia Iparművész Háziipari Szövetkezet, ahol több mint másfél évtizedet töltött, itt tanult meg igazán korongozni, komoly tudásra tett szert. Ez a gazdálkodási forma a szocializmus sajátos kreatúrája volt, amely nem is sokkal élte túl a rendszerváltást. Így lett a képzett fazekasból takarítónő az érdi városházán. Ez azonban nem akadályozta meg abban, hogy kidolgozza magának az áttört falu kerámiák technológiáját, s egyre több helyen mutathassa meg munkáit. Innen már egyenes út vezetett az egyéni – például a Néprajzi Múzeumban – és csoportos tárlatokig. És ezt a tudást illik is átadni, Szekér Gizi oktatott is például a Dr. Kresz Mária Alapítvány Fazekasközpontjában, majd két évtizedig a sóskúti általános és művészeti iskola tanulóit vezette be a fazekasság rejtelmeibe, 2025-ben pedig saját műhelyében fogad érdeklődő gyerekeket.

– Csinálni és továbbadni – ez az életem. Mert, ahogy Kovács Margittól, a világhírű keramikustól hallottam vagy fél évszázaddal ezelőtt: „az agyag olyan, mint a láp, magába húzza az embert.” Ezt én már akkor így éreztem, azóta, lassan 60 évvel a hátam mögött a pályán, már tudom is.

ják alakítani az ékszereiket. Sok bennük a népi motívum, de nem tolakodóan, hanem modern formákkal ötvözve.

– Azt gondolom, kialakult egy olyan stílusunk, amely fölismerhetővé teszi az ékszereinket, nehéz megkülönböztetni, hogy egy-egy darabot én készítettem-e vagy a lányom. Szeretjük a rusztikus, kicsit erőteljes vagy inkább határozott, de mégis lágy formavilágot és a játékosságot. Úgy érzem, hogy az ékszereink mosolygósak, vidám életszemléletet sugallnak és sznobizmustól mentes természetességet.

Orsiék esetében is óhatatlanul merül fel a kézműves termékekkel kapcsolatos örök kérdés: mennyire van igény ilyen jellegű, minőségi, kézműves ékszerekre a tömegtermékek korában? Tudják ők is, hogy rétegigényt elégítenek ki, vevőik többnyire olyanok, akikkel beszélgetni is tudnak, s a vásáros standok előtt a portékáikat nézegető érdeklődök egymással is szót tudnak érteni. Ahogy mondják, ékszereik és vevőik ösztönösen találnak egymásra.

Ebben kicsit benne rejlik a válasz arra a kérdésre is, miért adja valaki a fejét ilyen mesterségre: valószínűleg az, a mélyen az emberben rejlő vágy tör felszínre, hogy amit létrehozok, alkotok örömet szerezzen annak, aki rátalál.

Németh Orsolya már gyerekkorában sokféle kézműves tevékenységbe kóstolva került az ékszerkészítés bűvkörébe, s hiába lett később óvónő, s dolgozott is örömmel a szakmában, végül csak az ékszereknél kötött ki, képezte magát felnőttfejjel ötvös- és aranyművessé. S lánya is szinte természetes, magától értetődő módon csatlakozott hozzá, noha eleinte műszaki pályára készült, de az egyetem közben rájött, hogy neki is ez az útja.

A SZŰZLÁNY VIRÁGA

– Egy ismerősömhöz (Radetzky Jenőné ismert és elismert bútorfestő) mentem tojásfestési tanácsokat kérni – meséli a magyaralmási Kaiserné Sinkovics Erika –, s amikor beléptem a házukba, tátva

maradt a szám, mindenütt szebbnél szebb festett bútorokat láttam. Azonnal tudtam, hogy ezt nekem ki kell próbálnom.

Azóta Erika házában is nézhetünk bármerre, mindenütt egy-egy sámlit, ládát, tálcát, polcot vagy egyéb festett bútordarabot látunk. A próba tehát jól sikerült. Kezdődött egy alkotótáborral, ahol megismerkedett a háromszéki motívumvilággal, aztán egy másik alkalommal a torockói mesterek munkáiból bővítette ismereteit.

– Torockóra utána el is mentem, s Király Ferenc mestertől még tanultam, s megyek is még Both Ilonához, aki olyan tulipánokat fest, amilyeneket senki más, azt nekem muszáj megtanulnom.

Ahogy megtanult mindent, amit a festett bútorok szimbolikájáról tudni kell, mert a virágok, az ornamentikák nem véletlenszerűen kerülnek a tárgyakra. Mindennek jelentése van, a festett bútor tehát nem csak szép, hanem üzenetet is hordoz.

– Régen a virágornamentikába belefestették a családok életét: születést, szerelmet, gondviselést, elmúlást. Én is készítettem ilyen életfát a családom tagjairól. A tulipánok szirmaiban a női test, a termékenység jelenik meg, de másmilyen a szűzlányt – aki már konfirmált, s már nő a csecse, ahogy régen mondták –, a már a szülésen túl lévő asszonyt idéző virág. Külön szimbóluma van a férfinak is. A szív és a tulipán együtt a szerelem üzenetét hordozza. A rózsa utalhat a napra, de lehet termékenységvarázsló szerepe. A rozetta a teremtő erő jele, a gyöngyvirág a tisztaságé.

Ez úgymond az elmélet, amelyhez a gyakorlat társul, a festékek tulajdonságainak ismerete, na és a biztos kéz. Kell természetesen a bútor, a tárgy, amelyet díszíteni lehet és érdemes. Ahogy Erika mondja, a minőségi, festésre érdemes darabokat egyre nehezebb beszerezni. Bár nagy mennyiségre nincs is szüksége mert nem eladásra dolgozik, nem jár vásárokba, a kenyerét óvónőként kereste. Kérdés az is, hogy mekkora kereslet adódik az ilyen, erősen népművészeti jellegű tárgyak iránt.

– Maga a bútorfestés mint alkotómunka, napjainkban reneszánszát éli, de a festett tárgyak használata a mindennapokban kevésbé jellemző. Pedig egy-egy darab modern környezetbe, lakásba is beilleszthető. Én zömében olyan tárgyakat készítek, amelyeknek van használati értéke, kis ládikát, fásládát, sámlit, polcot. De munkáim többsége itt gyűlik a házunkban, valójában nem is szívesen válnék meg tőlük, mindegyikhez fűződik valami történet.

(mnp)

A KAVOSZ Zrt. 2002-ben azzal a céllal indult el, hogy a magyar mikro-, kis- és középvállalkozások számára gyorsan, egyszerűen és kiszámíthatóan tegye elérhetővé a forráshoz jutást. A vállalkozások támogató partnereként a KAVOSZ egyfajta híd az állam, a pénzügyi intézmények és a kkv-k között. Biztosítja azt a hátteret, amire minden vállalkozó építhet.

A magyar gazdaság motorja a helyben működő kis- és középvállalkozásokban rejlik. Ők biztosítják a munkahelyek döntő részét és jellemzően őket érintik legérzékenyebben a gazdasági változások. A rájuk nehezedő terhek miatt, mint például az infláció, munkaerőhiány vagy a digitalizációs elvárások, egyre nagyobb szükségük van a támogatásra, stabilitásra. A nekik nyújtott segítség az egész gazdaságra hatással van.

A 2002-ben bevezetett Széchenyi Kártya Folyószámlahitel először biztosított állami kamattámogatással kedvező, célzott hitelt kisvállalkozásoknak. Azóta a folyószámla-konstrukció mellett egyre több új termék indult el. Ma már beruházási, likviditási, agrár-, lízing- és célzott ágazati konstrukciók is elérhetők.

A Széchenyi Kártya Program nemcsak pénzügyi termék, hanem egy filozófia. A konstrukciók megoldást nyújthatnak a vállalkozói élet valós igényeire, kihívásaira, mindezt az állami kamat- és díjtámogatásoknak, valamint terméktől függően a garantőrintézményi kezességvállalásnak köszönhetően kedvező feltételek mellett. A KAVOSZ nem hitelt, hanem lehetőséget kínál. Testreszabott konstrukciói kedvező feltételekkel biztosítják a vállalkozói működés fenntartásához, fejlődéséhez szükséges forrásokat, lehetővé teszik a beruházási elképzelések megvalósítását, segítik a likviditási helyzetük javítását, a folyamatos működést és növekedést.

A legnépszerűbb konstrukció a **Széchenyi Kártya Folyószámlahitel MAX+**. Rugalmas segítséget kínál, ha átmenetileg csökken vagy késik a bevétel, ha megnő a kiadás. A futamideje 1, 2 vagy 3 év, akár 250 millió forintig elérhető, fix kamattal. Külön előnye, hogy mivel ún. rulírozó hitel, a lehívott összeg a visszatöltés után ismételten igénybe vehető.

A **Széchenyi Likviditási Hitel MAX+** egy ütemezett törlesztésű, számla nélkül lehívható forgóeszközhitel. Akkor érdemes választani, ha egy vállalkozás például egy nagyobb megrendelés teljesítéséhez, készletbeszerzéshez keres rövid távú, átlátható pénzügyi segítséget. A feltételek szinte azonosak: fix kamat, akár 250 millió forintig, futamidő akár 3 év, az igénylés pedig gyors, minimális adminisztrációval intézhető.

A **Széchenyi Beruházási Hitel MAX+** kifejezetten fejlesztési célokra használható, például gépek, járművek, telephelyek beszerzésére, informatikai megoldások finanszírozására. A vállalkozás bővítéséhez szükséges beruházásokat ezzel a konstrukcióval biztonságosan, kiszámíthatóan és kedvezően lehet finanszírozni. 500 millió forintig igényelhető, 1-től 10 évig terjedő futamidővel, akár 24 hónapos türelmi idő mellett, fix éves kamattal. Ugyanilyen feltételekkel és kondíciókkal érhető el az **Agrár Széchenyi Beruházási Hitel MAX+** is, kifejezetten az agráriumban működő vállalkozások számára.

A „ZÖLD" Széchenyi Beruházási Hitel MAX+, illetve a „ZÖLD" Agrár Széchenyi Beruházási Hitel MAX+ a zöld átállást és a fenntartható fejlődést támogatja. Ennek keretében a vállalkozások meghatározott hitelcélokra még kedvezőbb, fix kamat mellett igényelhetik ezeket az alkonstrukciókat.

A mikro- és kisvállalkozások támogatását célozza a **Széchenyi Mikrohitel MAX+**. Ez a konstrukció szinte bármilyen beruházási célra felhasználható, ami a vállalkozás fejlődését szolgálja, például új eszköz vásárlása, technológiai fejlesztés, üzlethelyiség felújítása, kis-és nagyhaszon gépjármű beszerzése. 100 millió forintig igényelhető, **fix kamattal,** akár **10 éves futamidőre** is. A konstrukció igénybevételekor jellemzően maximum 24 hónap, de hitelcéltól függően akár 3 év türelmi idő is lehetséges, amely idő alatt a vállalkozó csak a felhasznált hitelrészre számított kamatot fizeti, a tőketörlesztést elegendő a türelmi idő lejáratát követően megkezdenie.

A **Széchenyi Lízing MAX+** azoknak szól, akik nagyobb értékű tárgyi eszközöket, például munkagépeket, haszongépjárműveket, ipari berendezéseket szeretnének beszerezni és fontos számukra a kiszámítható, kedvező finanszírozás. Ez egy klasszikus pénzügyi lízing, amit az állami támogatások tettek elérhetőbbé. A lízingösszeg elérheti az **500 millió forintot i**s, **a futamidő akár 7 év** lehet, fix kamattal.

A kifejezetten mezőgazdasági szektorban dolgozó, valamint erdő-, vad- és halgazdálkodással kapcsolatos tevékenységet végző vállalkozások számára kialakított **Agrár Széchenyi Kártya** szintén kedvezményes feltételrendszerű, állami kamat- és kezességi díjtámogatásban részesített szabad felhasználású folyószámlahitel. Ez a konstrukció **200 millió forintig** igényelhető, akár **3 éves futamidővel.** Éves nettó kamata 1 havi BUBOR-ral megegyező.

A magyar vállalkozóknak stabilitásra van szükségük. Ebben a környezetben a Széchenyi Kártya Program továbbra is biztos pontot jelent abban, hogy a kedvezményes feltételrendszerű, államilag támogatott finanszírozási lehetőségek segítségével versenyképesen tudjanak fejlődni.

KAVOSZ
Széchenyi Kártya Program

VOSZ

TÖBB ÉVTIZEDES TAPASZTALATTAL
A MAGYAR VÁLLALKOZÓK SZOLGÁLATÁBAN

Hiszünk abban, hogy minden vállalkozás sikere a közös erőfeszítésből, a tudatos fejlődésből és a megbízható partnerségből születik. Azon dolgozunk, hogy tagjainkat támogassuk a kihívások leküzdésében és az új lehetőségek kiaknázásában.

Szolgáltatásaink és fejlesztési programjaink mindig a vállalkozói igényekre szabottak – mert mi nemcsak értjük a hazai vállalkozói világot, hanem együtt élünk és gondolkodunk vele.

Válassza a VOSZ-t – ahol a vállalkozásának fejlődése a legfontosabb!

A JÖVŐT KÖZÖSEN
ÉPÍTJÜK!

FÜGGETLEN, ÖNÁLLÓ ÉRDEKKÉPVISELET ÉS ÉRDEKVÉDELEM

\ Helyi és országos érdekképviselet \ Szakmai támogatás, 5 szakmai tagozat és 23 szekció \ Párbeszéd a kormányzattal, önkormányzatokkal, döntéshozókkal \ Szakmai együttműködések és partneri kapcsolatok \ Jogbiztonság

VOSZ ORSZÁGOS IRODAHÁLÓZAT SZOLGÁLTATÁSAI

\ Finanszírozás,ami előrevisz: Széchenyi Kártya Program \ VOSZPORT online platform – minden, ami a mindennapos adminisztrációhoz szükséges \ Vállalkozásfejlesztés és tanácsadás

TÁRSADALMI ÉS KULTURÁLIS KÜLDETÉS

\ Vármegyei Prima díjak – a helyi alkotók felismerése és elismerése \ Év Vállalkozója Díj – vállalkozói elismerések országos és vármegyei szinten \ Európai Kereskedelem Napja – a kereskedelemben dolgozók elsimerése

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

\ VOSZ Kárpát-medencei Magyar Vállalkozói Szövetségek Nemzeti Fóruma: együttműködés a határon túli vállalkozásokkal \ Külképviseletek Egyesült Államokban, Kínában \ Részvétel nemzetközi szervezetek munkájában: Business at OECD, EuroCommerce

ORSZÁGOS, VÁRMEGYEI RENDEZVÉNYEK

\ VOSZFESZT – Vállalkozói Szabadegyetem
\ VOSZPÁHOLY – vármegyei kulturális és szakmai rendezvénysorozat

VOSZ irodák elérhetőségei és további információk:

VOSZ.HU

A VILLÁMÁRVÍZ ESETE A BIOGÖDÖRREL

Viharálló szivacsvárosok

A városokra zúduló csapadékkal nem harcolni kell, hanem alkalmazkodni hozzá és minél inkább megtartani – hangsúlyozzák táj- és városépítészek. De hogyan kell árvíz- és viharálló szivacsvárosokat építeni? Mi a szerepük a zöldtetőknek és a biogödröknek? És mennyire kell szivacsosnak lennie egy településnek, hogy a legnagyobb zuhé se moshassa el?

A melegedő éghajlat nem csupán szárazságokat hoz magával, hanem, bármilyen furcsának tűnik is, rengeteg csapadékot. Ahogyan az európai klímaügynökség (Copernicus) és a Meteorológiai Világszervezet közös jelentéséből kitűnik: 2024 a legnedvesebb év volt az elmúlt háromnegyed évszázadban – Nyugat-Európában mindenképp. De nem kellett ahhoz a Lajtától nyugatra élni, hogy megtapasztaljuk, a csapadék egyre egyenetlenebbül oszlik el, hosszú száraz hetek és hónapok után néha órák alatt hullik le egyhavi vagy annál is több eső, ami aztán villámárvizek formájában pusztítja a településeket.

A MELEG HOZZA

Ennek egyik ijesztő példája volt, amikor 2024 októberében a spanyolországi Valenciában nyolc óra leforgása alatt szakadt a városra 500 milliméternyi esővíz (ennél a Hortobágyon kevesebb esik egy átlagos esztendő alatt). Összességében pedig a tavalyelőtti rekordmeleg és rekordárvizes évben Európában több mint 330 ember életét követelte a kéretlen égi áldás, az anyagi és egyéb károkról nem is beszélve (2023-ban a kontinensen százan veszítették életüket áradások és viharok következtében).

Nem ellentmondás, hogy a felmelegedés hatására több lesz a csapadék? Nem

– állítják éghajlatkutatók –, mivel a hőmérséklet emelkedésével a levegő több nedvességet képes tárolni. A szakértők szerint egy Celsius-fokos melegedés nyomán a légkör 6–7 százalékkal több vizet tud megtartani, ami aztán vihar idején egyszerre zúdulhat a nyakunkba. Ezért is várható, hogy a jövőben az eddigieknél is gyakoribbak lesznek a felhőszakadások és a villámárvizek. Ez Magyarországra is igaz, jóllehet az előrejelzések szerint nem mindenütt kell egyforma valószínűséggel számítani ezekre a pusztító időjárási jelenségekre. Idehaza elsősorban az ország északi és nyugati részein, valamint a fővárosban és környékén várható villámárvizek kialakulása, értelemszerűen a domb- és hegyvidéken, illetve a nagyobb városokban.

Mindez azért is aggasztó, mert ökológusok és várostervezők szerint mára egyértelművé vált, hogy a hagyományos csatornarendszer alkalmatlan ekkora csapadékmennyiség elvezetésére. Ezeket egykor úgy tervezték, hogy a lehullott – átlagos mennyiségű – esőt a legrövidebb idő alatt összegyűjtsék és eljuttassák egy közeli vízfolyásba. Arra viszont nem képesek, hogy pár óra alatt megbirkózzanak mondjuk egyhavi csapadékkal, hiszen a leaszfaltozott és lebetonozott felületeken át csak az esővíz öt százaléka képes a talajba szivárogni. További probléma, hogy az esővíz sok helyütt közös vezetékben halad a szennyvízzel, ezért tisztítás nélkül nem vezethető a folyókba, ám egy hirtelen áradás sokszorosan meghaladhatja a szennyvíztisztítók kapacitását.

TAJCSI AZ ESŐVEL

Erre a kihívásra jelenthetnének megoldást a szakmai körökben egy ideje gyakran emlegetett szivacsvárosok. A fogalmat egy kínai tájépítész, Kongzsian Ju alkotta meg az 1990-es évek derekán, majd az elmúlt másfél évtizedben a gyakorlatban is elkezdte alkalmazni hazájában, miután 2012-ben Pekinget villámárvíz bénítot-

ta meg, 79 ember halálát okozva. Ju azt az egyébként ősi elvet fogalmazta újra a 21. századi körülmények között, amely szerint a lezúduló esővíztől nem minél gyorsabban megszabadulni kell, hanem inkább alkalmazkodni kellene hozzá, és amit lehet, megtartani belőle. A tájépítész szavaival „bokszolás helyett tajcsizni" kellene a csapadékkal, hogy az áradat lelassuljon és szétáradjon.

E szemlélet lényege, hogy a (nagy)városokban és hegyvidéki településeken fel kell számolni az áthatolhatatlan földfelületek (mint az aszfaltréteg vagy betonjárdák) legnagyobb részét, ezzel párhuzamosan pedig érdemes minél több növényt ültetni, valamint olyan mesterséges vizes élőhelyeket létrehozni, ahol összegyűlhet a hirtelen érkező csapadék. Ezeket a vizes élőhelyeket értelemszerűen a környezetükhöz képest némileg alacsonyabban fekvő (lesüllyesztett) területeken kell kialakítani. A cél, hogy a felesleges esővíz 70–80 százalékát ezek a zöldfelületek fogják fel és tartsák meg egy ideig, mert így extrém időjárási körülmények között is működőképes maradhat egy város.

Arra is rájöttek a tájépítészek, hogy a legjobb, ha ez a „szivacs" nem kizárólag fűvel van beültetve, hanem a rétekre és vízpartokra jellemző növénytársulásokkal borított. Az ilyen növényzetnek a gyökerei ugyanis sokkal sűrűbben átszövik a talaj felső rétegét, mint a szimpla füveké, ami nemcsak azt jelenti, hogy jobban ellenállnak az áradásoknak, hanem azt is, hogy a velük élő mikroorganizmusok – egyfajta bio-szennyvíztisztítóként – megszűrik a beszivárgó csapadékot, mielőtt az a talajvízbe kerülne. Így sokkal hatékonyabban képesek betölteni ezek a vizes élőhelyek négy fő funkciójukat: a csapadék szikkasztását, eltárolását, elpárologtatását és tisztítását. Szakkifejezéssel ezeket a területeket „kék-zöld infrastruktúrának" is nevezik, ami alatt olyan „multifunkcionális, esztétikus és ökologikus városi felületeket" értenek, „melyek egyszerre csökkentik a lefolyást, hűtik a környezetüket, szolgálják a lakók kikapcsolódását és egészségét, valamint élőhelyet nyújtanak a honos állat- és növényfajok számára" – foglalta össze Csizmadia Dóra tájépítészmérnök a Másfélfok nevű éghajlatváltozási portálon pár éve megjelent cikkében.

A multifunkcionális, esztétikus és ökologikus jelzők nem csupán divatos fogalmak, hanem valóban nagy jelentőségük van. A szivacsvárosok ugyanis nemcsak lelassítják és megtartják a csapadékot, hanem egyéb környezeti előnyökkel is járhatnak. Az ilyen parkok segíthetnek például a tikkasztó nyári hőmérséklet mérséklésében és a vízhiány kezelésében, valamint kellemes környezetet, kikapcsolódási lehetőségeket biztosíthatnak a lakosok számára. Ezt bizonyítja Kongzsian Ju egyik első ilyen projektje, amelyet Sanghajban, a Huangpu-folyó partján, egy egykori rozsdaövezet helyén alakított ki. A 2010-ben átadott parkban a bambusszal és őshonos fűfélékkel beültetett teraszokat fából készült sétányok választják el, amelyek cikk-cakkban kanyarognak a kisebb tavak és mesterséges vizes élőhelyek között, kellemes sétaterepet biztosítva a környéken lakóknak – nagy csapadékok idején pedig átengedik a terepet a víznek.

325 MILLIÓ HEKTOLITER

Az elmúlt évtizedben Kínában, a világ legáradásveszélyesebb országában már hivatalos urbanisztikai irányvonallá tették ezt a szemléletet, és több száz metropoliszt igyekeznek szivacsvárossá átalakítani (ebben élen jár az elméletalkotó Ju cége, a Turenscape). Peking és Sanghaj

mellett így formálták át például a koronavírus miatt híressé vált Vuhant is. De a világon másutt is népszerű ez a törekvés: Bangkok vagy az új-zélandi Auckland mellett az Egyesült Államokban például New York, Philadelphia vagy Los Angeles, illetve számos európai nagyváros, köztük Malmő, Koppenhága és Berlin is sokat tesz a nagy csapadékokkal szembeni ellenállóképessége növeléséért.

Ezeken a helyszíneken sokféle szellemes és innovatív megoldás született a hatalmas mennyiségű víz megfékezésére. Los Angelesben például, ahol viszonylag sok hely van, a helyi vízművek egy ideje hatalmas, mélyebben fekvő szabad területeket foglal le, és oda csatornázza a viharok csapadékát. Az ilyenkor kialakult ideiglenes tavakból aztán szép lassan a föld alá szivárog a víz. 2023 februárjában például így tudta megszelídíteni azt a 325 millió hektoliter – nagyjából százezer háztartás éves fogyasztásának megfelelő – csapadékmennyiséget, amely három nap alatt hullott a metropoliszra.

A zsúfolt európai vagy ázsiai városokban ez persze kivihetetlen, de ott sem kell kétségbeesni, vannak kisebb léptékű megoldások is. Példaértékűek a koppenhágai fejlesztések, ahol egy 2011-es felhőszakadás után kaptak észbe, miután két óra alatt 15 centiméternyi eső zúdult az utcákra. A dán fővárosban azt az elvet követik, hogy minden városi felületnek összeköttetésben kell állnia egy olyan térrel, amely biztonságosan elárasztható. Ezért sokfelé építettek egyébként jól hasznosítható, de az utcaszint alá süllyesztett közösségi tereket – sportpályákat, játszótereket, rózsakerteket –, hogy nagy csapadék idején ezekből alkalmi víztározó válhasson.

ESŐRE ZÁRÓDIK A KAPU

Az egyik legérdekesebb példa erre az 1920-as években épült park, az Enghavenparken, amelyet úgy alakítottak át, hogy immár 23 köbméter vizet tudjon ideiglenesen megtartani, majd lassan leengedni a föld alá bújtatott tározókba. A park kerítése a tér három oldala körül gátként működik, hogy a lejtős területre befolyó víz minél tovább helyben maradjon, a kapuk pedig automatikusan záródnak, ha kezdődik a vihar. Egy másik, kisebb koppenhágai tér, a Tåsinge pedig azt mintázza, hogy a köztéri műalkotásokat is a szivacsváros szolgálatába lehet állítani. Ezen a szintén lesüllyesztett területen egy modern szoborcsoport kapott helyet, amelynek része néhány, kifordított ernyőnek tűnő alakzat. Eső idején ezek tölcsérként vezetik be a vizet a burkolat alatti tározókba.

A szivacsváros-elmélet támogatói azt hangsúlyozzák, hogy minden négyzetméter növényzet és zöldfelület számít, példá-

Enghavenpark, Koppenhága

ul a zöldtető is, amit néhol már Magyarországon is kötelező telepíteni. A fővárosban a XII. kerületi önkormányzat írta elő elsőként, hogy 40 négyzetméter feletti lapos tetőkön növényeket kell ültetni az új ingatlanok tetejére. A világon egyébként Európa élen jár a zöldtetős fejlesztésekben: Németországban ezek összesített felülete például már öt éve meghaladta a 3 millió négyzetkilométert. Ez a megoldás természetesen nemcsak a víz visszatartásában és párologtatásában játszik kulcsszerepet, hanem az épületek hűtésében is.

Apró, de szakértők szerint sokat számító ötlet, ha egy településen minél több helyen, például a körforgalmak közepén vagy az útszéleken biogödröket hoznak létre. Ezek olyan, állandó növényzettel beültetett, a környezetüknél némileg alacsonyabban fekvő műtárgyak, amelyek képesek lassítani, biológiailag tisztítani, esetleg későbbi öntözéshez megtartani a csapadékot. Ahol pedig mód van rá, ott a járdákat és parkolók burkolatát kell vízáteresztővé tenni, mondjuk térkövekkel. Ezt egészíti ki egy szintén Koppenhágából származó elgondolás, amely szerint még a leburkolt autóutakat is villámárvízállóvá lehet tenni. Ha ugyanis az utcák keresztmetszetét úgy alakítják át, hogy azok enyhén közép felé süllyedjenek, akkor viszonylag nagy mennyiségű eső is jól elvezethető alacsonyabb, víztartó terek felé, és az áradat – még ha teljesen be is fedi az úttestet – nem fogja veszélyeztetni a járdákat (és a szuterének ablakán sem ömlik be a kéretlen égi áldás).

Kongzsian Ju szerint, ha egy város területének 20–40 százalékát vízáteresztő vagy zöld felületek teszik ki, már elkerülhetők az elöntések, de más számítások szerint a nagyobb villámárvizek ellen csak az véd igazán, ha a városi felületek legalább 65 százalékát „zöld infrastruktúra” borítja. Ez utóbbi becslést támasztja alá a hétmilliós, északkelet-kínai Csengcsou példája, ahol hiába költöttek éveken át több száz millió dollárt a szivacsosításra, 2021 júliusában több százan haltak meg a várost elmosó özönvízben. A látszólagos kudarc hátterében egyrészt az áll, hogy akkor olyan csapadékmennyiséget kapott a nyakába a metropolisz, amekkorára ötszáz évente kell csak számítani, ezzel pedig még az ilyen előrelátóan fejlesztett települések sem képesek megbirkózni. Másrészt pedig – állítja Ju – a Kínában hivatalosan szivacsvárosokra elköltött csillagászati összeg (több száz milliárd dollár) egy része alighanem máshová folyhatott el. Sok település vezetői ugyanis csak a pénzt vették fel és a divatos szivacsváros jelzőt aggatták ki a névtáblára, ám vajmi keveset tettek a víztartó zöld felületek szisztematikus kialakításáért.

Nem az elméletet kell tehát a gyakorlathoz igazítani, hanem fordítva: még több energiát illene fektetni a csapadékot lelassító és megtartó vizes élőhelyek kialakításába – hangoztatják szakértők. És egyszerre minél többféle módszert kellene kombinálni, hiszen a szivacsváros fogalma nem egyetlen technológiát jelent, hanem sokkal inkább egy széles eszköztárat, amelyből szükség és lehetőség szerint kell minél többet kiválogatni és használni. Mindezt pedig ma már érdemes kiegészíteni a mesterséges intelligencia által vezérelt előrejelző-rendszerekkel, amelyek képesek legalább néhány órával korábban figyelmeztetni a lezúduló veszélyre. Ha jól csináljuk, a szivacsvárosok nemcsak biztos menedéket jelentenek majd a villámárvizek ellen, hanem a forró nyári napokon hatékony és környezetkímélő hűtést, no meg élhető, változatos közösségi tereket a lakosoknak.

Illényi Balázs

TÖBBSZÖRÖSEN VISSZAESŐ TYÚKTOLVAJ

A vadmacska öntörvénye

Tyúktolvajt fogtak 2025 áprilisában Tiszalúcon. A tyúkudvar állományát rendszeresen megdézsmáló, vagyis többszörösen visszaeső tettes nem tagadott, sőt, mintha már előre készült is volna a lebukásra és a börtönre, hisz szürkecsíkos ruhájában ment lopni. A rutinos megélhetési bűnöző a megbánás legapróbb jelét sem mutatta fogvatartóinak, és nem fogadkozott, hogy „soha többé", ennek ellenére nem indult ellene büntetőeljárás.

Mielőtt valaki ingerülten felsóhajtana, hogy „na, szép kis igazságszolgáltatás!" tisztázzuk: az elfogott tyúktolvaj egy kandúr vadmacska volt. Pontosabban egy vadmacska és egy macska vadon élő hibridje. Mivel Magyarországon a vadmacska hibridje is fokozottan védett státuszú, az esethez riasztott Bükki Nemzeti Park (BNPI) szakemberei a tyúkudvarban felállított ketreccsapdát és rabját kivitték az erdőbe, és ott szabadon engedték a rájuk haragosan fújó-morgó négylábút. Az erről szóló hírt a nemzeti park honlapja osztotta meg a természetbarátokkal.

NINCS PACSI, NINCS HÁLA

Egy évvel korábban egy másik vadmacskáról is olvashattunk a BNPI oldalán, azt Ostoros község határában autó gázolhatta el. Törött lábbal találták meg őt, s a menekülni képtelen macskát a Cica-Vár-Lak Alapítvány vette gondozásba. Műtét és több hónapi kezelés után ezt a vadmacskát is visszaengedték az erdőbe. A szabadon bocsátást a nemzeti park munkatársai filmre vették és megosztották, így azóta is bárki láthatja, hogy amint a ketrec ajtaját kinyitották, a macska egyből megiramodott, és bevetette magát a rengetegbe. Gombkötő Péter, a BNPI zoológusa elmondta, hogy a meggyógyított vadmacska sohasem közelített a gondozóihoz. Az alapítványnál nevet is adtak neki, Juharkának hívták, ő azonban nem reagált arra, ha nevén szólították.

A vadmacska ilyen: nem barátkozik az emberrel, még akkor sem, ha utóbbi meggyógyította és gondoskodott róla. Az óvatos ragadozó kerüli a lakott területeket, és a természetben is rejtőzködő életmódot folytat. Ezért aztán szinte sosincs esélyünk találkozni ezzel a nálunk őshonos macskafélével. Emiatt azt is nehéz megbecsülni, hogy hány vadmacska él Magyarországon. Sokáig főképp abból következtethettünk jelenlétükre, hogy hóban és sárban jól felismerhető lábnyomokat hagytak ezek a 60-80 centi hosszú, 4-6 kilós állatok. 10-15 éve viszont többet tudunk róluk, az erdőkbe telepített vadkamerák ugyanis gyakran kifürkészik őket. Az így rögzített felvételek alapján egyértelmű, hogy az Északi- és a Dunántúli-középhegységben, valamint a Dráva völgyében élnek nagyobb számban vadmacskák.

A Duna-Ipoly Nemzeti Park (DINPI) területén, a Börzsönyben hozzávetőleg 25-30 vadmacska tanyázik. A park évekkel ezelőtt – a Budakeszi Vadasparkkal közösen – indított egy Vadmacska Fajmegőrzési Programot, ami kutatja és a látogatók számára bemutatja ezeknek a ragadozóknak az életmódját. A nemzeti

park projektmenedzsere, Major Borbála, természetvédelmi mérnök elmondta, hogy a vadmacskát könnyű összetéveszteni az elvadult cirmoscicával. Csíkozásuk ugyan különböző, főképp a farkuk mintázata más (ezt a mellékelt összehasonlító ábra jól illusztrálja), ennek ellenére jó szem és hozzáértés kell azonosításukhoz.

ESETLEG PACSMAGOL

A projektvezető beszélt arról, hogy a vadmacskák alapvetően magányosan élnek, a kandúrok csak a szaporodási időszakban, az úgynevezett pacsmagolás idején, kora tavasszal keresik fel a nőstényeket. A kandúr olyankor zajos rekedtes „énekkel", hurrogással hívja fel magára a nőstények figyelmét. A megtermékenyült nőstény 60 napos vemhesség után 3-4 kölyköt hoz világra. Évente egyszer ivarzanak, azonban az első alom elpusztulása esetén vállalhatnak még egy almot. A nőstény egyedül neveli kölykeit, s amikor úgy látja, hogy utódjai képesek gondoskodni önmagukról, akkor magára hagyja őket. Tán emiatt is, a kölykök közül alig egy-kettő éli meg a felnőttkort.

A vadmacskák a nappalokat búvóhelyükön töltik, fák odvában, sziklaüregekben, magas fák ágai között meghúzódva. Saját kotorékot a vadmacska nem váj magának, arra a karmai nem alkalmasak, az viszont előfordul, hogy elfoglalja más állatok – például a rókák – üresen hagyott odúját. Az előbbiekből adódik, hogy a vadmacska a természetes állapotú erdőket kedveli, ahol talál magának kidőlt, odvas fákat és maradéktalan nyugalmat. Kerüli az olyan területeket, ahol nagyüzemi erdőkitermelés folyik, vagy

ahol túl sok turista és hobbisportoló fordul meg.

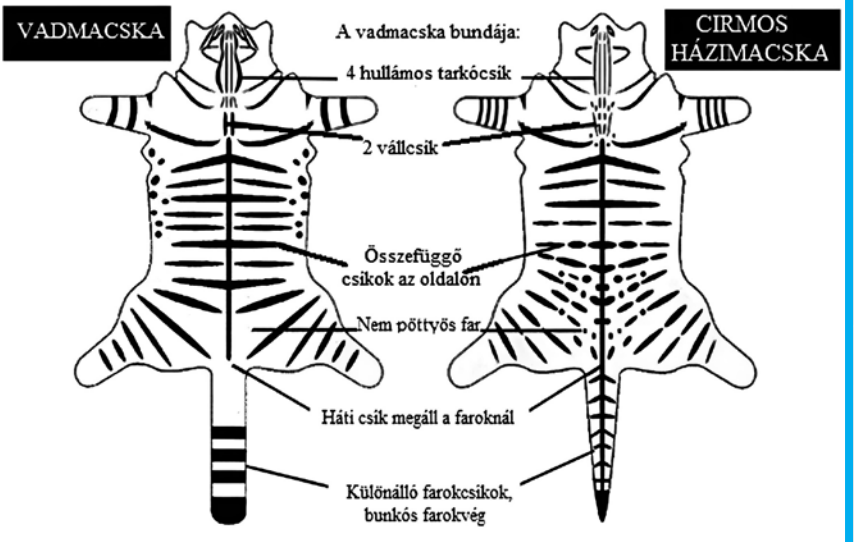
A vadmacska javarészt éjszaka aktív, és napnyugta után vadászik 1-5 négyzetkilométeres felségterületén. A lopakodás nagymestere névvel illették a zoológusok, és hallatlan türelemmel lesi ki leendő áldozatait, akár órákig moccanatlanul vár, hogy aztán a megfelelő pillanatban akrobatikus ügyességgel lecsapjon. Javarészt kisemlősöket, egereket és más rágcsálókat fogyaszt, s emiatt a mezőgazdasági termelők számára hasznos munkát végez. Elkap fogolynál nem nagyobb madarakat is, emellett hüllőket, halakat és rovarokat is eszik. Elbír a nyulakkal és a tyúkokkal is. Döghúsra viszont soha nem fanyalodik. Növényekre is csak ritkán, ha mégis ezt teszi, akkor valamilyen gyomorpanaszát igyekszik orvosolni. A ragadozó életmód sok kockázattal, veszéllyel jár, könnyen érheti a vadmacskákat baleset, s ha a sérülések következtében veszítenek vadászképességeikből, az rövid idő alatt végzetessé válhat a számukra. Ebből adódik, hogy a vadmacskák általában nem élnek tovább 4-5 évnél.

FERTŐZŐ NÁSZ

Major Borbála hangsúlyozta, hogy a vadmacskáknak is fontos szerepük van élőhelyeink ökológiai egyensúlyának fenntartásában, az erdei ökoszisztéma szabályozásában, valamint a biológiai sokféleség megőrzésében. Ez is indokolja védettségét, s emiatt a vadmacska megzavarása is bűncselekmény. Aki pedig bántalmazza ezt a kis ragadozót, súlyos büntetéssel néz szembe. A fokozottan védett vadmacska pénzben kifejezett értéke 250 ezer forint. Tegyük hozzá, hogy a vadmacska elejtése nem veszélytelen feladat, tűhegyes karmaival súlyos sebeket okozhat támadójának. Ezért a rókák is kerülik őket. A Börzsönyben civilek egyik kamerája rögzítette, amikor egy vadmacska és egy róka találkozott az erdőben. Mindketten megijedtek a másiktól, és kihátráltak a kamera látómezejéből, a felvétel azt bizonyította, hogy a rókának, bár méretesebb, nincs kedve újat húzni egy vadmacskával.

Régebben az emberek kártékonynak tartották a vadmacskákat, ezért, és bundájukért levadászták őket. Így az Ibériai félszigettől a Kaukázusig elterjedt állat populációja a 20. századra drámai módon megfogyatkozott. Ma már mindenütt védett állat, és leginkább az erdei utakon száguldó autók miatt kell őket félteni. A másik legnagyobb rájuk leselkedő veszély a hibridizáció. Gyakran lépnek ugyanis frigyre az erdők melletti falvakban élő, onnan el-elkóborló házimacskákkal, s a légyottból életképes, utódnemzésre alkalmas kölyök születhet. Csakhogy a házimacskák által terjesztett betegségek ellen a vadmacska általában védtelen, így könnyen áldozatává válhat egy ilyen násznak, ráadásul a faj genetikája a hibridizáció következtében felhígul. Emiatt Skóciában már nincs is igazi vadmacska, csak hibrid.

Nálunk a vadmacskák hibridizációjának mértéke egyelőre nem ismert, tudtuk meg Major Borbálától. A projektmenedzser hozzátette, hogy a hibridmacskák is ügyes vadászok, és képesek önfenntartásra a mostoha körülmények között is, ám ha elszaporodnak, akkor a vadmacskák faja genetikailag elkorcsosul, és előbb-utóbb eltűnik erdeinkből ez a felbecsülhetetlen értékű állatfaj. A keveredés ellen az erdőkhöz közeli portákon élő hobbimacskatartók sokat tehetnek, ha nem engedik szabadon kalandozni kedvencüket, vagy ha ivartalanítják őket.

HA GYANÚS A HÁZIMACSKA A macskafélék evolúciós szétterjedése 8-14 millió évvel ezelőtt kezdődött Ázsiában. A vadmacskák hozzávetőleg másfélmillió éve nyerték el mai formájukat. Bundájuk színe szinte mindig szürkésbarna, testük alsó felén okkersárga beütéssel. A házi cirmosok csíkozásától karakteresen különbözik a farkuk mintázata, amin 5-7 fekete gyűrű látható, bunkós farkcsúcsuk mindig fekete.

Ha egy házimacska kezelhetetlen, örökké fújó, karmoló kölyköt hoz világra, gazdája gyakran gyanakszik arra, hogy vadmacska párosult a cicájával. Az utód csíkozása részben választ adhat gyanakvására, ám csak akkor mondhatunk biztosat a mindig haragos kölyökről, ha a feltételezést genetikai vizsgálat is megerősítette. A zoológusok szerint, ha a házimacska kölykének vadmacska volt az apja, akkor számíthatunk arra, hogy rövid időn belül örökre elszökik a háztól.

NEM ADJA MAGÁT

A Duna-Ipoly Nemzeti Parkban folyó macskaprojekt fontos része, hogy minél több fiatal ismerje meg ezt a titokzatos ragadozót. A programnak adott némi hátszelet, hogy 2024-ben a vadmacska lett nálunk az év emlőse. Akkortól érezhetően nőtt a civilek és a gyerekek kíváncsisága a faj iránt. Az érdeklődők számára előadásokat tartanak a vadmacskákról, levetítik róluk a vadkamerák leglátványosabb felvételeit, a nézők megsimogathatják a vadmacska bundáját, és összehasonlíthatják annak puhaságát házi rokonáéval. Természetesen nem élő macskák simogatásáról van szó, a vadmacska ugyanis fogságban sem viseli el az ember közelségét. A feléje közeledő kézre haragosan reagál, egy simogatásért vagy egy falat húsért nem adja fel önmagát. De ez is kellett ahhoz, hogy megmaradjon és ma is megcsodálhassuk.

Ungár Tamás

A LYUKKAMERÁTÓL AZ ALGORITMUSIG

A világ képmása

A találmányok útja a megvalósulástól a széles körű alkalmazásig igen kanyargós lehet, s olykor csak a szerencsén, a véletlenen múlik, hogy egy-egy újdonság kinek a nevéhez kötődve terjed el a világban. A fotográfia históriája sem a képrögzítést éppen 200 éve először megvalósító francia vegyész, Niépce nevét őrzi, hanem az eljárást közkinccsé tévő alkotótársáét, Daguerre-ét, de a valóságban az angol Talbot a fényképezés születésnapjaként kikiáltott dátumnál néhány hónappal korábban jutott hasonló eredményre, pusztán a szabadalmi kötöttségek okán maradt le az elsőségről.

Joseph Nicéphore Niépce (1765–1833) vegyészként megszállott kísérletező volt, készített például korpafűmagból nyert olajjal működő motort vagy hidraulikus szivattyút, eredményeket ért el a festékgyártásban is. 1813-ban érdeklődése a litográfia (kőnyomat) készítése felé fordult. Az eljárás lényege, hogy a mészpalára rajzolt képet nyomdatechnikával sokszorosították. Mivel ő maga rosszul rajzolt, Niépce megpróbálta ezt a folyamatot automatizálni, amit heliográfiának nevezett el.

NYOLCÓRÁS EXPOZÍCIÓ

Addig még viszonylag könnyen eljutott, hogy a camera obscurával (lyukkamera) megjelenített képet ezüst-kloriddal bevont papírra vetítette, de eleinte nem tudta, hogyan rögzítse a látványt. Egy idő után a fényre keményedő bitument találta alkalmasnak erre a célra, 1818-ra egy képe már három hónapig stabil maradt. Néhány év múlva egy bitumennel bevont üveglapon rögzítette VII. Piusz pápa portréját, majd az üveg helyett rézlemezt kezdett használni, amelyről már papírmásolatot lehetett készíteni. Ezek természetesen még nem fényképek voltak, hiszen a fényérzékeny felületre meglévő rajzokat vitt át. De hát a fény általi képalkotás a camera obscurával már régen föl volt találva, a kihívást az így létrejött látvány rögzítése jelentette. Ezt oldotta meg Niépce megalapozva a fotográfia megszületését és elterjedését.

Munkájának első kézzel fogható és maradandó eredménye a „Kilátás a dolgozószobámból” című kép, amelyet 1826-ban (egyes kutatások szerint 1927-ben) ónlemezre fényképezett nyolc órán át tartó expozícióval, ebből következik, hogy a nap a felvétel mindkét oldalán ragyog. Ezt a képet tekintjük világ első fotográfiájának – noha a fényképezés születésnapjának Daguerre eljárásának nyilvános ismertetését (1839. augusztus 19.) tartják –, amely ma az austini Harry Ransom Centerben (University of Texas) található, egy izolált kiállítótérben.

Niépce 1827-ben a Brit Királyi Természettudományi Akadémián ismertette eljárását, ám annak néhány fontos részletét eltitkolta, lehet, hogy éppen ez volt az oka, hogy a brit tudósok fantáziáját nem mozgatta meg a találmány, nem látták annak korszakos jelentőségét. A kutatás már akkoriban is pénzigényes passzió volt,

A világ első fényképe és készítője

ezért Niépce 1829-ben társult Louis Daguerre-rel, az egykori adótiszttel és színházi díszletfestővel, akit foglalkoztatott a probléma, hogy milyen technikai eszközzel lehetne „a világ képmását” létrehozni, de nem jutott eredményre.

A társulást követően, 1833-ban Niépce meghalt, így aztán a fúzióval megszerzett tudás birtokában Daguerre 1837-re kifejlesztette – bár Niépce eredeti módusához alig valamit tett hozzá – a róla elnevezett eljárást, amelynek eredményét dagerrotípiának nevezzük. Egy évvel később elkészítette első embert is ábrázoló felvételét, a Boulevard du Temple-t. Természetesen ne egy portréra gondoljunk: egy utcaképen apró pöttyként, alig észrevehetően látszik egy cipőpucoló alakja.

François Arago, francia fizikus, csillagász, politikus nagy érdeklődést mutatott a felfedezés iránt. Daguerre bemutatta neki találmányát, ő pedig 1839-ben bejelentette a Francia Akadémián, majd a Tudományos és Képzőművészeti Akadémia együttes ülésén óriási nemzetközi érdeklődés közepette a pontos vegyi eljárást is részletezve ismertette a dagerrotípia készítésének módját. A találmányt megvételre ajánlották föl a francia államnak, a kormány élt is a lehetőséggel: életjáradékot fizetett Daguerre-nek és Niépce örökösének, majd a felfedezést 1839. augusztus 19-én a világnak „ajándékoz-

Niépce camera obscurája

Louis Daguerre

ta", hogy bárki szabadon foglalkozhasson a fényképezéssel. Az eljárás gyorsan ismertté vált, 1840-ben magyar nyelven is olvasható volt a leírása, s néhány év múlva (1844–45) Egressy Gábor színész elkészítette a közismert portrét Petőfi Sándorról.

A DAGERROTÍPIA KÖZKINCS

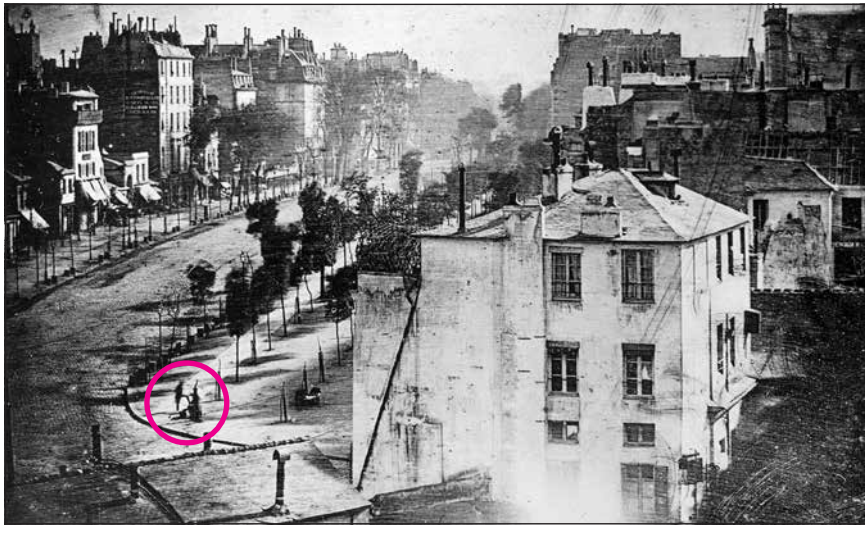
A feltalálók élete nem mindig diadalmenet, munkásságuk olykor a balszerencsés körülmények okán szorul háttérbe, mi-

ÉLT 200 ÉVET?

A világ első fényképe 8 órás expozíciós idővel készült 200 évvel ezelőtt. Ma egy fényképezőgép másodpercenként akár 25 felvételt is képes rögzíteni. A fotográfia technikája rendkívül gyorsan fejlődött alkalmazkodva a képrögzítés egyre szerteágazóbb funkcióihoz és a tömeges alkalmazás igényeihez. A XX. század elejére rendelkezésre állt már szinte minden, ami a modernnek tekinthető fotográfiához szükséges volt. Egybeesett mindez a képes magazinok megjelenésével és gyors elterjedésével további lendületet adva mind a fotózásnak, mind a lapkiadásnak.

Amint aztán a fényképezés a gépek és a nyersanyagok fejlődésével szinte bárki számára elérhetővé vált, nem volt többé megállás. A fotó a dokumentálás, az emlékőrzés eszközévé vált, művészeti ággá nőtte ki magát, nincs az életnek olyan területe, ahol ne alkalmaznák valamilyen formában.

Kétszáz év alatt eljutottunk odáig, hogy naponta 5 milliárd fénykép készül (2025), hogy a Facebookra napi 300 millió fotót töltenek fel (2019), hogy az egyik nemzetközi fotópályázatra 600 ezer művészi szándékkal készült felvételt neveznek be évente. A fénykép egyre inkább elveszíti egyediségét, a megállíthatatlan fejlődés pedig már-már a létét fenyegetik, megfosztva eddigi legfontosabb jellemzőjétől, a hitelességtől. Ez a folyamat már az AI elterjedése előtt megkezdődött, hiszen képmódosítási eljárások sokasága áll rendelkezésre már jó ideje a legegyszerűbb, semmilyen tudást nem igénylő szoftverek sorában.

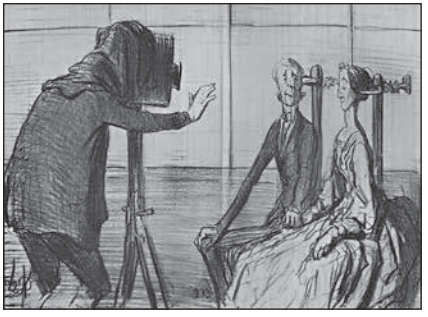
Az első dagerrotípia, amelyen már egy ember is szerepel

közben mások nevét őrzi meg az utókor. Így járt az angol William Henry Fox Talbot is, aki már 1839 januárjában bemutatta a londoni Royal Societynek a képrögzítés negatív–pozitív eljárását, amely aztán a fényképezés általánosan

A megsemmisítő csapást azonban a mesterséges intelligencia készül mérni a fényképezésre. Eljött az idő, hogy lényegében nem bízhatunk egyetlen fénykép – vagy annak látszó tárgy – valódiságában. Persze nem a technika akar minket becsapni, emberek alkalmazzák azt félrevezető szándékkal – valósnak föltüntetni a valótlant. Egyelőre az AI szemet szúró hibái segítenek leleplezni a csaló szándékot, de az algoritmusok gyorsan tanulnak és nem felejtenek, ne legyenek tehát illúzióink a végeredmény tekintetében.

Ha sokkolónak tűnt fentebb a napjainkban készülő fotók száma, mit szóljunk ezekhez: egy szakmai becslés szerint 2023–2024-ben 15 milliárd kép született úgy, hogy azt egy szöveges leírás alapján egy algoritmus készítette el. Az egyik ismert képgeneráló platformon 34 millió fotót állítanak elő naponta, egy másik ilyen programmal az indulás utáni első három hónapban egymilliárd képet hoztak létre. Egy harmadik, 15 millió regisztrált felhasználót tömörítő algoritmus 20-40 feladatot kap másodpercenként, s napi 2,5 millió „fotót" készít, 2022-es indulása óta eddig 690 milliót.

A fotográfia mai formájában aligha menthető meg. Kihalása, illetve teljes átalakulása elkerülhetetlennek látszik. Pici reményt ad, hogy a változásokkal párhuzamosan egyre népszerűbbek a hagyományos fényképészeti eljárások: a lyukkamera, az azonnali polaroid gép, az analóg film és a hagyományos képkidolgozási technológiák. A tömegek persze sohasem fogják már filmre rögzíteni a nyaralási emlékeiket, de lelkes kreatív amatőrök, művészek kitartóan próbálják életben tartani ezt a kétszáz éves találmányt.

A hosszú expozíciós idők miatt eleinte így ültek modellt

használt metódusa lett a kezdeti különlegességek közé száműzve a dagerrotípiát. Talbot akkor nem kelhetett versenyre a francia feltalálókkal, mivel módszerének elterjedését gátolták a szabadalmi megkötések, míg a dagerrotípia eljárását a francia állam közkinccsé tette. Valójában pedig őt illetné meg a fényképezés fölfedezője titulus. Eljárása aztán hamar népszerű lett, az általa készített képek sokszorosíthatóságát kihasználva a világon elsőként fényképekkel illusztrált köteteket adott ki: a The Pencil of Nature (A természet irónja) című 1844 és 1846 között megjelenő albumok műemlékeket, városképeket, tájakat, csendéleteket, növényeket, szobrokat mutattak be, s figyelemreméltóan egyszerű, hétköznapi motívumokat ábrázoló képekkel, csoportképekkel, rajz- és iratreprodukciókkal a fényképezés sokoldalú felhasználhatóságát illusztrálták.

A fotográfia fejlődése innentől megállíthatatlan volt…

M. Nagy

Az ikonikus Leica

A FÉNYKÉPEZÉS IDŐVONALA

1826: az első fennmaradt fénykép
1839: dagerrotípia – az első gyakorlati fényképezési eljárás
1839: kalotípia – az első negatív-pozitív sokszorosítási eljárás
1851: nedves kollódiumos eljárás – élesebb képek, rövidebb expozíciós idővel
1861: az első tartós színes fénykép
1888: a Kodak fényképezőgép és a rollfilm megjelenése
1907: Autochrome Lumière – az első kereskedelmi forgalomban kapható színes fényképészeti eljárás
1925: Leica 1 – amely forradalmasítja a 35 mm-es fényképezést és a hordozható fényképezőgépeket
1935: Kodachrome – az első modern többrétegű színes film.
1947: Polaroid – azonnali fényképezési rendszer
1975: az első digitális fényképezőgép
1990-es évek: a digitális fényképezés fokozatosan elterjed.
2000-es évek: a fényképezőgépes mobiltelefonok megjelenése.
2010-es évek: a közösségi média és az okostelefonok dominanciája átformálja a fényképezést
2020-as évek: a mesterséges intelligencia térhódítása

MÁLTA EZER ÖRÖME

Játszótér a tengeren

Azúrkék tenger, öblökkel szabdalt partok, dunsztos nyár, kék ég, arany nap, színes csónakok, teraszok, mólók, nyüzsgés, zene, tánc, kacagás. Katedrálisok, történelem előtti romtemplomok, zöld erkélyek, utcára lecsorgó éttermek, tömeg és ezer mosoly. Aki Máltán él, vagy eltalál oda, az mosolyog. Mert itt nem tehet mást.

Málta maga a mosoly.

Reggel fölkelsz, s látod az öbölben a csónakokat, figyeled a halászt, ahogy a hálóját hajtogatja, a másik az üléseket törölgeti, megy a turistákért mindjárt. Alattad a sétányon már hajnalban futkosnak a népek, hozzák a kutyát is, olykor az erkélyed alatti méretes kaktuszról csavarják le a rózsaszín termést. Jó is a kaktusz likőr, kell bele egy kis citrom, különben nagyon édes. Viszont helyi különlegesség. A kanyarban forgalmas a lépcső, a hajnali huszonfokos vízben mártóznak a helyiek, és a nem helyiek.

Ilyen lépcsőkkel tele a sziget. Bárhol meg lehet fürödni. Az étteremben, amíg várja az ember a fekete kagylót, csobban egyet, az úton, ha sétára indul, melege van, vagy csak megkívánja a vizet, ugrik egyet, esetleg a mólón ereszkedik alá, amíg várja a koktélját, vagy a buszmegállóban, ha várni kell – addig se tétlenkedjünk.

A helyieknek kicsit több jut a jóból, a szabadstrandok mellett szinte mindenhol van egy uszoda. Persze, ez is a parton, de ott a gyerekek tanulnak úszni, vízilabdázni. Amíg a szülők drukkolnak, olykor mártóznak egyet a kerítésen kívül.

A NYÁR FOKOZÁSA

Ha egy hosszú-hosszú évszakokon átívelő nyáron mindig mindenhol lehet pancsolni, már az is elég lehetne. Ám lehet fokozni.

MINDENKINEK KELLETT Málta szigetország Dél-Európában, a Földközi-tengeren. Egy szigetcsoportból áll Olaszország és Líbia között. Szicíliától 80 km-re délre, Tunéziától 284 km-re keletre, Líbiától pedig 333 km-re északra található. Hivatalos nyelvei a máltai és az angol, a jelenlegi máltai lakosság kétharmada ismeri az olasz nyelvet is.

Málta körülbelül i. e. 5900 óta lakott. A Földközi-tenger közepén elhelyezkedő fekvése miatt haditengerészeti támaszpont, amit egymást váltva uraltak a szigetért megküzdő hatalmak, köztük a föníciaiak, a karthágóiak, a rómaiak, a görögök, az arabok, a normannok, az aragóniaiak, a Szent János Lovagrend (avagy a Máltai Lovagrend), a franciák és a britek.

316 km^2-es területén élő kb. 516 ezer lakosával Málta terület szerint a világ tizedik legkisebb országa és az ötödik legsűrűbben lakott önálló ország. Fővárosa Valletta, amely terület és népesség szerint is a legkisebb nemzeti főváros az Európai Unióban.

Málta 1813-ban brit gyarmattá vált, hajók állomásaként és a brit földközi-tengeri flotta főhadiszállásaként szolgált. A második világháború alatt a szövetségesek (Egyesült Királyság) fontos bázisa volt az észak-afrikai és a földközi-tengeri hadműveletek számára, és a tengelyhatalmak (Németország, Olaszország) ostrom alá vették. A brit parlament 1964-ben fogadta el a Máltai Függetlenségi Törvényt, amellyel az ország Málta Államként függetlenné vált az Egyesült Királyságtól, II. Erzsébet brit királynő viszont maradt az uralkodó. Az ország 1974-ben vált köztársasággá. Függetlenné válása óta tagja a Nemzetközösségnek (főként egykori brit gyarmati területek szövetsége) és az Egyesült Nemzetek Szervezetének; 2004-ben csatlakozott az Európai Unióhoz, 2008-ban pedig az euróövezet része lett.

Színes ejtőernyők emelkednek a felhők felé, motorcsónak emeli és tartja a magasban. Az ember lába kalimpál lefelé, s lelát a kristálytiszta tenger fenekére. Látja a habokat, a horizonton túlfolyó kékséget. Kezével a felhőket simogatja.

A hullámokat a jetskivel lehet meglovagolni, óvatosan, mert nagy a forgalom minden irányból. Kifarolsz, ugratsz egyet, s máris te vagy az élen. Kacérkodsz, hogy ellovagolsz a távolba, de a partról beleszólnak a gázpedálba. Rövid a szabadság pórája.

Jól nevelt turista azért ad az illemre, s megy a kötelezőre is.

Nem bánja meg. Katedrálisból minden sarkon akad egy-kettő, de van, amelyik viszi a pálmát. Ott van Gozón – ez egy kisebb sziget Málta északi részétől nem messze –, s olyan káprázatosan szép a Szent György-bazilika, hogy hiába töpreng az ember a historikus barokk mibenlétén, lenyűgözi a látvány, s a címke csak lebeg a kupola alatt.

Gozo színes, pezsgő belvárosa a bazárokkal, kávézókkal, s egyéb templomokkal üdítő szárazföldi foglalatosság. Az ember mégis alig várja, hogy visszaérjen a hajóra.

Mert ez a hajó, ami idehozta, minden jelzőt lefoglalt már.

Amikor kijutottunk a turisták által uralt hajdani birodalmi fővárosból, Vallettából a nyílt vízre, hajónk ugratott, fröcskölt, széllel szállt szembe. Minden kék és fehér volt körülöttünk, vízi drifteléshez

A Kék lagúna

szálltunk át másik csónakba a kék lagúna egy pontján, éppen a barlangok szájánál. Legyőztük a hullámokat, kanyarodtunk erősen pont ellenkező irányba – a kék lagúna ilyet is tud.

Meg olyat, hogy a hajóra visszatérve beigazítják a csúszdát, emelet magasból azúr habokban csobbansz, merülsz el a halak közé. Aztán ugorhatsz a második szintről, úgy még mélyebbre visz a svung. Kék és habos és nyár – ami sosem múlik el.

EMBER ELŐTTI EMBEREK

Mese is van hozzá – Máltán is. Tódulnak a népek oda, a történelem előtti időkben épült, s máig lenyűgöző templomok romjaihoz. Például Mnajdra templomához, amelyik a sziget nyugati partján található, három épület egymás mellett – na jó, a mellett az túlzás, amikor fél kilométert

ÚJ KELETKEZÉSELMÉLET

Málta megalitikus templomai gyűjtőnév alatt az i. e. 3600 és i. e. 2500 között, Máltán emelt megalitikus épületek maradványait nevezik. A hatalmas templomok az újkőkorszaki ember első bonyolult, előre megtervezett építményei, amelyeket, mint az egyetemes kultúra egyedülálló emlékeit az UNESCO a világörökség részének nyilvánította.

Dimitrij Bek-Ivanos orosz geológus néhány éve felvetette, hogy Málta őskori építményei egy olyan időszakban keletkezhettek, amikor az addig víz alatti vagy víz közeli kőzetekből (agyagos tengeri üledékből) álló lapos szigetek egy tektonikai katasztrófa miatt szinte egyik napról a másikra emelkedtek mai helyükre. A felszínen kiszáradó egykori tengeri üledékből keletkeztek a ma korallmészkőnek nevezett kőzetek, megőrizve az elköltöző emberek ezekbe vágott nyomait, amiket ma kereknyomokként ismerünk. Ugyanezzel magyarázza a templomok készítését is: a kérget képező felszínen az emberek körbe vágtak egy-egy kéregdarabot, majd alányúlva felemelték álló helyzetbe. Így készülhettek a templomok hatalmas kövekből álló külső falai. Ha helyben elfogyott az építőanyag, távolabbról már csak kisebb tömböket hoztak a felső sorokhoz. Az alatta még mindig puha agyagból könnyen elkészíthették a rejtélyes *torbát* (mesterséges kő, amelyet a padlózathoz használtak) is, csak apróbb köveket kellett keverni az agyagba, és elsimítani.

Valetta belvárosa

kell gyalogolni 30 fokban, tűző napsütésben, dél van persze, s pont ugyanolyan köveket lát az ember itt is, ott is.

Régészeknek, s régi köveket imádóknak lehet jó ez, a mese a többieket már az első helyen megragadja. Arról szól a történet, hogy ezek a vallási helyek 3 ezer évvel ezelőtt épültek, korábban, mint némely egyiptomi piramis. És! Jön a talány: a kőkorszaki emberek hogyan hozták ide a nagy köveket, hogy állították föl, mit jelent a formája – egyáltalán mire ez az egész. Merthogy ugye, majdnem az ember előtti történelemről beszélünk. Persze, Málta több mint ötezer évvel az időszámítás előtt már lakott volt – éppen volt idejük összehozni néhány találós kérdést a későn ébredő utódoknak.

Nem csak Máltán van sok ilyen talányos építmény, tele vele a világunk. Miért egyformák az egyiptomi és a mexikói piramisok, hogyan épült Machu Picchu,

Qrendi Mnajdra

miért tűntek el lakói, s hová lettek, miért nem kellett ragasztó a kövek közé, mi végre Stonehenge, a Húsvét-szigeteki óriás fejek, létezett-e Atlantisz, s tényleg Kolumbia volt-e az Eldorádó még a kokain előtt?

A MESE ELEJE

Jönnek a mesék. Űrből jött idegenek építették, segítették ezeket a rejtélyes alkotásokat, kitalálták, s itt hagyták nekünk. Szerteszét. Miért is? Mit akartak? Színesek a mesék a meg nem magyarázható dolgokról. Csoda, űrlények, nálunk okosabbak, jobbak, ügyesebbek. Tudományos műsorok keresik a magyarázatot, természetesen materialista alapokon. Isten már unalmas megoldás lenne.

Én szeretem a meséket. Látjuk már az ember történetének végét, az eleje viszont máig rejtély. Ha űrlény is, ha ősi idegen, vagy csak egy neandervölgyi ősember, valahogy ő is keletkezett. Lehet, hogy becsapódott egy gén. Honnan? Ott hogy? Valahol lennie kell egy elejének. A történet nem kezdődhet a közepén. Kerülgethetjük, de nem lehet megúszni a választ. Legalább a végén meséljétek majd el a kezdetet. A végtelen végén a végtelen kezdetet.

Addig pedig mosoly, tenger, habok és röpülés!

J. A.

TÁVOLBAN A CSOMOLUNGMA

Namaszté!

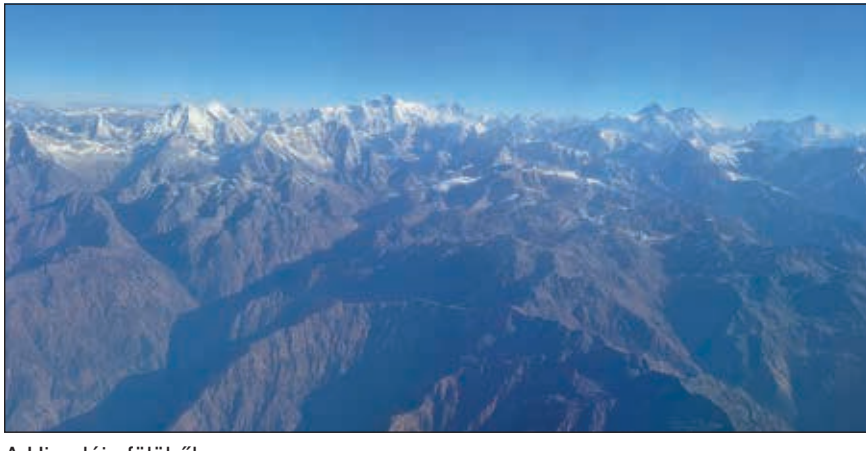
Mosolyok és rabok. Rabok mosolya? Vagy a mosolyok rabjai? Nehéz eldönteni. Porban fetrengő földszintes életek, és csúcsokat meghódító halálvágy. Nepál.

Strandpapucs és mosoly. Namaszté, köszönnek és tisztelettel meghajolnak a másik ember előtt. Mindenki mosolyog – de ne essünk abba a tévedésbe, hogy boldogok a szegények. Nem. Szegények, éhesek, a garázsban laknak, ami elöl kicsi bolt, hátul néhány matrac a népes családnak – a lakás. Az út mellett, a bodegák tetején és mindenhol ruhák száradnak. A száraz évszakban, novemberben járunk errefelé, akkora a por, hogy a motorkerékpárokat óránként mossák. Azért a tisztaságra adni kell.

Csillog is a moped, amivel nem jutni sehová. Az utak kátyusak, de nagyon. 170 kilométert 8 óra alatt lehet megtenni. És ezt is csak 1975 óta, addig hordszéken vitték az autókat Katmanduból például a Chitwan Nemzeti Parkba. Büszkeségük ez a lombhullató dzsungel, szürke mókus a fákon, krokodil a folyó partján, de sehol egy tigris, sajnos. Elefánt viszont jó sok. Megőrzésére, tenyésztésére van program – nem szeretnék elefánt lenni Nepálban.

Láncra verve állnak a nőstények, mellettük a rab szülte kölyök, egyéves korától ő is láncon. Mind ringatózik, hintázik, ringatja magát – már vagy még nem akarják eltépni láncaikat. A hímek a dzsungelben kóborolnak, ha kedvük szottyan, meglátogatják a szabadulni képtelen nőstényeket. Ezt a megőrzési programot büszkén hirdetik, mutogatják a helyiek.

Az elefántok más módon is kizsákmányoltak. Sok kövér turistát málháznak a hátukra, hosszú séta, folyón át, erdő mélyébe, tovább, tovább, s ha nem akar menni, a hajcsár tűhegyes bottal szúr a lábába. Az elefánt okos. Inkább megy tovább. Csak a szeme szomorú. Ő nem mosolyog.

A Himalája fölülről

A nepáli emberek viszont mosolyognak. Mindig, mindenkire. Így vannak összerakva gyárilag. Buszsofőrünk segédje, aki mind a 17 évével segített az európai fehéreknek leszállni meg fölszállni a buszra – strandpapucsban héderelt a 4 csillagos szálloda parkolójában, pedig csak nappal volt meleg. De a mosolya nem fagyott le az arcáról.

És nem. A boldogság nem a tudatlanságból fakad. Tudják az alumínium hullámpalából tákolt bódék lakói, hogy nem mindenki szegény. Érzik az éhséget, fáznak a hidegben, szívják a benzingőzt, a port az út mentén, aztán sok a turista, van hasonlítás. Tudják, hogy lehetne másképp is. A 30 millió nepáliból 6 millió külföldön dolgozik. Nem buták. Nem vakok. Mégis mosolyognak.

A BÉKE POCAKJA

Belülről fakadhat. Van olyan, hogy nem mossa le a mosolyt semmilyen bánat, semmilyen kín, semmilyen hideg, semmilyen forró. Belső béke. Persze, van minden sarkon egy sztúpa, az imádkozó hely Buddhával, imamalom, füstölő, csöngettyűk, gyertyák, harangok, imák – ez is segít, pláne, hogy Buddha jovális, békés, pocakos pasi. Szobra üzeni: a földi hívság jó, de nem elég. Egyél, igyál, hízzál, örüljél.

Hát, Nepálban csak Buddha kövér, meg a turisták többsége. A helyiek igen vékonyak.

Egy szomorú van közöttük: a gyerekisten. Ő a megtestesült szomorúság. Katmanduban, a főváros palotájában lakik ő, a kumári, Durga istennő reinkarnációja. Négy-hat éves korában választják ki gazdag szülők családjaiból a rabságra ítélt gyereklányt, aki beköltözik a palotába. Ott nem teheti le a lábát a földre, így papok segítik minden mozdulatát. Egész nap tanul, főképp papi dolgokat, nem jöhet ki a házból, a szülei csak néha látogathatják meg. Nincsenek osztálytársai, nincsenek barátai, nem játszik a téren, nem hintázhat, nem írhat szerelmes levelet. Kinek is, ugye? Olykor kinéz az ablakon, megmutatja magát. Nagyon szomorú, mert ha mosolyogna, az bánatot okozna a népeknek. Mondják. Akkor ér véget a fogva tartása, amikor menstruálni kezd. Az a szabadulása napja. Mehet iskolába a többiekkel, kimehet az utcára, visszakap egy életet, ami soha nem volt az övé.

És van, aki odadobja. A hegymászók paradicsoma Nepál, sok magas hegy, a Himalája vonulata, tűéles hegygerincek, havas csúcsok, a királynő persze a Csomolungma, 8849 méter magas. Ez olykor változik, mennyi hó olvadt le róla, vagy nő egy kicsit, függően, hogy

A HIMALÁJA az Eurázsiai-hegységrendszer része, Tibet és az indiai szubkontinens között húzódik. Itt található a Föld legmagasabb hegycsúcsa, a Csomolungma. Csúcsán halad át Kína és Nepál határvonala. A hegy 8848,86 m magas (2020-ban közzétett nepáli–kínai közös mérések alapján). A Csomolungma név tibeti eredetű, jelentése „a Föld istenasszonya", míg a nepáli Szágarmantha jelentése „a mennyország csúcsa".

A Himalája neve az ősi indiai szanszkrit nyelvből eredeztethető: „a hó otthona" (hima: hó, álaja: hon, otthon). Ezek szerint helyes kiejtése Himálaja lenne, de a németes hangsúly nálunk is meghonosodott. Legmagasabb csúcsát az európaiak számára Sir George Everest fedezte fel. A hadmérnök ezredes méréseit 1852-ben fejezte be, és ekkor derült ki az is, hogy az angolok által Peak XV néven ismert Csomolungma a világ legmagasabb csúcsa. Everest munkatársa és utódja nevezte el a hegyet Mount Everestnek. Később tudták meg az angolok (1907-ben), hogy a csúcsnak már réges-régen volt tibeti neve. Sőt az is kiderült, hogy francia hittérítők térképein már szerepelt a tibeti név 1733-ban is. Azóta mindkét név használatban van.

Életek az országút mentén

Tibetből mérik vagy Nepálból, de mindegy, ő a hegyek királynője. Nincs rabságban, önszántából áll ott, ahová a természet állította. Mondjuk, jól ki van találva. Támadják is sokan a csúcsát, pedig 8000 métertől fölfelé már halálzóna. Onnan kóma, csak a küzdés maga. Akinek már csak két méter hiányzik a csúcstól, s mégis vissza kéne fordulnia – de nem teszi, én megértem. Orrod előtt a cél, s le kéne mondani róla azért, hogy életben maradj. Lakpha serpa nepáli nő, tízszer mászta meg a hegyet, ő az Everest királynője. Ilyet is tudnak.

MIT AKAR A HEGY?

A 4240 méteres Annapurna alaptáborban azonnal forog velünk a világ, kristálykék ég, hófehér csúcsok, Buddha feje, talán nem akarják a hegyek, hogy megmásszuk őket. Lilulnak az ujjaink, nekünk elérhetetlen csoda. Így kéne velük. Nem kell mindent birtokolni. Megszállni, megtiporni. Húsz perc után már vágytuk a földszintet. Örültem, hogy közel kerültem hozzájuk. Ők vajon? Bölcsen, mélyen hallgatnak. >>>

Papucs és kendő

A SZERZŐ FÖLVÉTELEI

MAGYAR HEGYMÁSZÓK KÍSÉRLETEI

Az első magyar Csomolungma-expedíciót dr. Nagy Sándor vezette 1996-ban. Az expedíciónak végül nem nyílt alkalma csúcstámadásra. (Az expedíció egyetlen külföldi – osztrák – tagja a legmagasabb, 8300 méteres 3-as táborban életét vesztette.)

2001-ben két magyar expedíció indult a hegyre. A hegy tibeti normál útjával próbálkozó csapatot Mécs László vezette, a másik csapat viszont a Csomolungma legnehezebbnek tartott keleti falán mászott, Klein Dávid vezetésével. A tibeti normál úttal próbálkozó csapat orvos-hegymászója, dr. Gárdos Sándor életét vesztette.

Első magyarként Erőss Zsolt érte el a csúcsot 2002. május 25-én.

Klein Dávid 2005 tavaszán ismét visszatért: egy nemzetközi expedíció tagjaként 8500 méterig jutott a hegy nepáli normál útján, oxigénpalackkal, amikor egy vihar és egy csapattársának halála miatt a visszafordulás mellett döntött. 2006 tavaszán – szólóban, palack nélkül – 8450 méterig mászott. Erős szél és mély hó késztette visszafordulásra. 2007 májusában Várkonyi László és Klein Dávid a tibeti normál úton 8600 méter fölé jutottak, ismét palack nélkül. A terveikhez képest késői időpont miatt visszafordultak.

A felsorolt expedíciós jellegű kísérleteken kívül Várkonyi László többször is (1999: 8650 m, 2000: 8400 m) próbálkozott a heggyel egyéni szervezésben.

2007. május 23-án Jelinkó Attila a déli útvonalon, Nepál felől megközelítve a csúcsot, oxigénpalackkal ért fel a Mount Everest tetejére. Ezzel ő a második magyar hegymászó, aki felért, és ő az első amatőr. 8600 méter felett eddig öt magyar hegymászó fordult meg palack nélkül: Ács Zoltán, Erőss Zsolt, Klein Dávid, Várkonyi László és Suhajda Szilárd.

HALÁLZÓNA A hegymászásban halálzónának hívják azt a magassági tartományt, ahol a levegő olyan ritka, hogy az ott található oxigénmennyiség nem elegendő az emberi élet fenntartásához. Ezt a magassági zónát egyesek 8000 méteres magasságtól számítják (kevesebb mint 356 millibar atmoszferikus nyomás), mások már alacsonyabbtól, 7500 m körüli magasságtól számítják. A halálzóna lényege, hogy nem lehet hozzá akklimatizálódni, vagyis nem lehet hozzászoktatni a szervezetünket az ebben a magasságban való tartós életben maradáshoz. A testünk itt gyorsabban éli fel a tartalékait, mint ahogy azt pótolni tudnánk természetes úton. Mesterséges (palackos) oxigénbevitel nélküli hosszan tartó tartózkodás előbb a szervezetünk működésének fokozatos leállásához, majd eszméletvesztéshez, és végül halálhoz vezet.

2009. május 21-én Ugyan Anita első magyar nőként, egy nemzetközi expedíció tagjaként Nepál felől feljutott a Mount Everestre oxigénpalack használatával.

2010-ben Várkonyi László és Klein Dávid indult el, hogy a magyar hegymászók közül elsőként oxigénpalack nélkül hódítsák meg a világ legmagasabb hegyét. A csúcskísérlet azonban tragédiába torkolt: Várkonyi László eltűnt, Klein Dávid könnyebb sérüléseket szenvedett.

2010-ben Ugyan Anita ismét Nepál felől érte el az Everest csúcsát. Oxigénpalack nélkül tervezte az expedíciót sikerre vinni, ám torokgyulladása miatt végül 7000 méter felett az oxigén használata mellett döntött. Ő lett az első magyar, aki egynél több alkalommal érte el az Everest csúcsát.

2016-ban dr. Neszmélyi Emil ügyvéd, aki önmagát inkább felfedezőnek és nem hegymászónak tartja, az északi – tibeti – útvonalon érte el a csúcsot, 7200 méter fölött oxigénpalack használatával. Teljesítményének hozadéka, hogy Magyarországot azon országok között jegyzik, amelyek rendelkeznek az északi- és a déli útvonalon is sikeres csúcsmászással. Neszmélyi sok asztmás ember számára vált példaképpé, mert asztmás tünetei ellenére érte el a csúcsot. A csúcstámadás alkalmával négy alkalommal kapott asztmás rohamot 8500 méteres magasság felett.

2018-ban Németh Alexandra második magyar nőként Nepál felől jutott föl a Mount Everest csúcsára egy nemzetközi expedíciószervező csapat tagjaként. Ezzel első magyarként teljesítette a Hét hegycsúcs kihívást.

2022-ben dr. Neszmélyi Emil Nepál felől is feljutott a csúcsra, így ő lett az első magyar, aki Nepál és Tibet felől egyaránt felért a világ legmagasabb pontjára. A csúcstámadás éjjelén a fagyos szélben fokozatosan elvesztette a látása nagy részét, így közel vakon ért csúcsot, majd ebben az állapotban jutott le két nap alatt a 2-es táborig. A látásvesztése ideiglenesnek bizonyult, 19 nappal a csúcstámadás után lassú javulást követően látása maradéktalanul helyre állt.

SZEMÉTHEGY A HEGYEN

A hegymászók minden évben rengeteg szemetet termelnek és hagynak maguk után. A Csomolungma táborhelyei környékén elhagyott oxigénpalackok, megviselt sátrak, kötélmaradványok, létrák, palackok, műanyag hulladék és emberi ürülék is található egy-egy szezon után. Tízezer kilogramm szemetet és négy holttestet hozott le a hegyről 2020-ban a helyi önkormányzat, miután azt különböző érdekelt felek és a nepáli hadsereg kezdeményezte. Sziszifuszi munka, és így sem lett tisztaság. A Csomolungma nemcsak a dél-ázsiai ország egyik fő turisztikai vonzereje, hanem egyúttal jelentős bevételi forrása is. A külföldi mászók 2020-ban fejenként 11 ezer dollárt (3,6 millió forintot), a nepáliak 650 dollárt (213 ezer forintot) fizettek a mászási engedélyért. Ezt most tervezik fölemelni, hogy kisebb legyen a szeméthegy és a hátrahagyott nyomok.

>>> De hát az ember telhetetlen. Föl megy a csúcsra. Áll sorban, mint a metrólépcsőn, ürülék kupacok között lavírozik, s hiszi, hogy oxigén nélkül is eljut oda, ahol már istenkísértés. Van, akinek sikerül. Akinek nem, az jelzés a többieknek: a piros bakancsnál fordulj jobbra. Nem tudnak mindenkit lehozni. Az élőket sem mindig. Van kockázat. És nincs mosoly. Ott fönn már nincs.

A hegyek maradnak. Fenségesek, tűrik a támadásokat. Van, akinek sikerül följutni a csúcsra. Van, akinek többször is. De mégis a hegyek győznek mindig. Ott állnak, várnak. Ők törnek igazán a csúcsra. Namaszté.

J. A.

KÍNA BÉKÉS ARCA

Nagy fal, üveghíd, tűhegy

Feledném azt az érzést, amikor eltűnt a csoport körülem, s nélkülük álltam a Tiananmen téren. Nem egyedül, hiszen szombat volt, hőség, helyiek jöttek Mao mauzóleumához, hosszú sorokban kanyarogtak a belépésre várva, turisták tátották a szájukat, volt, aki a nevezetes Peking szállodát kereste, ahonnan fotók, tudósítások röpültek a nagyvilágba az 1989-es tavaszi tüntetésekről, a hadsereg kegyetlen megtorlásáról, a téren heverő legkevesebb tízezer halottról, s arról a fiatalemberről is, aki 1989. június 5-én utolsóként, fehér ingben, cekkerekkel a kezében, már a vérengzés után az üres téren egyedül állt a tankoszlop elé. A fotó bejárta a világot. Azóta nincs hír róla, semmi.

Itt veszett el a csoportom. Tankok nem jöttek, tüntetésnek nyoma sem volt. Békés tömeg, nem emlékszik arra, ami itt történt a téren, vagy nem mer emlékezni, vagy félszemmel a kamerákat lesi. Voltunk sokan a téren, tömegben voltam magányos.

MILLIÁRD KÖZÖTT EGYEDÜL

Kínában nehéz egyedül lenni. Lehetetlen. Oszlopok, melyek lámpának álcázzák magukat, kamerák és hangszórók fürtjeit tartják, az autópályákon minden autóra rávillantanak, pedig az út kétszer négysávos, s hömpölygnek a motorok, autók, buszok, teherautók, kamionok. Másfél milliárd embert figyelnek minden másodpercben. Nem semmi tárhely kellhet ehhez. Ám, lehet ennek icipici jó oldala is.

Mivel minden mindenhol minden irányban be van kamerázva, tiszta az ország: az autópályák pormentesek, a vonatokon állandóan fölmosnak, a mosdókban mindig van szappan, papír, tiszta az ülőke, az utcákon sehol egy papírfecni, egy csikk, a patyolat is tisztítva van. Arra gondoltam, kamerák által büntetik a szemetelőket.

A csoportot nem vezették vissza hozzám a kamerák, bizonyára magasabb szempontok vezérlik a vezérlőket. Ám mi győztünk, s újra együtt volt a csapat. Remélem, dokumentálták kölcsönös örömünket. Egyszer megnézném.

Meg lehet szokni a nagy testvér figyelmét, hiszen minden más is nagy Kínában. Relatíve. Például a puskagolyóexpressz 326 kilométeres sebességgel szeli át az országot hosszában, percnyi pontossággal közlekedik. Ez a sebesség nagy, a távolságok is azok azon házak sora mentén, melyek legalább 60 emelet magasak. A vonat praktikus, gyors, és alkalmas Einstein mániájának tesztelésére. No igen. A relativitás a helyén van. Azt hiszed, hogy 326 km/h-nál csak úgy szaladnak a fák? Egy ecsetvonásba folyik össze folyó, lakótelep, felhők, sztrádák? Hát nem. Ülsz az ablaknál, s látsz minden részletet, a kiteregetett ruhákat a villanydrótok mögött, a légkondik halmazát a toronyházak erkélyein, a biciklist, ahogy autók között szlalomozik. A vonat sebessége relatív. Előbb ér célba, mint illene. Előbb, mint a lázadás gondolata, mint a forradalom óhaja. A technika rabul ejti a rabokat.

AZ AGYAGHADSEREG az első kínai császár, Csin Si Huangti sírhelyét őrző agyagkatonák, lovak, kocsik és zenészek elnevezése. Senhszi tartományban, Hszian tartományi főváros központjától mintegy 30 kilométerre, Lintung kerületben található. A lelőhelyet helyi földművesek kútásás során fedezték föl 1974 márciusában, négyméteres mélységben. A figurák magassága 184–197 centiméter között változik, attól függően, hogy milyen szerepet töltöttek be a hadseregben, a legmagasabbak a tábornokok. Az alakok között vannak katonák, parasztok, lovak, hivatalnokok, akrobaták, lány-szobrok, erőművészek és zenészek. A jelenlegi becslések szerint a három nagy egységre tagolódó árok- és gödörrendszerben körülbelül 8000 katona, 130 harci szekér 520 ló, illetve 150 lovas található – többségük még mindig a föld alatt van betemetve.

KATONÁK A FÖLD ALÓL IS

Más és más arcok néznek rád a földből kimasírozva. Nem, nem igaziból masíroznak a katonák, csak úgy látszik, csak úgy érzed a magasból, a látogatók folyosóján. Az agyaghadsereg minden tagja, nyolcezren vannak – többen még föltáratlanul a föld alatt –, mind egyedi, nyolcezer arc, nyolcezer kifejezés, nyolcezer fizimiska. Egyediek.

Úgy hitted, hogy a kínai mind egyforma? Hát nem. És néhány nap múlva már az utcán is észreveszed az apró különbségeket. Akár fotóelemzőnek is fölvennének már.

Ez a hadsereg nyűgöz le. Nem ellenséges, nem tör rád, nem tapos el. A fegyvereit már ellopták a korabeli sírrablók, és végül is csak egy halottat kell őrizniük. Ám ez a világ csodája. A végtelenbe masírozik a tekinteted, katonák hosszú során, mind derűsen néznek a távolba. Éppen rád, ahol állsz a kiállítóterem üvegfolyosóján.

Mennyi munka, mennyi remény, mennyi mosoly, mennyi arc. Nem is katonák ezek, csak nyaktól lefelé. A fejük embereké. Akik hisznek, remélnek, terveznek, látnak. Látják az ellenséget, de látják a barátot is.

A KÍNAI NAGY FAL az i. e. 3. század és i. sz. 17. század eleje között Kína északi határán épített erődítményrendszerek összessége, amelynek célja az volt, hogy a földművelő Kínát megvédje az északi nomád törzsek támadásaitól.

A nagy fal valójában nem volt összefüggő fal, különböző erődítményekből állt, amelyeknek jellege és elhelyezkedése a mindenkori politikai helyzettől függően változott. Az első védelmi rendszert Csin Si Huang-ti kezdte kiépíteni az i. e. 210-es években a Hadakozó fejedelemségek korának korábbi falszakaszait felhasználva. A későbbi dinasztiák némelyike új erődítményeket húzott fel (Han, Szuj, Ming), míg más korszakokban a falat egyáltalán nem használták. A ma látható falszakaszok az 1368 és 1644 között uralkodott Ming-dinasztia idején épültek; ezeket már téglából emelték, de a korábbi erődítmények fő építőanyaga a döngölt föld volt.

Mivel a fal nem összefüggő, egységes építmény, hanem különböző korokban, egy több száz kilométer széles sávban épült falszakaszok összessége, pontos hosszát nem lehet megállapítani. Az egyik hivatalos adat a fal hosszát 6352 km-re teszi, de más becslések 3000-10 000 km közötti hosszakat adtak meg.

Egy 2009-ben közzétett eredmény szerint a kínai nagy fal 290 kilométerrel hosszabb, mint eddig gondolták, majd 2012-ben egy újabb 100 km-es szakaszára bukkantak a mongol határnál. Kína északnyugati területén, Hszincsiang-Ujgur Autonóm Terület közelében, archeológusok egy ötszáz kilométer hosszú falrészt találtak. A hosszú építményt egyértelműen a nagy fal egy szakaszaként kell kezelni. A nagy fal hossza ezzel a szakasszal együtt 7200 kilométer, ha pedig összeadjuk az összes – hegyvonulatokon kígyózó, sivatagokon, pusztaságokon, mocsaras területeken át vezető – falszakaszt, akkor hosszuk meghaladja a 20 ezer kilométert.

Összefoglalva: a fal nagy.

A fal egy kis részét restaurálták, elsősorban a turisták miatt. De nagy része az enyészetnek van kitéve, egyes szakaszok mára már szinte eltűntek. A fal napjaink vandalizmusának is áldozatává válik, kedvelt célpontja a graffitiseknek. A fal téglájának egy részét a helyi lakosok hordják el, hogy azokból építkezzenek. A Ming-kori falnak egyes becslések szerint 37%-a, más becslések szerint 42%-a tűnt el. A fal más részei a szabálytalanul működő bányák miatt omlanak le. Egyes turisták kíméletlen magatartása, a műemlékvédelem pénzhiánya is fokozza a problémát.

Azaz: a fal nagy volt.

LÁBOD ALATT A NAGY LÉPÉS

Már akkor, ha nem a nagy falon kell masírozniuk. Ott nem lát se katona, se ellenség, se barát senkit. Csak néz a lába alá nagyon, mert az egyik lépcsőfok fél méteres, a következő tíz centis – az ellen nem az őrtoronyra figyel, hanem a lába alá minden egyes lépésnél. Abból pedig van sok, a nagy fal tényleg nagy, tényleg sok a ravasz lépcső. Aztán a mongolok mégiscsak átjutottak a falon, most meg a turistákat teszi a fal próbára. Jelentem, nem könnyű. Mire fölérsz az első őrtoronyhoz, átértékeled a liftek lustasági együtthatóját. És elmegy a kedved attól, hogy meghódítsál itt bármit is.

VARÁZSOLT BÉKE

Vannak békés szigetek az autófolyamok, a kamerafürtök, a felhőkig érő panellházak dzsungelében. Egy-egy buddhista templom a maga csöndjével, füstölőinek illatával, Buddhának szentelt gyümölcskosarakkal, virágokkal, csöndben hajlongó hívőkkel és persze a szobrok széles mosolyával.

De talán a legbékésebb hely Peking mellett a Nyári Palota. Hajóval érkezünk, mint a császárné, amikor elvonult pihenni mázsás férje mellől egy snájdig gárdatiszttel – a mi csoportunk hajója a kertben köt ki. A márványhajó mellett, amely persze nem mozdul, a császárnéra vár kőbe faragva, várja, hogy a fölső fedélzeten élvezze újra a forró teát.

A fedett, fából épített, kézzel festett hosszú-hosszú folyosó faragásai, életképei úgy láthatók a helyreállítás után, mintha a kulturális forradalom barbársága nem is érte volna el. Halad az ember,

bambul a gyönyörű képeken, s az út mentén, a korlátokon kilesve megérti a nyugalom mibenlétét.

A kő, amely öröktől ott van, a tó, amely mindig körülölelte, a vízesés, amely csak omlik a tóba, virágos fák, melyek újra és újra életre kelnek, teszik teljessé a kertet. Az ember csak bámul, nem mer lélegezni sem. Érzi, hogy nélküle is békesség ez, vagy talán csak akkor igazán. Hol volt ő, amikor ez a harmónia már megtelepedett itt, s hol lesz ő, amikor az élő az élettelennel még mindig, s már megint körbeér. Hol lesznek a kamerák, az arcfölismerők, a betiltott tüntetések, a birodalmi vágyak?

TŰHEGYEK, ÜVEGHIDAK

Itt maradnak a hegyek is, mint a Tűhegyek a Li folyó mentén, Kujlin (Guilin) és Jangsuo között s még azon is túl. Jó, hogy ilyen nagy az ország, kényelmesen elférnek benne ezek a mészkőkúpok, a karcsú tűcsúcsok, és a függőleges falú cukorsüveg alakúak. Ringatózik az ember a hajón, van habzsidőzsi, de szemét le nem tudja venni a parton meredező hegyekről. S ha partot érünk, buszra szállunk, még mindig csak ugyanezek a hegyek, a végtelenbe és tovább. Nagy a gyönyörűség, nagy az ámulat.

Aztán némely hegyek oldalában túrára indul az ember. Mélyen alattad a folyó, a sziklák, a Ruyi Peac Scenic útján. Ott a magasban, ahová lanovkával jut az ember, függőhíd visz egyik tűhegyről a másikra, kileng és ring a híd, a lécek között lelátsz az erdőre, sok gyaloglás után pedig üveghíd fekszik a lábad alá. De az ember már gyakorlott, volt ilyen Sanghajban is például a tévétorony tetején, mondhatjuk divat ez itt errefelé.

Mintha lebegnél, a levegőben lépkedsz, lábod alatt a világ, a hegyek az erdők, a sziklák, később a köd, a felhők … Röpülsz a fellegek hátán, eléred a szivárványt is.

Meg lehet szokni. Bevezethetnénk a Margit hídon is.

Addig is, Kínába kell annak menni… Mert Kínában lenni jó. Kínában turistának lenni jó.

-jakubovits-

Ez történt a világban

2024. SZEPTEMBER

• Az illegális migráció visszaszorítása érdekében Németország ideiglenesen visszaállította az ellenőrzést szárazföldi határain. • Mexikóban elfogadtak egy alkotmánymódosítást, melynek értelmében a jövőben népszavazással választják meg a bírákat, akik így jobban elszámoltathatóvá válnak. Ellenzői szerint a döntés korlátozza a bírák függetlenségét és pártatlanságát, mert versengeniük kell a szavazatokért. • Az izraeli titkosszolgálat felrobbanó csipogókkal sebesítette vagy ölte meg a libanoni Hezbollah több száz tagját. • Letartóztattak egy férfit, aki merényletre készült Donald Trump elnökjelölt ellen egy golfpályán. A férfira zavaros nézetei miatt már korábban felfigyelt az FBI, de a merényletet Trump testőre akadályozta meg. • Oroszország módosította az atomfegyverek bevetésére vonatkozó szabályait. Ennek értelmében bevethető az atomfegyver, ha Oroszországot agresszió éri, vagy ha hiteles információhoz jut levegőből vagy a világűrből indított tömeges légicsapásról. • Először használtak öngyilkosságot segítő kapszulát eutanáziához Svájcban. Az eset után egy, az aktív eutanáziát pártoló nonprofit szervezet elnökét őrizetbe vették öngyilkosságban való bűnrészesség miatt. • A szavazatok 28,9%-ával megnyerte a választásokat a szélsőjobboldali Osztrák Szabadságpárt. • Felrobbantak egy utasszállító gép gumiabroncsai leszálláskor a bergamói repülőtéren. A repülőn senki nem sérült meg, de a repülőtér forgalmát órákra le kellett állítani. • Legalább 200 ember halálát okozta az elmúlt ötven év második legpusztítóbb hurrikánja az Egyesült Államokban.

OKTÓBER

• Szárazföldi támadást indított Libanonban Izrael a Hezbollah terroristaközpontjai és infrastruktúrája ellen. • Felrobbant egy második világháborús bomba egy japán repülőtéren. A robbanásban nem sérült meg senki. • Albániában nyitott meg két menekülttábort Olaszország olyan bevándorlók elhelyezésére, akiket az olasz hatóságok nemzetközi vizekről mentettek, és biztonságos országból érkeztek. • Amerikai–izraeli–jordán akció keretében kiszabadítottak Gázában egy tíz éve, az Iszlám Állam által elrabolt foglyot. A most 21 éves nő ahhoz a jazidi vallási kisebbséghez tarozik, melynek tagjait százával ölte meg és rabolta el az Iszlám Állam. • Norvégia a terrorfenyegetettség megnövekedésére hivatkozva ideiglenesen határellenőrzést vezetett be Finnországgal és Svédországgal közös határain. • Donald Tusk lengyel miniszterelnök bejelentette, hogy időszakosan és helyenként felfüggeszthetik a menedékjogra vonatkozó szabályokat, mivel a belarusz állam orosz segítséggel, szervezetten szállítja buszokon a menekülteket a lengyel határra. • Tajvan körüli területeken tartott hadgyakorlatot a kínai hadsereg. Válaszul az Egyesült Államok és a Fülöp-szigetek fegyveres erői közös hadgyakorlatba kezdtek Tajvan szigetéhez közeli területeken és a Dél-kínai tengeren. • Csaknem százan meghaltak Nigériában, miután balesetet szenvedett és felrobbant egy tartálykocsi. • Szűk többséggel a támogatók nyerték Moldovában az ország európai uniós csatlakozásáról szóló népszavazást. • Úgy döntött a Washington Post tulajdonosa, Jeff Bezos, hogy a lap – ötven éve először – egyik

jelöltet sem támogatja az amerikai elnökválasztáson. • Közös nyilatkozatot írt alá Orbán Viktor miniszterelnök és Herbert Kickl az Osztrák Szabadságpárt vezetője, melyben kinyilvánítják, hogy az európai kontinens sokszínűségének megőrzésén és továbbfejlesztésén kívánnak munkálkodni. Ausztriában többen felháborodtak az egyezmény aláírásán, mert az állam nevében csak az államfő és a kancellár írhat alá dokumentumot.

NOVEMBER

• Tizenhatan vesztették életüket Újvidéken, miután leomlott az újvidéki vasútállomás tetőszerkezete. A tragédia tüntetéshullámot váltott ki Szerbiában. • Kitört az indonéziai Laki-Laki vulkán. A vulkánkitörés legalább tíz halálos áldozatot követelt. • A kölcsönös bizalom hiányára hivatkozva leváltotta védelmi miniszterét Netanjahu izraeli miniszterelnök. A döntés miatt tüntetések kezdődtek Tel-Avivban. • Négy embert letartóztattak Lengyelországban külföldi hírszerző ügynökség nevében végrehajtott szabotázs- vagy terrorakciókban való részvétel gyanújával, miután több európai városban csomagok gyulladtak ki egy futárszolgálat raktáraiban. Az elektromos masszírozógépeket, melyekbe gyúlékony anyagot tettek, orosz ügynökök adták fel, és a szállítógépeken kellett volna működésbe lépniük. • Donald Trump nyerte az amerikai elnökválasztást. A republikánusok a Képviselőházban és a Szenátusban is többséget szereztek. • Legalább 200 ember halálát okozták Spanyolországban a heves esőzések. • Oroszország és Észak-Korea ratifikálta a kölcsönös segítségnyújtásról szóló egyezményt, melynek keretében észak-koreai katonák csatlakoztak az orosz hadsereghez az Ukrajna elleni háborúban. • Az észak-koreai katonák bevetésére adott válaszként az amerikai elnök engedélyezte, hogy Ukrajna nagy hatótávolságú rakétát vessen be orosz területek ellen. • Elfogatóparancsot adott ki a Nemzetközi Büntetőbíróság Netanjahu izraeli miniszterelnök és a Hamász tisztviselői ellen. • A kormányzó Szociáldemokrata Párt nyerte a romániai választásokat. • Észak-Korea-párti felforgatókra hivatkozva váratlanul hadiállapotot rendelt el a dél-koreai elnök, néhány órával később azonban vissza kellett vonnia, mert a nemzetgyűlés képviselői megszavazták a hadiállapot megszüntetését. Néhány nappal később a parlament felfüggesztette tisztségéből az elnököt.

DECEMBER

• Érvénytelenítette a román alkotmánybíróság az elnökválasztás első fordulóját, mert annak eredményét kibertámadásokkal és egy erős TikTok-kampánnyal külföldről befolyásolták. • Moszkvába menekült Aszad szíriai diktátor, miután az iszlamista felkelők elfoglalták Damaszkuszt. • Átadták az újjáépített Notre-Dame katedrálist, amely öt éve csaknem elpusztult egy tűzben. • Összeomlott a szabad demokrata–szociáldemokrata kormánykoalíció Németországban, Olaf Scholz kancellár pedig elvesztette az ellene indított bizalmi szavazást. • Súlyos olajszennyezést okozott a Fekete-tengeren, hogy két orosz olajszállító hajó sérült meg és süllyedt el a Kercsi-szorosban egy vihar miatt. • 1200 embert kellett evakuálni a párizsi Eiffel-toronyból, miután – valószínűleg egy túlhevült kábel miatt – tűz ütött ki az építmény liftaknájában. • Az Egyesült Államok területi igényeiről nyilatkozott Donald Trump. A megválasztott elnök kijelentette, hogy – ha kell, katonai erővel – átvenné az ellenőrzést a Dániához tarto-

zó Grönland és a Panama-csatorna fölött. • Kazahsztánban zuhant le egy Bakuból Groznijba tartó azeri utasszállító repülő, a fedélzetén 67 emberrel, miután eltalálták egy orosz légvédelmi rakéta repeszei. A katasztrófában 38-an vesztették életüket.

2025. JANUÁR

• Csaknem félmillió kongói kényszerült otthona elhagyására, miután a Ruanda által támogatott fegyveres milíciák, köztük a Március 23. Mozgalom nevű tuszi lázadószervezet megtámadta a Kongói Demokratikus Köztársaság nyersanyagokban gazdag területeit. • Mark Zuckerberg Facebook-vezér bejelentette, hogy az Egyesült Államokban megszünteti a tényellenőrzést. • 7,1-es erősségű földrengés rázta meg Tibetet, legalább 126 ember halálát okozva. • Tűzszüneti megállapodás jött létre Izrael és a Hamász között, melynek keretében izraeli túszokat engedtek szabadon palesztin foglyokért cserébe. • 52 év börtönre ítélték azt a fiút, aki három kislányt késelt halálra az angliai Southportban. Bár az elkövetőnél találtak egy al-Kaida által kiadott kézikönyvet, az ügyészség nem tudta bizonyítani a terrorista indítékot – az ítélethirdetéskor a bíró ugyanakkor közölte, „az erőszak ilyen szintű elkövetésében való bűnössége egyenértékű a terrorizmus ügyével, függetlenül az indítéktól.” • Néhány nappal Donald Trump beiktatása előtt a leköszönő amerikai elnök levette Kubát a terrorizmust támogató országok listájáról. • Értékes dák kori arany- és ezüstkincseket loptak el egy hollandiai múzeumból robbantásos betöréssel.

FEBRUÁR

• Az USA külügyminisztere felfüggesztette az USAID nemzetközi fejlesztési ügynökség tevékenységét, és bejelentette programjai 83%-ának megszüntetését, mert azok – véleménye szerint – nem az amerikai nemzeti érdekekhez igazodva működtek. • Szükségállapotot kellett hirdetni Szantorinin, mert földrengéssorozat rázta meg a görög szigetet. • A konzervatív ellenzék győzött a németországi parlamenti választásokon, ezzel Friedrich Merz lett a szociáldemokrata Olaf Scholz utódja. • Oroszország és az Egyesült Államok között, Ukrajna távollétében kezdődtek meg a tárgyalások az orosz–ukrán háború lezárásáról Szaúd-Arábiában. Donald Trump amerikai elnök ugyanakkor meghosszabbította az Oroszország elleni szankciókat. • Az Osztrák Néppárt, az Osztrák Szociáldemokrata Párt és az Új Ausztria és Liberális Fórum hárompárti koalíciója alapított kormányt Ausztriában. • Egy év börtönre ítélték a nemzetközi ellenőrzés alatt álló Bosznia-Hercegovinában a Szerb Köztársaság elnökét, Milorad Dodikot, mert a nemzetközi közösség főképviselője és az alkotmánybíróság döntéseit felfüggesztő törvényeket írt alá. • Fegyverletételre szólította fel a börtönben ülő Abdullah Öcalan az általa alapított Kurdisztáni Munkáspárt harcosait, miután Erdoğan elnök egyik bizalmi embere felajánlotta, hogy szabadon engedik, ha lemond az erőszakról.

MÁRCIUS

• Felmentette a japán legfelsőbb bíróság a fukusimai atomerőmű vezetőit a foglalkozás körében elkövetett, halált okozó gondatlanság vádja alól, mert – az ítélet szerint – a nukleáris baleset a földrengés és az azt követő szökőár miatt elkerülhetetlen volt. • Létrejött Londonban a tettre készek koalíciója, vagyis az európai országok azon csoportja, amelyek képesek és készek támogatni Ukrajnát az agresszor Oroszországgal szemben. • Zeljko

Komsic, a bosznia-hercegovinai államelnökség boszniai horvát tagja hivatalosan kérte az Európai Tanácstól az országban állomásozó magyar EUFOR-kontingens kivonását, arra hivatkozva, hogy a magyar kormány nyíltan támogatja Milorad Dodikot, a boszniai Szerb Köztársaság elnökét, így a magyar kontingens már nem tekinthető semlegesnek. • Bejelentette a dán posta, hogy a jövő évtől megszünteti levélküldő szolgáltatását, mert 2000 óta 90 százalékkal csökkent a feladott levelek száma. • Letartóztatták és a hágai Nemzetközi Bíróságra szállították Rodrigo Dutertét, a Fülöp-szigetek korábbi elnökét, aki a vád szerint ezrek haláláért felelős. • Összeütközött és kigyulladt egy tartályhajó és egy konténerszállító hajó az Északi-tengeren. A baleset következtében egy ember eltűnt, a repülőgép-üzemanyag pedig, amit a tartályhajó szállított a tengerbe ömlött. • Legalább 59 ember életét vesztette Macedóniában, amikor tűz ütött ki egy szórakozóhelyen. • Az Oroszország jelentette katonai fenyegetettségre hivatkozva Lengyelország, Litvánia, Lettország, Észtország és Finnország bejelentette, hogy kilépnek a gyalogsági aknákat tiltó ottawai egyezményből. • A Space X űrhajójával visszatért a Földre az a két űrhajós, akik a Boeing Starlainer űrhajójával jutottak el a Nemzetközi Űrállomásra, de az űrhajó műszaki hibái miatt végül nyolc nap helyett kilenc hónapra az űrállomáson rekedtek. • Őrizetbe vették Isztambul polgármesterét, aki Erdogan elnök legerősebb kihívója lehetett volna az elnökválasztáson. Az őrizetbe vétel miatt kitört tüntetéssorozat résztvevői közül néhány nap alatt több mint 1400-at letartóztattak. • Az USA elnökének nemzetbiztonsági főtanácsadója, Michael Waltz véletlenül egy újságírónak is elküldte a jemeni húszi lázadók elleni amerikai támadás tervezetét. • Ezrek tüntettek a Hamász ellen Gázában. A tüntetéseket a terrorszervezet fenyegetésekkel és kivégzésekkel próbálta elfojtani. • Kirsty Coventryt választották meg a Nemzetközi Olimpiai Bizottság elnökének. A kétszeres olimpia bajnok zimbabwei úszó az első nő az elnöki székben. • Közel 700 ember halálát okozta egy 7,7-es erősségű földrengés Mianmarban.

ÁPRILIS

• Legalább 180-an meghaltak Santo Domingóban, amikor beomlott egy szórakozóhely teteje. • Megállapodás született az Egyesült Államok és Panama között arról, hogy az USA csapatokat telepít a csatorna közelébe, és hogy az amerikai hadihajók és kiszolgáló járműveik ingyenesen használhatják a csatornát. • Oroszország levette a terrorszervezetek listájáról az Afganisztánt irányító tálibokat. • 26 civilt, (többségük indiai turista) lőttek agyon terroristák az India és Pakisztán határán elhelyezkedő Kasmírban. A támadás ismét felerősítette a feszültséget a két atomhatalom között. • Áramszünet okozott káoszt Spanyolországban és Portugáliában. Az elektromos hálózat összeomlását valószínűleg feszültségingadozás okozta. • Csőrepedés következtében 17 tonna olaj ömlött a tengerbe a horvátországi Hvarnál. • Az USA kormánya elbocsátott csaknem négyszáz, a klímaváltozást vizsgáló tudóst és kutatót.

MÁJUS

• Megállapodás jött létre Ukrajna és az Egyesült Államok között az energiahordozók és ásványkincsek kiaknázásáról és egy közös újjáépítési befektetési alap létrehozásáról. A megállapodás értelmében Ukrajna továbbra is számíthat amerikai katonai szállítmányokra, az USA pedig

Virágot és plüssjátékokat vittek ahhoz a lebombázott panelházhoz Kijevben 2025. augusztus elsején, ahol az oroszok támadásában 28-an vesztették életüket, köztük öt gyerek FORRÁS: SZERHIJ NUZNYENKO FACEBOOK-OLDALA

megerősíti hosszú távú elkötelezettségét Ukrajna mellett. • Tovább élesedett az India és Pakisztán közötti konfliktus, miután India elzárta a vizet a Pakisztán határánál fekvő gátnál. • Bejelentette az Európai Bizottság, hogy 2027 végére teljesen le kell válni az orosz olajról, gázról és nukleáris fűtőanyagról. • Elhunyt Ferenc pápa. A pápaválasztó konklávé utódjául a chicagói születésű Robert Francis Prevostot választotta, aki a XIV. Leó nevet vette fel. • Két vegyi üzemben ütött ki tűz Spanyolországban néhány nap különbséggel. Mindkét esetben veszélyes anyagok kerültek a levegőbe, ezért tízezreknek tiltották meg, hogy elhagyják otthonukat. • Néhány hétig tartó kölcsönös fenyegetőzés után megállapodást kötött az USA és Kína: az amerikai vámok 145 százalékról 30 százalékra, míg a kínai vámok 125 százalékról 10 százalékra csökkenek. • Ezer-ezer fős fogolycserében állapodott meg Oroszország és Ukrajna. • Nicusor Dan független jelölt, Bukarest főpolgármestere nyerte a román elnökválasztást a szélsőjobboldali George Simionnal szemben. • Kim Dzsongun észak-koreai diktátor ünnepélyesen fel akart avatni egy ötezer tonnás hadihajót, de az felborult, amint vízre bocsátották – a hajógyár főmérnökét, a hajótestépítő műhely vezetőjét, valamint az adminisztratív igazgatóhelyettest azonnal őrizetbe vették. • Új kereskedelmi és védelmi megállapodást kötött Nagy Britannia és az EU. A kereskedelmi megállapodás többek között a halászati jogokról és az agrárexportról, a védelmi megállapodás

Dél-Angliában a Baitings víztározó alacsony vízszintje miatt láthatóvá vált az öreg híd Rippondenben 2025. június 30-án, amikor az itt szokatlan 34 Celsius-fokot is elérte a hőmérséklet. A feltehetőleg a 14. században épített híd az 1950-es években, a víztározó elárasztásakor került víz alá FOTÓ: MTI/EPA/ADAM VAUGHAN

pedig – amit a Putyin orosz és Trump amerikai elnök okozta biztonsági kihívások indokoltak – szorosabb együttműködésről és információcseréről szól.

JÚNIUS

• Romániában átszakította a gátakat az áradó Korond-patak, és elöntötte a parajdi sóbányát. Több tucat családnak el kellett hagynia az otthonát, és negyvenezer ember számára lett ihatatlan az ivóvíz. • Lengyelországban a korábbi kormánypárt, a Jog és Igazságosság (PiS) által támogatott Karol Nawrocki nyerte az elnökválasztást. • Oroszországban elrejtett drónokkal hajtott végre légicsapást az ukrán hadsereg. A Pókháló hadművelet során legalább negyven orosz harci gép semmisült meg. • Kilenc embert lőtt agyon, majd végzett magával egykori iskolájában egy 21 éves férfi Grazban. • Lakónegyedre zuhant az Air India Londonba tartó Boeing 787-e az indiai Sardar Vallabhbhai Patel nemzetközi repülőtér közelében. A gép 242 utasa közül egy túlélte a zuhanást. • Öt évvel azután, hogy kilépett az Európai Unióból, az Egyesült Királyság megállapodást kötött Spanyolországgal, melynek értelmében kettős útlevél-ellenőrzést vezetnek be a gibraltári repülőtéren, a szárazföldi határon azonban megszűnik a határellenőrzés. • Légitámadásokat hajtott végre Izrael és az USA iráni nukleáris létesítmények ellen. A légicsapásokban életüket vesztették az iráni Forradalmi Gárda vezetői és az atomprogramot irányító tudósok is. • Egy

demokrata politikust és férjét megölte, egy másikra és feleségére rálőtt egy férfi az Egyesült Államokban. A zavaros nézeteket valló merénylő, akit két napig tartó hajtóvadászat után fogtak el, életfogytiglani börtönbüntetést kaphat. • A hágai NATO-csúcson arról döntött a 32 tagország vezetője, hogy 2035-ig a GDP öt százalékára emelik a katonai kiadásokat.

JÚLIUS

• Átadták a floridai Everglades mocsárban kialakított új börtönt, az Aligátor Alcatrazt, ahol az illegális bevándorlókat őrzik, amíg lefolytatják a kitoloncolásukhoz szükséges jogi eljárást. • Ursula von der Leyen túlélte a bizalmatlansági indítványt, melyet a Pfizer vezérével folytatott titkos üzenetváltásai miatt tartottak ellene az Európai Parlamentben. • Elfogatóparancsot adott ki a Nemzetközi Büntetőbíróság két tálib vezető ellen az afganisztáni nők és lányok üldöztetése miatt. • Az Egyesült Államok rövid időre leállította az ukrajnai fegyverszállításokat, azonban Donald Trump és Vlagyimir Putyin telefononbeszélgetése után az amerikai elnök a fegyverszállítások újraindításáról döntött. • Tovább romlott Magyarország és Ukrajna kapcsolata egy kárpátaljai magyar férfi halála, és a palágykomoróci görögkatolikus templomra felfestett magyarellenes felirat miatt. Mindkét eset körülményei tisztázatlanok. • Elektronikus nyomkövető viselésére kötelezték Jair Bolsonaro volt brazil elnököt, aki ellen puccskísérlet miatt emeltek vádat. • Legalább 27-en meghaltak, több mint százan pedig megsebesültek, amikor iskolára zuhant a légierő gyakorlógépe Dakkában, Banglades fővárosában. • Thaiföld és Kambodzsa néhány napos katonai összecsapás után feltétel nélküli tűzszünetet kötött. • Közel hatezer liter olaj ömlött az Északi-tengerbe Németország partjainál, amikor összeütközött két tartályhajó. Személyi sérülés nem történt. • Három ember életét vesztette, többen megsérültek egy Délnyugat-Németországban bekövetkezett vonatbalesetben. Valószínűleg a heves esőzések által okozott földcsuszamlás miatt vált veszélyessé a sín. • Vámegyezményt kötött az USA és az EU, amelynek értelmében a legtöbb európai termék esetében 15 százalékos lesz a vám. • 8,8-es erősségű földrengés volt Oroszország keleti Partvidékén, Kamcsatkánál. A hatalmas mozgások miatt a félsziget déli csücske két méterrel elmozdult a helyéről.

AUGUSZTUS

• Kitört egy 500 éve szunnyadó vulkán Oroszország távolkeleti részén; szakértők szerint a kitörés összefügghet azzal a 8,8 erősségű földrengéssel, amely nem sokkal korábban rázta meg a területet. • Leállította az Egyesült Államok az mRNS-vakcinák fejlesztésének kutatását. Karikó Katalin szerint egy esetleges új járvány esetén az USÁ-nak könyörögnie kell majd oltóanyagért. • Ötven százalékra emelte az Egyesült Államok a vámot az indiai termékekre, mert az ország orosz gázzal és olajjal kereskedik. • Izrael a teljes Gáza övezet megszállásáról döntött. Cél: a Hamasz lefegyverzése. • Polgári ellenálláshoz szükséges lakossági drónkezelési programot indított Litvánia. • Le kellett állítani egy franciaországi atomerőművet, miután medúzák jelentek meg a tengerpati atomerőmű hűtővizében; a medúzamentesítés után az atomerőművet újraindították. • Három órán át tárgyalt Alaszkában Trump amerikai és Putyin orosz elnök, néhány nappal később Trump európai vezetőket és az ukrán elnököt fogadta a Fehér Házban.

Béke a háborúban

Toljuk Azahriaht a kisbuszban, amíg kiérünk a raktárba. Csajok magyarból, önkéntes munkára. Beregszászi vezetőnk meséli az utat. Régen elhagyott laktanya, szellem járta épületek kátyús kereszteződések oldalain, gazzal fölvert vasúti átkelő, romos ház, hinnéd lakatlannak, de ruhák száradnak az erkélyen.

VAN ÁRAM!

A raktár, mint hangár. Hosszú méterek magasában zöldborsók egymáson, babkonzervek, lisztek, cukros, rizses zacskók, paradicsompüré üvegekben, dobozok stócolva, csokit, gyorslevest, kekszet, kétszersültet rejtenek. Targoncával emelte magasba Tünde, ő a máltai szeretetszolgálat beregszászi csoportjának egyik vezetője. De a prímet Nóra, a vezetőnk viszi a targoncás versenyben, mert ő az elektromos targoncát is tudja kezelni. Ami nem semmi, mert ez pici ugyan, könnyen fordul a lisztes zsákok között, ám oldalt vannak a villái. Hát, még nézni is tereh.

A lányok versenyeznek egymással, mert hát kivel? Háború van, Ukrajna védi magát az orosz agresszorral szemben, a fiúk máshol, a fronton, vagy idegenben, szolgálnak, vagy szöknek, de biztos, hogy nem a raktárban segítenek. Nem kell ide segítség. A nők mindent megoldanak. Mindent is.

Nyitjuk a jobbra-balra dülöngélő kaput, áthajtunk a pocsolyákon, a gödrökön, aztán a hatalmas vaskapuk mögül ránk üvölt a raktár hideg szája.

Hátország ez itt, Kárpátalján szerencsére nincsenek tankok, rakéták, drónok a látóterében. Ez a vidék nem kell az agresszornak. De azért ez is Ukrajna, ez is a háború áldozata. Hiába mérik a magyar időt Beregszászon, az okos telefon átállít minket a kijevi időzónára. Baj van belőle, a boltok, a hivatalok, az emberek a pesti idő szerint élnek. Igen, a helyi ukránok is. A telefon bekapcsolja a légiriadó jelzését, ha úgy alakulna, jelezne. Meg persze a városi jelzőrendszer. Szerencsére, nem hallottuk. Ám a szálláshelyen van egy lámpa, fölirata: Van áram.

Ez nagy öröm, és jó információ. A mi egy hetünkön a lámpa mindig világított.

Van egy kis üzlet a máltai házak mellett, pontosabban a két ház között. Egy ukrán házaspár viszi a boltot, ami pici ugyan, de minden van benne. Cukorka, vodka, házi bor, füstölt hal, mosogatószer, és csöppnyi nyelvlecke. Ők tudnak magyarul, muszáj nekik, mert szinte minden vásárló magyar, de örülnek, ha ukránul akarsz megköszönni, elköszönni. Az oroszórák halvány emlékei csak kicsit segítenek. Doprobácsinye. Ez lenne a doszvidányije. Vagy ilyesmi. De a vodka minden ellentétet elsimít, mint tudjuk.

A kisboltnak, ami egyben kocsma is, mert így kerek a világ, van egy kerthelyisége. Ott vidul a helyi nép, mert ott lehet cigizni. Nézem, a kerekesszékes asszony az utcán héderel. Kérdem, mi van. Teltház a kertben? Á, nem, mondja ő, csak kitolták levegőzni.

ÉHESEK SORA

Levegőznek az éhesek is, akik sort állnak a máltai ház kapujában. Igyekszünk időre, délre odaérni a raktárból, én vagyok kulcspozícióban, nyitom a kaput, jönnek az emberek, kicsi szatyorban befőttes üvegek. Adják le az üveget, kapnak elő-

Alakul a sor a szatyorhoz

ző nap leadott, tisztára mosott üvegben leveskét, meg másodikat. Van paradicsomleves, isteni finom, tökleves igen finom, borscs, arra ünnepet ültünk, meg sárgaborsóleves, hűnnnnye, aztán puliszka, hát annak, akinek, hajdinakása, meg káposztás tészta – mi is az éhesek menüjéből kaptunk. Azért jó már most itthon, csirkepöri, rántott hús …

De életben marad az ember Beregben is. Főképp azok, akik répát pucolnak. Halmozott lavórral mértük, és nem túl éles késsel kezeltük. Edit, a konyha főnöke beosztotta az önkénteseket – minket Noémival – éppen a répa földolgozásához.

A répa sáros volt, olyan marharépa méretű, és ezeket kicsi kockákra, illetve félkör cikkekre kellett vágnunk.

Kellett volna.

Már sárosak voltunk, már fázott a kezünk, aztán vágtuk, ahogy vágtuk. Editke nagyon megértő volt. Ezek a csajok – mármint mi – szorgosak, de hiába a szabásminta, csak a Picasso jön ki a kezük alól. Esetleg a Julien. Tudjuk, mi az? Na ugye? Majd Editke elmeséli.

Rakodás az udvaron

NŐK A BÉKEFRONTON

A mi Nóránk vitt ki minket a raktárba, és pakoltunk és pakoltunk és pakoltunk. A plafonról leimádkoztuk, Noémi, a mi kis duracell nyuszink fölmászott, dobta le a csomagokat, aztán szortíroztuk a futószalag mellé a csomagokat – sorban liszt, cukor, só, olaj, paradicsompüré, kukorica, borsó, bab, csoki, kétszersült, gyorsleves, tészta – és a tízkilós csomagokat csomózzuk, majd tesszük a kisbuszba. A helyi rászorulók kapják. 4900 csomagnak kell elkészülnie.

Mi napi 200-at tudtunk.

Fájt a derekunk, a vállunk, a karunk, de másnapra kelve újra frissek voltunk.

Itthon, mikor már hazajöttünk, előjött az izomláz, a vádliban a görcs, a nyakban a feszülés – van itt egy raktár a közelben valami pakolnivalóval?

Toljuk Azahriaht a kisbuszban, Nóra az összes menőséget énekli, s közben mesél. Ma a nők tudnak mindent. Meg kellett tanulniuk. Autót vezettek persze addig is, de most már kisbuszt, targoncát, bármit. Megy a boltba, kell karburátor, meg pöcök, meg az izé – nézi a boltos, honnan tudsz ilyeneket? Hát honnan? Mindent a nőknek kell csinálniuk – a férfiak eltűntek. Ha hazajönnek? Mehetnek

majd a konyhára. Asszony kocsit szerel, férje husit süt.

Bár ott tartanának már!

Nézzük a fejlesztő szobákat a máltai ház földszintjén. Aki gyerek nem úgy működik, ahogy kellene neki, amelyik gyerek másképp látja, másképp érzi a világot – őket segítik, fejlesztik, rajzolnak, beszélgetnek vele, mesélnek neki – próbálják a mesék világából a valósághoz közelíteni. Sok sikert él meg ez a néhány szoba.

No, mi megyünk vissza a mesékből a raktárba. Előkészítjük a következő csapatnak a lisztet, rizst, olajat, zöldborsót, mindenfélét a magasból cuccolva a futószalag mellé az asztalra. Hogy haladjon a munka. Teljen a szatyor.

Rakodnak a csajok A SZERZŐ FÖLVÉTELEI

A SHOPPINGOLÁS ÖRÖK

Szakad az eső. Sétálunk a városban. Megnézzük Fedák Sári villáját, a krími háború hőseinek emlékművét és a betonkerítéssel elválasztott cigánygettót. Kívülről persze, nem mer senki bemenni oda. Hacsak a vajda nem ad verőlegényeget melléd. Mi nem kértünk, nem kaptunk, nem mentünk. A belvárosban előveszem a telefonomat, pedig mondták, hogy nem szabad fényképezni, csak az időt akartam megnézni, a telefon, a net aranyárban van, mire megtudtam hány óra van, már egy pasas figyelt minket, jött utánunk, kukkolt – hátha kémek vagyunk, vagy valami orosz. A szemközti bolt előtt csoportosuló rendőröket már észre sem vettük. Talán csak kávéztak.

Aztán shoppingolunk kicsit. Az olyan ártatlan, békés dolog. Plüssmaci, műtakony, hűtőmágnes – emlékek a háborúból, Kárpátaljáról – csak a határon átengedjék, mert cigit nem lehet csak két dobozzal, pálinkát csak két üveggel …

Amúgy szivatás az átkelés. (Persze befelé is.) Adnak egy sajtpapírt, amire ráírják a nevedet. Azt beteszik az útleveledbe, amiben amúgy ott a neved. Aztán már csak a cetlit nézik, kb öt helyen, ott mind adnak pecsétet a sajtpapírra. Végül elveszik tőled a sajtpapírt a sok pecséttel, akkor te is kapsz egyet az útleveledbe, a többi pecséteket magad után hagyod, és akkor! no akkor kimehetsz Ukrajnából. (Ha ezt a határátkelőt áttennék az orosz határra – egy katona, egy tank, egy orosz nem jutna be Ukrajnába.)

*

Örülsz, hogy hazaértél. Jól van, itt fáj, ott fáj, hiányzik a pakolás, az emelgetés, a répapucolás. De süt a nap, a család körülüli az asztalt, s isszák szavaid. Messziről jöttél, mesélsz távoli tájról. Alig kétszáz kilométer. S mégis egy más világ.

Béke a háborúban.

2025. március 2.

Jakubovits Anna

2025. augusztus 21-én hajnalban az oroszok bombázták Kárpátalját, találat ért egy munkácsi üzemet.

Eltörött a béke.

Megeshetne másképp is

Szomolyai barlanglakásokból a budapesti Trafóig

Hosszú út vezetett odáig Szomolyán, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei, fekete cseresznyéjéről híres faluban, hogy az addig részben barlanglakásokban élő cigány családok zöme megtalálja a helyét.

Éppen húsz esztendeje lesz annak 2025-ben, hogy egyfajta társadalmi igazságtalanság életre hívta a szomolyai SZOMARO-t, a magyar–roma együttélés javításáért alapított egyesületet. Két évtizede történt ugyanis, hogy az akkori szociális és munkaügyi minisztérium meghívásos, tehát a nyerés esélyével kecsegtető pályázatot küldött a falunak a helyi cigánytelepek felszámolására, ám a település vezetése ezt a lehetőséget elutasította. Pedig akkoriban még több tucat itteni család élt víz és villany nélküli, dohos és vizes barlanglakásokban, amit a tufadombba vájtak be elődeik.

SZEGÉNYEK VÁLASZÚTJA

– Mi páran, helyi cigányok a történteken annyira felháborodtunk, hogy létrehoztuk ezt az egyesületet, hátha így az önkormányzat jobban figyelembe veszi a hátrányos helyzetű emberek érdekeit is – idézte fel a kezdeteket Lázár Irén, a SZOMARO elnöke, aki egészen általános iskolás koráig maga is egy ilyen barlanglakásban nevelkedett.

Egy évvel az egyesület alapítása után Farkas Zsuzsa, a szegényeket támogató egri SZETA Alapítvány vezetőjének mentorálásával, s kezességvállalásával megnyílt az út, hogy immár ők vegyék kezükbe a telepfelszámolási programot. Ez annyira jól sikerült, hogy a program folytatását is rájuk bízták egy újabb pályázaton, így részben nekik köszönhetően ma már egyetlen család sem él nedves, szűk, sötét lyukakban a domb gyomrában. A barlangokból kulturális rendezvénytér lett, sőt, néhány évvel ezelőtt egy vállalkozó kitalálta: romantikus, és immár a 21. század kihívásaihoz is alkalmazkodó szálláshelyeket alakít ki itt. Szomolyán korábban több, mint kétszáz barlanglakás volt, amiből 20-25 maradt meg mostanára, a többit az időjárás tönkretette, beomlott, beázott, szétfagyott, elporladt.

A komplex telepfelszámolási programnak köszönhetően huszonöt, jellemzően sokgyermekes cigány család költözhetett be a faluba, használt, üresen álló ingatlanokba, amit a pályázati keretből részben felújítottak. De vajon hogyan fogadta ezt a falusiak többsége, akik az évtizedek alatt megszokták: a cigányok a falu központjától távol, a hegyen élnek?

– Volt egy mondata az egyik helyi képviselőnek, talán ez jellemzi legjobban a fogadtatást. Ő azt mondta, addig működik minden, amíg a cigányok tudják, hol a helyük, most pedig úgy látszik, elfelejtették, hogy ez a hely a falun kívül van – mondta Lázár Irén. Hozzátette: vannak családok, akik azóta nagyon szépen beilleszkedtek, mások, akik igazi mélyszegénységből jöttek, tudás és erőforrás nélküliek, nos, velük már akad probléma, s akár még a húsz év elteltével is vannak súrlódások.

Az egyesület később a szomszédos Sályban is megszervezett egy hasonló telepfelszámolási programot, ott össze-

A szomolyai közösségi ház udvarán

tákolt, vályogból, terméskőből sárral összetapasztott, kilenc-tizenkét négyzetméteres kunyhókban, szintén a falun kívüli részen éltek a cigányok: volt olyan ház, aminek a tetején hatalmas lyuk tátongott, ha esett az eső, minden elázott odabent.

UGRÓISKOLA

A telepfelszámolási program határozta meg a SZOMARO jövőjét is, így tudtak ugyanis megvásárolni egy olyan szomolyai házat, ami végül a székhelyükké, közösségi terükké vált. Lett arra is pénzük, hogy egy-két főállású munkatársat felvegyenek, akik főként szociális és oktatási ügyekben segítettek a családoknak: délelőttönként fénymásoltak, önéletrajzot írtak, tanácsot adtak a munkavállalásban, mindennapi ügyintézésben, délután pedig kezdődtek a foglalkozások, ahol a gyerekeket segítették. Aztán a 2010-es évek elejétől egyre inkább elapadtak a támogatások, a civil szervezeteket érintő elvonások őket is elérték. Volt, hogy két-három évre a közösségi házat is bezárták, mert a rezsiköltséget sem tudták előteremteni: Irén egy darabig a saját pénzéből fizette a számlákat, de aztán az ő munkái is megritkultak, már nem tudta ezt folytatni.

A lassú agóniából ismét egy pályázati lehetőség támasztotta fel őket: a Kárpátok Alapítvány évről-évre megnyíló forrásainak köszönhetően kisgyerekek korai képességfejlesztésében vesznek részt. Egy meseterápiás szakember, Tátrai Vanda segít az anyáknak feldolgozni mindazt, amit akár a szülés, akár a kicsikkel járó problémák okoznak. A foglalkozásokat egy érettségizett helyi cigány lány, Erdélyi Fatime vezeti. Az ő története is összefonódik a SZOMARO tevékenységével:

Mentorok segítenek

annak idején a Svájci Alap által lehetővé tett ösztöndíjprogramnak köszönhetően 30-30 sályi és szomolyai roma gyereknek segítettek eredményesebb tanulóvá válni.

– Jómagam inkább az itteni diákok sorsára láttam rá, a mi harminc nebulónkból csak kettő nem végezte el a 8 osztályt, és huszonhatan tovább is tanultak. Amikor kérdezik, hogy mik az eredményeink, akkor azt felelem: hát ez. Nem mondom, hogy mindenki befejezte a középiskolát is, de a 9.-et és a 10.-et jellemzően kijárta a többség. Fatime most jelentkezett főiskolára is, szociál-pedagógiát akar tanulni. Tíz-tizenkettőnek szakmája van, négy-ötnek érettségije is, további három lány szintén jelentkezett egyetemre, főiskolára. S igazából, ha arról beszélünk, hogy mi a cigány integráció, akkor tudjuk, hogy az oktatás a kulcsszó – mondja Lázár Irén. Szavai szerint a módszereik megvannak az előre jutáshoz, csak pénz kellene, hogy ezt harminc vagy hatvan gyereken túlra is kiterjesszék. Mert ide azért személyes mentorok kellettek, akik öt-öt gyerekkel foglalkoztak intenzíven, minden egyes nap beszámoltak arról, mit csináltak az iskolában, milyen jegyeket kaptak, a mentor ment az iskolába, ha kellett, az osztályfőnökkel beszélt, vigasztalta a gyereket, ha arra volt szükség, orvoshoz kísérte, egyfajta pótanya volt.

ÉLJEN SOKÁ REGINA!

A szomolyai cigány nők ma már nem néznek csodálkozva, ha azt a szót hallják: pszichodráma. Az elmúlt két évtizedben maguk is tapasztalhatták, milyen ereje van annak, ha a bennük lévő traumákat a mese, a színdarab segítségével feldolgozhatják. Horváth Kata, egy pszichodráma egyesület tagja kereste meg őket, aki még kulturális antropológia szakos egyetemistaként Szomolyán töltötte a gyakorlatát, s egy roma családhoz beköltözve írta le az itteniek életét, szokásait. Ő a neves pszichodráma-terapeutával, Teszáry Judittal közreműködve, a helyi asszonyokat bevonva, egy féléves előkészület után színpadra állította az Éljen soká Regina! című darabot, amivel még a drezdai filmfesztiválra is eljutottak. Ebben a saját történeteiket elevenítették meg a színpadon, felidézve például milyen, amikor egy cigány nő nem kap a kórházban ágyat, hogy ott lehessen a beteg gyereke mellett, miközben nem cigány anyatársainak természetes módon jár ez a szolgáltatás ott, ahol adottak a feltételek.

Hosszú szünet után, 2023-ban pályázati pénzből, a korábbi női színitársulatot kibővítve immár a jogtudatosság témakörét járták körbe, ez a darab a Megeshetne másképp címet viselte, s telt ház előtt játszották többször is 2025-ben, a többi között a budapesti Trafóban. E munka során vetődött fel, hogy rendszeresen beszélgessenek helyben azokkal a szakemberekkel, akik a napi munkájuk során találkoznak a romákkal, netán a kulturális különbségek miatt összeütközésbe is kerülnek velük.

Korai fejlesztés

Tűzoltó leszek!

A tanulásban hisznek FOTÓK: SZOMARO

Így jött létre előbb a szockafé, ahol havonta egyszer összeül Szomolyán a roma egyesület vezetője és munkatársai a polgármesterrel, iskolaigazgatóval, óvodavezetővel, védőnővel és családsegítővel.

– Ilyenkor megbeszéljük a falu leginkább romákhoz kapcsolódó dolgait: az iskolában, óvodában mi a probléma, mi hogyan tudunk kapcsolódni, segíteni.

Később a helyi pedagógusoknak külön szerveztünk egy előbb öt, majd tizenkét alkalomból álló kurzust, ahol a pszichodráma bevonásával olyan dolgokat is sikerült felszínre hozni, ami egymás, vagyis a cigány és a magyar közösség megértését segítheti. Tehát a szomolyai iskola szinte összes pedagógusa hajlandó volt eljárni előbb a falu közösségi házába, később pedig ide hozzánk, hogy jobban meg tudják ismerni a cigány gyerekek problémáit. Majd megfogalmazódott egy újabb igény: mivel nekünk van egy szülőcsoportunk is, mi lenne, ha ők és a tanítók, tanárok, óvónők együtt is részt vennének egy hasonló foglalkozássorozaton. Mert más hivatalosan, mondjuk egy fogadóórán találkozni – eleve a cigány asszonyok nem is szívesen mennek el egy ilyen alkalomra –, és más, ha egy mese vagy egy dráma feldolgozása közben szakad ki belőle, hogy mi a baja – mondja Lázár Irén.

NEM MESE EZ, ASSZONY!

Korábban az óvodavezető fogalmazta meg, hogy a szülőkkel való kommunikáció a legnehezebb a munkája során. Erre kitaláltak egy nyílt napot, és egy mesejátékot dolgoztak fel, ahol a szülők és az óvónők egyenrangú partnerekként működtek közre. Ebben az volt a jó, hogy például az óvónő is megláthatta a szülőket más szerepben, vagy rájöhettek, ki mennyire kreatív vagy humoros, illetve hogy van bennük közös: például, hogy mindketten vágynak a tengerpartra.

Doros Judit

BOLDOGTALANOK A LELKI SZEGÉNYEK

Dróthálós álom a végeken

– Jaj, aranyoskám, dehogyis tervezünk mink felújítást! Ketten vagyunk a papával, a nyugdíjunk nincs 200 ezer forint havonta, hát miből spórolnánk? Az év elején be kellett foltozni a kerítést több helyen, tíz méter horganyzott dróthálót vettünk, nyolcezer forint volt, de meg is szenvedtük, nagyon hiányzott az a pénz a hó végén, még jó, hogy jött a 13. havi is, kicsit fellélegezhettünk, bár abból már a téli tüzelőre is félre kellett tenni – egyenesedik fel berzencei portáján a virágágyást gazoló Marika néni.

RIDEG SZÁMÍTÁS A MELEGRŐL

Pedig a fröcskölt falú házra ráférne némi tatarozás, a vakolat pereg-repedezett, a tetőn a palát tartó szegecsek közül minden második vagy öt centire kiáll, így egy nagyobb esőnél bizonyosan befolyik a víz. A lakásban a hengerelt-virágos falakra is ráférne egy tisztasági festés, s persze a nyílászárók is cseréért kiáltoznak. Télen a három szobából kettőt fűtenek, a nappalit és a hálót, emellett a konyhában csinálnak még meleget, meg este a fürdőben – bár próbálnak spórolni, de érszűkületesek, a lábuk még sokszor nyáron is fázik, így a fűtésen nem tudnak. Némi számolgatás után kiderül, telente 10-11 köbméter fát tüzelnek el, ami nagyjából félmillió forint, irdatlan összeg ez nekik, így három részletben veszik, mást már nem is tudnak kispórolni a mindennapi költések mellett.

Pedig Marika néniék jogosultak lennének 3 millió forintnyi otthonfelújítási támogatásra, melyet a kormány az év elejétől az ötezer fősnél kisebb településeken élő nyugdíjasok számára is elérhetővé tett. Más kérdés, hogy a támogatás a költségek 50 százalékát fedezi, vagyis az összeget csak olyanok tudják felvenni, akik maguk hozzá tudnak tenni ugyancsak 3 milliót.

– Ugyan, honnan lennének millióink egy felújításra? – kérdez vissza Marika néni, s a képtelenségen még el is neveti magát. Újabb gyors matekozást követően azért összerakjuk a képzeletbeli megrendelést: csak a tető vagy ötmillió lenne, a házfal kijavítása és festése két-hárommillió, a nyílászárók is másfél-, a benti festés legalább félmillió. A legjobb esetben is kilencmillió a végösszeg, ebből hármat vállalna az állam, a többi saját zsebre menne, mert ilyen anyagi feltételek mellett nincs az a hitelközvetítő, aki szóba állna velük.

A RÖGVALÓSÁG VILÁGA

Persze meg sem kísérlik, főként, hogy a 2025. év eleji, 3,2 százalékos nyugdíjemelésnél jóval nagyobb mértékben nőttek a kiadásaik. A kormány az alulltervezett inflációs adatok után előbb évközi nyugdíjkorrekcióval kecsegtette az időseket, majd kiötlötte a 30 ezer forintos utalványt, melynek kézbesítését hónapokig halogatta, hogy aztán az ősszel végre megkaphassák az érintettek, igaz, erős korlátozásokkal a felhasználást illetően. Pedig az idősek nagy többségének igencsak szüksége lenne minden forintra, hiszen a cirka kétmillió öregségi nyugdíjas közel negyede még az adatkozmetikázásairól elhíresült KSH statisztikája szerint

Nyugdíj mellé piacozás

Kicsit könnyebb az élet, ha terem a kert

is szegénynek tekinthető: a 244 ezres – 2025. májusi adat – átlagnyugdíjnál is kevesebb a járandóságuk.

– Az ukránok miatt van, ha nem háborúznának, akkor az unió adna pénzt Magyarországnak, amiből futná nagyobb emelésre – állítja mély meggyőződéssel két, éppen a szódásra váró buzsáki nyugdíjas asszony. – Nézzük mindennap a híreket, a Kossuth is be van kapcsolva egész nap, tudjuk, mi a valóság…

Fél utcával arrébb viszont az internetről tájékozódik a hatvanas évei végét taposó házaspár, így más a véleményük is.

– Miből fizetnének, lassan csődbe megy az ország, már mindent elloptak, s ezért az unió nem ad pénzt – legyint a férfi. Ők amúgy a szerencsésebbek közé tartoznak átlag feletti nyugdíjukkal, igaz, nem is a környéken dolgoztak, csak öreg napjaikra költöztek a faluba a közeli Csisztafürdő gyógyvize miatt.

– A háború okozza a drágaságot, Brüsszel miatt pedig kevés a nyugdíj – zökkenünk vissza egy faluval arrébb, a hátrányos helyzetű Táskán a propaganda-rögvalóságba Ilonka néninél és Laci bácsinál. Felvetésünkre, hogy a háború már három éve tart, s korábban nagyobb mértékben emelkedett a járandóságuk, gyorsan megtalálják a bűnbakot: akkor egyedül Brüsszel a felelős, mert az ukránoknak meg a migránsoknak adja a pénzt.

NÉVTELENEK NYOMORA

– Havi 132 ezer forintot kapok, de le ne írják a nevem, mert sokfelé ismernek a környéken, nem akarok szégyenkezni! – könyököl néhány portával odább a kerítésén egy hetvenes asszony. – Nem a kormány a hibás, hogy ilyen kevés a pénzem, hanem a kommunisták, akkor volt alacsony a fizetésem, nagyon kis pénzzel mentem nyugdíjba, hiába emelgetik szépen, nem elég semmire.

– Egyre nagyobb és égetőbb a probléma a nyugdíjak reálértékének csökkenése – állítja Stikel János, a Nyugdíjasok Szervezeteinek Somogy Megyei Szövetsége elnöke –, ami egyet jelent az idősek elszegényedésével.

A jelenleg is érvényben lévő törvényről, az inflációkövető nyugdíjemelésről 2011-ben született döntés, a döntéshozók a nyugdíjasok életszínvonalának megőrzésével indokolták a nyugdíjrendszer teljes átalakítását, ám az elmúlt csaknem másfél évtized bebizonyította, ez ugyanolyan kampányszöveg volt a Fidesz-KDNP részéről, mint Orbán Viktor ígérete a 14. havi nyugdíjról a 2006-os kampányban.

– A számok azt bizonyítják, a nyugdíjak reálértéke folyamatosan csökken, csak az átlagnyugdíj kétszerese feletti ellátást kapók számára jelent nagyjából állandó életszínvonalat a mostani rendszer, a nagy

Stikel János

többség, az idős korúak cirka kétharmada, akik átlag alatti ellátásban részesülnek pedig egyre nagyobb vesztesei az elmúlt 15 évnek – folytatja Stikel János. – Évek óta jelezzük a döntéshozóknak, még Orbán Viktor miniszterelnöknek is több levélben leírtuk, rossz a jelenlegi rendszer, de érdemben senki sem reagált a felvetéseinkre.

MILLIÓKAT BUKNAK

Pedig a számok a nyugdíjasvezetőt igazolják: míg az átlagbér 2011 óta 141 ezer forintról 459 ezerre, azaz 225 százalékkal emelkedett, addig az átlagnyugdíj 104 ezerről 242 ezerre, vagyis csak 132 százalékkal nőtt. Az átlagnyugdíj 14 éve még az átlagbér 73,7 százalékát érte, ma viszont csak 52,7 százalékát, ám utóbbi adatot erősen kozmetikázza, hogy 2022 óta ismét folyósítják a 13. havi nyugdíjat, enélkül csak 48,5 százalék az arány. Még elkeserítőbb a helyzet az átlagnyugdíj alatti járandósággal rendelkezőknél: akik 2011-ben 30 százalékkal kaptak kevesebbet, azoknak 14 éve még az átlagbér felét érte a nyugdíjuk, most viszont alig a harmadát. A nyugdíjak értékének folyamatos és radikális romlását a legjobban a 2011-ben az átlagbérrel megegyező ellátást

A nyugdíjasok milliókat buktak

A SZERZŐ FOTÓI

kapók helyzete mutatja, akiknek járandósága jelenleg 322 ezer forint, vagyis az átlagkereset 70 százaléka, ami azt jelenti, hogy havi 139 ezerrel kapnak kevesebbet, mint az azonos idejű bérnövekmény.

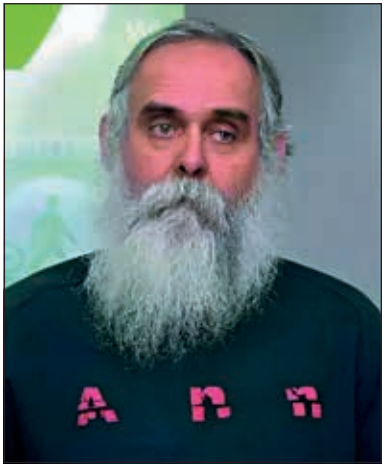
– Amióta a svájci indexálást a kormány felváltotta az inflációkövetővel, azóta minden nyugdíjas milliókat veszített – összegezett Stikel János. – Ha csak az idei évet nézzük, 60 ezer forinttal kevesebb a havi átlagnyugdíj, mintha maradt volna a régi számítás. Ez éves szinten a 13. havi nyugdíjjal cirka 1,02 millió forint. Egy átlagnyugdíjas számára ez azt jelenti, hogy minimum 5-7 milliót bukott 14 év alatt, de még a legalacsonyabb nyugdíjat kapók, vagyis az ellátásban részesülők úgy 10 százaléka is több milliót. Ráadásul jelenleg másfélmillió nyugdíjas kap az átlagnyugdíj alatti összeget, de ennél is tragikusabb, hogy 600 ezren 150 ezer forintnál, 200 ezren pedig 120 ezer forintnál kevesebből kell, hogy megéljenek. Bár inkább úgy kell fogalmazni: túléljenek.

Vas András

A NYOMOZÓ, AKI CIGÁNYNAK VALLOTTA MAGÁT

Lopott nyúlból paprikás

– A nagyapám Gyulajon egyszer ellopott a szomszédjától egy nyulat. Megkívánta, és azt hitte, a szomszéd úgy se veszi észre, hogy eggyel kevesebb van. De észrevette, és feljelentést tett a rendőrségen. Dombóvárról ki is küldtek a faluba egy nyomozót, a Máté Mihályt. Híres nyomozó volt ő Tolnában, ismerte az összes romát, beszélt lováriul, pedig nem volt cigány, viszont becsült minket, miattunk tanulta meg a nyelvünket, és segített a rászoruló embereknek. Mihály elautózott Gyulajra, beszélt a nyúl gazdájával, aztán átment nagyapámhoz, hogy megkérdezze, látta-e esetleg, ki járt a szomszédban, mivel eltűnt onnan egy nyúl. Nagyapám azt mondta, nem látott ott senkit. A papa kedvelte Mihályt, mindjárt ott is marasztalta ebédre. Nyúlpörköltet tálalt fel neki, a maga sütötte punyával, szóval cigánykenyérrel. Megették a pörit, kitunkolták a szaftot, aztán megszólalt nagyapám: Mihály, tudod-e, hogy bűntársa lettél a nyúltolvajnak? És bevallotta, hogy ő csente el azt a nyulat, abból főzte a pörköltet. Mihály szentségelt, szidta nagyapámat, aztán átment a szomszédba. Ott azt mondta, hogy megtalálta a tolvajt, de a nevét nem árulhatja el, a lényeg, hogy az illető megbánta a lopást, és kifizette a nyúl árát. Mihály át is adta a szomszédnak a pénzt, persze, a saját zsebéből, és megkérte őt, hogy vonja vissza a feljelentését. A szomszéd megtette. Mihály visszament a papához, elmesélte mit végzett, majd azt mondta: rajtad a sor, öreg, fizesd ki nekem a nyulat. Nincs pénzem, somolygott nagyapám, de jövő

Máté Mihály, a legendás nyomozó

hónapban visszaadom. Ilyen ember volt Mihály, itt a faluban nagyon szerették őt a cigányok.

TAKARÓ ALÓL KILÓGÓ LÁBAK

A fenti történetet egy huszonéves gyulaji lány mesélte, amikor megtudta, hogy ismertem a Tolnában legendáshírű nyomozót. A kilencvenes években többször is találkoztam Mihállyal. Az uzsorások által sanyargatott dombóvári cigányokról írtam, s akkor segített nekem először. Mihály próbálta lebuktatni a havi 20-30 százalékos kamatra kölcsönt adó uzsorásokat, így örömmel fogadta, hogy a magam újságírói módján én is ezen erőlködöm. A munkanélküli segély osztásának napján a postást követve jártunk házról házra, és azt láttuk, hogy a postás mögött ott baktat az uzsorások behajtója, s amint a pénzt átveszi az adós, már le is

számolja a kapott pénz nagyobb hányadát a behajtónak. Nehéz volt ez ellen tenni, hisz az adósságot bizonyító papíron nem szerepelt soha a kamat, úgy tűnt, mintha az uzsorás emberbarátságból adott volna kölcsönt a nyomorúságos helyzetben lévő romáknak. Mihálynak voltak részsikerei ezekben az ügyekben, a behajtók kegyetlenkedéseit jelenlétével gyakran megelőzte, az uzsorásokat azonban nem sikerült börtönbe juttatnia, a megfenyegetett adósok ugyanis nem mertek rájuk vallani. Amúgy Mihály főképp azt akarta volna elérni, hogy a szakmátlan, iskolázatlan, többnyire állástalan, napszámból tengődő emberek (cigányok és nem cigányok) ne vegyenek fel uzsorahitelt, menjenek dolgozni, és csak addig nyújtózkodjanak, ameddig a takarójuk ér. Ebben is ért el eredményeket.

Amiképp abban is, hogy a bűnbe sodródó embereket jobb útra térítse.

– Az apám, az isten nyugasztalja, egyszer megjárta a börtönt – avatott be felmenője múltjába egy ötvenéves, dombóvári férfi. – Apró lopásai voltak, először felfüggesztettet kapott, de másodjára már bezárták. Kijött, és nem talált munkát sehol, csak napszámot. Valahogy megéltünk, de a villanyszámlával nem bírt, ezért a vezetékkel megkerülte a villanyórát. A kutyánk miatt a leolvasó nem tudott bejönni a házba, Misi viszont bejáratos volt, és észrevette a csalást. Megparancsolta apámnak, hogy másnapra kösse vissza az órát, vagy ő jelenti föl. Apám morgott, de visszakötötte, és többé nem is mert áramot lopni.

Máté Mihály 2013-ban meghalt, Dombóváron és a városhoz közeli falvakban azonban ma is emlékeznek rá a cigányok. Sokan közülük azt gondolták és gondolják, hogy Misi – mert csak becenevén szólították őt – maga is cigány volt, nemcsak azért, mert odafigyelt a bajba jutott romákra, és beszélte a nyelvüket, hanem kinézete miatt is. Kócos haját és szakállát hagyta megnőni, nem vágatta fazonra, bajsza két oldalt hosszan lelógott, fejét cigánykalap födte, ruhája, járása lezser volt, szájában néha pipa füstölgött.

CSAK KALAP, SEMMI VONÓ

Pedig Mihály nem volt cigány, sőt még csak egy negyed vagy nyolcad vonó se volt benne. Többgenerációs pedagógus családból származott, matematika tanár édesapja évtizedekig a kocsolai iskola igazgatója volt, édesanyja ugyanott az alsó tagozatosokat tanította betűvetésre. A házaspár négy gyereket nevelt fel. Mihály a kocsolai iskolába járt, majd Pécsett vegyésztechnikumot és tanárképzőt végzett, utóbbit kémia–matematika szakon. Diploma után visszament tanítani a kocsolai iskolába. Megnősült, két fia született, pár év múlva a szűkös tanári fizetés miatt a rendőri pályára váltott. A dombóvári kapitányságot 1981-től Kustra József vezette, ő így beszél Mihályról:

– Sokat dolgozott, reggeltől éjszakába nyúlóan kint volt a terepen. Mindenkit ismert, mindenkivel szót értett. Ha valamilyen bűnügy szálai az ő körzetébe vezettek, jöttek hozzá máshonnan a kollégák információkért, ő megmondta, kire érdemes nyomozni, kire nem. A megjelenése pár év alatt teljesen elromásodott, emiatt volt, aki megmosolyogta a kapitányságon, de a munkájára senkinek nem lehetett panasza. Megértő volt a cigányokkal, de ha elkövettek valamit, eljárt ellenük, nem volt nála pardon.

A kívülállók nem értették, mitől volt Mihályban a cigányok iránti érdeklődés és empátia, miért tanulta meg a főiskola után a lovári nyelvet, majd miért végezte el a pécsi egyetem romológia szakát. Oda egyébként magával csalta húgát, a

Barátok között

tanítóként dolgozó Magdolnát is, aki ezt mondja bátyjáról:

– Az otthoni légkör formálta ilyenné Mihályt. Kocsolán sok cigány élt, az iskolában a diákok többsége is az volt, így a barátai is. Anyám türelmesen foglalkozott a cigány gyerekekkel, tudta, hogy iskolázatlan szüleik alig képesek nekik segíteni. Nemcsak korrepetálta, hanem etette is őket. Mi ezt láttuk, számunkra ez volt természetes. Mihályt mindig dühítette, ha valaki lekezelte a romákat, ha különbséget tett cigány és nem cigány közt. Ezt a saját bőrén is megtapasztalta: ha buszra szálltunk, tőlem sosem kérték el a személyimet, tőle viszont – mivel füstös képe volt – gyakran elkérték. Aztán volt nagy meglepetés, amikor az igazolványából kiderült, hogy ő rendőr.

Mihály ilyenkor nevetett rajtuk.

Máté Mihály sosem beszélt úgy a vállalásáról, hogy az valamiféle misszió lett volna, pedig ismerősei szerint az volt. Miután elvált, megismert egy – akkor könyvesboltban dolgozó – dombóvári asszonyt, Irént, és vele élt 22 évig, kapcsolatukból egy lány született, aki – némiképp apja hatására – szociális munkás szakon diplomázott.

– Mihály sose mondott olyat, hogy küldetése van, ő csak tette a dolgát – mondja róla Irén. – Hogy mi mozgatta? Nem tudom, ő egyszerűen ilyen volt. Amúgy a népszámláláskor romának vallotta magát. Nehéz szolgálatot vállalt, biztos, hogy sok kudarca is volt, ám azok nem törték meg, a legapróbb siker is új erőt adott neki.

Amikor Máté Mihály elérte a rendőrségnél a nyugdíjazhatósági kort, leve-

tette az egyenruhát, és a pécsi egyetem romológia szakán kezdett tanítani. Cserti Csapó Tibor, a tanszék vezetője szerint Mihály sokat foglalkozott azzal, hogy az újságírók előítéletesek a cigányokkal, ahogy a rendőrök is. Utóbbi okán 2006-ban országos botrányt robbantott ki. Közzétett ugyanis a rendőrség belső internetes honlapjáról néhány beszélgetést, amelyekben kollégái szélsőséges, rasszista megjegyzéseket tettek a cigányokról. A nagy visszhangot kiváltó leleplezésben egyik roma rendőrtársa, Óvári Vendel segített neki. Óvári ekképp emlékezik Mihályra:

– Mindenkivel megértette magát, mert tudta, kiben bízhat, belelátott az emberekbe. Makacs volt, és azt, hogy a cigányokat valaki a származásuk miatt bántsa, ócsárolja, senkitől sem tűrte el, a társaktól sem. De nem volt részrehajló a cigányokkal, ha valamit elkövettek, akkor eljárt ellenük.

MINDENKI MEGSÜVEGELI

Mihály nagyobbik fia gyerekként meglepődött, amikor azt látta, hogy apja milyen jó viszonyban van azokkal, kiket korábban lecsukatott:

– Azt láttam – idézi fel a múltat az agrármérnök végzettségű ifjabbik Mihály –, hogy előre köszönnek neki olyan emberek, akik 6-8 évet ültek, miután ő rájuk bizonyított valamilyen bűncselekményt. Hogy van ez, apa, kérdeztem tőle, miért nem haragszanak rád? Azt felelte, hogy ő csak tette a dolgát, de a bűnelkövetők mindig azt érezhették, hogy korrekt velük. Ezért nem is haragudtak rá. Ha egyébként elment hazulról, sosem vitt magával többet 2-3 ezer forintnál, mert gyakran kértek tőle pénzt az ismerősök. Így védekezett, mert ha több lett volna nála, azt is odaadta volna.

Jól ismerte Mihályt a dombóvári művelődési központ igazgatója, Müller Ádám:

41 EZER TÉTEL

2017-ben a dombóvári művelődési házban rendeztek egy kiállítást a cigány mesterségekről. Ott Máté Mihály képeiből is többet bemutattak. Mihály sok éven át gyűjtötte a cigányokról megjelent könyveket és újságcikkeket, ezt a 41 ezer tételből álló anyagot 2024-ben a Néprajzi Múzeum átvette megőrzésre.

– Sokat köszönhettem neki – állítja Ádám. – A diplomámhoz szükséges nyelvvizsgát lováriból tettem le, s az ő nyelvtanfolyamára jártam, de magánórákat is adott nekem, és soha egy fillért se fogadott el ezért. A tanfolyam Nak községben volt, s oda mindig ő vitt el autóval. Közben mesélt nekem a cigány szokásokról, kultúráról. Tudtam róla, hogy igyekszik segíteni nekik a hivatali ügyeikben, a gyerekek beiskolázásában. Hallgattak rá, néha bevonták családi viszályokba, volt, hogy az ő okos közvetítése gátolta meg a klánharcok kitörését, eldurvulását. Megbíztak benne, elhívták lakodalmakba, sőt, halottvirrasztásra is. Azt is megengedték neki, hogy ott fényképezzen. Ez a fotógyűjtemény egy hatalmas érték, ilyet rajta kívül senki sem csinált Magyarországon. Nyugdíjasan részt vett a cigány gyerekek táboroztatásában, pingpongozott meg társasozott velük.

Máté Mihály a tízes évek elején doktori tanulmányt írt az abroszárus (a colári) cigányokról. Betegsége akadályozta meg, hogy megvédje disszertációját. A rák három hónap alatt legyűrte, 59 éves volt.

Kocsolán, a szülei sírjában nyugszik. A temetésén ott volt szinte az egész falu.

Ungár Tamás

MAGÁN-VILÁGHÁBORÚ NEW YORKBAN

Fölgyorsult az idő, a verseny

Hazánk részvételét az 1939. április 30-án megnyílt New York-i világkiállításon Gundel Károly – aki az expón vendéglőt üzemeltetett – reprezentatív magyar expedíciónak nevezte. Megfogalmazása pontos: a magyar nyelv értelmező kéziszótára szerint az expedíció szó egy „nagyobb csoportnak távoli helyre, rendszerint külföldre történő, szervezett s gyakran bizonyos veszélyekkel járó utazása különleges céllal". Ez a cél hazánk kultúrnívójának méltó bemutatása volt, míg a veszély érzetét a földrajzi távolság éppúgy, mint a két nép szellemisége között feszülő különbség keltette.

Kis nemzetünknek magyar ésszel fel nem fogható keretek között kellett bizonyítania: *„Itt a World's Fair-en (világkiállításon) azt láttuk, hogy a fürgelábú amerikai technika valahogyan megugrott, faképnél hagyva a múltat, tradíciót, művészetet és így ezek hamupipőke-szerepre kárhoztattak – csak a kísérő zenét szolgáltatják. Ha ezt a kiállítás-lelkületi adottságot kiegészítjük az amerikai mentalitással, a szinte hihetetlen méretekkel, szerkezeti és anyagbeli extravaganciákkal, hajszolt modernizmussal (...), a nagy világcégek bombasztikus reklámhatású, nagyköltségű pavillonjaival (a General Motor's pavillonja 10 millió dollárba került), a kiállítást látogató minden tömegigényt kielégítő út-, vasút-, földalatti-, hajó-, autóbuszhálózatával – 50 000 autót befogadó parkírozó helyeivel – 150 millió dollár költségvetésével, akkor fogalmat alkothatunk annak inkább az értelemhez, mint szívhez szóló kialakításáról."* – írta Szablya János, a magyar kiállítási bizottság társelnöke a Magyar Iparművészet című folyóiratban a kiállításról megjelent összegző beszámolójában.

A világkiállítás plakátja

A MAGYAR GULYÁS ÖRÖK

Az összes világrészeket képviselő ötvenhat nemzet közül mi magyarok már a legelejétől tisztában voltunk azzal, hogy hazánk ezzel a felgyorsult idővel nem veheti fel a versenyt. Ezért helyes zsinórmértékül a magyar szervezőbizottság úgy döntött, *„(...) hogy az összes többi nem-*

A Gundel étterem

zetekhez képest szerény anyagi eszközök mérlegelése után nem a már unalomig erőltetett ultramodernség könnyebben bevehető bástyáit kell megostromolni – hanem azt kell adni, ami magyar, amit csak mi tudunk adni."

A kiállítás megtervezésével a hivatalos kultúrhatóság egy tapasztalt mestert, Weichinger Károly műépítészt bízta meg, aki ekkor már közel két évtizede vezette határozott kézzel az Országos Iparművészeti Iskola építész tanszékét, s olyan épületek tervezését és kivitelezését tudhatta maga mögött, mint például a Gellért-hegyi pálos kolostor (1932–1934) vagy a pécsi pálos templom (1936–1937). Ebben a tengerentúli vállalkozásban Olgyay Aladár, valamint Antal Tibor szegődtek segítőtársaiul, akik a szakmai tudás teljes birtokában fogtak bele a munkába. A tárlat a Hall of Nations-ben, azaz a Nemzetek Csarnokában mintegy 500 négyzetméternyi alapterületen kapott helyet, ahol építő-iparművészeink bravúros megoldásokkal hidalták át a nagy volumenű elképzelések és az anyagi korlátok között tátongó hiányokat. A nehézségek ellenére a magyar pavilonról készült korabeli felvételek semmiféle ízlésbizonytalanságról nem tanúskodnak. A formailag rendkívül letisztult alaprajzhoz illesztett elrendezés a révkalauz biztonságával vezette végig a magyarság művészeti eredményeiben járatlanabb látogatókat is. Szűcs Pál pedig sugárzó erővel ható grafikáival járult hozzá az összképhez.

A fentiekben említettekhez hasonlóan Gundel is a szívügyének tekintette, hogy a magyar konyhaművészet különlegességeit is terítékre téve állja meg a helyét a világpublicitás előtt: *„A fiam a közeljövőben már ki is utazik Amerikába (...). Elsősorban is magával visz szegedi paprikamagot, nagykőrösi uborkamagot és a legjobb minőségű magyar csemegekukorica-magot. E magokat kint elültetjük, hogy jövőre, mikor a vendéglő megnyílik, már magyar paprikából készíthessek bográcsgulyást, magyar uborkából csinálhassak kovászos uborkát és uborkasalátát és magyar csemegekukoricát tudjak felszolgálni a világkiállítás vendégeinek. (...) Az étteremben magyar cigány fog játszani. A cigányokat is innen Budapestről viszem ki."* – adta elő Gundel Károly

Szűcs Pál grafikája a magyar pavilonban

magabiztos lelkesedéssel Az Est riporterének 1938-ban.

Az ügyhöz méltó buzgalom útját azonban nem a kiállítás szervezői által említett financiális akadályok állták. Magyarország úgymond visszafogott részvételének valós okai másutt rejlettek, két másik erő vette át az irányítását a minket (is) érzékenyen érintő történelemnek: a hitleri Németország és a szabad Amerika. A világkiállítás idején – a tervtől a megvalósításig – Fiorello Henry La Guardia (1882–1947) volt New York polgármestere (1934–1945), aki az amerikai szólásszabadság adta jogok tisztességes arzenáljával élve minden alkalmat megragadott, hogy a Führert bírálja. Hitler pedig nem maradt adósa. A két hangadó között éveken át elhúzódó nyilvános szópárbaj messze hordó következményei alól, mint azt majd látni fogjuk, hazánk sem vonhatta ki magát.

De ne siessünk még ennyire előre. Forgassuk vissza az idő kerekét néhány évtizeddel a La Guardia család nyomába eredve!

BUDAPEST FELÉ

A korabeli sajtó derített fényt arra, hogy Fiorello Henry La Guardia édesanyja, Cohen Irene (1859–1915) a Kozma utcai zsidó temetőben lelt örök nyugalomra. Ez a meglepő felfedezés vezetett ahhoz a kérdéshez, hogy milyen szálon kötődik a háromszor megválasztott amerikai elöljáró Magyarországhoz. A kutatás során kiderült, hogy édesapja, Achille La Guardia (1849–1904) katonakarmesterként szolgált az amerikai hadseregben, majd 1901-ben kért nyugdíjaztatása után döntött úgy, hogy visszatér családjával Európába. A Trieszttől 20 kilométerre délre fekvő Capo d'Istria városában telepedtek le, ahol Achille később szépen jövedelmező

hotel működtetésébe kezdett. Itt képzelte el a jövőt maga, felesége és gyermekei (születésük sorrendjében), Gemma, Fiorello és Richard számára.

Az ekkor 18. évében járó Fiorellót azonban a turizmus távolról sem vonzotta, más babérokról álmodozott. Szerencsés véletlen volt, hogy apja egyik ismerőse, Raymond Willey, aki az Egyesült Államok konzulja volt Fiumében, beszámolt neki egy irodai álláslehetőségről, mely a budapesti amerikai főkonzulátuson kínálkozott. Fiorello, Raymond ajánlólevelével a zsebében érkezett az interjúra, mely során több nyelvű tudásával és határozottságával könnyűszerrel meggyőzte alkalmasságáról a jelenlévőket. A magyar fővárosban 1903-ig dolgozott, ahonnan Fiumébe helyezték át, konzuli megbízotti minőségben. Ez a kikötő – mely akkoriban még az Osztrák–Magyar Monarchiához tartozott – ebben az időszakban vált rendkívül jelentékeny forgalmi csomóponttá: az Újvilágban jobb életviszonyokat keresők milliói vették célba. Nagy szükség volt tehát itt az olyanokra, akik képesek voltak több nyelven is eligazítani ezt a bábeli zűrzavarra emlékeztető sokaságot.

Fiorello Henry La Guardia

Miután édesapjuk 1904 októberében elhunyt, Fiorello édesanyját és húgát magához vette, de két évvel később, nem látván Itáliában előrelépési lehetőséget, úgy határozott, hogy visszatér Amerikába. A családtagok útjai ekkor szétváltak. Richard a Cunard Line brit hajózási társaságnál helyezkedett el tolmácsként (később New Jerseyben telepedett le), míg Irene, Gemma és férje, Glück Herman a magyar fővárosba költöztek. Itt, a Nagymező utca 43-as szám alatt éltek: Gemma népszerű magán- és csoportos angol nyelvórákat adott a tehetős budapesti középosztály tagjainak.

Mindeközben Fiorello nappal dolgozott, este egyetemi előadásokat hallgatott, éjjel pedig tanult: így lett ügyvéd belőle. Ennek a gyorsan felívelő pályának a legfontosabb állomásait (terjedelmi kötöttségek okán) néhány mondat közé szorítjuk ide. Először tolmácsként dolgozott Ellis Islanden (1907–1910), New York kikötőjének bevándorlási állomásán, ahol a hatóságok a világ minden tájáról az Egyesült Államokba érkezőket ellenőrizte, majd megszerezte jogi diplomáját, és az ügyvédi vizsgát is letette. Megválasztották államügyésszé, később két cikluson át képviselővé, majd kinevezték helyettes polgármesternek. Ebben a minőségében

óriási népszerűségre tett szert. Innen pedig már csak egy ugrás választotta el a polgármesteri széktől, melyet 1934. január elsején foglalhatott el.

LA GUARDIA HITLER ELLEN

La Guardiát nemcsak származása, temperamentumos jelleme, hanem az amerikai szabadságelvekbe vetett hite is arra indította, hogy kinevezésétől kezdve nyíltan bírálja az önkényuralmi rendszereket. Az Amerikában megjelent sajtóanyagok képet adnak arról, hogy La Guardia már megválasztása után milyen kérlelhetetlenül ítélte el a Führert a nemzetközi sajtóban. Nyilatkozatait olvasva az ember valósággal belesápad abba, mennyire kategorikusan elutasító hangnemet ütött meg a náci vezetővel szemben.

1934 februárjában egy banketten, amelyet az amerikai Palesztina-párti Szövetség egyik vezetője tiszteletére rendeztek, La Guardia kijelentette: *„Tekintettel a jelenlegi helyzet sürgető szükségességére, Palesztina kapuit meg kell nyitni a zsidó bevándorlók előtt. De ezen túlmenően minden más országnak, fajra és vallásra való tekintet nélkül, támogatnia kell a Németországból menekülő menekülteket, és segítséget kell nyújtaniuk nehéz helyzetükben”*. Egy 1935-ös nyilatkozatában hasonlóan szilárd álláspontra helyezkedett: *„Határozottan ellenezzük Hitler propagandáját, amelynek városunk nem nyújt termékeny talajt.”* Továbbá leszögezte, *„hogy a modern haladó szellem megköveteli, hogy a városok is állást foglaljanak a politikai kérdésekkel szemben.”*

Ahogy Hitler megszilárdította hatalmát és a tömegterror egyre nagyobb mértéket öltött, a Berlin és New York között feszülő ellentét is egyre intenzívebb lett. La Guardia odáig vitte a dolgot, hogy a világkiállítás kapcsán azzal a javaslattal élt: a náci Németországnak pavilon helyett a „rémségek kamráját” kellene felállítania, *„annak a barna inges fanatikusnak az alakjával, aki most a világbékét fenyegeti.”* Viszonzásképpen a német sajtó La Guardiát lépten-nyomon nyomdafestéket nem tűrő módon becsmérelte.

1937-re a náci propaganda hírügynökségei dühödten támadták La Guardiát, míg Hitler amerikai szimpatizánsai a fenyegető levelektől már a tettlegességig is eljutottak: 1938 decemberében merényletet kíséreltek meg ellene – nem ez volt az első, sem az utolsó eset az életében. A polgármester azonban nem riadt vissza a támadásoktól, és rendíthetetlen szószólója maradt a zsidó ügynek. A szópárbaj híre az európai sajtót, így a magyart is bejárta. Nem véletlen, hogy amikor 1938-ban a magyar parlament elfogadta a második zsidótörvényt – amely immáron származás alapján korlátozta a zsidók részvételét a közéletben –, a magyar zsidóság La Guardia Amerikájában látta a kiutat. Sajtódokumentumok igazolják, hogy számos magyar zsidó, aki 1939-ben útlevélért folyamodott, egy konkrét ország megnevezése helyett célállomásként a világkiállítást jelölte meg. Azok, akik felkeresték a világkiállítást, a World of Tomorrow-t, valóban jegyet váltottak a holnap világára.

A polgármester náci ellenlábasai minden módon igyekeztek kompromittáló információkat szerezni róla, múltjáról és családjáról. Ennek a buzgalomnak egy igen komikus jelenetéről Fiorello Budapesten élő húga, Gemma (avagy Glück Hermanné) számolt be az Új Kelet riporterének 1937-ben: *„Jelentkezett nálunk egy magándetektív – mondja nevetve és csodálkozva Glückné, – kikérdezett családi viszonyainkról, főleg arról faggatott, milyen famíliából származott az édesanyám. Megmondtam neki, hogy*

anyám Cohen-leány volt, unokatestvére Luzzatti olasz miniszterelnöknek. Miért érdekli ez magát annyira? – kérdeztem a magándetektívtől. Nem akarta megmondani. De beszélgetés közben észrevettem, hogy egy angol szövegű irat fekszik előtte. Olvasni kezdtem. Arról volt szó abban, hogy La Guardia valószínűleg rokona Kun Bélának, a kommunista vezérnek, anyja révén. Az ellenségei valószínűleg hallottak valamit, hogy Fiorello édesanyjának leányneve Cohen, s összetévesztették a Cohent a Kunnal."

A puhatolózások, a sajtótámadások és a fenyegetődzések csupán rózsavíznek tűnnek az elkövetkezendő megpróbáltatások ismeretében. Hitler ugyanis nem feledkezett meg La Guardiáról, s csak a megfelelő pillanatra várt, hogy személyes bosszút állhasson rajta. Erre a megfelelő alkalmat Magyarország 1944. március 19-i megszállása hozta el. Gemma és férje otthonába május 12-én éjszaka rontottak be az SS katonái, akik az egész lakást felforgatták, biztosra véve, hogy a házban jeladót rejtettek el, amin keresztül Gemma a bátyjával a kapcsolatot tartotta. A Gestapo június 7-én tartóztatta le a házaspárt, Mauthausenbe hurcolták őket. Innen Gemmát Ravensbrückbe szállították át.

Gemma túlélte a vészkorszakot, a tábor felszabadítása után csak két évvel később, 1947 májusában sikerült visszatérnie New Yorkba, bátyja szeptember 9-én történt halála előtt néhány hónappal. Férje odaveszett Mauthausenben.

Gemma 80 éves korában értesült arról, hogy letartóztatási parancsát közvetlenül Adolf Eichmann adta ki.

ORSZÁGOK CSAK RAJZOLVA

Történelmi visszatekintésben La Guardia nyilatkozatai és tettei rendkívüli bátorságról tanúskodtak, és figyelmet keltettek a világsajtóban. A hitleri rendszerrel szembeni kérlelhetetlen ellenállása és a zsidó menekültekért való kiállása már önmagában is széles körű elismerést és nyilvános megbecsülést érdemelne. Nem ismert ugyanis rajta kívül olyan vezető politikus, aki egy korszakon át bírálta volna azért, amit a Führer a zsidó nép ellenében tett. Különös mulasztása a történészeknek, hogy eddig La Guardia ezirányú tettei és szavai nem kaptak semmilyen figyelmet.

Az, hogy Németország határozottan elutasította a világkiállításon való részvételt, nem csoda. Ahogy ahhoz sem kell levéltárba vonulni, hogy eloszlassuk kétségeinket afelől, hogy mekkora nyomást gyakorolhatott a Harmadik Birodalom hazánkra, hogy a lehető legvisszafogottabb módon jelenjen meg a kiállításon. Magyarországnak ugyanis a bécsi döntést követően – azaz a Felvidék visszacsatolása után – lényegesen csökkent a szabadságfoka. Erről tanúskodik a korabeli magyar sajtó is, mely zömmel megbízható módon tájékoztatta olvasóit az országban és külföldön történő legkülönbözőbb eseményekről, s pont a világkiállítás kapcsán burkolódzott teljes hallgatásba.

A világkiállítás 1939. április 30-tól október 31-ig tartotta kapuit nyitva. Majd újranyitott 1940. május 11-én, s 1940. október 27-én zárt be végleg. Ezen a második expón a kiállító európai országoknak a javarésze már csak térképen létezett: a világkiállításon fennmaradt pavilonok képe jobban hasonlított egy ottfelejtett régi díszletre, semmint az akkori jelenre. Hitler ezzel hosszú időre ki is jelölte, hogy hol van a kultúrának, a kulturális cserekapcsolatoknak, egyáltalán a népek közti békés és szabad érintkezésnek a helye. A stafétabotot pedig, tudjuk, a mi régiónkban Sztálin vette át tőle.

Kindl Melinda

100 ÉVE SZÜLETETT MARILYN MONROE

A butácska szőke álma

Minden bizonnyal több könyvet írtak róla, mint ahány filmben szerepelt. A Wikipédia életrajzi szócikke 29 filmet sorol föl, csak a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár katalógusában 23 róla, életének egyik vagy másik epizódjáról szóló magyar nyelvű könyv címét találjuk.

Ötvenes évek eleje. Nagy fellélegzés a háború után, éljen az élet! Alakul az amerikai álom, korlátlan lehetőségek, irány a boldogság meg a karrier, s az oda vezető utak legcélszerűbbje: a szex. Ennek leghatásosabb eszköze: a tökéletes nő. Ebbe az élvhajhász közegbe kamaszodik bele egy zaklatott gyermekkorú kislány, s álmélkodva szembesül vele, hogy nemcsak alakja, hanem magatartása, kisugárzása is férfivágyak özönét váltja ki. Ezek a vágyak nem is maradtak kihasználatlanok, egymással is vetekedtek, mindegyik kizárólagosságra törekedett, aminek később természetesen súlyos következményei lettek.

MINT EGY DARAB HÚS

Állítólag utolsó óráinak egyik telefonbeszélgetésében Monroe így vádolta (egyik) egykori szeretőjét: „körbeadtatok, mint egy darab húst!" Ez onnan tudható, hogy lakása ekkor már be volt poloskázva, s bár a kazetták elvesztek, a leíratokból egy-két részlet fennmaradt. Addig azonban még sok minden történt.

Adott egy kislány, akinek már születési körülményei is zűrösek. Anyja második házasságából születik 1926. június elsején – két féltestvéréről évekig nem is tud –, de szülei még születése előtt különválnak. Apját az utókor nem ismeri, anyjának több kapcsolata is volt. Norma Jane több vezetéknéven is szerepel (Baker, Mortensen), végül anyja vezetéknevével válik világhírűvé. Aki azonban ideggyenge, nem alkalmas a gyermek nevelésére, a kislány rokonok, nevelőszülők, nevelő családok között hányódik, végül egy árvaházban köt ki, majd menekülésképpen 16 évesen férjhez megy a szomszéd fiúhoz, a 21 éves James Doughertyhez. Férje erőszakos, a házasság nem tart sokáig, a fiatalasszony gyári munkásként dolgozik, mikor gyönyörű testét felfedezik a fotósok. Ekkoriban alakítja ki az eredetileg barna hajú lány, részben a harmincas évek sztárja, Jean Harlow figurája nyomán a platinaszőke díva alakját, akibe hamarosan a fél világ beleszeret. Állítólag 1946 végéig már 33 címlapon szerepel. A fotómodellkedés nem elégíti ki, szín-

A pin-up girl

játszást, táncot, éneket tanul. Ekkor veszi fel a Marilyn Monroe nevet.

Hamarosan jelentkezik is a filmipar. A Fox, majd a Columbia szerződteti kis időre, szerepet kap az MGM-nél. Lassacskán nevet szerez, az 1951-es Oscargálán műsorvezető. Még mindig sikeres modell – '53-ban az őt ábrázoló fotóval indul meg a Playboy –, de színésznőként is egyre inkább pozitív kritikákat kap. 1953-ban elnyeri a Photoplay „leggyorsabban emelkedő filmcsillag" díját. Leginkább persze a „butácska szőke" a karaktere, drámai erejét majd az évtized második felében fedezik fel. Ez már a második házasság ideje, az új férj Joe DiMaggio baseballsztár.

A LEBBENŐ SZOKNYA

Ebben a korszakban készül az az egész világot bejárt híres pillanatkép, melyen egy metrószellőző rácsán kiáramló levegő felkapja Monroe szoknyáját. Az új férj sem örvend Monroe sikereinek, veri, terrorizálja, ez a házasság sem tart 9 hónapnál tovább.

Az agresszív férj uralma alól mintegy felszabadulva Monroe újra színészetet tanul, 1956-ban Golden Globe-díjat kap a Buszmegálló főszerepéért – a sajtó ámulva fedezi fel, hogy nemcsak szép nő, hanem valóban jó színész. Tudatos művész, aki, mivel sem szerepkörével, sem gázsijával nincs megelégedve, 1956-ban saját filmvállalatot alapít – a Marilyn Monroe Productions jogi vitába is keveredik az őt korábban foglalkoztató produkciós irodákkal, de hogy lehetett benne spiritusz, azt az is bizonyítja, hogy egyikük nem kis erőket mozgósítva képes volt egy „szőke nő produkciós irodát alapít" tematikájú ellenfilmet készíteni.

De elkészül a Lawrence Olivier által rendezett és főszerepelt A herceg és a táncosnő (magyarul többféle címváltozatban szerepel: A herceg és a kóristalány, A herceg és a színésznő – az eredeti cím a The Prince and the Showgirl), amely ezúttal

Donatello- és César-díjat hoz a házhoz. Mindeközben a gyerekkori traumák, a kapcsolatok közötti hányódás és a nyilvánvalóan stresszes életforma egyre inkább aláássa fizikumát és lelki egészségét. Önbizalma sikerei ellenére nagyon alacsony volt, sokszor problémás volt vele dolgozni, egyre inkább gyógyszerfüggővé vált, hol élénkítőket, hol nyugtatókat szedett, néha mindkettőnek szükségét érezte, esetleg némi alkohollal megbolondítva.

Fotósoknak pózolva

Házasságai között, előtt és után, néha közben is váltakozó párkapcsolatokat él át. Még egy nagy esély adódik a lelki és fizikai kilábaláshoz. Még második házassága előtt Monroe-t összeismertetik az akkor házasságban élő Arthur Millerrel, a népszerű és sokszorosan díjazott íróval, akit természetesen elbűvöl, és aki azt is felismeri, hogy Monroe több a butuska szőkénél. Évekig lappang, majd lángra lobban a szerelem, az író Monroe-ért otthagyja családját, a sajtó ámul és csámcsog a „tojásfej” és a „homokóra” házasságán. Ezen egy ideig sikerül túltenni magukat, az asszony ezt írja közös fotójuk hátára: „Remény. Remény. Remény”. De a szerelmes férfiban kissé apát kereső Monroe idegállapota nem javul, szorongása, gyógyszerfüggősége súlyosbodik, munkaképessége romlik. Nagyon vágyott gyermekre, de első terhessége méhen kívüli volt, ami életveszélyes, ezért meg kellett szakítani, későbbi terhességeit pedig már nem bírta kihordani. A munkába menekül, az emlékezetes, világsikerű Van, aki forrón szereti forgatása Miller támogatása ellenére zaklatott, botrányokkal terhes, de a film végül nagy sikert hoz, s hozzá a Golden Globe-díjat is. Miller is ír neki egy filmet – végül a Kallódó emberek Roslynja lesz utolsó filmszerepe, az ezzel való állandó küzdelmet már ez a házasság sem bírja ki, különösen, mivel előző filmjének forgatása alkalmával Monroe Yves Montand-nal is forró szerelembe bonyolódik. A házaspár 1961-

ben különválik. Azon a napon, mikor a választ Mexikóban kimondják, 1200 kilométerre északabbra beiktatják az Amerikai Egyesült Államok elnöki hivatalába John Fitzgerald Kennedyt.

ZSÚFOLT HALÁL

Kifürkészhetetlen titkok, megfejthetetlen talányok, újabb meg újabb összeesküvés-elméletek övezik Monroe életének utolsó egy-másfél évét, benne a Kennedy-fivérekkel való kapcsolatát. Könyvek, filmek bogozzák azóta is az utolsó nap eseményeit. Az elnökkel még szenátor korából volt jó barátságban Monroe, de kapcsolatuk nem volt túl elmélyült, se szenvedélyes. Egy kis szex ide vagy oda, nem nagyon számított.

A történetek főszereplője inkább az ifjabbik fiú, Robert, Bobby, azaz a főügyész, akit környezete „Tábornok"-ként emlegetett. Sokat fotózták őket együtt, gyakran mutatkoztak partikon. Az intim kapcsolatokra rálátás aztán az ellenfelek számára jó ürügyet adott a politikusokhoz való hozzáféréshez, gazdag alapanyagot lejáratók cikkek, karaktergyilkosságot formázó leleplezések foganatosítására. Monroe lakása ekkor már be volt poloskázva, szőnyeg, fiók, lámpa nem lehetett biztonságban, a lesifotósok sem spóroltak a nyersanyaggal. Egyrészt mindenki tudott mindent. Másrészt valójában máig homály borítja a tényleges történéseket, máig vitatják az elnöki testvérek szerepét a bekövetkező eseményekben.

Monroe halála napján rengeteget telefonált, idegenek jöttek-mentek a lakásban, legyen az szerető, sógor, pszichiáter, detektív. A résztvevők tanúvallomásai ellentmondanak egymásnak. Nemcsak az kérdéses, hogy mitől halt meg a XX. század szexszimbóluma 1962 augusztusában, hogy saját kezűleg vagy segítséggel lépte-e át a küszöböt, hogy kábítószer-, illetve gyógyszer-túladagolásos vagy fulladásos kínokon esett-e át, hogy mennyire volt ép eszénél, hogy ha nem önkezűleg halt meg, milyen politikai ok állhatott a háttérben, hanem az is, hogy egyáltalán mi történt a holttesttel. Van olyan vallomás, amely szerint mentő jött érte és az autóban halt meg, esetleg pszichiátere jelenlétében, majd visszavitték otthonába.

A házvezetőnő szerint ő fedezte fel, hogy hajnalban a zárt ajtó mögött ég a villany, s hívta oda az orvost, ugyanő azt is nyilatkozta, hogy Robert Kennedy járt ott aznap és veszekedtek. Kennedyt mindenesetre még aznap északra menekítették, a lakást megtisztították minden rá utaló nyomtól. A találgatások máig nem szűnnek, az ágy mellett talált üres gyógyszeres dobozok magyarázatra várnak. A rendőrség az orvosi nyilatkozat alapján öngyilkosságnak nyilvánítva probléma nélkül lezárta az ügyet.

Monroe-t három nappal később a nagy nyilvánosságtól távol, a legszűkebb családi-baráti kör jelenlétében temették el. A ceremóniát Joe DiMaggio baseballsztár, Marilyn második férje szervezte, aki további élete folyamán minden héten friss rózsacsokrot küldetett a sírra.

ÖRÖK ÉVA

Életében mozisztár volt és szexszimbólum, halálában mítosz lett. Alakját bakfisok és érett asszonyok másolták, Andy Warhol híres képsorozata csak egy a testét felhasználó művészeti alkotások közül. Ikonikus ruhadarabjai és szépészeti eszközei máig csillagászati árakon kelnek el árveréseken. 64 éve nincs köztük, mégis ő az örök nő megtestesítője.

Lenkei Júlia

120 ÉVE SZÜLETETT HORVÁTH ILONA

Az örök szakácsnő receptjei

A kilencvenes-kétezres években divat volt szakácskönyveket gyűjteni. Gyönyörű, színes-szagos köteteket, fényes papíron, a legmodernebb technikával, ofszet gépen gyártott, zsebkönyvtől hatalmas albumig, sorozatokat, a gasztronómia különlegességeit ábrázoló műremekeket.

Magyaros, családias, nagymamás, mediterrán, keleties, zsidókonyhás, mindenféle nemzetis, árjuvédás, középkoros, jamie oliveres, bocuse d'oros, leveses, főzelékes, sültes, süteményes, fűszeres és mindenmentes, pároknak, fiúknak, kezdő háziasszonyoknak, kétbalkezeseknek és a konyha mestereinek, diétázóknak és ínyenceknek szóló, krúdygyulás és lajosmaris, gundelkárolyos és dobosjózsefes, gerbeaudemiles és kuglerhenrikes, túrósemiles és -lukácsos, gordonramseys és rákóczijánosos szakácskönyvek jelentek meg egymás hegyén-hátán. Nem is volt háziasszony, akinek ne virított volna legalább egy sor szakácskönyv a konyhai polcán. Az utóbbi években, lassan évtizedekben ezek a gyönyörű gyűjtemények enyhén porosodni kezdtek. Ünnepi alkalomra, ha különleges vendégnek akarunk villogni, időnként fel-fellapozzuk egyikét-másikát, de ma már leginkább az internetről szedjük le hamarjában a szükséges receptet. Egy, csak egy szakácskönyv áll a vártán, amibe a biztonság kedvéért újra meg újra belenézünk, ez pedig nem más, mint a magyar háziasszonyok első és örökös, alapvető kézikönyve, a „Horváthilona".

KINEK-KINEK HASZNÁRA

A szakácskönyvkiadásnak persze, ahogy világszerte, Magyarországon is nagy hagyományai voltak. E nemben a legelső magyar nyelvűt a magyar könyvművészet atyja, Misztótfalusi Kis Miklós adta ki 1695-ben. Címe: Szakáts mesterségnek könyvetskéje. (Mellyben külömbkülömbféle válogatott tzifra, jó, egésséges, hasznos, tiszta és szapora étkeknek megkészítése, sütése és főzése, mintegy élés-kamrában, rövideden leirattatik, és kinek-kinek hasznára leábrázoltatik.) A szerző személyét nem ismerjük, több jel arra mutat, hogy kolostori szakács lehetett.

Késői utóda, cikkünk hősnője maga is dolgozott egy darabig egyházi szolgálatban, ennek a választásnak azonban lelkiismereti-politikai okai voltak.

A Horváth nevezetű, eredetileg valóban horvát gyökerű, Erdélybe átszármazott, kilencgyermekes vasutascsalád ötödik szülötte már Brasssóban jött a világra 1906. augusztus huszadikán. Ott végezte elemi iskoláit is. 1918-ban Nagyváradra költöztek, Ilonka pedig a bajor apácák által fenntartott nagyszebeni tanítóképzőben tanult tovább. Itt 1924-ben tanítónői, énektanári és kántori oklevelet szerzett, és el is kezdett tanítónőként dolgozni. Hegyközújlak és Kraszna településeken tanított, majd hamarosan háztartási ismereteket is kezdett oktatni a környező falvakban. Mikor a harmincas évek elején rendeletet hoztak arról, hogy az állami alkalmazottaknak fel kell esküdniük a román királyra, az ifjú tanítónő inkább

egyházi szolgálatba állt: Slachta Margit szürke nővéreihez csatlakozott, s immár a Szociális Testvérek Társaságának tagjaként folytatta ismeretterjesztő misszióját. Egyházközösségi nővéreivel négyhetes tanfolyamokat tartottak a falvakban: főzést, varrást, kézimunkázást és csecsemőápolást oktattak a fiatal székely háziasszonyoknak, és részt vettek a gyermekek oktatásában is. A falvakat járva Ilonka mindenütt tájékozódott az ottani főzési szokásokról. Megtudakolta, hogy az adott helyen ki főz a lakodalmakra, s begyűjtötte az ott használatos módszereket. Híres volt két bőröndje: a nagyobbikban személyes tárgyait vitte magával, a kisebbikben pedig az ételleírásokat gyűjtögette. A kis bőrönd később más célokat szolgált: idősebb éveiben a családnak, barátoknak ünnepi alkalmakra készített befőttek, készítendő finomságok alapanyagai gyülekeztek benne. Dolgozott Csíkszeredában, Csíksomlyón és Nagyszalontán is, mindeközben pedig elvégezte a temesvári tanítóképző gazdasági ismereteket oktató szakát. Széles körű tudásának következtében nagyváradi tanársága 1940-ben már igazgatósággal folytatódott a Bottó Ferenc ügyvéd által alapított kétéves háztartási-gazdasági szaktanfolyamon.

Az 1956-os második kiadás borítója

MINDSZENTYT JÓLLAKATNI

A háború után átköltözött Magyarországra, és kinevezték a törökszentmiklósi gazdasági iskola igazgatójának. Itt történt az az esemény, ami iskolaigazgatói pályáját megszakította. Mindszenty József esztergomi érsek törökszentmiklósi látogatása alkalmából a helyi önkormányzat óriási fogadást tervezett az oda érkező hatalmas zarándoklattömeg megvendégelésével. Ez a munka óriási szervezést igényelt a szükséges alapanyagmennyiség kiszámolásától és beszerzésétől az ételek elkészítésén, feltálalásán keresztül a mosogatásig és a hulladékok eltakarításáig. Az esemény a gazdasági iskola igazgatónőjének előkészítésével és irányításával fényes sikerrel lezajlott, ami hamarosan baklövésnek minősült: Mindszenty letartóztatásával Horváth Ilona iskolaigazgatói pályafutása is véget ért.

Az ezt követő években, miközben a magyarországi magyar–történelem szakos diplomát is megszerezte, különböző iskolákban tanított, élete utolsó másfél évtizedében pedig kollégiumigazgatóként működött, de a háztartástani oktatóskodást nem kellett abbahagynia. Rendszeresen szervezett munkatársainak közös vacsorákat, összejöveteleket, ahol nemcsak főzési tudását, hanem énektanári diplomáját is hasznosíthatta: lelkesen zongorázta végig ezeket az estéket a társaság örömére.

Ebben az időszakban kezdte összeállítani szakácskönyvét ama jól ismert kis

bőrönd anyagából. Csupa olyan recepttel, amit maga is megfőzött. 1955-ben a Magyar Nők Demokratikus Szövetségének kiadásában megjelent Háztartási tanácsadó című, Útmutató gazdasszonykörök vezetői részére alcímű kötete. Ezt már '56-ban bővített új kiadás követte, majd ezután még sok éven keresztül jelentek meg a további kiadások egyszerűen Szakácskönyv címen vagy különböző témák szerint, válogatás formájában, sőt német és angol nyelvű változatban is.

RECEPTEK ÚJRAFŰSZEREZVE

Mikor sok év után felmerült az újabb átdolgozás-kiegészítés igénye, az idős szerző már nem vállalkozott erre a munkára. Itt kerül a képbe F. Nagy Angéla neve, aki Horváth Ilona hozzájárulásával először egy bevezetőt, a következő kiadásban pedig egy teljes fejezetet írt a könyvbe a nyersanyagok energiatartalmáról. Azóta Horváth Ilona szakácskönyvének újabb meg újabb kiadásai F. Nagy Angéla átdolgozásában jelennek meg.

A könyv egy háztartás megszervezésének és működtetésének teljes folyamatát átfogja. Áttekinti a főzés munkamenetét az előkészítéstől a tálalásig, felsorolja az összes lehetséges eljárásokat, amelyek a munka során felmerülhetnek a rántástól a habaráson és a passzírozáson át a habverésig, számba veszi a régi, új és legújabb eszközöket, amelyek a háziasszony munkáját segítik, a római táltól a különböző sütőkön keresztül a mikrohullámú készülékig. Részletes táblázatot közöl az egyes élelmiszerek kalória-, fehérje-, zsír- és szénhidráttartalmáról, bevezet a vitaminok világába, tanácsokat ad a terítéshez, majd következnek oldalak százain keresztül az ételleírások fogások és anyagok szerint. Mi szem-szájnak ingere, itt megtalálható,

Ilyen elegáns bőrkötésben általában rangos szépirodalmi műveket szokás megjelentetni. Horváth Ilona szakácskönyve ezt is kiérdemelte

elkészíthető. Ismerve a mai idők hajszolt tempóját, találhatunk benne gyorsan elkészíthető vacsorákat, gondolva a kezdő vagy ellenkezőleg, előrelátó háziasszonyokra, az elrontott ételek javítására és a maradékok felhasználására is vannak ötletei, de ellátja az olvasót a betegek élelmezését illető tanácsokkal is.

A KÖZÖSSÉGI FÓRUM SZTÁRJA

Horváth Ilona 1967-es nyugdíjba vonulása utáni néhány évét egyik nővérénél töltötte, akinél át is vette a háztartás vezetését. 1969-ben hunyt el, de hogy mégis köztünk maradt, azt nemcsak szakácskönyveinek újabb meg újabb kiadásai bizonyítják, hanem az, hogy jelen van a legmaibb és legnépesebb közösségi fórumon: 50 000 tagot számlál a Horváth Ilona receptjeit kedvelők Facebook-csoportja. Ez az utókor igazi emlékezete!

Lenkei Júlia

KAPOSVÁRI HENTESDINASZTIA

Csontját, húsát, dagadóját?

– Aranyoskám, de csinos a frizurája! Csak nem a fodrásztól jött egyenesen? – szólítja meg Tibor a sorban következő, bő ötvenes asszonyt, akinek láthatóan jól esik a figyelmesség, még bele is pirul. – Tegnap délután voltam – feleli mosolyra húzódó szájjal, majd levescsontot és darált húst kér.

Tibor tovább érdeklődik, ezúttal az unokák felől, rég látta a kisebbiket, azt a szőke lánykát, aki legutóbb kíváncsiságból disznósajtot is kért, hogy megkóstolja. Az asszonynak erről eszébe jut, hogy vinne azt is, s akkor még némi sütőkolbászt, hurkát és egy kis füstölt mangalicaszalonnát is kér. Tibor akkurátusan mér, csomagol, s fizetés közben megígérteti a nővel, legközelebb az unokákat is hozza.

A SZEMÜNKKEL VÁSÁROLUNK

– A kedvesség nem kerül semmibe, az emberek pedig értékelik, ha nem pénztárcának nézik őket, hanem tényleg érzik, foglalkozunk velük, ismerjük őket – magyarázza több mint negyven év rutinjával Korpics Tibor a kaposvári nagypiacon működő húsboltjában, amikor egy pillanatra elfogynak a vevők, s jut ideje egyet szusszanni. Hajnali három óta serénykednek az üzletben, az öt órai nyitás előtt készítenek ugyanis elő mindent, hogy tényleg a lehető legfrissebb áru kerüljön a vevők elé. – Általában délután fél kettő-kettő felé zárunk, megtehetnénk, hogy akkor készüljünk elő a másnapra, de szebb és jobb az áru, ha nem 15-16 órával korábban, hanem közvetlenül a nyitás előtt kerül a pultba.

Ami amúgy a tulajdonos szeme-fénye, kifejezetten ügyel rá, ne ömlesztve, hanem katonás rendben, hívogatón kínálják magukat a húsaik, készítményeik, s arra a legbüszkébb, ha valaki megdicséri, hogy alpesi kis húsboltban látott csak hasonló pultot. Mert fontos a külcsín, hiszen a vevő sokszor a szemével vásárol.

Tiborból több, mint négy évtized tapasztalata beszél, az idén 60 esztendős férfi 1983-ban végzett Pécsváradon hentes-mészárosként. Utóbbit kihangsúlyozza, ugyanis ma már nincs ilyen képzés, a szakiskolából kikerülőket elsősorban húsbolti eladásra képezik ki, az állatokról, s pláne bontásukról, részeikről, a húsok felhasználhatóságáról meglehetősen kevés ismerettel rendelkeznek.

– A múltkor jött kisegítőnek egy frissen, a túloldalon végzett srác – meséli, miközben a piaccal átellenben található élelmiszeripari iskola felé int. – Amikor fogytán volt az oldalas, szóltam neki, hozzon már ki a hűtőraktárból! Már az is gyanús volt, hogy vagy tíz percig szöszmötölt, aztán kijött három csontos hosszúkarajjal… A másik, hogy fizikailag nem bírják, lehet, hogy van papírja, de egy 170 centis, 60 kilós férfi nem hentes. Itt el kell vinni egy 120 kilós féldisznót, sőt, régen 160-200 kilós félmarhával tesztelték az alkalmasságát. Ma pedig két comb kihozatala alatt liheg a tanuló…

MARHAVÉR A BEAVATÁSHOZ

Ők anno még a placcon tanultak, külön a hentes és a mészáros mesterséget. A mai világban az ember hajlamos egyen-

lőségjelet tenni a kettő közé, noha nagy a különbség: előbbi a leölt disznó szétbontását végzi, utóbbi viszont a vágáshoz is ért. Tiborék tanulókorban, a nyolcvanas évek elején ráadásul nemcsak disznót és marhát vágtak, de bárányt, sőt, még lovat is. (Az elsőre, s ezt mindannyian állítják, nem emlékszik az ember, ugyanis csak annyi marad meg, hogy az öregek megitatnak az újonccal egy bögre friss marhavért, később pedig rutinná, érzelemmentes munkává válik.) Akkor még együtt járt a két szakma, a legtöbb üzemi konyhán dolgozott hentes-mészáros, a kaposvári kórháznak még saját sertéstelepe is működött, így a betegek és dolgozók rendre friss húst kaptak.

Feri bácsi, Fater évtizedek óta együtt dolgozik Tiborral

– Húsz perc – mosolyodik el a kérdésre, mennyi idő alatt bont szét konyhakész állapotba egy fél disznót, mellyel ma jellemzően dolgoznak? – Ebben benne van a kicsontozás, a különböző húsok letisztítása, bőrözése, konyhakészre előkészítése és a töpörtyűnek való szalonna felkockázása. De ez az idő akkor érvényes, ha versenyzünk – neveti el magát. – Normál esetben 22-23 perc alatt végzünk, ám szoktunk rivalizálni, megtörve az egyhangúságot.

A mezőny erős, Tibor mellett Feri bácsi, vagy ahogyan mindenki hívja, Fater, Patrik, Tibor fia, s Tóth Balázs, a kvázi fogadott fiú serénykedik ilyenkor. Illetve Patrik mostanság inkább Ausztriában próbálgatja magát, a harmincas, hentesként végzett utód jellemzően apja mellett dolgozik, ám időről időre rátör az önmegvalósítás, s ilyenkor elindul külföldre. Apja persze egyrészt megérti az ifjonti hévet, másfelől viszont szívesebben látná, hogy az immár több, mint 40 éves családi bizniszben dolgozik. Mint Fater, akivel még együtt kezdték a régi csarnokban, de Balázs is már 23 éve, mióta kikerült az iskolából, csapattag. Ahogyan Tibor párja, Kriszta, illetve a főnök édesanyja, Aranka is. Hétvégenként, illetve ünnepek előtt, amikor tényleg nagy a hajtás, mind ott serénykednek, ki a pultban, ki az előkészítésnél. Hajnalban, nyitás előtt ugyanis arra ügyelnek, nehogy sok legyen az előkészített áru, s megmaradjon, inkább, ha fogytán van valami, frissen bontanak hozzá disznót.

PAPSZELET ÉS SZEMÉREMHÚS

Nem ők a legolcsóbbak a piacon, mégis mindig előttük kanyarog a leghosszabb sor, a kínálatuk ugyanis messze földön híres-elismert. A lapocka–tarja–karaj trió természetes, viszont a combot részeiként

árulják: a nagy része felsál, de akad fartő, dió és frikandó is, bár a legelső a legértékesebb. A húsokról leszedik a zsíros részeket, azok adják a darálthús alapját, illetve mennek a kolbásztöltelékbe. Az igazi kuriózumot persze nem ezek a minden hentespultban megtalálható húsok jelentik, hanem a háromféle pofa – marha, borjú, disznó –, a papszelet, vagy éppen a szeméremhús, mely persze csak a kiírás, a rendelésnél p.nahúsként emlegetik a vevők, még a mindennapi életben igencsak diszkrét és bizony sznob, idős, nagypolgári asszonyságok is.

Kopics Tibor, a főnök mindent frissen bont

– Sütve szenzációs, akárcsak a papszelet – állítja Fater, majd el is magyarázza: a tenyérnyi, háromszögletű, vékony zsírréteggel borított, sütve szinte csirkemellfehér, ám rendkívül szaftosízes húsdarab a dagadó, az oldalas és a lapocka találkozásánál bújik meg, vagyis állatonként két, 15-20 dekás darab akad belőle. A legtöbb feldolgozóban nem is bajlódnak vele, ha ki is vágják, megy darált vagy kolbászhúsnak. Tiboréknál viszont egy péntek-szombati napon elmegy belőle egy mázsa is. – Ezt kisüzemben nem tudnánk csinálni, nálunk csúcsidőben, hetente régebben 30-50 féldisznó ment el, most kevesebb, viszont sokkal több árut rendelünk félig feldolgozva. Ilyen a papszelet vagy éppen az extra húsos csont.

TOKANYÉL SZALONNÁBÓL

Utóbbi ugyanolyan levescsont, mint a boltokban megszokott, csakhogy darabonként átlag 15-20 deka hússal, s bár ára duplája a normálnak, mégis minimum ötször annyi fogy el belőle. Ahogyan a feldolgozott termékekből is, melyeket Tiborék a szintén a piacon működő kis éttermük konyháján készítenek hétfőnként, amikor zárva minden. Kolbászok, hurkák, disznósajtok, háromféle tepertő, különféle grillkolbászok, debreceni, töltött és abált húsok kerülnek ki a kezük alól, s hagyományos eljárással ott születnek a különféle sonkák, kolbászok, szalámik – szigorúan tokanyél szalonnakockából –, szalonnák, füstölt húsok, pörcök nemcsak normál disznóból, de mangalicából is.

– A receptek hosszú évek alatt alakultak ki, persze volt egy alap, ugyanis anno az iskolában dekára megtanították, mi kell egy hurkába – veszi át a szót Balázs. – Az ember aztán megy a saját, s még inkább a vevők szájíze után, s módosítgatja a recepteket, hogy végül elmondhassa, ez a saját, s emiatt jönnek az emberek, mert jobban ízlik, mint a másik húsbolté.

– Az állandóság mellett kísérletezgetünk is, például most a grillkolbászoknál

Kriszta arcáról a legnagyobb roham idején sem tűnik el a mosoly A SZERZŐ FOTÓI

akad mindig új ötlet, milyen ízeket próbáljunk ki – teszi hozzá Tibor. – Nekem amúgy a tarja és az oldalas a kedvencem, de el tudok vonatkoztatni. Sokszor előfordul, éjjel felébredek, s eszembe jut, mivel kellene megtölteni egy húst. Aztán ha van idő, kipróbálom otthon, ha bejön, megkóstoltatom a többiekkel, s ha jó a fogadtatás, megpróbáljuk, a vásárlóknak is tetszik-e? A tapasztalat szerint az emberek egyrészt ragaszkodnak a hagyományos ízekhez, azaz a klasszikus paprikás kolbász és szalámi megy a legjobban, egyúttal viszont vevők az újra, a különlegesre, nem véletlen, hogy éppen a másutt nem kapható termékeink a legnépszerűbbek. Még akkor is, ha valamivel drágábbak, mint a tucatáru.

Valóban, a sorban állók a fizetéskor sem morognak, pedig a mai világban egy hétvégi menüsor egy nagyobb családban már sokszor ötszámjegyű összeget jelent. Viszont a folyamatos beszélgetés, az állandó mosoly, Kriszta utánozhatatlan kedvessége és humora mintha sztornózná az általános drágaság miatti rosszkedvet.

– Kaposvár hiába megyeszékhely, s közel 60 ezer lakos, negyven év alatt, aki jár piacra, biztosan vásárolt már nálunk – állítja Aranka néni. – Aki kétszer-háromszor visszatér, már emlékszünk rá, tudjuk, mi a kedvence, milyen az ízlése, elkészítési módokat, vagy éppen új alapanyagot ajánlunk neki. Olyan régi törzsvásárlóink akadnak, mint az előbbi, az a szőke, harmincas hölgy: annak idején az anyukájával jött, cumi volt a szájában, a múltkor pedig már a kislányával, s mit ad isten, ő is cumizott még.

– Laci bácsi, jöjjön ide! – szól át közben a fejek felett Tibor egy idős, kopott ruhás férfinak, aki megfordul, s rutinosan nem a pulthoz, hanem a szolgálati ajtó felé indul. Tibor egy kis szatyrot ad ki az öregnek, benne némi szalonna, kolbász, tepertő, csupa hűtést nem igénylő áru. S hogy nem egyszeri, nekünk szóló produkcióról van szó, mutatja, hogy a pakk már összekészítve várt a sorsára. Elhangzik egy halk köszönöm, az öreg elcsoszog, utánanézve még a mindig vidám Kriszta arcán is fátyolosabbnak tűnik a mosoly…

Aztán persze a következő vásárlónak már megint vidámság jut, s még a csarnok közepén is halljuk Tibor hangját: Kedvesem, ezt a szép tarját vigye, direkt magának csontoztam!

Vas András

A JÁSZOK FÖLDI KENYERE A SZARVASGOMBA

Erényeseknek nem való étek

Földi kenyér – ez a szarvasgomba egyik neve a sok közül. Magyarországon a Jászságban, ezen belül is Jászszentandrás, Jászkisér és Jászivány erdős területein találhatók a szarvasgomba legjobb termőterületei. A Jászság aranya, vagyis a szarvasgomba fővárosa hivatalosan is Jászszentandrás, ahol a nagy becsben tartott gombának múzeuma is van.

„Aki erkölcsös és erényes életet szeretne élni, az ne kóstolja meg a szarvasgombát" – így tartja egy olasz közmondás. Noha a legtöbb ember afrodiziákumként ismeri, a szarvasgomba vágykeltő hatása nem bizonyított.

A szarvasgombának több, ma régiesnek tűnő elnevezését ismerjük: ilyen a trifla, a gímgomba, a trufola, de említik disznógombaként, porgombaként, földi kenyérként, és az árából kiindulva drága pöfetegként is. A ma használatos magyar elnevezés a latin Fungus cervinus tükörfordítása.

A SZIMBIÓZIS ÉDES ILLATA

A szarvasgomba különböző fajai, elsősorban a nyári és a téli, Magyarországon igen elterjedtek. A legtöbb szarvasgomba illata kissé fűszeres, íze pedig leginkább a fokhagymára emlékeztet. Egyedül hazánkban terem jelentős mennyiségben az egyetlen édes ízű fajta, a homoki szarvasgomba.

Az erdei fák gyökereivel szimbiózisban élő, velük gyökérkapcsolatot képező gomba szabálytalan alakú, gumószerű termőteste a föld felszíne alatt 8-10 centiméterrel nő. A szarvasgomba gyűjtése és fogyasztása évszázados tradíciókkal bír: első hazai említése a XVI. századra tehető, az 1700-as, 1800-as évek szakácskönyveiben már számos szarvasgombás recept található. Az Osztrák–Magyar-Monarchia idején már virágzott a kereskedelme. Ferenc József osztrák császár és magyar király kedvencei közé tartozott a szarvasgombás csicsóka leves, de fűszerként a csirkeételekhez már Mária Terézia konyháján is használták.

Nyári szarvasgomba

Ha távolabbra tekintünk, a római császárok idején a vagyonos osztályok lakomái nem múlhattak el szarvasgombával készült ételek nélkül, amihez ezt az ínyencséget a szíriai és a líbiai piacokról szállították busás összegekért.

Magyarország – Olaszország, Spanyolország és Franciaország mellett – ma az egyik legjelentősebb európai szarvasgomba-lelőhelynek számít. A hazai termés egy része természetes élőhelyről, a tölgyerdők

Szarvasgomba-múzeum – Stuchlik László A SZERZŐ FOTÓI

mélyéről származik, a másik része ültetvényekről. A tölgyesek megfogyatkozásával nálunk is egyre több extenzív technológiával támogatott ültetvényt alakítanak ki. A tölgymakkot szarvasgombaspórás oldattal kezelik és az így kikelt csemetéket megfelelő talajelőkészítés után elültetik. Az ily módon felnövekvő, ültetvényszerű erdők később a szarvasgomba-termesztés helyszínei lesznek.

A Jászság tölgyeseinek talaja eléri a szükséges 4,2 százalékos PH-értéket, Jászszentandrás erdőinek talaja pedig még ennél is magasabb értékkel bír. A település 2012-ben megkapta a szarvasgomba fővárosa címet. A Jászsági nyári szarvasgomba 2016-ban elnyerte Hagyományok-Ízek-Régiók (HÍR) védjegy használati jogát, és az európai szarvasgombafajok közül az első, amely uniós oltalmat kapott.

NEM SZABAD HÁMOZNI

Jászszentandráson immár több mint 23 éve működik az ország egyetlen, Európa második szarvasgomba-múzeuma is, ahol az alapító, Stuchlik László vezetett körbe. A múzeum Szent László-terme Hollós Lászlónak állít emléket, aki a múlt század elején adta ki világhírű tanulmányát a szarvasgombáról. Ötéves kutatás alatt hatvannyolc föld alatti gombafajt azonosított a Kárpát-medencében. A múzeumban a számtalan szarvasgombafaj mellet megismerhetjük a Szent László Szarvasgomba Lovagrend történetét is. Hatalmas poszter mutatja be a Magyar Szarvasgombász Szövetséget, rézkarcok idézik meg a kutyákkal történő szarvasgomba-keresést, de átfogó képet kaphatunk a szarvasgomba ültetvényes termesztéséről is.

Stuchlik László – aki maga is 60 hektáros triflagazdaságot tart fenn családi tölgyerdejében – elmondta, hogy a Jászság adottságai kiemelkedők a szarvasgomba termesztéséhez.

– Magyarországon és ezen belül a Jászságban főként a nyári szarvasgombát termesztjük, illata a főtt kukoricáéra emlékeztet. Felhasználás előtt gondosan tisztítsuk meg a felszínét, de hámozni nem szabad, mivel illata a kérgében képződik. Fontos, hogy az illatos gombát a megtalálása után lehetőleg két héten belül felhasználjuk, mert egyébként megromlik. Ezért, és a ritkasága miatt is kilója több millió forint is lehet – mondja.

A KONDÁSLEGÉNY TRIFLÁJA A földalatti gombák nemcsak az erdőkben teremnek, vannak olyanok, amelyek sikeresen termeszthetők. Az első mesterséges ültetvények Franciaországban és Olaszországban a XIX. század elején jöttek létre. Franciaországban 1810-ben Joseph Talon elsőként telepített szarvasgombás csemetéket. ezzel új korszakot nyitott. A kondáslegény szarvasgombát termő tölgyfa alá vetett makkot. Az ott kifejődött csemetéket szétültette, s azok idővel maguk is triflát kezdtek termelni. Az eljárás gyorsan sikeres lett.

A termesztés 1967-ben vett nagy lendületet, amikor a Francia Mezőgazdasági Kutatóintézetben mesterséges körülmények között, zárt termesztőrendszerben állítottak elő mikorrhizált (gombafonalakkal behálózott gyökerű) csemetéket.

A sikeres francia és olasz példákat követve a 2000-es években nálunk is megkezdődött a nyári szarvasgomba termesztése, melyből évente több tíz tonna is begyűjthető. Kiemelkedő természetes élőhelyeinknek köszönhetően hazánk a világ egyik legnagyobb exportőre.

A fekete szarvasgombák közül a legértékesebb périgordi fajta elsősorban a mediterrán területeken honos. A klímaváltozás hatására azonban egyre enyhébbek a telek, így Magyarországon is elhárulni látszik a termesztése előtti legfőbb akadály.

A triflák királynőjeként emlegetett, a fehér szarvasgombák csoportjába tartozó isztriai szarvasgomba vadon Magyarországon is megterem, a Balatontól délre fekvő galériaerdőkben, a Duna és a Maros mellett. Termesztésbe vonására komoly kutatómunkák folynak Európában.

Ígéretes faj a homoki szarvasgomba, amely a homoki akácosok társulásaként terem. A világon kevés lelőhelye ismert, de a legjobb minőségben nálunk található, főként a Duna-Tisza közén. Belseje fehér színű, márványszerűen mintázott, íze rendkívül édes, így jól illik desszertekhez, de kiváló ízesítője lehet salátáknak is. Termesztésének technológiája még nem kiforrott.

SALÁTA, PÁLINKA, MÉZ

Ha hidegkonyhai ételekhez használjuk, a salátába kell keverni vagy tálaláskor vékonyan a tetejére kell szeletelni, reszelni. Keverhetjük lágy vajba, disznó-, kacsa- vagy libazsírhoz is. Gasztronómiai különlegesség a somlói galuska homoki szarvasgombával, a legegyszerűbben elkészíthető csemege pedig az akácméz homoki szarvasgombával. De figyelni kell arra is, hogy kumarint, vérhígító hatású anyagot tartalmaz, ezért óvatosan szabad csak fogyasztani. Vendéglátóm szarvasgombás pálinkával is kínált, aminek íze feledhetetlen.

Az apró fekete pikkelyekkel borított gombát disznók és a speciálisan képzett kutyák tudják kiszagolni, de inkább utóbbiakkal dolgoznak, mert azok nem eszik meg a megtalálás után a szarvasgombát, amelynek egy-egy nagyobb példánya akár a fél kilogrammot is meghaladhatja. A trifla június közepétől egészen az év végéig gyűjthető. Az orgazdák sokszor sajnos már május közepén kiásatják, ezzel tönkretéve az akkor még fehér belsejű, éretlen szarvasgomba-termést és a környezetét.

Bognár Mária

Harangszóba kapaszkodom

Diszkrét bája van annak, amikor egy fasiszta a zsidóba kapaszkodik, s úgy gyilkol semmi ágán kucorgó öregasszonyt, szöszi ovist, kicsi gesztenye bölcsist.

Erő, az kell hozzá. Leginkább lelki. De ők gyűjtöttek. Az egyik innen. A másik onnan. Üdvözlendő ez a termékenység.

DAJKÁLOM A BÁNATOM

Mama! Kávé?

Fut felém a hároméves szöszi, épp, hogy beléptem az ajtón.

Persze, mondok, várja, hogy emeljem föl, s már tölti be, teszi alá a nekem szánt bögrét, bámuljuk a gőzt, a fekete nedűt – együtt kucorgunk az asztalnál, amíg kortyolgatok, azt mondja, a fagyi is melegen volna igazán jó …

Pálya! Pálya!

Zúgunk a babakocsival a romkocsma tömegén át. Ugranak a népek félre, mosolyognak, értik a csíziót. Hogy vergődnénk ki az utcára, ha nem így? Teljes a siker, és Noncsi a győztes! Azt kacsintja rám: Mama! Jók voltunk!

Szokásunkká lett ez. Utcán, trolin, villamoson – Pálya! Pálya!

Ugrottak félre a népek, jönnek a rettenetesek!

Nagyon rettenetesek voltunk. A vékony kicsi szöszi, ujjai végén röpköd egy dundus mama. Reszkessetek, városlakók!

Szófogadóan reszkettek. Mi hasítottunk a pályán.

– Most – azon a pályán – éppen suszterbogarak gyülekeznek. Szereztünk egy bokorról levelet, de nem akartak fölmászni. És nem és nem és nem. Fenébe ezekkel a bogarakkal. De mégis. Hátha. Újból. De nem.

AGYALAGYA

Ő mindig kisegít minket.

Jó, ez most egy másik labda, de megteszi. Eltereli a figyelmet a suszterekről, és újabb mosolyokat varázsol. Ez nem az az elmélyült, figyelemmel feszült mosoly, mint az imént, hanem a felhőtlen. Amikor rád néz, vesédig lát, áramütés.

Jajj, hova pattant a labda? Mama!

Igen, igen! Itt vagyok!

Na toljad! Lökjed!

Pálya!

Beütöttem a kezem! Mama!

Ez volt? Ez a sarok? Te sarok! Gondolkodtál? Eszeden vagy? A Noémit bántottad? Na figyelj csak! Hát leszkapsz! Itt és most leszkapsz!

Már földerül a könnyek mögött a szép szeme. Már nem is fáj semmi. Az a sarok, az gonosz csak. De már az se annyira. Még a szöszi is megfenyegeti, ahogy már tudja: leszkapsz! És a saroknak annyi. Bűnbánóan ma már nem bánt tovább.

ÁRVA ÁRNYÉK

Esténként, amikor már sötétkék az ég, az utcai lámpák sárgán imbolyognak a járda kockakövein, a lombok zizegve szórják árnyékaikat, bekopog az erkélyajtón a harangszó. Itt van-e a kicsi lány? Vár-e engem? Ültök-e összebújva a fotelban a másodperceket számolva?

Mélyen búg a harang, s beül mellém, hiszen ketten is elférünk, üres Nojka helye. Ingatjuk a fejünket a ritmusra. Itt vagyunk. Minden este itt vagyunk. Minden harangszó beköszön. Beül mellém a fotelba. Legalább ő. Együtt várunk tovább a kicsi lányra.

És jön a középső, a brummogó, aztán a kicsi harangszó, a vékony, kecses, csengő.

Ő is benéz, de ő libben tovább. Cseng, bong, röppen. Várjatok csak! Int a magasból: jövök vissza!

Várom. Őt várjuk minden este. Hová bújtál, árva árnyék? Noncsi, miért nem jössz? A harangokkal várunk. Te is hallod, biztosan. Csak nem tudsz üzenni. Hallgatjuk együtt. Te valahol messze, én itt a fotelban a harangokkal. Mind várunk rád.

ÉN TŰNTEM EL

Játsszuk azt, hogy csak úgy elbújtál – de szólsz nekem, nehogy ott felejtselek. Mama! Itt vagyok. S lebben a függöny, s én csodálkozom, megtalállak, pedig nem veszítettelek el. Egy pillanatra sem.

Én tűntem el. Pedig nem akartam. Eltaposták a lábnyomomat a homokozóban, magamra hagytak a kávémmal, az agyalagya leengedett, és egyedül kanalazom a neked főzött pipi levest dundus borsóval. Azért is finom – mert az a legfinomabb, amit a mama főz! – de ízlik neked a szó is, hogy dundus! Mondod megint? Kacajtól sűrű a leves. A partedlid a polcon vár rád. Megtalálod, ha megint eljössz. Én meg jól elrejtelek.

Tudod! Pattanj be egy taxiba, és gyere inkább hozzám! Dami utca!

VÖDÖRNYI ÉLETEK

Akkor mehetnénk sarazni. A szandált már a jáccó kapujában levesszük, meztéláb rohanunk a puha járdákon, nem kell semmi gönc, csak bugyingó, aztán jön a víz, zubog, gurgulázik, hajtod a malomkereket, zsilipeket irányítasz, a nagylányokat lesed, utánozod, neked mi a neved? kérdezed meg százszor is, és akad egy felelet, Zsanettet heteken át keressük minden arrajáró délután. Zsanett léha, Zsanett csalfa. Marad a zsilip, marad a víz, s a remény, hogy az a kislány föltűnik egyszer a vödör másik fülénél.

Hány vödör az élet?

ENNYI GÖNCÖT!

Noémi tűri, ahogy tuszkolom bele a ruhákba. A nadrágra overáll, a pulóverre mellény, sapka, kesztyű, csizma, szörnyű.

– Ennyi cuccot – sóhajtom a fülébe, még az az egy van szabadon, közel hozzám.

Napokkal később megint izzadunk a bölcsi öltözőjében. Megint nadrág, mellény, pulcsi, csizma, overáll, sapka, kesztyű …

A szöszi belenéz az arcomba, ráncolja a homlokát:

– Ennyi göncöt!

Jól be van már panírozva. Megehetném.

Jakubovits Anna

AKIKET A HAJÓ GŐZE MEGCSAPOTT

Csettegők a vizeken

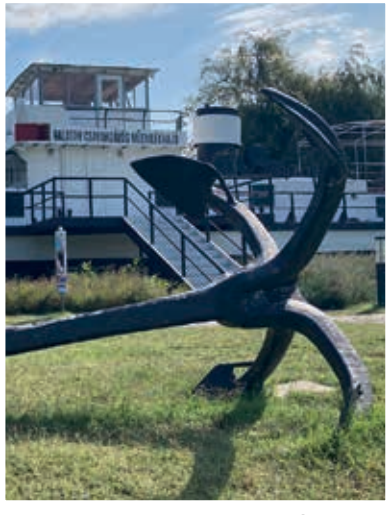
Csavargőzös, Gőzkacsa, gőzcsónak – az utóbbi években egyre többen ismerik meg ezeket a különös szavakat a Balatonnál járva. Egy maroknyi, de annál eltökéltebb csapat ugyanis nem csupán őrzi a balatoni gőzhajózás hagyományait, hanem átélhetővé is teszik azt. Történetünkben felbukkan egy galériatulajdonosból lett hajómentő, mozdonyvezetőből átképzett gőzcsónaképítő, három, milliót érő gőzhajós bélyeg, egy ellopott hajócsavar és egy vénkisasszony, akinek gyakorta hozott levelet a legendás vízi postásjárat.

„Mind megszállottak ezek a gőzcsónakosok” – mondja mosolyogva Kopasz Árpád, a Balatoni Hajós Kultúráért Egyesület alapítója Bogláron, a régóta partra vetett Balaton nevű csavargőzös fedélzetén. Mondhatja, szavain aligha fog bárki is megbántódni, hiszen ha Balatonról, hajókról és gőzhajtásról van szó, akkor éppen ő a legfanatikusabbak egyike: régóta motorja annak a társaságnak, amely elkezdte újraírni a balatoni gőzhajózás történetét. Ennek a történetnek az egyik, talán legismertebb fejezete az a gőzcsónak-találkozó, amelyen tulajdonképpen a múltat tették átélhetővé újonnan épült különleges kishajókkal. De hogy kerülnek ezek a kis gőzcsónakok minden évben a Balaton vízére? Ki és miért épít ilyen vízi csettegőket? Kopasz Árpád szerint minden a Balaton nevű csavargőzössel kezdődött. De hogy a hajó újkori életét és az ahhoz kapcsolódó mozgalmat megértsük, érdemes még régebbről indítani, és egészen 1872-ig visszahajózni az időben.

IRMÁBÓL FK-312

153 évvel ezelőtt a Zala-Somogyi Gőzhajózási Társulat számára épült meg a Balaton nevű hajó. Nem ez volt a tó első gőzöse, mert időben megelőzte a híres Kisfaludy, de hajós berkekben a Balaton is erősen a legek közé tartozik. A Kisfaludy ugyanis még a régi iskolát jelentette, a két oldalán lévő hatalmas lapátkerekek

Hajó + múzeum = Kopasz Árpád

hajtották, a Balatont azonban – elsőként a tavon – már modern, bronz hajócsavar vitte előre. Az első években – 1873-tól 1876-ig – Révfülöp és Boglár között közlekedett. Jól indult a hajó élete, ám hamarosan az egyik leghányatottabb sorsú vízi járművé vált: a Zala-Somogyi Gőzhajózási Társulat csődbe ment, újabb és újabb gazdái lettek a járműnek, ami a Dunára került, s elegáns hajóból vontató lett, többször is átnevezték. Volt Alexandra, Mohács, Irma, és afféle kegyelemdöfésként végül már csak FK-312 néven emlegették. Kiszuperálták, motort cseréltek benne, elárverezték, hogy aztán kevéssé méltó módon a rendszerváltás előtti évtizedekben büféként szolgáljon. És még ez sem a mélypont volt, hiszen hátra volt a

tűzvész, amely során a jármű jelentős része megsemmisült. Mindenki azt gondolta, hogy ez a végállomás – kivéve a város testületének egy részét, Kopasz Árpádot és megszállott társait.

AZ ELLOPOTT CSAVAR

Mindig is hajós, vitorlázó ember volt Kopasz Árpád, ám főállásban Balatonfüreden vitt képzőművészeti galériát. Aztán volt egy pillanat, amikor a hajók szeretete egybeért az ipari műemlékek iránti vonzalmával: eltökélte, hogy megmentik a Balatont. „Már, ami maradt belőle." – jelzi, hogy nem volt könnyű dolguk. Ekkortól kezdve a Balaton hajó sorsa jóra fordult. Jó kezekbe került. Létrejött a Balatoni Hajós Kultúráért Egyesület, a hajós társadalom összefogott és ki-ki pénzzel, eszközzel, szaktudással, sok társadalmi munkával hozzájárulva segített az újjáépítésben. Az eredeti hajóból nem sok maradt és ami igen, az sem volt teljesen eredeti: az évek során például – emel ki egy példát Kopasz Árpád – „három métert betoldottak a hajóba". A bronz hajócsavar megmaradt, ám – mintha valami átok ülne a hajón, amit nem sokáig tud elkerülni a balszerencse – azt meg ellopták. Kopasz Árpád kiplakátolta a környéken, hátha olvassák a tolvajok, hogy pénzre váltható fémnél sokkal többről van szó, de nem került elő a hatalmas csavar. A hajó viszont visszakapta eredeti formáját, s ha a tótól néhány méterre is, a szárazföldön, de 2012-től újra büszkén feszít: gondosan karbantartva, újra az eredeti, Balaton nevén. Kopasz Árpád szerint vagy 600-800 millió forintra volna szükség egy replika építéshez, hogy újra hajózni lehessen vele – de talán erre már nincs is szükség, Merthogy közben egészen más küldetése lett a járműnek.

Mire ugyanis a Balaton helyreállítása véget ért, új szerepet találtak neki a megmentői. A város vezetésével együttműködve olyan példaértékű megoldást ötlöttek ki, ami mindenki számára előnyös volt: a hajó múzeummá alakult, s hogy fenntartása, bővítése, fejlesztése ne okozzon gondot, kis kávézó is nyílt mellette – mi másban, mint egy réges-régi balatoni halászbárkában. Így sikerül extra bevételhez jutni, vagyis – sok más esettől eltérően – itt valóban fenntartható a működési modell. Kopasz Árpádék pedig élnek is lehetőséggel: a múzeum elkészülte távolról sem azt jelentette, hogy végeztek volna a projekttel. A kiállítás egyre inkább túlmutat a Balaton hajó történetén, mind átfogóbb képet ad a tó hajós múltjáról, jelenéről. Százéves relikvia éppúgy akad itt, mint számítógépes játék, amit boglári informatikus diákok fejlesztettek kicsiknek, hogy a képernyő előtt átélhessék, milyen hajót vezetni. Látni itt korabeli egyenruhákat, izgalmas archív fotókat. Hogy mára milyen széles lett a kiállított tárgyak, eszközök palettája, jól jelzi: még egy orosz tengeralattjárón rendszeresített szextáns is eljutott a boglári múzeumba.

AUGUSZTA LEVELEI

Nem kevésbé érdekesek a Balaton hajó színes történetében és a kiállításon is felbukkanó mellékszálak. A jármű postahajóként is működött, így készült olyan bélyeg is, amin a Balaton első tulajdonosának, a Zala-Somogyi Gőzhajózási Társulatnak a nevére utalva a Z. S. G. T. felirat látható. Mivel kevés ilyen bélyeg készült, és csak 17 maradt fenn, az előkerülő darabok gyűjtői körökben már komoly, milliós értéket is képviselhetnek. Kopasz Árpád szerint még 3 bélyeg külföldön található. A bélyegtől már csak egy lépés egy másik érdekes történet, amit Kopasz Árpád megoszt: a hajó múltjának feltárása során kiderült, hogy meglepően sok levelet ho-

Ha akarom csónak, ha akarom gőzhajó

zott Boglárra a hajó egy bizonyos Szalay Augusztának. Sokáig senki nem tudta, hogy ki lehet a rejtélyes nő, akiről végül csak annyi derült ki: egy vénkisasszonyról van szó, akinek kiterjedt baráti köre volt a tónál. Ez is jelzi, hogy a kiállítás már rég több mint a Balaton hajó múltját bemutató tárlat. Már csónakmotor-kiállítás is helyet kapott a hajó mellett, ahol olykor fiatal kaposvári képzőművészek állítják ki alkotásaikat, a közeli hajóállomás néhány helyisége pedig újabb bemutatótérré alakult.

PÖFÖG, HUHOG ÉS SÍPOL

A hajó és a hozzá kapcsolódó kiállítások és történetek izgalmasak, de talán még felvillanyozóbbak azok a szálak, amik nem csak a múltba vezetnek vissza, hanem tovább íródnak a jelenben. A Balaton felújítása során ugyanis mind többek fejében kezdett motoszkálni a gondolat, hogy a gőzhajózást valamiképp élővé lehetne tenni. A legtöbbet talán Málits György és felesége, Erzsike morfondírozott ezen. Aztán az álmodozásból tettek lettek. Pontosabban: tervezés, bütykölés, építés, áttervezés hosszú folyamata, mígnem elkészült a Gőzkacsa névre keresztelt kishajó. Ami – a készítők számára talán bosszantóan is – leegyszerűsítve egy nagyobb csónak, aminek a közepén kicsi, de precízen kialakított gőzgép áll, abból hosszú kémény magasodik. Egyébiránt pedig olyan hangja van, mint egy kis gőzmozdonynak: pöfög, huhog és kis kar meghúzására élesen sípol. Közben pedig lassan, de kiegyensúlyozottan hajtja előre a csónakot. Olykor fával, vízzel utántöltik, hogy folytathassa útját. A kishajó a tulajdonosa szerint jó időben kevesebb mint egy óra alatt tenné meg a Boglár–Révfülöp távot. A Gőzkacsa orrára kis táblát szereltek: „Készült a Balaton Csavargőzös Műemlékhajó tiszteletére”. Nem csoda, hiszen Málits György korábban elmondta, hogy már gyerekként elbűvölték a gőzhajók, de a csavargőzös felújítása adta az ötletet, hogy maga is építsen egyet

– Ez az első és talán az utolsó is – mondta tíz éve Málits György, de nem lett igaza. Azóta ugyanis lettek követői. Kopasz Árpád szerint már négy gőzcsónak készült. A tervezők között akadt volt mozdonyvezető, ezermester, de olyan is, aki a reklámiparban dolgozott.

Boda András

ÉDES, ILLATOS, ZAMATOS

Egy kocka csoki, egy korty bor

Franciaországban a legtöbb gyerek úgy nő fel, hogy azt látja: a szülei tudatosan választanak bort egy-egy ételhez. Megszokja, megtanulja, hogy az egyes fogásokhoz melyik a legjobb párosítás, s szinte észrevétlenül „ivódik" bele az, amit borkultúrának nevezünk. Magyarországon ma még vélhetően azok vannak többségben, akik leginkább utazásaik során érzékelik, lehet másképp is bort fogyasztani, mint önmagában, egyszerű alkoholos italként, vagy épp baráti társaságban, buli alatt, mámorig.

Ahogyan a citrom savassága kiemeli a lekvár zamatát, s ahogy a sónak is van küldetése egy kényeztető, szaftos csokoládés brownie tetején, nos, a bor ugyanúgy kihozza egy-egy étel addig előttünk rejtve maradt ízeit. Ráadásul a haszon ilyenkor dupla, hisz mindeközben az adott fogás is képes elővarázsolni a bor mélyebb, azt pusztán önmagában fogyasztva nem érzékelhető vonásait.

Nem véletlen, hogy manapság egyre több borászat és étterem kínál az étel és a bor kölcsönhatására figyelő kóstolókat, s van, aki ezen belül még jobban leszűkíti a fókuszt: például a csokoládéra és a borra.

– A csokoládékban hasonlóan nagy mélység van, mint a borokban – erre egy ismerősöm hívta fel a figyelmemet, aki mutatott nekem néhány különleges fajtát. Később megismerkedtem a készítési folyamattal, megtudtam, hogy milyen alapanyagból, milyen technológiával készül, majd pedig találkoztam egy pici manufaktúrával, a Fabric Csokoládéval, ott is Szeleczky-Takács Viktóriával. Ő másképp nyúlt ehhez az alapanyaghoz, s képes különleges ízeket kihozni ebből a látszólag egyszerű édességből – mondja Tóth Katalin az egri Tóth Ferenc Pincészet tulajdonosa, aki rendsze-

A csoki is lehet fűszeres vagy gyümölcsös

resen szervez a borászatnál csokoládés borkóstolókat.

– Az volt a vágyunk, hogy ne kész csokoládékat párosítsunk borokhoz, hanem a mi borainkhoz keressük meg adott ültetvények adott fajtáit, amik bonbon vagy szelet formájában tökéletesen illenek majd. Első lépésként kiválasztottuk az adott évjárathoz először azt, hogy a világ melyik ültetvényéről legyen a kakaóbab. Utána megnéztük, hogy milyen legyen a mélysége, tehát tej-, dark vagy étcsokoládé, majd ezt követően ízesítettük a csokoládékat különböző fűszerekkel, gyümölcsökkel. Végig azt a célt tartottuk szem előtt, hogy a bor és a csokoládé harmóniában legyen. Először csak vörösborokkal próbálkoztunk, úgy nyolc évvel ezelőtt, de utána bátrabbak lettünk, rozéhoz és fehérborhoz is kerestünk csokipárt. Minden év szeptemberében leülünk, hosszasan gondolkodunk és kóstolunk, hiszen az évjárat mindig más, s mi magunk is szeretünk új ízeket párosítani, még akkor is, ha a tavalyi, tavalyelőtti is jól működött. Ez nagyon izgalmas, s nekünk magunknak is nagy tanulási folyamat, azzal a rácsodálkozással, hogy lám, a csokoládé ugyanolyan nagy művészet, mint a bor.

KICSIT ZUBOGTASSUK IS

Később már nemcsak a töltetlen, táblás csokoládékkal, hanem a bonbonokkal is elkezdtek kísérletezni. Ehhez Bretzné Fodor Bernadett a Coco7 csokoládéműhelye lett a partnerük: ő Franciaországban tanult bonbonkészítést. Itt is a harmóniát keresték, és a töltelékek a korábbinál is izgalmasabb párosításokat tettek lehetővé.

– Számomra ez egy nagyon jó utazás, mert a bor mellett ott van a csokoládé, s e kettő párban teljesen más élményt ad, mint önállóan kóstolva, s valami szebbet hoz létre. Vannak azok a csokoládék, mint például egy 70%-os perui, amit önállóan nem biztos, hogy élvezünk, de egy adott borral felerősíthetjük benne a gyümölcsösségét, a fűszerességét. S van még egy érdekes ága ennek: a bort sokan inkább afféle férfias dolognak tartják, de egy ilyen párosításnál

azok a nők is megkóstolják, akik máskor nem fogyasztanak bort. Nekik is izgalmas, hogy együtt fedezik fel ezt az élményt, s később esetleg otthon maguk is így fejezik be az ebédet, vagy a vacsorát.

A bor és a csokoládé kóstolásának van egy ajánlott technikája is. Tóth Kata azt szokta javasolni, hogy először kóstoljuk meg önállóan a bort, legyen valamilyen elképzelésünk, hogy milyen borhoz keresünk csokoládét. A csokoládét ugyanúgy megvizsgáljuk, mint borokat: megnézzük a megjelenését, megszagoljuk, majd megkóstoljuk, hogy milyen. Ha ez megvan, akkor egy pici csokoládé kerüljön a szájba, és arra kortyoljuk rá a bort, de ne nyeljük le azonnal. Forgassuk a szájban együtt, nota bene, kicsit zubogtathatjuk is, hogy mindenhová eljusson az íz. Ahhoz, hogy igazán átéljük ezt az élményt, csak erre figyeljünk, s próbáljuk a többi ingert kizárni – tette hozzá.

MÁST KÍVÁN A BOR

S ha már az elején azzal kezdtük: mennyire tanulják meg a gyerekek, a fiatalok a bor és az étel összhangját, megkérdeztük egy egri, pincéreket, szakácsokat és cukrászokat képző középiskola egyik szaktanárát, vajon az ottani diákok mennyire fogékonyak ennek elsajátítására? Malácsik Tibor, a Heves Megyei Szakképzési Centrum Sárvári Kálmán Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium szakoktatója étel-italismeretet tanít, s ennek leginkább a gyakorlati oldalát domborítja ki.

– Az a korosztály, akiket én tanítok, vagyis a középiskolások, még abszolút nem borfogyasztók, s nem is értenek a borokhoz. Gyakran azt sem tudják megjegyezni, hogy melyik szőlő fehér és melyik vörös, nemhogy még a belőlük készülő borokat felsorolják, pláne, hogy az milyen ízű. Mivel nincsenek még 18 évesek, és hivatalosan eleve nem is ihatnak bort, nagyon nehéz elmagyarázni nekik, hogy mihez mi illik, mert a paprikás krumplinak az ízét ismerik, de mondjuk az egri bikavérét nem. Nyilván mi tanítjuk azt, hogy mihez mit adunk, megvannak az alapok, amiket könyvekből lehet megtanulni, például, hogy vörös húshoz vörösbort, fehér húshoz fehérbort, de ugye sok minden függ a készítés módjától, vagy attól, hogy milyen köret, vagy milyen mártás van hozzá. Később, kikerülve a vendéglátásba, kiderül, menynyire képesek ezt a tudást hasznosítani: ez hely-, és vendégfüggő is. Azt veszem észre, hogy az éttermek ma már többségében ajánlanak borokat az ételek mellé, s az idősebb pincérek vagy épp a tulajdonos végül a gyakorlatban is elmagyarázza a diákjainknak, mihez mi illik jobban – mondta az oktató.

No, de nálunk, magyaroknál, otthon a családban vajon a felnőttek magabiztosan választanak az aznapi vacsora mellé bort, illetve egyáltalán választanak-e?

– Noha erről nem olvastam semmiféle statisztikát, de tapasztalataim szerint ez – s nemcsak Magyarországon, hanem általánosságban – intelligenciafüggő. Mert azért egy borhoz kell valamelyest érteni, amellett kell egy kicsit filozofálgatni. Nyilván egy sör mellett is lehet filozofálgatni, csak másfajta beszélgetések vannak egy pohár sör mellett, mint mondjuk egy egri bikavér mellett. S ezért is gondolom, hogy ez nem iskola-, vagy végzettségfüggő. Ha pedig valaki tudja értékelni a bort, sokszor utána is olvas, vagy, ha az anyagi helyzete engedi, el is végez egy-egy borértő tanfolyamot. Ez a réteg már késztetést érez arra, hogy mondjuk egy palóclevesnél kicsit utánajárjon, vajon ahhoz vörösbort igyanak-e, netán kadarkát vagy valami mást. Ők jobban haj-

landóak talán arra is, hogy pincészetben vásároljanak bort, vagy felkeressenek egy szakboltot, ahol tudnak kérdezni is, míg egy nagy kereskedelmi láncnál sokszor ezzel magukra maradnak – összegezte Malácsik Tibor. Ő egyébként az oktatói munkáján túl időnként sommelier-ként is dolgozik: ez a mesterség egyelőre szintén gyerekcipőben jár Magyarországon, kevesen tudnak szakértőként, az apróbb részletekre is odafigyelve bort ajánlani. Tapasztalatai szerint a vendégek szívesen elfogadják az ajánlásokat, még akkor is, ha esetleg nem a kedvenc fajtájukat vagy borstílusukat kínálja nekik. – Lehet, hogy valaki fehérboros, de mondjuk, ha a pincér ahhoz az ételhez vöröset kínál, akkor azt választja mégis. Az étteremben ráadásul nem kell egy egész üveggel rendelni, elég egy pohárral, így kísérletezésnek is alkalmas: lehet, hogy pont bejön neki.

Utazás és kóstolás

GYEREK ÉS BOR

Az elmúlt két évben jelentősen nőtt az alkalmi borfogyasztók aránya a 18-40 éves korosztály körében, és a választásnál egyre inkább előtérbe kerül az egészség- és környezettudatosság, valamint a magyar termőhely fontossága – ez derült ki a Hegyközségek Nemzeti Tanácsa megbízásából készült 2025-ös reprezentatív kutatásból. A fiatalabb felnőttek számára a borfogyasztás már nem csupán hagyomány vagy gasztronómiai kiegészítő, hanem értékválasztás is. A jövő borfogyasztóit a bor természetes összetevői, az adalékanyagmentesség, a termék mögötti történet, a termelői felelősségvállalás és a bor származási helye is érdekli – állapították meg.

A felmérés a Z generáció (18–29 évesek) és az Y generáció (30–40 évesek) borfogyasztási szokásait vizsgálta, és jól látható változásokra mutatott rá: míg korábban a bor nem számított igazán népszerű italnak ebben a korosztályban, mára kezd előtérbe kerülni. A 2023-as eredményekhez képest a borfogyasztók aránya számottevően nőtt – a Z generáció esetében 23, az Y generációnál 8 százalékponttal emelkedett. Bár a rendszeres borfogyasztás még mindig nem jellemző a fiatal felnőttekre, alkalmi élvezetként egyre többször jelenik meg, a válaszadók 55 százaléka nyilatkozott így. Ebben főleg a Z generáció jár az élen – harmaduk szokott alkalmanként bort kóstolni, míg az Y generációban ez minden ötödik emberre igaz. Az is figyelemre méltó, hogy a megkérdezettek több mint fele szerint a mértékletes borfogyasztás legnagyobb előnye az egészségre gyakorolt pozitív hatás, és az a társasági élmény, amit egy-egy pohár bor nyújthat.

Egészségünkre!

Doros Judit

Horoszkóp 2026-ra

Bak (XII. 22. – I. 20.)
Sok sérelem éri a munkahelyén, és ön hajlamos a szerettein leverni ezeket. Környezete megértő, de fogytán a türelmük. Talán, ha több szabadideje lenne, találna magának valami elfoglaltságot, ami segítene levezetni a feszültséget. Jógázzon, színezzen, vagy csak sétáljon nagyokat, és jobban fogja érezni magát. Vállaljon kicsit kevesebbet a munkahelyén.

Vízöntő (I. 21. – II. 19.)
Anyagi helyzete rossz irányba változik, de most elég lendület van önben, hogy túljusson a nehézségeken. Végre boldog, pedig már lemondott róla. Párjával együtt olyasmire is képes, ami eddig lehetetlennek tűnt, mégis körültekintőnek kell lennie. Vigyázzon, nehogy másoknak kelljen megfizetniük az ön boldogságának árát. Néhány embernek fájdalmat okozott, de ezt könnyen jóvá tudja tenni. Csak figyeljen jobban a tágabb környezetére is.

Halak (II. 20. – III. 20.)
Szépnek látja a világot, ami érthető, hiszen a természet csodálatos, az emberek többsége jó. De a háborúkról, katasztrófákról, gonoszságról egyre sűrűbben érkező hírek önt sem kerülik el, és egyre gyakrabban érzi úgy, hogy talán mindent rosszul tud. Pedig önt mindig is ez a hozzáállás vitte sikerre. Nyugalmas életére idén sem leselkedik új veszély. Ne változzon meg!

Kos (III. 21. – IV. 20.)
Nagy tervei vannak, és képes is megvalósítani azokat, de ha túl gyorsan akar haladni, szem elől tévesztheti az apró, de fontos részleteket, kudarcra ítélve az egész vállalkozást. Ráadásul a szeretteire is ráhozza a frászt, pedig ők mindent megtesznek, hogy támogassák önt. Mindig csak a következő lépésre koncentráljon, egyetlen lépésre, amivel közelebb jut a céljához úgy, hogy közben nem tesz kockára mindent, amit addigra elért.

Bika (IV. 21. – V. 21)
Olyasmi történhet önnel, amiről úgy érzi, egyszer már megtörtént. Nem ugyanezek az emberek nem ugyanezen a helyen, nem ugyanilyen körülmények között, de döntésre kényszerítették. Gondolja végig, hogy akkor jól döntött-e, és hogy mi minden változott azóta. Közben pedig, összehasonlítva a régi énjét a maival, a régi életét a maival, arra is rácsodálkozhat, mi mindent ért el az évek során.

Ikrek (V. 22. – VI. 21.)
Vihar dúl a lelkében, és ezt már nem lesz képes sokáig titkolni. Szép családja van és munkahelyét is szereti. De úgy érzi, sokkal többet is kihozhatna magából. Változtatni akar, de fél, hogy ezzel sokakat megbántana. Az idén mégis megvalósítja terveit. Néhányan szomorúak lesznek, de hamarosan velük is rendezni tudja kapcsolatát.

Rák (VI. 22. – VII. 22.)
Szomorú fordulat állt be az életében nemrégiben, ön mégis megy tovább, mintha mi sem történt volna. Környezete óvatosan tapogatódzva próbálja megtudni, mit érez valójában, de ön minden segítséget elutasít. Érthető, ha nem akarja látni, hogy sajnálják, ezért inkább kerüli az embereket, de ennél a viselkedésnél még az is jobb lenne, ha munkájába temetkezne, hogy elterelje gondolatait. Vigyázzon, nehogy megbetegítse a fájdalom!

Oroszlán (VII. 23. – VIII. 23.)
Dobja át a sapkáját a kerítésen! Évekkel ezelőtt olyan kudarcot élt át, ami azóta is lebénítja. Óvatos lett és félénk. Látja ott, a kerítésen túl az embereket, szeretnek, nevetnek, és azt kívánja, bárcsak köztük lehetne. Tudja, hogy ott a helye, a kintiek hiányolják is önt, hát itt az ideje, hogy újra közöttük legyen. Szeretteit alaposan meglepi majd ezzel a lépéssel, de örülni fognak, és örömük még több bátorságot csepegtet majd önbe.

Szűz (VIII. 24. – IX. 23.)
Sok dolog változott az életében tavaly. Némelyik változás csak úgy megtörtént, másokat ön hozott létre, és ezért büszke is lehet magára. Az a gyönyörű épület – az élete – már kis híján az enyészeté lett, de ön belevágott a renoválásba – és még élvezte is, szerettei pedig csak kapkodták a fejüket a fejlődést látva. Azonban nem dőlhet még hátra! Folytatnia kell a munkát, sok apró részletnek kell még a helyére kerülnie, de ön is tudja, megéri a fáradságot.

Mérleg (IX. 24. – X. 23.)
Magánélete nyugodt és rendezett, olyan, amilyennek lennie kell, és ezt tudja is. Egyszerűen boldog. A munkájában viszont még mindig többet akar, pedig így is sikeres. Meg kellene tanulnia ezt is értékelni, mert az őrületbe kergeti kollégáit, nem szeretnek önnel dolgozni. Szép dolog a szorgalom, de ha egy csapat része akar lenni, csapatban kell gondolkodnia, nem pedig egyénben – saját magában. Értékes emberek veszik körül, akikre érdemes odafigyelni. Maradjon a fenekén!

Skorpió (X. 24. – XI. 22.)
Idén végre megmutathatja, mire képes. Komoly sikereket ér el, ami megváltoztatja az életét, de önt nem – és ez jó. Ezután is szüksége van azokra az emberekre, akik eddig kísérték útját, és ők szívesen önnel maradnak, miközben ön újabb csúcsokat hódít meg, és önnel maradnak a kudarcok idején is. Szerencsére nagyon jól tudja, hogy újra próbálkozhat, és meg is teszi.

Nyilas (XI. 23. – XII. 21.)
Ez az év a tanulás éve lesz. Nem fog visszaülni az iskolapadba, de kap néhány leckét az élettől. Bizonyos dolgokon nem tud változtatni, azokhoz muszáj alkalmazkodni, ezt kell megtanulnia. Ha sikerül, ragyogó ötleteit képes lesz megvalósítani. De nem csak önnek vannak ragyogó ötletei. Figyeljen a környezetére, mert munkatársaitól, barátaitól, szeretteitől is van mit tanulnia. És ha ez is sikerül, nemcsak sikeres, de boldog is lesz.

KERESZTREJTVÉNY

A megfejtés beküldendő a **GRANIT INVEST Kft.** címére: **1062 Budapest, Váci út 1-3.** Írják a címzés alá: **„Keresztrejtvény”.** Beküldési határidő: **2026. február 15.**

NYEREMÉNYEK:

1 nyertes részére 1 db, 2 fős hotelutalvány
3 nyertes részére 1-1 könyvcsomag
5 nyertes részére 1-1 2027. évi Kincses Kalendárium

A nyertesek névsorát a Kincses Kalendárium honlapján (***kincses.hu***) **és a Népszava 2026. március 12-i számában tesszük közzé.**

Megfejtése elküldésével a beküldő hozzájárul ahhoz, hogy amennyiben a nyertesek közé sorsolják, nevét (a címeként megjelölt település megnevezésével együtt) közzétegyük. A Kincses Kalendárium adatkezelési és játékszabályzatáról a kincses.hu/szabalyzatok.html weboldalon tájékozódhatnak.

SUDOKU

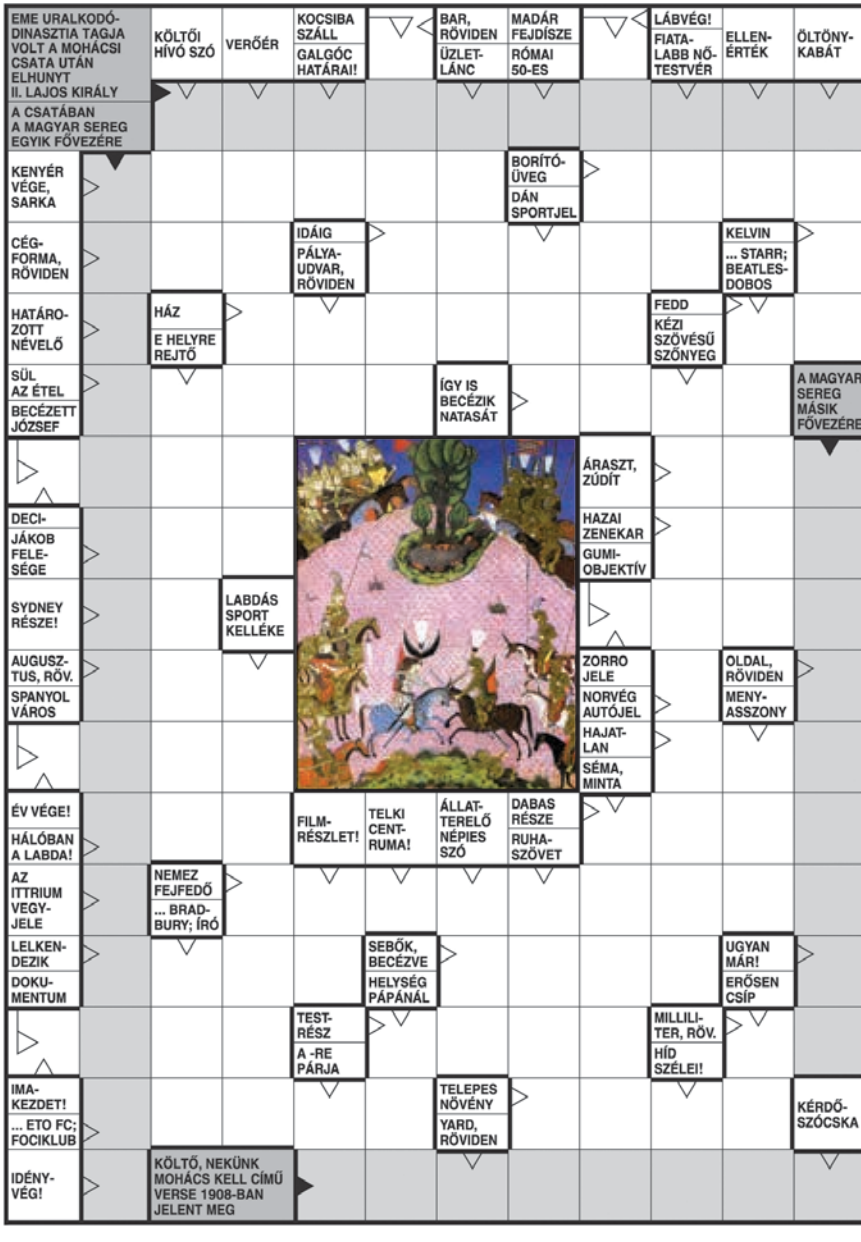
Töltse ki az ábrák üres négyzeteit az 1-től 9-ig terjedő egész számokkal úgy, hogy minden sorban és oszlopban, valamint a vastag vonalakkal határolt területeken belül valamennyi szám csak egyszer szerepeljen.

4	1				2			5
			1	6		7	2	
	8						3	1
2		7		9		5		
9	4		2		1		6	7
		1		3		2		9
1	5						9	
	2	8		4	5			
6			8				5	2

	2		9		7	4		
1		7	2	3			6	8
			1		8		9	
8					5		7	2
		5				8		
7	1		8					9
	5		4		6			
4	7			8	1	9		6
		2	7		3		4	

	5		8		7	3		
8		1	3		5	7		
	9			4			1	8
		5		7				
3		4	5		2	6		9
				3		2		
1	3			2			5	
		8	9		3	1		7
		7	1		8		2	

Keresztrejtvényünkben
a mohácsi csatával kapcsolatos neveket rejtettünk el

Tesztelje tudását!

Csak műveltségi tesztünk megfejtésén keresztül juthat el a végső megoldásig. Ha ugyanis a helyes válaszok betűjelét sorrendben összeolvassa, a 150 esztendeje született Jack London egyik regényének címét tudhatja meg.

1. 100 éve született Grosics Gyula olimpiai bajnok labdarúgókapus. Mi volt a sportsajtóban elterjedt beceneve?
A Fekete párduc
P Kesztyűs zseni
F Biztoskezű

2. Idén lenne 90 éves Sztankay István színművész. Melyik szereplő szólalt meg az ő hangján a *Süsü, a sárkány* című bábfilmsorozatban?
G Hadvezér
E Kancellár
V Királyfi

3. 80 esztendeje, 1946. augusztus 1-je óta fizethetünk hazánkban ismét forinttal. Mely királyunk veretett először aranyforintot?
L Könyves Kálmán
A Károly Róbert
M Zsigmond

4. 70 éve hunyt el Gundel Károly vendéglős. Hol található Budapesten a mai napig a családja nevét viselő étterem?
E A budai várban
T A Rózsadombon
S A Városligetnél

5. 60 évvel ezelőtt mutatták be a legjobb magyar filmek között számontartott *Szegénylegények* című alkotást. Ki rendezte?
P Jancsó Miklós
O Fábri Zoltán
H Makk Károly

6. 50 éve jelent meg Kovács Kati *Közel a Naphoz* című nagylemeze. Melyik népszerű együttes volt az album kísérőzenekara?
Z Omega
A Locomotiv GT
R Generál

7. 40 esztendeje hunyt el kiváló színművészünk, Páger Antal. Kivel énekelte a *Charley nénje* című zenés darab egyik duettjét, az *Orchideák*at?
T Tolnay Klárival
U Halász Judittal
J Ruttkai Évával

8. Mely város adott otthont harminc éve a XXVI. nyári olimpiai játékoknak?
V Athén
S Barcelona
A Atlanta

A megfejtés beküldendő a **GRANIT INVEST Kft.** címére: **1062 Budapest, Váci út 1-3.** Írják a címzés alá: **„Tesztelje tudását!”.** Beküldési határidő: **2026. február 15.**
NYEREMÉNYEK: 1 nyertes részére 1 db 2 fős hotelutalvány;
3 nyertes részére 1-1 könyvcsomag;
5 nyertes részére 1-1 2027. évi Kincses Kalendárium.
A nyertesek névsorát a Kincses Kalendárium honlapján (***kincses.hu***) **és a Népszava 2026. március 12-i számában tesszük közzé.**

Ötvenéves a Skála Kópé

Épp csak derengeni kezdett a hajnali ég Budapest fölött, amikor Dél-Buda lakosait meghökkentő látvány fogadta 1976. április 3-án.

Az egykori BEAC sportpályák helyén mintegy két éve dolgozó daruk és betonkeverő gépek elmentek. Nyoma sem volt az addig az építkezésen nyüzsgő munkásoknak, a sitt és az állványzat eltűnt, s láthatóvá vált egy csillogó, új fehér épület. Elkészült a Budai Skála.

Aznap avatták fel az új áruházat, az épület körül hosszan kígyózó sorban, türelmesen vártak a vásárlók. Ugyanakkor kevesen tudják, hogy miért pont április 3-án nyitott a Skála.

Nos, Demján Sándor és csapata előre gondolkodott: úgy vélték, hogy a nyitási roham után jól jön majd az április 4-i ünnepnap a rendrakásra, a polcok feltöltésére.

Amikor a vásárlók bejutottak a Skálába, meghökkentő látvány fogadta őket. Ilyet itthon még nem láttak. Az egész áruház önkiszolgáló rendszerű volt, így aztán ötször, sőt tízszer annyi vevőt tudott egyszerre kiszolgálni, mint bármelyik állami áruház. A Skála 9 osztályán több mint 30 részleg működött, a teljes áruválaszték szinte minden szokásos cikket felölelt.

A Skála új minőséget hozott a hazai kereskedelembe. Mozgólépcsők kötötték össze a szinteket, sőt a mélyföldszintre, az ABC-áruházba mozgójárda vitt le, az épületben légkondicionáló működött és bevásárlókocsikat lehetett használni. Ám a legnagyobb eltérés az árukészletben volt. Köszönhetően annak, hogy az áruház sok kisszövetkezettel állt kapcsolatban, olyan, kisebb szériában is készülő termékekhez – ruhaneműhöz, használati tárgyhoz, játékokhoz – fért hozzá, amely

az állami áruházakban nem vagy elvétve jelent meg,

A legmeghökkentőbb újításokkal azonban a szolgáltatások terén találkozhattak. Az áruházban gyermekmegőrző üzemelt. A ruhákat ingyen méretre igazították és kivasalták. Külön részleg várta a tizenéves korosztályt. Volt többek között cipész, órás, kisgépszerviz, játék- és hangszerjavító. Találhatott a vásárló divat- és főzési tanácsadót is. Üzemelt itt mosoda, utazási iroda, virágbolt, női és férfifodrászat, önkiszolgáló étterem. Sőt, az áruház házhozszállítást is vállalt.

Az emberek azelőtt nem nagyon láttak farmert üzletben. A nők, akik addig a Kelet-Németországból behozott szintetikus anyagból készült ruhákban izzadtak, a természetes anyagok választékát látva alig akartak hinni a szemüknek.

S mindezt kellemes környezetben. A Skála dolgozói gondos kiképzést kaptak, hogyan tegyék élménnyé a vásárlást, így az emberek hamarosan a „Skála-mosolyról" beszéltek. Nem sokkal megnyitása után a Frankfurter Allgemeine Zeitung cikkében azt írta, a Skála dizájnban és kivitelezésben bármely nyugat-németországi áruházat fölülmúlja.

A Skála mindig híres volt a csapatszellemről, a kiváló munkatársakról. Amikor azonban a Skála az 1000 bolti eladó felvételéhez elindította a toborzó kampányt, falba ütközött. Álláshirdetést feladni egy olyan országban, ahol teljes foglalkoztatás volt, törvényellenesnek számított, hiszen ezzel az államtól csábítottak volna el alkalmazottakat. Így a csapatnak olyan hirdetést kellett szövegeznie, amely nem hatott munkaerő-toborzásnak, mégis arra ösztönözte az embereket, hogy jelentkezzenek: szakmai képzésekkel, külföldi gyakornoki ösztöndíjakkal és gyorsabb előrelépési lehetőséggel kecsegtették az embereket.

A nyitás sikerét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy az önkiszolgáló rendszerű, futószalagos pénztárgépekkel ellátott, légkondicionált, autóparkolóval övezett áruház már a nyitás napján többmillió forintos bevétellel zárt.

A Skála híres volt meghökkentő akcióiról. Sokan emlékezhetnek a Skála Kópé figurájára, vagy az áruház első háziasszonyára, Komjáthy Ágnesre, az olyan eseményekre, mint a híres maláj kalózt, a Sandokant alakító Kabir Bedi, vagy az Isaurát megformáló Lucélia Santos áruházi látogatására. Az első szocialista bevásárlóközpontot naponta nyolcvanezer vásárló kereste fel és 1984-ben a kiskereskedelemben először itt vezették be a vonalkód használatát is.

Az új, korszerű, amerikai koncepciójú bevásárlóközpontok megjelenése megpecsételte a Skála sorsát, amelyet 2007-ben bontottak le.

Lénárt Zsolt

SZÁM SZERINT A megfejtés beküldendő a **GRANIT INVEST Kft.** címére: **1062 Budapest, Váci út 1-3.** Írják a címzés alá: **„Szám szerint".** Beküldési határidő: **2026. február 15.**

NYEREMÉNYEK: 1 nyertes részére 1 db 2 fős hotelutalvány; 3 nyertes részére 1-1 könyvcsomag; 5 nyertes részére 1-1 2027. évi Kincses Kalendárium. A nyertesek névsorát a Kincses Kalendárium honlapján (***kincses.hu***) **és a Népszava 2026. március 12-i számában tesszük közzé.**

SZÁM SZERINT

Az ábrában szereplő szavakhoz ezúttal nem adtunk meghatározásokat, de minden négyzetben talál egy számot. Az azonos számok azonos betűt jelentenek. A hosszú és rövid magánhangzók között minden esetben különbséget tettünk. Helyettesítse a számokat betűkkel úgy, hogy a hálózatban egy szabályos keresztrejtvény alakuljon ki! A kétbetűs megfejtések értelmetlenek is lehetnek. Könnyítésül két szót előre beírtunk. Ha jól dolgozott, a színnel jelölt sorokban egy-egy 100 éve született személy nevét kapja végső megfejtésül..

1	2	3	1	2	4	5	6	7	4	■	4	7	8	9
4	10	1	2	4	10	4	10	11	■	12	10	8	3	1
10	1	■	13	7	12	14	■	15 T	3 Á	16 B	10 L	17 A	■	8
18	■	1	■	19	7	4	19	■	7	4	17	■	16	20
4	5	4	1	4	■	1	3	15	21	7	■	5	4	6
16	4	7	5	■	9	■	10	4	13	■	15	4	13	4
■	21	13	17	7	8	5	17	22	3	15	12	13	21	1
17	■	4	20	4	6	17	■	4	1	12	1	8	■	11
14	4	5	1	3	7	21	1	10	3	1	2	10	23	■
8	6	12	2	■	8	14	17	■	1	■	15	3	7	15
13	8	1	■	1	2	8	7	15	■	13	17	15	17	7
21	15	■	14	17	8	■	13	3	13	17	■	23	■	21
7	■	15 T	12 É	7 R	13 K	11 Ő	■	1	12	7	15	■	16	22
21	2	21	7	17	■	7	17	13	15	3	7	5	21	13
5	17	20	17	■	2	3	7	17	18	14	3	7	15	17

1	2	3 Á	4	5	6	7 R	8	9	10 L	11 Ő	12 É
13 K	14	15 T	16 B	17 A	18	19	20	21	22	23	

NYERTESEK

A 2025. évi Kincses Kalendáriumban megjelent rejtvények sorsolási eredménye

KERESZTREJTVÉNY: A megfejtés a következő volt: „Móric, Egész az északi pólusig, Fiumei úti sírkert”.

Egy-egy hotelutalványt nyert: **Baranyai Boldizsár**, 9783 Egyházasrádóc, **Tóth Sándor** 5666 Medgyesegyháza. ■ ***Egy-egy könyvcsomagot nyert:*** **Tímár Jánosné**, 6034 Helvécia, **Vármonostory Mária**, 6600 Szentes, **Máj Lászlóné**, 9090 Pannonhalma, **Mózes Jánosné**, 7700 Mohács-Szőlőhegy, **Székely Sándor**, 5462 Cibakháza. ■ ***Egy-egy 2026. évi Kincses Kalendárium előfizetést nyert:*** **Szabó Gréta**, 6600 Szentes, **Kovács Gábor**, 5671 Békéscsaba, **Tamás Jánosné**, 7097 Nagyszokoly, **Zsigmond György**, 1116 Budapest, **Gacsal Gyula**, 1101 Budapest.

TESZTELJE TUDÁSÁT: A megfejtés a következő volt: „Őszi fény”.

Egy-egy hotelutalvány nyert: **Balázs Mária**, 5600 Békéscsaba, **Tóth Magdolna**, 6723 Szeged. ■ ***Egy-egy könyvcsomagot nyert:*** **Sipőcz István**, 1032 Budapest, **Törőné Zsoldos Emília**, 9942 Szalafő, **Jakab András**, 5663 Medgyesbodzás, **Soláry Istvánné**, 2524 Nagysáp, **Koós Jánosné**, 3534 Miskolc. ■ ***Egy-egy 2026. évi Kincses Kalendárium előfizetést nyert:*** **Dr Nagy Péter**, 6721 Szeged, **Révész Istvánné**, 2529 Annavölgy, **Piri Jánosné**, 6921 Maroslele, **Kocsis Lászlóné**, 6352 Fajsz, **Szeifert Péterné**, 4060 Balmazújváros. ■ ***Egy-egy Natur Comfort balzsamot nyert:*** **Pásztorné Máté Mária**, 4751 Kocsord, **Nagyné Fülöp Mária**, 8800 Nagykanizsa, **Horváth Dávid**, 1183 Budapest, **Takács László** 6500 Baja, **Sánta-Nagy Szilvia**, 4150 Püspökladány.

SZÁM SZERINT: A megfejtés a következő volt: „Storcz Botond, Balázsovits Edit, Kökény Attila”.

Egy-egy hotelutalvány nyert: **Fedor László**, 3654 Bánréve, **Újjné Makra Ilona**, 5711 Gyula. ■ ***Egy-egy könyvcsomagot nyert:*** **Molnár Zoltán**, 7635 Pécs, **Szente Lajosné**, 8056 Bakonycsernye, **Jenesné Pálfi Irén**, 5520 Szeghalom, **Vonnák Gáspár**, 2760 Nagykáta, **Dohány Istvánné**, 3390 Füzesabony. ■ ***Egy-egy 2026. évi Kincses Kalendárium előfizetést nyert:*** **Madarász Gyuláné**, 9300 Csorna, **Budár Zoltán**, 4100 Berettyóújfalu, **Koncz Istvánné**, 5331 Kenderes, **Kiss Martin**, 2300 Ráckeve, **Tóth Magdolna**, 6723 Szeged.

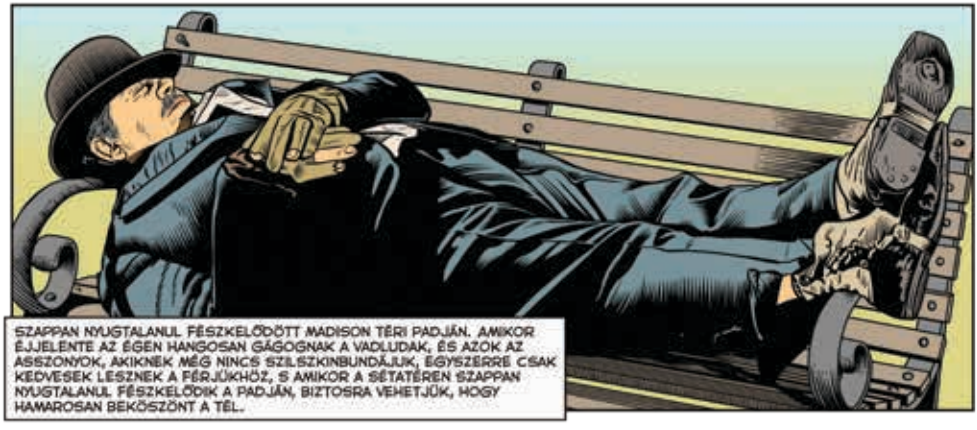
GYERMEKREJTVÉNY: A megfejtés a következő volt: „Igen, Igen, Igen, Igen, Igen, Igen.”

Egy-egy könyvcsomagot nyert: **Kedves Erika**, 4465 Rakamaz, **Payo Nóra**, 4371 Nyírlugos, **Gardil Antal**, 6500 Baja, **Gerendai Ferencné**, 2459 Rácalmás, **Langó Éva**, 2321 Szigetbecse. ■ ***Egy-egy 2026. évi Kincses Kalendárium előfizetést nyert:*** **Gyuga Sándor**, 5900 Orosháza **Baudentisztl Bence**, 9026 Győr, **Szoboszlai István**, 3931 Mezőzombor, **Püski Júlia**, 5600 Békéscsaba, **Bracsok Júlianna**, 5900 Orosháza.

A kiadó gratulál a nyerteseknek, akik postai úton kapták meg nyereményüket.

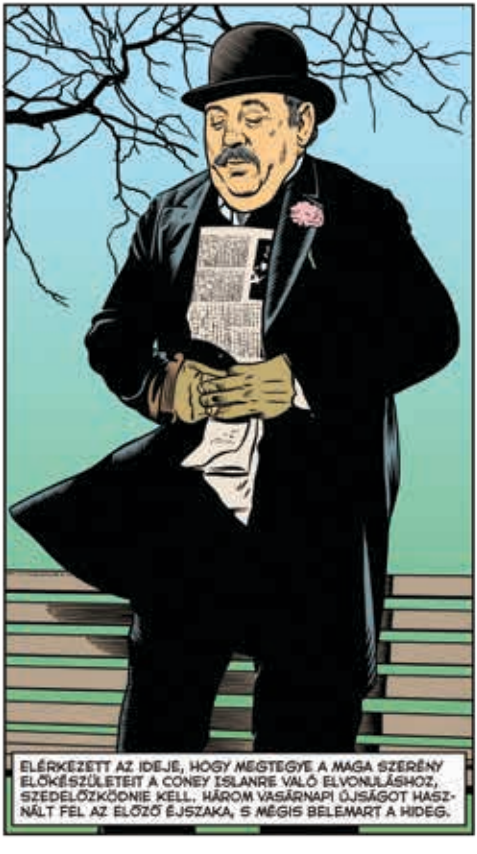
A zsaru és a zsoltár

O'Henry novellájából írta és rajzolta Sváb József

A zsaru és a zsoltár

A zsaru és a zsoltár

A zsaru és a zsoltár

A zsaru és a zsoltár

A zsaru és a zsoltár

ZSOLT BÉLA

Naiv szonett

(1915)

Ma délután a vágy kisért nyomon.
A nap az égen lézengett soványan,
Azt hittem, látlak aranyos határban,
Megint látlak, királykisasszonyom.

Halk vágy-miséket orgonált a szél,
Sár volt, s nyomán a száguldó lovaknak
Titkos, csudás ákombákok maradtak.
Titkok lépcsője lett a járdaszél.

Kocsin nők tűntek el suhanva folyvást,
És nem láttam az arcukon mosolygást,
Csak bánatot, mely hervaszt és temet.

Eszembe jut: tegnap az Operában
Mosolygásoddal elzsongítva, lágyan
Megcsiklándoztad szegény szívemet.

DUKAI TAKÁCH JUDIT

Leányélet

(1809)

Szép aranyideim! be szerencséltettek,
Minden boldogságban engem részeltettek.
Szabadon repülök, mint egy szabad madár,
Semmi fenyítéknek durva lánca nem zár.
Szép aranyideim! hálát adok nektek,
Hogy így árasztjátok reám jótételtek!
Semmi bús gondokat reám nem mértetek? –
Óh, ha majd elmúltok, mit adnék értetek!…

KISFALUDY ATALA *Felelet egy kérdésre*

(1861)

Az én bánatom
Végtelen, mély, mint a tenger,
S mint ez, gyöngyöket terem.
Szemeimbe nem csal könyet,
Mert könyemből dal leszen.

Az én örömöm
Oly tündöklő, oly sugárzó,
Mint a csillagfényes ég.
S néma, mert benn bú, köny és dal
Mind mosolylyá változék.

FAZEKAS MIHÁLY
NYÁRI ESTI DAL
(1824)

Halkkal ingó lanyha pára!
Szálldogáló harmatok!
Kis furuglyám lágy szavára
Tiszta hangot adjatok;
Lengd be véle gyenge szellet
Sík mezőnk határait,
A juhász a nyájja mellett
Hadd fülelje sorjait.
Míg az estve bíborozza
A lement nap hajnalát,
Míg az éjj becsillagozza
Szétterítve fátyolát:
Addig a menny földre hinti
Balzsamának harmatit,
S új erővel áldva inti
Új örömre állatit.
A mocsáros nép kuruttyol,
Prüccsög a sok kis bogár,
Réce hápog, fürj palattyol,
Hangicsál egy kis madár.

Jó napunkat felcserélő
Édes esti hajnalom!
Téged áld e tenger élő,
Téged áld e kis dalom.
Harmatoddal részegűlve
A virággal tarka rét,
Hímje nővel egyesűlve
Néked ontja fűszerét.
A nap éles fénnye súllyán
Minthogy úntig szenvedett
A kaszás, a szűre ujján
Alva tisztel tégedet.
Óh, palolj rá, csendes este,
Nyugtató lehelletet,
Hogy törődött vére, teste
Újra nyerjen életet.
Szállj le rám is sátorozva,
Szenderítő nyúgalom;
Közbe-közbe szunnyadozva
Csendesedj le, kis dalom.

PETELEI ISTVÁN
Apró képek – Az uram
(1905)

A falu végén a vándorköves, szakadékos mezőn tanyázó cigánysátorból egy rongyos, mezítlábos, fekete cigányleány (a papsajtlegeléssel betelve) az utolsó, granicerrel fedett házikó kerítésére rákönyököl és benéz az elhagyott udvarra. Ott egy viseltes, beteges formájú ifjú paraszt-fehérnép a küszöbön ülve ránéz a cigányleányra, s rászól:

– Mi kell?
– Hát... semmi.
– Hova valók vagytok? A sátorral vagy?
– Ühüm... Messziről, a gyergyai havasokból valók vagyunk.
– Te rongyos! – vontatva, nagysokára folytatja –, leány vagy?

– Láthatod tán.

– Nem látom. Gyere be. Adok valamit.

Végigméri lustán, s gyors elhatározással így szól:

– Szeretnéd, ha csíkos strimpflid volna? Szeretnéd, ha gombos topánkád lenne? Gyere be...

A parasztasszony befordul a házba, s kicipel egy tarka kendőbe bekötött batyut.

– Ülj le oda. Nem is bő a lábszáradra a strimpfli. Úgy... A topánkában kotyog a lábad, de sarjúval kitöltheted. És ti nem szoktatok erre felénk jönni? Mi? Felöltöztetnélek, ha tudnám, hogy elmentek innen, és nem látlak többet.

– Nekem adnád a cipőt? Dugva?

– Az enyém. Kisasszonyok viselnek a városon ilyen stráfos harisnyát. Drága... Vedd el. Neked adom, te rongyos; kösd meg kóccal a térdeden felül. Van még egy köntösöm, aminek bő az ujja.

– Bő az ujja? Oh na! S nekem adod?

– Egy szót se szólj. Tedd be a kaput. Vedd fel. Állj az eperfa alá. Siess. Hogy hívnak?

– Anikó...

– Anikó... Engemet Sebesnének hívnak. Én asszony vagyok. Az uram a városban van. Szolgálatban van az uram...

S erre kibuggyan (miért? miért nem?) a könny a szemén, s betakarja az orcáját mind a két kezével... Zokogásában a lapos melle zilál... De lefojtja a sírását és szürkén folytatja:

– Vedd fel, Anikó. Nem is igen bő rajtad az a köntös. Kisasszonyok viselnek efféle cafatot a városon. Szép-e? De még egy szalmakalapom is van. Kisasszonyfélék viselik azt is. Ne. De gombold be a köntösödet. Neked adom, de úgy, hogy mindjárt elviszed innen, s ne lássam meg többet. Neked adom a kalapot is.

– Mi lelt?

– Mi a bajod vele? Várj, kihozom. Egy borjúnak az ára van ezekben a rongyokban. Vidd el. A városon a rosszfajta kisasszonyok viselik az ilyen holmikat. Az Isten verje meg őket.

Amint a virágos szalmakalapot kihozza, úgy megmarkolja, hogy összetörik a markában.

– Nem baj... Úgy is kacagás efféle piszkot viselni kiöltözött parasztleánynak a városon... Ott (s messze hely felé int) efféle kalappal csavarják el az ifjú parasztembereknek a fejét a rossz fehérnépek...

És keserű dühvel ronggyá tépi a cifra kalapot; kitörli az öklével a szemét és hevesen folytatja:

– Menj... menj. Nincs egyebem. Menj vele sietve. Ne is merj errefelé nézni. Fuss. Jaj, nem bírom.

A cigányleány amint kiódalog, a kapunál visszafordul:

– Aztán mit mondjak – ravasz tekintettel vigyázva az asszonyra –, mit mondjak, ha kérdezik, hogy hol kaptam ezeket a szép holmikat? Nem loptad?

– Nem... Én becsületes asszony vagyok... Asszony. Az uram a városon szolgál már két esztendeje, de nem jöhet vissza... mert nem akar, vagy nem jöhet haza. Viheted... Tedd be a kaput.

...S maga is belép a házikó ajtaján. Bezárja, nekidől és hangos fuldoklás között sírja:

– S mondd meg, hogy mindent megvettem... úgy öltöztem fel... amilyeneket ő szeret a városon – s mégse... mégse... engemet szeret... az uram...

SZÉP ERNŐ

Egy falat föld, egy korty tenger – Génua

(1926)

Génua. Hipp-hopp, az ember Génuában van.

(A hipp és a hopp közé esik a rádiótól elkapatott fülre roppant anakronisztikusan ható vasúti zakatolás harminckét óra hosszat, azután egy tucat bájtalan dialóg osztrák, jugoszláv és olasz részről vízumot studírozó katonákkal meg selymet szaglászó fináncokkal, no meg egy féltucat életunt ácsorgás órahosszat kietlen S. H. S. állomásokon, s egy féltucat buta átszállás. Valamint nálam lévő dohány és külföldi pénznemek dugdosása s letagadása, szóval hazugság, gyávaság és megaláztatás, ami ránk ragad, úgy látszik, örökre, azért a bűnünkért, hogy elvesztettük a hazánkat, az életünket.)

Génua színe. Ma azt hiszem, Génua a legszebb város Olaszországban, mint ahogy mindig az volt a legszebb nő, amelyikbe szerelmes voltam. Génua házai a legolaszabb operát énekelik. Génuát elborítja a pálma s az agavé, Génua pazarabb Olaszországnál; Génua szépsége már trópikus. Génuában nincs múzeum: Génua maga a legszebb festmény. Génuának nincsenek híres szobrai: ez a város a fény, a hatalom, a kéjenc reneszánsz leghódítóbb kőemléke. Génua pirossága nem buja, mint Nápolyé, s nem sápadt, mint Firenzéé, hanem szerelmes, ábrándos, ünnepi, mint a kamélia rózsaszíne. Mondom, Génua a legszebb.

Mussolini. Sejtem, hogy jobban ingerli az olvasót ez az erős ember a lestrapált Európában, mint a magam kis bámészságai s hangulatai ebben a világos, virágos, hangos és sürgős Itáliában. Tessék valami a ducéról. Minden vasúti állomáson egy keskeny cédulát láttam kiragasztva Mussolini aláírásával. Azt mondja, azt szavalja: Minden egyes rómait boldoggá fogok tenni! Római alatt olaszt ért persze. Önmagának, nemzetének beállítását Napóleontól tanulta. Szívének kollektív dobbanását talán Lenintől kölcsönözte. Anyja a jelen, apja az örökkévalóság.

Itt Génuában (s alkalmasint a többi városokban is) a falakra fel van mázolva, szinte vetítve, feketével, Mussolini feje. En face. A templomok kapujára, operának, börzének, bankoknak az oszlopaira. Minden második lakóházra. Ezer meg ezer Mussolini-fej. Afféle stílusban, síkokban és árnyékokban, amint az expresszionisták adják a portrét. Ebben a stílusban láttam gyerkőc koromban a falusi plakáton a goromba klisékből nyomott díjbirkózó alakokat.

Roppant szuggesztió van ebben a lépten-nyomon rád támadó Mussolini-fejben. Csupa parancs, csupa fenyegetés. Csupa energia és biztatás. Követelés. Segítség. Nem enged lehajtott fővel járni, elfáradni. Rád ripakodik. Este direkte rémítő. Félsz tőle. Julius Caesarhoz épp úgy hasonlít, mint legifjabb Czája Jánoshoz.

Világbajnok.

A villamos. Minden kalauz korrekt franciát beszél.

Csinos fiúk, s mosolyognak az utasra.

Ellenőr nincs.

A peronon dohányozhat az ember.

A jegy feleannyiba se kerül, mint Pesten.

Bent a kocsiban állani nem szabad.

Viszont minden percben jön kocsi.

És micsoda utakon megy! Jobbra például a Földközi-tenger (a legzöldebb az óceánok közt), és balra Nervi, a legrózsaszínebb a Riviéra kis mennyországai közt.

Jaj, miért is fájítom a szívüket, úgy-e?

Kolumbusz háza. Kétemeletes tűzfal, vasdrótokkal konzerválva, csak olyan szélességben, hogy a márványtábla elférjen a homlokán. Itt született...

Félek, hogy maholnap elátkozza az óvilág a jó Cristoforo Colombót, amiért fölfedezte a dollár talaját.

Mindenkinek dolga van. Igen. Egész nap két koldushoz volt szerencsém, Olaszországban! Ez is egyik egy sánta öreg néni, a másik egy siketnéma úr volt, aki cédulákat osztogatott a vendéglő teraszán, akin meg volt írva, hogy ő hatóság előtt sikeresen vizsgázott sordo-muto. Azután beszedte a cédulákat és a hozzájuk fűzött centesimókat.

Különben úgy láttam, minden olasz el van helyezkedve. Lótnak-futnak itt, mint a bolondok. Génuának olyan a mozgása, mint Párizsnak. Ennyi táskát Pesten a hossz aranjuezi napjaiban nem lehetett látni. Rengeteg ember a térdein helyezkedik el: javítják a kövezetet. Azután meg pucolják a háztetőket, És mossák százan meg százan a templomoknak, a színháznak, a hajóügynökségeknek, az egyetemnek, az árkádos utcáknak, a hivatalos épületeknek a márványoszlopait. Oly kedves látvány. S oly kedves ötlet. S oly okos, nem? Itt nincs munkanélküliség. Egész Itáliában, ahol csak kinéztem a vonatból, építenek. Csúf házakat, de szép és édes canzonét dalolva.

Azt hiszem, ez az ország boldog: itt csak szerelemből ölik meg magukat az emberek.

Piazza De-Ferrari. Ez az esti korzójuk. De ezek nem sétálnak: nem, táboroznak. Hárman állanak együtt, vagy harmincan. Csupa cigányfiú. Hárman olyan zajt csapnak, mint az Erzsébet tér verebei, harmincan pedig tengeri vihart sivítanak. Azt hinnéd, forradalom tör ki, de ez a drámai lárma minden percben elkacagja vagy eldalolja magát. Nőket nem gusztálhatsz ebben a bolond sokadalomban. Csak olyan nőket persze, akikről de Musset megírta, hogy megsajnálják az árva idegent, és a karjába fűzik a karjukat... nagyon csúnyácskák szegények.

Egy erőszakos fiú nyakkendőt árul az oszlop mellett. A két karján meg a két vállán legalább ezer nyakkendő. Hallatlan tarka madár a lámpák alatt. No ilyet látni aztán ajándék: odalóg egy sárga turbános, zöld bugyogós indus matróz, ő is válogat a sok hülye pepita slipsz közt... elkacaghatom magam hangosan, úgyse hallatszik. Buona permanenza!

NAGY ENDRE
Őfelsége, a közvélemény
(1935)

Egy délutáni lapban megjelent a hír, hogy kabarét csinálok, már a helyiséget ki is béreltem, és most szervezem a társulatot hozzá. No, nem baj. Szerencsére nagyon meghitt viszonyban vagyok magammal, és így a legilletékesebb helyről szerzett értesülések alapján tudhattam, hogy nem csinálok kabarét. Ez pedig roppantul megnyugtató a számomra, mert hosszú, fáradságos munkával sikerült elérnem, hogy a színház kiszámíthatatlan, naponta megújuló izgalmaiból kiszabadulva, írói munkámnak élhessek.

Másnap délután a klubban egy barátom az újságjából odaszólt hozzám:

– Na, hogy állsz a kabaréddal? Készül? Készül?

– Ugyan kérlek! Egy szó sem igaz belőle. Kacsa.

Elkomolyodott.

– Igazán nem értelek! Elvégre előttem nem kellene titkolódznod! Elvégre régi jó barátod vagyok, nekem csak elmondhatsz mindent!

– De ha mondom, hogy egy szó sem igaz belőle!

Hirtelen megmerevedett az arca és hűvösen mondta:

– Jól van, jól van. Senkit sem kényszeríthetek, hogy a bizalmával kitüntessen!

Ezzel vissza is temetkezett az újságjába, és nem törődött többé velem. De viszont másnap délelőtt egy másik barátom jött föl hozzám.

Ezzel kezdte:

– Megnéztem a helyiségedet. Épp most jövök onnan.

– Micsoda helyiségemet?

– Na, ezt jól adod! Hát amit a kabarédnak kibéreltél! Már beszéltem a háziúrral is, a marha titkolódzik, adja a bankot, hogy semmiről se tud, hehehe... Föl is mértem mindent, azt hiszem, bagatell összegért át lehet alakítani. Mindjárt csináltam is egy skiccet. Nézd.

Szelíden megmagyaráztam neki, hogy eszem ágában sincs kabarét csinálni, fogalmam sincs róla, hogy született meg egyáltalán ez a hír.

De ő elvörösödött és megvető gúnnyal rámförmedt:

– Úgy? Szóval mással fogod csináltatni az átalakítást! Persze! Én túlságosan modern vagyok neked! Mindjárt gondolhattam volna! Sértődötten elrohant, és ez még jó, legalább rövidesen megszabadultam tőle. De nyombana egy másik ismerősöm jött helyébe, aki azt az ajánlatot tette, hogy hajlandó lenne belekapcsolódni a vállalkozásomba.

– Mint pénzember? – kérdeztem tőle.

Nem, nem mint pénzember. Amint kissé zavaros előterjesztéséből megérthettem, ő valahogy úgy képzelte a kettőnk összműködését, hogy én adom a pénzt és csinálom a kabarét, ő pedig majd a haszonban osztozkodik. És azt a kedvezményt helyezte kilátásba, hogy csak a tiszta haszonból kér részt, a bruttóra nem reflektál.

Tagadhatatlanul, nagyon gyakorlatias gondolkozású ember.

Azután fölkeresett egy arisztokrata azzal azajánlattal, hogy szerződtessem a barátnőjét színésznőnek. Én fizetem a gázsit, és ő látja majd el azzal a lelki ösztönzéssel, amire egy kezdő színésznőnek múlhatatlanul szüksége van ezen az izgalmas pályán.

Most már sűrűn adták egymásnak a kilincset színészek, szerzők, büfések, jegyszedőjelöltek. Végre is nem volt más segítségem, elmentem annak a délutáni lapnak a színházi rovatvezetőjéhez.

– Kérlek, édes barátom - mondtam neki –, légy szíves, közöld a rovatodban a közönséggel, hogy nem csinálok kabarét!

Fölháborodva tiltakozott:

– Az lehetetlen, fiam! Én mindig vigyázok arra, hogy az én rovatomban csak abszolút megbízható hírek jelenjenek meg!

A hajamat téptem kétségbeesésemben.

– De mikor mondom, hogy nem csinálok kabarét!

Rám nézett és fölényesen elmosolyodott:

– Tévedsz. Nem jól vagy informálva.

Most hát egyáltalán nem tudom, hogy hányadán is állok ezzel a kabaréval. Hátha ez a sok ember tud valamit, amiről én még nem tudok?

Most egyelőre magam is kíváncsian lesem a fejleményeket, hogy csinálok-e kabarét vagy nem. Annyit egész bizonyosan tudok, hogy én egy lépést se teszek a kabaré érdekében, a fülem botját se mozgatom, nem is gondolok rá. De hát ennek semmi jelentősége sincsen.

Majd elvégez mindent helyettem a közvélemény.

Ha már egyszer elhatározta!

KOSZTOLÁNYI DEZSÖ

A költő tentásüvege

(1909)

Elutazás előtt Josénak

Tisztelve nyúlj e picike üveghez,
Mert benne álmok vannak, álmok,
Ez az üveg él s bármily elhagyott most,
Mint egy fiatal anya, áldott.
Még nem tudod, mi nő ki majd belőle,
De szent e tinta, mint a lelkem.
Alázatos tollal merítsd ki vérét
És áldd meg őt és áldj meg engem.

A RAJZOKAT PATÓCS PÉTER KÉSZÍTETTE

HIRDETÉS

DARTS: KOCSMÁBÓL A SZÍNPADRA

A nyíl maradjon a táblában

Tekauer Gréta a női mezőny élvonalában

A darts az utóbbi években tett szert egyre nagyobb népszerűségre, feltehetően a televíziós közvetítések hatására: a 2021-es világbajnokságra egymillió ember volt kíváncsi, ez a következő évre másfél, még egy évvel később már 2 millióra nőtt, a 2024-es vb-döntőre viszont már 4,8 millióan kapcsoltak oda. A füstös, sörszagú kocsmák játéka versenyarénák pódiumáig küzdötte föl magát, s a tét már nem néhány pint sör, a világbajnok díja 1 millió angol font.

Az angolok – egyebek között – arról is híresek, hogy számos, világszerte közkedvelt sportot „találtak föl", ebben a sorban a foci és krikett után előkelő helyen áll a darts, amely a szintén brit pubokhoz kötődik. A név az angol dart (dárda) szóból származik, eredetileg az angol íjászok dobáltak lerövidített nyilakat farönkökbe, a téli hidegben pedig a meleg kocsmákban hordók aljába. Mivel az ivók közönsége jellemzően férfiakból állt, így a korai időkben a célba dobálás tipikusan férfisport volt.

A brit parlament csak 2001-ben ismerte el sportként a játékot, pedig mára hatmillióra teszik az Angliában sportszerűen dartsozók számát, akik között már szép számmal vannak nők is, Fallon Sherrock nevéhez fűződik az első, férfiak ellen megnyert világbajnoki mérkőzés 2019-ből.

Ezt még Tekauer Gréta, a magyar női dartsok egyike is elérheti pályafutásának gyors kezdeti sikerei alapján. Első kérdésem mégis az:

– *Miért nem úszó lett?* – Nagynénje ugyanis Egerszegi Krisztina, édesanyja pedig apró gyerekeket tanít úszni, ő szerettette meg a sportágat például Milák Kristóffal.

– Ezt a „kötelezettséget" idősebb bátyám teljesítette, ő országos bajnok úszó volt. Én mindig a szárazföldi sportokat szerettem. Először kézilabdáztam, már 6 éves koromtól. Soha nem vonzott a víz,

bár a búvárkodás érdekelt, és hát úszni is rendesen megtanítottak, de soha nem kényszerítettek ebbe az irányba.

– És hogyan lett a kézilabdából darts?

– Apukám a covid alatt kezdett otthon dobálni, megkereste az érdi klubot, amikor az még amolyan klasszikus módon, egy kocsmában működött. A tesóm – a másik bátyám – már egyből ment vele. Én kicsit más oldalról közelítettem: a Magyar Darts Szövetségben kezdtem el dolgozni grafikusként. Így minden nagyobb versenyen ott voltam, aztán elkezdtem én is dobálgatni.

Gréta akkor, 2022-ben 19 éves volt. Aztán két évre rá szeptemberben már hét WDF-tornagyőzelemnél járt, pontszámait tekintve 19. volt a női világranglistán. Már nem tűnt elérhetetlennek, az év végi lakeside-i világbajnokság sem, még úgy sem, hogy erre a lista első nyolc helyezettjének van lehetősége. De így is nagy figyelmet keltett a darts világában a fiatal magyar versenyző.

– Sokan meglepődtek: ezt a csajt csak két éve ismerik, de már nyert hétszer, és próbálnak rájönni, mi a titkom… De egyszerűen nincs titkom. Alapvetően nem rugóztam azon, hogy „nyernem kell, nyernem kell, nyernem kell”, bár aztán el-elgondolkodom rajta, mert már csak úgy tudok pontokat szerezni, ha nyerek.

– Hogyan lett a tehetséges kezdőből sikeres versenyző ilyen rövid idő alatt?

– Három hónap után volt egy korosztályos verseny, ahol harmadik lettem. Az akkor önbizalmat adott, bár én úgy fogtam föl, hogy kikaptam, rá egy évre kezdett kiderülni, hogy jó játékos lehetek. Akkor kértem meg a szintén érdi Bezzeg Nándort, az egyetlen magyart, aki versenyzett a PDC-világbajnokságban, hogy legyen a mentorom. Ebben a sportban nincs klasszikus értelemben vett edző, de ő rengeteget adott nekem, tanácsai, biztatása nélkül nem juthattam volna idáig. Hamarosan nyertem is egy nemzeti bajnoki fordulót – egy évnyi versenyzés után –, majd egy hónap múlva a női magyar kupán is első lettem.

Itt az ideje föloldani ezeket a titokzatos rövidítéseket, hogy WDF, meg PDC.

A DARTSBAN a játékosok egy szektorokra osztott kerek táblára dobálnak kis nyilakkal. Sokféle típusú játék létezik, de az alap, hogy 501 pontról indulva kell elérni a nullát, úgy, hogy az utolsó találat egy dupla pontot érő szektorban legyen. A versenyzők 3-3 nyíllal felváltva dobnak a táblára. A játszmát – angolul: leg – az nyeri, aki először eléri a 0 pontot.

Kétféle darts létezik:

– *steel darts,* amikor acélhegyű nyíllal dobnak szizál – a spárgafajták családjába tartozó mexikói származású növény – alapanyagú táblára.

– *soft darts,* amikor műanyag hegyű nyíllal, dobnak műanyag táblára, amely automatikusan számolja a pontokat.

A soft darts népszerűsége gyorsan nőtt, talán mert a játék természetes közegében, a kocsmákban jobban megérte ilyen pénzbedobással működő gépeket beállítani, amelyek ráadásul megkímélték a sörözés közben dobáló játékosokat a pontok számolásától, írásától.

Versenyeket mindkét szakágban rendeznek, a mezőnyben van átfedés, de a többség vagy steelben vagy szoftban játszik. Tekauer Gréta mindkettőben eredményes.

A professzionális darts világát két fő szervezet uralja. A World Darts Federation (WDF) alapítója a korábban BDO-nak (British Darts Organisation) nevezett szervezet, amely a sportág kulcsszereplője volt. Ők szervezték a legrangosabb versenyeket, beleértve az éves világbajnokságot is, amelyet a sportág már ikonikusnak számító helyszínén, a Lakeside Country Club-ban rendeznek meg. Ez volt az a verseny, amelyet évtizedekig a darts igazi világbajnokságának tekintettek. A másik szövetséget – Professional Darts Corporation (PDC) – az eredetiből kiválva azok a versenyzők hozták létre, akik kevesellték a díjazást. Azóta a PDC-t tartják a „profi" ligának, ők rendezik a legnézettebb versenyeket, itt lehet a legmagasabb jövedelmeket elérni – hiába, itt is a pénz beszél –, a legjobbak ide törekszenek.

– Közeledünk Lakeside-hoz, a WDF világbajnoksághoz…

– Először nézőként jutottam ki 2023-ban, azonnal beszippantott a hangulat, azonnal tudtam, hogy azon a színpadon én játszani akarok. A következő évben hét nemzetközi pontszerző tornát nyertem, és voltak egyéb eredményeim is. Volt egy Európa-kupa is még a vb előtt, ahol párosban szereztem egy bronzérmet. Szóval, jó évem volt a 2024-es, de a világbajnoki szerepléshez egy kis szerencse is kellett: egy visszalépés okán léphettem előre egyet és jutottam el álmaim versenyére. Nagyszerű érzés volt, hogy ott lehettem, de mégsem volt maradéktalanul pozitív élmény. Túl gyorsan jött, nem tudtam jól földolgozni. Nagy volt a nyomás, nagyon stresszes helyzet volt. Kicsit megrémültem, amikor ott álltam, és tudatosult, hogy nekem itt

Gréta trófeái ékei az érdi dartsteremnek – és ez még nem is az összes!

A SZERZŐ FOTÓI

teljesítenem kell. Ráadásul egy 60 év feletti veterán versenyzőnek számító nővel hozott össze a sors. Az lett volna csoda, ha nem kapok ki tőle, pedig valójában nem jobb volt nálam, hanem otthonosan mozgott abban a környezetben, helyzetben. Én hiába voltam jó formában, nem tudtam azt kihozni magamból.

– Mi kell ahhoz ebben a sportban, hogy a „jó forma" eredményt hozzon?

– A szem és a kéz koordinációja. És a dobástechnika, amelyből mindenkinek lehet saját, de egy főszabály azért van: a nyíl maradjon a táblában! Aztán a koncentráció: ki kell tudni zárni a környezetet, szóval a mentális állapot rendkívül fontos, fontos elérni, hogy csak én és a tábla létezzek.

– Mit gondol most, 2025 nyarán, ott lesz az év végi világbajnokságon?

– Természetesen szeretnék ott lenni, de még nem állok úgy, kicsit hullámvölgyben vagyok. Kevesebb külföldi versenyen vettem részt, főleg itthoni pontszerző versenyeken indultam. Jelenleg a legjobb 15-20 játékos között vagyok, van még esélyem bőven, lesznek még rangos versenyek itthon is…

(mnp)

AZ ÉRD-EL SE darts szakosztálya 2019 óta működik. Ahogy a legtöbb hasonló klub, ők is egy ivóban kezdték, mígnem 2022-ben hozzájutottak egy tágas teremhez az Érd Arénában, ahol a hozzáértők szerint Európa legkorszerűbb dartstermét alakították ki. A klub 35-40 főt számlál, ami Magyarországon a nagyobbak közé tartozik. A tagok között vannak férfi és női versenyzők, hobbiból játszók, utánpótlás korúak és parasportolók is. A teremben 20 táblán lehet egyszerre edzeni, de van színpad is táblával, amely a versenykörülményeket szimulálja és természetesen nem hiányozhat egy szoftdarts gép sem.

Budapest volt az úttörő

Az első vizes Eb – magyar kezdeményezésre

A vizes világbajnokságnak – hivatalosan úszó-, hosszútávúszó-, műugró-, szinkronúszó- és vízilabda-világbajnokságnak – nevezett játékok 2025-ös döntőjében mind a férfi, mind a női pólóválogatottunk az aranyért játszhatott, de végül be kellett érniük az ezüstéremmel. Úszóink 1 arany- (Kós Hubert, 200 m hát), 1 ezüst- (Betlehem Dávid, férfi kieséses sprint, 3 km) és 3 bronzérmet nyertek (Fábián Bettina, női kieséses sprint, 3 km; Kós Hubert, 200 m vegyes; valamint a nyílt vízi úszás, csapat [Fábián Bettina, Mihályvári-Farkas Viktória, Rasovszky Kristóf, Betlehem Dávid]). Ezekkel az eredményekkel a sportolóink nem döntögettek rekordokat, különösen annak fényében, hogy ezekben a sportágakban a magyarok szinte mindig az élvonalba tartoztak. És nem csak az eredmények terén, hiszen az első vizes Európa-bajnokságot 100 évvel ezelőtt, 1926-ban Budapesten rendezték, nem kis részben az akkori úszó szövetség és személyesen dr. Donáth Leó elnök kezdeményezésére és lobbizása nyomán. E sportágcsoport első világbajnokságára sokkal később, 1973-ban került sor.

A korabeli sajtó lelkesen és reménykedve fogadta a kontinensviadal megszervezését, de a sportesemény átpolitizálása akkor sem volt ismeretlen: *„Büszkék lehetünk arra, hogy végre minálunk is kezet nyújtanak egymásnak egykori ellenségek. Milyen szép lenne, ha a haragvó magyar társadalomban is elvégezhetnénk a nivelláló munkát, amit, íme, külföldön a sportnak már sikerült megcsinálnia. Milyen szép lenne, ha a hűs víz meggyógyítaná a magyar társadalom idegességét is, lehűtené a haragját és ha a Császárfürdőben megnyilvánuló egység és összetartás ereje olyan erős lenne, hogy kedvet kapna az együttes munkára Magyarország egész társadalma."* (Sporthírlap, 1926. augusztus 17.)

A Császárfürdő – a későbbi híres „Csaszi" – versenymedencéje egy évvel az Eb előtt még nem is létezett, a Magyar Úszó Szövetség úgy vállalta el a bajnokság megszervezését, hogy fogalmuk sem volt, hogy rendezik azt meg. Aztán sikerült megegyezni a fürdő tulajdonosával, az Irgalmasrenddel, hogy megépítik az 50 méteres medencét és a lelátót. A terveket az ismert úszó és építész, Hajós Alfréd készítette. Az Esti Kurir (1926. augusztus 8.) munkatársa így lelkendezett*: „az Irgalmasrendnek az úszósporttal szemben tanúsított tradicionális jóindulatánál fogva az uszoda méretei, beosztása és felszerelése olyan nagy mértékű, hogy abban akár olympiai versenyeket lehet rendezni. Az uszoda hosszúsága ötven, szélessége 25 méter, alakja pontosan tégla alakú. Egyszerre tíz versenyzőt lehet elindítani, akiket egymástól fagyönggyel felszerelt kötélpálya választ el…"* De elismerést váltott ki a póló labdatartó kosarának „elmés szerkezete" és az ország első műugrótornya is.

ANYAGIAS FRANCIÁK

Az Irgalmasrend „tradicionális jóindulatáról" annyit, hogy első körben irgalmatlanul sokat, a verseny bevételének 50 százalékát kérték cserébe, végül 15 százalékban sikerült megegyezni. Ez is jól mutatja a

A Császárfürdő az 1930-as években

kor sportfinanszírozási szokásait, az úszó szövetség kizárólag a bevételekből fedezte a költségeket. A tervek szerint 600 millió korona bevételre számítottak, aminek az adóterhei 100 ezer koronára rúgtak, a rendezési költségeket 400 millió koronára taksálták, amelyekbe beletartozott a résztvevő csapatoknak fizetendő költségtérítés is. A francia pólóválogatott például azért nem akart részt venni, mert kevesellte a fölajánlott térítést, végül megegyeztek egy emelt összegben, de az utolsó pillanatban mégis visszaléptek, pedig a magyaroknak fontos lett volna, hogy az olimpiai bajnok francia csapat eljöjjön.

A Sporthírlap (1926. augusztus 7.) erről így számolt be:

„Az egész egyetemes sportközvélemény tudja, hogy a franciák közönségük terrorisztikus fellépésének, valamint a bíráik hazadolgozásának köszönhetik a büszke »világbajnoki« címet. De a franciák is tudják, hogy külföldön, reális körülmények között korántsem oly félelmetesek. Nyílt titok, hogy a franciák félnek az Európa-bajnokságtól, nimbuszukat féltik, hát ezért inkább részt se vesznek a küzdelemben. Igen érdekes a franciák mesterkedése, amellyel ürügyet kerestek a lemondásra. A MÚSz eredetileg teljes költségmegtérítést ajánlott fel nekik, ők ezt nem fogadták el, hanem még ezen kívül 200 dollárt is követeltek, hogy milyen célra, az egyelőre ismeretlen. A MÚSz ebbe a jogtalan követelésbe is belement, csakhogy a franciák itt legyenek és bebizonyíthassák, hogy valóban a legjobbak-e, amint ezt úton-útfélen hirdetik. De a »gallok« most már ezt sem fogadták el, hanem megelégedtek azzal, hogy levelet írtak Donáth doktornak, amelyben lemondanak…”

FOCI VAGY PÓLÓ?

De más izgalmak is kijutottak a rendezőknek: néhány héttel a versenysorozat előtt a szövetség vezetősége az Európa bajnokság lefújását latolgatta:

„A MÚSz-ban komoly akció indult meg, hogy az Európa-úszóbajnokságokat lemondják. A szövetség vezetői szerint az MLSz [Magyar Labdarúgó Szövetég – mnp] nem vonhatja vissza önként tett ígéretét, mert ebben az esetben az Európa-úszóbajnokságokat komoly veszély fenyegeti. A szövetségben megindult mozgalom azt célozza, hogy amennyiben az MLSz augusztus 20-án és 22-én, tehát a két főnapon válogatott mérkőzést rendez, úgy a bajnokságokat – erre való hivatkozással

– le kell mondani. Ma az a helyzet, hogy a jövőhéten rendkívüli tanácsülést hívnak össze és az Európa-bajnokságok lemondása felett határoznak. A szövetségben ugyanis nem tartják az MLSz-től egyenes eljárásnak, hogy írásban adott ígéretét megszegve, mérkőzéseket köt le ahelyett, hogy az úszószövetséggel érintkezésbe lépne. És ebben az úszóknak igazuk van. Egy önként adott ígéretet nem lehet sztornózni.

A MÚSz nem akar visszaélni a helyzettel, de annyit elvár az MLSz vezetőitől, hogy ne állítsa fait accompli elé. Legjobb lenne, ha Ripka főpolgármester venné kezébe a két szövetség között felmerült ügyet és azt közmegelégedésre intézné el. A MÚSz-ban az a vélemény, hogy a két mérkőzés aligha fog tiszta jövedelmet hajtani, de teljesen tönkreteszi az Európa-bajnokságok anyagi sikerét. A helyzet mindenesetre igen komoly és gyors cselekedetre van szükség.

Az új helyzetre vonatkozólag megkérdeztük az MLSz elnökségét, melytől a következő felvilágosítást kaptuk: igazán sajnálnék, ha intenciónkat félreértenék a MÚSz körében. Elvégre számos alkalommal igazoltuk jó barátságunkat. Most is keresni fogjuk a MÚSz-szal való megegyezést és ez természetesen sikerülni is fog. Az ígéretünk alól való felmentést úgy értjük, hogy ezt maga a MÚSz fogja megadni. Az úszószövetség abban is téved, hogy a két mérkőzés megrendezése nem jár anyagi sikerrel. 300-400 millió tiszta jövedelmet várunk a jótékony célra, úgy, hogy a MÚSz kártalanítására 130 millió bizonyára rendelkezésre fog állani, ha arra egyáltalában szükség lesz." (Sporthírlap, 1926. július 19.)

A megegyezésről a Magyar Hírlap így számolt be (1926. július 28.):

„A MÚSz megbízottai, Donáth Leó, Gracsl Ödön, Komjádi Béla és Ember Béla kedden este felkeresték az MLSz elnökségét, amely alkalommal az Európa-bajnokságokra vonatkozólag folytattak tanácskozásokat. A tanácskozás sikerrel is járt, amennyiben a két szövetség vezetősége megegyezett egymással arra nézve, hogy az MLSz mindkét mérkőzéséből a nettó bevétel 50 százalékáig vállalja az Európa-bajnokságok esetleges deficitjét."

CSAK KÉT ARANY

Mire minden akadály elhárult, kialakult a résztvevők köre: 12 európai ország küldte el úszóit Budapestre, pólóválogatottból végül csak négy érkezett. A franciákon kívül szintén anyagi nézetkülömbségekre hivatkozva távol maradtak a csehek, a románok pedig versenyen kívül vettek részt. Az érmekért tehát Magyarország, Németország, Belgium és Svédország pólósai küzdöttek. Az olaszok azzal indokolták visszalépésüket, hogy nem elég felkészült a csapatuk. Összesen 6 úszó- és 2 műugró szám és a vízilabda szerepelt az Eb programjában, kizárólag férfisportolók számára.

Az 1926. augusztus 19. és 23. között megtartott bajnokságot természetesen a kormányzó nyitotta meg, ahogy a Budapesti Hírlap tudósítója írta: *„majd mélyen a szívekbe vésődött Horthy Miklós kormányzó beszéde a modern kor lovagjainak nemzetközi találkozásáról, amely bizonyosan nemes vetélkedést fog hozni".*

A házigazdák számára jól indult a bajnokság, mindjárt az első napon 8:1-re verték pólóban a legnehezebb ellenfélnek tartott németeket. A végelszámolásnál azonban kevésbé lehettünk elégedettek, a pólósok mellett csak Bárány István szerzett aranyérmet 100 gyorson. A németek nyerték a legtöbb érmet (5 arany, 3 ezüst, 4 bronz), másodikok a svédek lettek (2-3-3), Magyarország a harmadik volt a sorban (2-2-0), de így is sporttörténelmet írtak az első kontinensviadal megrendezésével.

(mnp)

Negyven év száguldás

A világ legjobb pályái között a Hungaroring

A Forma–1, ahhoz képest, hogy a focimeccseket 3,5 milliárd ember követi figyelemmel a világon, nem tartozik a legnépszerűbb sportok közé, de azért egy-egy jó évben 1,5–2 milliárd nézőt a tévék elé ültetnek a száguldó autócsodák. S akár százezrek is kimennek a pályára egy versenyhétvégén lényegében csak a hangulatért, mert a látvány a helyszínen meg sem közelíti azt, amit a képernyő tud nyújtani.

A Hungaroring 2025-ben

FOTÓ: HUNGARORING.HU

A Magyar Nagydíj azon futamok közé tartozik, amelyet indulásától kezdve folyamatosan megrendeznek, 2025-ben a negyvenediket. 2026-ban tehát 40 éve, hogy a Forma–1 első futama elrajtol a Hungaroringen. Talán az évfordulónak, meg a szinte teljesen megújult pályának és a viszonylag izgalmas szezonnak köszönhetően 300 ezerre teszik a három nap alatt a mogyoródi pályára kilátogatók számát.

NYITÁS OROSZUL

Az első évből, 1986-ból 200 ezer nézőről szólnak a krónikák. Pedig akkor igazán nagy dolognak számított, hogy Magyarország Forma-1-es futamot rendezhet. A szervezőknek fontos volt, hogy egy szocialista ország is bekerüljön a versenyhelyszínek közé, növelve a rajongók – nézők – számát. Nekünk pedig talán egy kicsit a nyitás jelképe is volt, óvatosan

FORMA–1 HÍRLAP A Forma–1 első hazai bemutatkozása annyira fontos esemény volt, hogy egy olyan politikai napilap, mint a Pest Megyei Hírlap is fontosnak tartotta, hogy bekapcsolódjon: a verseny mindhárom napjára kiadtak és a helyszínen terjesztettek egy többnyelvű újságot a legfontosabb információkkal. A lapot 1990-ig minden versenyhétvégén megjelentették.

Egy kép a lapból: a legenda, a háromszoros világbajnok, Ayrton Senna a Lotusban. Az első magyar versenyen ő indult az első rajtkockából, később háromszor nyert a Hungaroringen. – Ha nem szenved halálos balesetet 1994-ben, akkor ma valószínleg másképp nézne ki a világbajnokok rangsora.

FOTÓ: M. NAGY PÉTER

persze: a Pest Megyei Hírlap versenynapokra megjelenő többnyelvű különkiadásából az orosz nyelv sem hiányozhatott.

Hogy fontosak voltunk a Forma–1 szervezőinek, azt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az első évben mindössze 1 millió dollár jogdíjat kértek, amikor a szokásos összeg ennek általában a tízszerese volt. Igaz, a kedvezményes ár fejében a hírhedt Bernie Ecclestone (a Forma–1 akkori, erős kezű irányítója, aki díszvendég volt a 2025-ös, évfordulós futamon, azon a pályán, amelynek körvonalait saját kezűleg skiccelte le.) rendelkezhetett a Hungaroring egész évi hasznosítása fölött, s övé volt természetesen a bevétel is.

Az évforduló jó alapot kínál az összehasonlításra, négy évtized alatt nemcsak az autók változtak, de az anyagi feltételek is. A kezdeti egymillió dollárral szemben a 2000-es évek elején a szerződés meghosszabbításakor már 10 millió dollár volt a jogdíj, amely évente 10 százalékkal nőtt. Ma már 50 milliónál tartunk, igaz a növekedés csak 2 százalék. Ehhez hozzáadhatjuk a lényegében szintén az állami kasszából fizetett 43 millió dollárt, amennyibe az MTVA-nak kerülnek a közvetítési jogok. A Magyar Nagydíjért fizetett összeg messze a legmagasabb Európában. A kormányzati nyilatkozatok szerint, és a mostani felújításra eddig elköltött 100 milliárd forint alapján megéri a rendezés jogáért kifizetni ezt a nem kis summát.

A Hungaroringet annak idején nyolc hónap alatt építették fel, az első átépítésre mindjárt három év múltán, 1989-

A LEGDRÁGÁBB SPORT A Forma–1-ben komoly pénzek forognak. Persze, melyik sportágban nem, amelyek a nézők és a reklámozók kegyeiért küzdenek. A látványsportok egyre inkább a befektetésről, a profitról szólnak, s abban a pillanatban, amikor már nem éri meg, a tulajdonosok/szponzorok minden szívfájdalom nélkül engednek el akár nagy múltú egyesületeket is.

Nos, a Forma–1-et ez a veszély egyelőre nem fenyegeti. 2016 óta az amerikai multi, a Liberty Media birtokolja a jogait, a nézettséggel és ezzel arányosan a profittal nincsenek komoly bajok az átmeneti visszaesések ellenére sem. A cég teljesen új marketingstratégiát alkalmazott, amikor átvette a versenysorozatot: több izgalmat, több érzelmet kínált. Megpróbálták egy látványosabb show irányába tolni a sportágat, hogy a motorizáció, az autózás megszállottjain kívül újabb rétegeket vonjanak be a nézők-rajongók körébe. Ebben a folyamatban kiemelt szerepet kapott a Nteflix-szel gyártatott Hajsza a túlélésért című valóságalapú (igazi dokumentumfilmnek nevezni talán túlzás lenne) mozi, amely immár a hetedik évadnál tart, s a tényektől olykor nem kicsit elrugaszkodva teremt feszültségeket, konfliktusokat, ezzel is fokozva az érdeklődést a sportág iránt.

Az érdeklődés fenntartásához, a nézőszám növeléséhez persze leginkább izgalmas versenyekre, tehetséges pilótákra – Sennára, Prostra, Schumacherre, Hamiltonra, Verstappenre – és jó autókra van szükség. Mindez bizony nagyon sokba kerül, nem véletlenül tartják a Forma–1-et a legdrágább sportnak. Egy csapat fenntartása súlyos tízmilliókba kerül, dollárban. A McLaren például 2025-ben csak nevezési díjként több mint hatmilliót fizetett be, és hol vannak még az autó folyamatos fejlesztésének költségei, a 800-1000 alkalmazott és nem utolsó sorban a pilóták bére! Igaz, a versenyszervezői bevételeknek nagyjából a felét visszaosztják a csapatoknak, ez a McLaren esetében tavaly 140 milliót tett ki, a Ferrari 130 milliót kapott, de a sor végén kullogóknak is jut legalább 60 millió. Ehhez még hozzájönnek a szintén nem elhanyagolható és az eredményességtől függő szponzori pénzek: az autón a felső légbeömlő és az oldaldobozok jelentik a legjobb hirdetési helyeket, a nagyobb csapatoknál ugyanis akár ötmillió dollárt is érhet egy-egy ilyen felület.

A költségek közül az egyik legtetemesebb összeg a versenyzők fizetése, ez az élvonalbeli sztárpilóták esetében 35-50 millió dollár is lehetett az utóbbi években, de a sereghajtók is kasszírozhatnak 3-4 millió dollárt. 2024-ben Max Verstappen volt a legjobban fizetett pilóta a maga 55 millió dollárjával, ami mai árfolyamon is mintegy 19 milliárd forint! De ennyit kapott Lewis Hamilton is a Mercedesnél töltött utolsó szezonjában. Hát nem egy buszsofőri fizetés! (A világ legjobban honorált focistája Lionel Messi 20 millió dollár körül keres egy évben.)

Amúgy létezik egy költségvetési plafon, amelynél többet nem költhetnek a csapatok, jelenleg 140-150 millió dollár. Mielőtt sajnálni kezdenénk a versenyistállók tulajdonosait: 2024-ben a Mercedes a tetemes kiadások mellett is 150 millió dollár körüli adózás utáni rekord nyereséggel zárta a szezont.

Az új főépület FOTÓ: HUMGARORING.HU

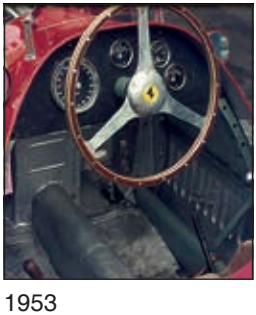
ben sor került, amelynek során egy kanyarkombinációt szüntettek meg, ekkor csökkent a pálya hossza 3975 méterre. A következő ráncfelvarrás 2003-ban már nagyobb változásokat hozott: meghosszabbították a célegyenest, változott három kanyar íve, a hossza ekkor lett 4381 méter. A burkolat 2016-ra érett meg egy teljes felújításra.

A legújabb és a legnagyobb mértékű átépítés 2022-ben kezdődött (feltétele volt ez a 2037-ig szóló szerződésnek), s részben be is fejeződött a 40. Magyar Nagydíjra, de minden részletében csak 2026-ra készül el. Megújult a főbejárat, a bokszutca, részben felépült az új, korszerű főépület, egy 10 ezer fős fedett lelátó. A nemzetközi szaksajtó egyöntetű véleménye szerint a Hungaroring a világ egyik legmodernebb pályája lett.

HOSSZABB, GYORSABB

A ring története a sportág fejlődését is tükrözi. Az 1986-os első szezonban a 4014 méter hosszú pályán megtett 76 körrel az autók 305 kilométert tettek meg. Az első rajtkockából való indulás jogát Ayrton Senna (Lotus Renault) 1:29,450-es köridővel szerezte meg. A pálya első győztese Nelson Piquet (Williams-Honda) volt, ideje: 2h 00:34,508.

Ugyanez 2025-ben: a 4381 méteres aszfaltgyűrűn a pole position megszerzéséhez Charles Leclerc (Ferrari) 1:15,372

1953

1986

2024

Versenyjelenet, Magyar Nagydíj, 2025 FOTÓ: HUNGARORING.HU

ideje kellett. A 70. kör (306 km) végén 1h 35:21,231 idővel Lando Norris (McLaren) előtt lengették be a kockás zászlót. Lényegében ugyanazt a távot nagyjából 25 perccel rövidebb idő alatt lehetett teljesíteni, mint 40 évvel ezelőtt. Különleges rekord is született a mostani versenyen: olyan még soha nem fordult elő a Forma–1 történetében, hogy az első és a tizedik helyezett között mindössze fél másodperc döntsön. Most a Hungaroringen így történt Norris és Isack Hadjar (Racing Bulls) között.

A Hungaroringről elterjedt, hogy nehéz pálya, hogy nem nagyon lehet előzni, s ettől biztonságos. Tény, hogy a négy évtized alatt egyetlen halálos baleset sem történt. De, mint mindenre, a nehéz előzés tézisére is akad cáfolat: Nigel Mansellt 1989-ben a 12. helyről rajtolva intették le elsőként, 2006-ban Jenson Button élete első futamgyőzelmét szerezte meg itt, mégpedig a 14. helyről indulva – ezekhez az eredményekhez azért kellett néhány előzést produkálni. A neves versenyzők közül sokan – Ayrton Senna, Nigel Mansell, Michael Schumacher, Fernando Alonso és Lewis Hamilton – kifejezetten szerettek/szeretnek itt versenyezni, s az egyik legjobb helyszínnek tartják.

A Hungaroringen a legtöbb győzelmet eddig Lewis Hamilton aratta (8), őt Michael Schumacher (4) és Ayrton Senna (3) követi. A hétszeres világbajnok Hamilton nevéhez fűződik egy másik, a Hungaroringhez köthető rekord is: Formula–1-es pályafutása során 487 első helyen töltött kör egyazon pályán.

MAGYAROK AZ F–1-BEN

A mogyoródi pálya történetének része, hogy első magyarként a Hungaroringen száguldott Forma–1-es autó volánja mögött az utóbb versenybalesetben elhunyt Kesjár Csaba: 1987-ben tesztelte a Zakspeedet. Itt teljesítette pályafutása első Forma–1-es futamát Baumgartner Zsolt (2003, Jordan), aki Ralph Firman balesete és sérülése után jutott a nagy lehetőséghez, és a következő évben teljes szezont futott a Minardinál.

JEGY 300 EZERÉRT

A négy évtized Magyar Nagydíjainak nézőszámai alapján úgy tűnhet, hogy hazánkban töretlen az érdeklődés a sportág iránt, persze a tömött lelátókat mutató tévéfelvételekből és a jegyeladás számaiból nem derül ki, hogy a közönség 70-80 százaléka külföldi. Ezen persze nincs

LEGEK Noha ez a cikk elsősorban nem a Forma–1 versenyeredményeiről, sportolói teljesítményeiről és különösen nem az aktuális évad eseményeiről szól, nem maradhat említetlen néhány rekord.

Minden idők legsikeresebb Forma–1-es csapata a Ferrari, amely egyedüliként a kezdetektől, 1950 óta folyamatosan részt vesz a versenyeken, összesen 1091 alkalommal. A sportág történetében a legtöbb világbajnoki és konstruktőri címmel rendelkeznek. A legsikeresebb időszakuk a 2000-es évek eleje volt, amikor Michael Schumacher ült az egyik autó volánjánál, s ötször lett világbajnok a Ferrarival, a csapat pedig hat konstruktőri világbajnoki címet szerzett ezekben az években. Az olasz istálló büszkélkedhet a sportág legtöbb, 245 futamgyőzelmével, dobogós helyezéseik száma 807. Összesen 15 versenyzői és 16 konstruktőri világbajnoki címet tudhatnak magukénak.

Talán hasonló sikerekre vágyott Hamilton is, amikor a Ferrarihoz szerződött. Az motiválhatta, hogy ezzel a legendás csapattal átveheti a legtöbb világbajnoki címet magáénak tudható pilóta szerepét Schumachertől, akivel jelenleg holtversenyben vezetik az örök ranglistát 7–7 vb-győzelemmel.

Hamilton nevéhez fűződik még a legtöbb futamgyőzelem (105), a legtöbb pole pozíció (104) és a legtöbb dobogós helyezés (202). Nem véletlen, hogy sokan őt tartják minden idők legjobb Forma–1-es versenyzőjének.

A legtöbb leggyorsabb kört versenyeken Schumacher (77) és Hamilton (67) autózta.

A Forma–1 75 éves történetében összesen 34 pilóta szerzett világbajnoki címet, közülük 9-en egynél több alkalommal. A két hétszeres bajnok mögött jelenleg a holland Max Verstappen áll a harmadik helyen négy győzelmével.

A két nagyágyú: a Ferrari és Hamilton. Mire mennek egymással a meglehetősen kudarcos 2025-ös kezdés után?

mit csodálkozni, hiszen egy háromnapos belépő egy családnak kisebb (van, akinek nagyobb) vagyon. Azok közül, akik 40 éve fiatalon szurkoltak kedvencüknek az új pályán, ma nyugdíjasként kevesen engedhetik meg maguknak, hogy kimenjenek a versenyre, ők a tv előtt idézhetik föl az újdonságnak számító élményt. A 2026-os futamra egy 3 napos platinumnak nevezett belépő 735 euróba kerül, a különböző kategóriájú tribünjegyek 200-250 eurónál kezdőnek, egy vasárnapi állóhely is 145 euró. A listában látott legolcsóbb belépő egy állóhelyre szóló ifjúsági (13 éves korig!) jegy 25 euróért.

mnagy

FECSKE LÁSZLÓ MESÉI

A fázós óriás

Élt egyszer egy óriás, név szerint Különc Alfonz. Alfonz a családnevével ellentétben egyáltalán nem volt különc. Egy jóravaló, békés természetű óriás volt ő, aki egy hatalmas barlang mélyén lakott. S bár szerette azt a barlangot, mégis úgy fázott benne, hogy alvás közben állandóan reszketett.

Alfonz gyakran lejárt a Szalakóta-völgybe, segíteni az embereknek mindenféle munkában. Az emberek – bár apró méretűek voltak az óriáshoz képest − nem féltek tőle. Alfonz azért is szerette a Szalakóta-völgyet, mert ott hét ágra sütött a nap, s olyankor mindig jól kimelegedhetett. Előtte persze folyamatosan prüszkölt, hiszen a hűvös barlangban rendre megfázott.

− Nem értem, hogy lehet betegnek lenni ilyen csodás napsütéses reggelen – mondta neki egyszer Téglás Ervin, a kőműves, akinek az óriás éppen a nehéz cementes zsákokat segített lepakolni egy platós autóról. – Amikor nálunk jársz, folyamatosan tüsszögsz. Csak nem allergiás vagy valamire? Talán a cementre?

− Ugyan, dehogy – intette le a kőművest Alfonz. – A lakhelyem miatt van az egész. A barlangomban olyan hideg van, mint egy hatalmas hűtőszekrényben.

− Akkor miért nem költözöl el onnan? – faggatózott a mester.

− Mert szeretek ott élni. Ott töltöttem a gyermekkoromat s az egész eddigi életemet. Számos emlék fűz hozzá. Nem volt ám mindig ilyen hideg. Ez csak azóta van, amióta a Terjengő folyó irányt váltott, és a vize a barlangom falait nyaldossa. Annyira lehűti, mint egy jégszekrényt. Nem mondom, a nyári hőségben néha jólesik a kellemes hideg, de a többi évszakban azt sem tudom, hogyan kuporodjak összébb, hogy ne fázzak.

A beszélgetést végighallgatta Pamut Heléna is, aki kötött ruhák készítésével foglalkozott.

− Miért nem terelted el a folyót? Te olyan hatalmas vagy! Neked ez gyerekjáték lenne – szólt közbe a beszélgetésbe Heléna.

− Azt hiszed, hogy nem próbáltam? Már mindent elkövettem, de a víz újra utat talált magának a barlangomhoz.

Az esetnek híre ment az egész Szalakóta-völgyben, s az emberek elhatározták, hogy segíteni fognak az óriáson. Egy gyűlésen megbeszélték, hogy amíg az egyikük elcsalja Alfonzt a barlangjából, addig a többiek kisebb-nagyobb átalakítással kellemesebbé, otthonosabbá s főként melegebbé varázsolják nagydarab barátjuk lakhelyét.

Így is történt. Egy szombati napon Süveges Kázmér, a kalapkészítő vidáman kopogott be Különc Alfonz otthonába, s elmesélte neki, hogy elvesztette az édesanyjától kapott, virágmintás zsebkendőjét.

− Segítenél nekem a keresésben? Te olyan magas vagy! Messzebb ellátsz, mint én. A zsebkendőt a szél felkapta, és nagyon messzire vitte. A Hókupola-hegy irányába.

Természetesen ez volt a csel, az óriás pedig készséggel segített Süveges Kázmérnak az állítólagos zsebkendő felkutatásában. Először a mezőn keresték, majd az erdőben, aztán pedig a hegyekben. A kalapkészítőnek sikerült az óriást jó messzire csalogatnia az otthonától. Eközben a völgyben lakók megpakolt szekerekkel érkeztek meg a nagy barlang bejáratához.

– Itt aztán valóban hideg van – borzongott meg egy pillanatra Gerenda Pál, az ács, aki csak két lépést tett a vájatba.

– Valóban – mondta Pamut Heléna. – Szegény Alfonz. Hogy is tudott ilyen hidegben egyáltalán elaludni?

– Én aztán bírom a hideget, de ez a hőmérséklet még nekem is kellemetlen – mondta Vacogi úr, a jegesember.

A Szalakóta-völgyből érkező emberek azonnal neki is láttak a munkának. A szekerek tele voltak szerszámokkal, élelemmel, szőnyeggel és egyéb lakberendezési tárggyal. A hozzáértők először felmérték a terepet, majd ki-ki a saját munkájával igyekezett átalakítani a barlang belsejét. Téglás Ervin, a kőműves vastag szigetelőanyagot húzott fel a hideg falakra, Satu Manfréd, az asztalos parkettát rakott le, és bizonyos magasságban még körbe is burkolta a falakat mintás falapokkal. Henger Amália a saját készítésű szőnyegét helyezte el az elkészült parkettás padlón. A fiatalabbak közben sorra hordták be a lakosság által felajánlott ajándékokat. Így lett az óriásnak ebédlőasztala, fogasa, éjjeli szekrénye, hintaszéke és még egy csilingelő szélcsengője is. Persze igyekeztek mindenből a legnagyobbat kiválasztani. Még egy nagy méretű ágyat is összeépítettek neki, amelyre, hála Pamut Helénának, egy puha párna és egy széles takaró is került.

Eközben Különc Alfonz és Süveges Kázmér már bejárta az egész megyét, de a virágmintás zsebkendőnek nyomát se találták. Hogy is találták volna. Az ugyanis végig ott lapult a kalapkészítő zsebében.

– No, szerintem kerestük már eleget – mondta Kázmér az óriásnak. – Menjünk haza! Majd előkerül az a tekergő zsebkendő – azzal megfordultak és hazafelé vették az irányt.

Az óriás hazatérvén nagyot nézett, amikor belépett a barlangjába. A meglepetést előkészítők mind ott várták őt, hogy tanúi legyenek Alfonz örömének. Volt is öröm, nem is kicsi. Alfonz könnyek közepette köszönte meg az emberek jóságát, s azóta olyan kellemesen alszik, hogy legfeljebb csak a boldogságtól borzong meg néha-néha.

A kívánságlista

Közeledett a december. A hófelhők már a novemberi hónap közepén gyűlni kezdtek, s az egyik éjjel el is kezdett havazni. A hó hatalmas pelyhekben hullt alá, mely csodát a Rezeda utca 7 szám alatt lakó kisfiú, Kozma Bálint az ablakából kémlelt.

Az egyre kifehéredő táj teljesen elbűvölte őt. A szélben táncoló hópelyhek hangtalanul takarták be a földet, az utcákat és a háztetőket. Még a villanypóznák vékonyka vezetékein is helyet tudtak foglalni, pedig onnan aztán könnyű lecsúszni. Bálint már nagyon várta a közelgő karácsonyt, amely minden évben csodálatos napokat hozott magával. Amint így merengett magában, az anyukája lépett be az ajtón.

– Szép, ugye? Az időjárás-jelentés szerint egész este havazni fog – mondta.

Bálintnak, aki imádta a telet, ettől a jó hírtől nagyot dobbant a szíve.

Másnap az iskolában a tanító néni arról beszélt a gyerekeknek, hogy az ünnep sokaknak szép, sokaknak azonban kevésbé vidám alkalom. Mesélt a szegényebb családokról, az árva gyerekekről, a hajléktalanokról, de szó esett arról is, hogyan is kellene helyesen élni, miért érdemes küzdeni az életben, s hogy sokan nem is látják a világ szépségeit, rejtett titkait.

Az óra végén a tanító néni arra kérte a gyerekeket, hogy írjanak egy kívánságlistát karácsonyra, amit példaként a városi ünnepségen minden gyermek felolvashat a nagyközönség előtt. Bálint egész este a feladaton gondolkodott.

Milyen kívánságlistát is kellene írni? Hogyan kezdjen neki? Mire is vágyik ő tulajdonképpen? A különleges házi feladatról beszámolt a szüleinek is, majd elérkezett az alvásidő, s a kisfiú bebújt a kedvenc kockás takarója alá. Az anyukája – mint minden alkalommal – esti mesét olvasott neki, majd finom puszit lehelt a homlokára.

Bálint szemére aznap este nehezen jött álom. Minduntalan a feladat járt az eszében. A Hold úgy ragyogott, hogy bevilágította az összes utcát. Még Bálint szobájába is beszűrődött a fény, de a kisfiú a falára vetülő, izgő-mozgó hópelyhek árnyékának láttán sem tudom elszenderedni. Az ágyából a polcain heverő játékait nézte. A tekintete végigsiklott a számtalan kisautón, plüssfigurákon és a társasjátékokon. Arra gondolt, hogy mennyi mindene is van neki, s hogy mire is lehetne még szüksége. – Mi is álljon azon a kívánságlistán? – tért vissza a kérdés ismét Bálint gondolatai közé.

Aztán hirtelen megvilágosodott minden. Nem a holdfény egyre erősödő fénye miatt, hanem a felismerés hatására. Bálint kiugrott a kellemes meleget adó ágyból, odasietett az íróasztalához, és egy papírlapot vett elő. Azonnal írni kezdett, s olyan sokat, hogy a lap hamar be is telt. Elővett hát még egyet, amit az előző lap aljára ragasztott, és folytatta az írást. Miután elfáradt, letette a tollat a kezéből, a papírt összehajtva az iskolatáskájába tette és visszafeküdt az ágyba.

Másnap, amikor hazaért az iskolából, folytatta az írást. Igen ám, de olyan sok lapot körmölt tele, hogy a papír elfogyott. Megkérte az anyukáját, hogy vegyen még neki írólapot a feladathoz.

– Szerintem már írtál eleget. Láttam, hogy egyberagasztottad őket, és én elég hosszúnak találom azt a kívánságlistát – mondta az anyukája. – Nem tudom, hogy miket kértél benne, de nem szabad túlzásba esni.

– Hidd el, anya, nem kértem butaságokat! – szabadkozott a kisfiú, majd visszasietett a szobájába, hogy tovább gondolkodjon a kívánságokon.

Másnap egy egész doboznyi fehér papírt kapott, amiket szintén hozzátűzött a megkezdett listához, és csak írt-írt folyamatosan. Olyan sokat, hogy a lista első lapjai már az ablakon lógtak kifelé, és majdnem leértek a földre.

Bálint még a hétvégi délutáni családi séta alkalmával is magával vitte a papírköteget a parkba, s miközben az apukája egy szánkóra ültetve húzta őt a hóban, a kisfiú a puha pokrócok között folytatta az írást. Épp arra járt a tanító néni is a kiskutyájával, s megkérdezte a kisfiút, hogy min dolgozik oly nagy buzgón.

De Bálint annyira belemerült a gondolataiba, hogy a szülei válaszoltak helyette.

– A karácsonyi kívánságlistát írja – mondta az anyukája. – Napok óta az ön által kiadott feladaton dolgozik.

– Hogyan? – hüledezett a tanító néni, s közben a szánkó után lebegő hosszú „papírkígyóra” meredt. – Ez azt hiszem túl sok lesz. Kissé telhetetlen a kisfiú, de végül is nem akarom befolyásolni. Oldja meg csak szépen a feladatot, aztán majd meglátjuk, hogy mi lesz belőle – azzal a tanító néni elköszönt.

Lassan elterjedt a hír arról, hogy Bálintot mennyire elkényeztetik a szülei, hiszen egy végeláthatatlan levelet ír a Jézuskának, amelyben valószínűleg a világ összes játékát kéri tőle. Legalábbis a pletykát terjesztők ezt gondolták. Többen megrótták ezért a Kozma családot, s Bálintot is csúfolni kezdték az iskolában, de a kisfiú nem törődött a feléje zúduló kritikákkal.

Eljött aztán a nagy nap. A város megrendezte a szokásos fenyőünnepet, amelyen a fellépő gyerekek felolvashatták a kívánságlistáikat. Volt, aki egy kiskutyát szeretett volna, volt, aki egy villanyvasutat, de aztán fellépett Bálint is a pódiumra, s a hosszú levél, amelynek a vége a színpad aljánál ért véget, mindenkit megdöbbentett. De miután a kisfiú olvasni kezdte az általa leírtakat, a magukban mormogó emberkék sorra elcsendesültek, s némelyek mélyen elszégyellték magukat, némelyek pedig lesütött szemmel elgondolkodtak. A levél ugyanis így kezdődött:

– Kedves Jézuska! Én idén nem magamnak kérek ajándékot, hiszen nekem mindenem megvan. Van egy szerető családom, vannak barátaim, vannak játékaim, és egészséges vagyok. A világ rosszabb helyzetében élők számára szeretném kérni a következőket: szeretetet, békességet, boldogságot, biztonságot, örömöt, nagy nevetéseket, jó időt, segítséget az elesetteknek, támaszt a bajba jutottaknak, szerető szülőket az árváknak, támogatást a szegényebbeknek, szerelmet a szerelemre vágyóknak…

A levélben minden benne volt, aminek csak benne kellett lennie. Bálint kiállt a kihalófélben lévő állatok mellett, több figyelmet kért az emberektől a környezet megóvása érdekében, és a kívánságaiban kihangsúlyozta az összetartás és a barátság fontosságát is. Csak olvasta, olvasta a világ szebbé tétele érdekében leírt kívánságait, amelyek megvalósítása véleménye szerint roppant könnyű lenne, és mindent megváltoztatna.

A közönség felnőtt tagjai szemeiből pedig csak potyogtak a könnyek, s valamennyien tátott szájjal hallgatták a bölcs kisfiú szavait. A levél végén, mondanom sem kell, hogy Bálint hatalmas tapsot kapott, s felállva éljenezték őt.

Alighanem Kozma Bálint szülei voltak a legbüszkébbek a gyermekükre azon a jeles napon. Bálint a munkájáért csillagos ötöst kapott az iskolában, s a kívánságlistáját teljes egészében kifüggesztették az iskola falára.

Azóta sok év telt el, de Bálint még ma is hisz abban, hogy meg lehet változtatni a világot, és a nehéz sorsú ember szívébe boldogság költözhetne.

Buranyek úr nyugalma

A nagy szárazsággal járó nyarat lassan felváltotta az ősz, amely sok esőt hozott magával. Az erdei állatok a zordabb időjárás elől menekülve az otthonaikban leltek nyugalomra.

Csakúgy, mint Buranyek úr, az öreg bagoly, aki egy kétszáz éves tölgyfa odvában élt. Miután a napokig tartó eső elállt, Buranyek úr kitárta az ablakát, mélyet szippantott a megfrissült levegőbe, majd a könyvespolcához lépett, amelyen tucatnyi kalandregény sorakozott.

– Nincs is jobb, mint egy kora őszi délutánon átadni magunkat az olvasás élményének – mondta, miközben feljebb tolta a csőre hegyére csúszott szemüvegét.

Egy vastag könyvet húzott ki a többi közül, s egy csésze gőzölgő csipkebogyótea kíséretében elfoglalta lakásának legkedvesebb ülőalkalmatosságát, a piros kárpittal bevont fotelt, amelyet még a nagybátyja hozott neki Lengyelországból. A könyvet először megszagolta – mindig így szokta –, majd kinyitotta és olvasni kezdte.

Buranyek úrra jellemző volt, hogy szerette magát átadni a könyvek nyújtotta izgalmaknak, éppen ezért mindig olyan köteteket vásárolt magának, amelyek tele voltak kalandokkal, rejtélyekkel, izgalmakkal. Ilyet pedig nem is lehetne jobb pillanatban olvasni, mint egy nyugodt őszi napon, amikor még az erdőben is olyan csend van, mint a barlangok zugaiban.

Az öreg bagoly már a harmincadik oldalon járt, amikor nagyra meresztett szemekkel hajolt bele a könyvbe, mivelhogy egy izgalmas rész következett.

– ZZZ! – odakintről hangos zümmögés szakította meg a csendet. Buranyek úr hirtelen felriadt, mérgesen letette a könyvet az állólámpája mellé, és a nyitott ablakhoz sietett.

– Mi ez az éktelen hangoskodás? – kiáltotta ki, még azelőtt, hogy bármit vagy bárkit is látott volna.

Három méhecske repült el a tölgyfa mellett, akik az utolsó begyűjtött virágport szállították a kaptáruk felé. Mivelhogy ez egy teljesen természetes dolog volt, a bagoly nem is folytatta tovább a mondandóját. Morogva visszatotyogott a fotelhez, s ismét beletemetkezett a könyvbe. Az izgalmas rész persze így már nem volt olyan izgalmas, de sebaj, pár fejezet után jött egy még érdekfeszítőbb.

Az öreg bagoly lélegzetvisszafojtva olvasott, szinte falta a betűket, s a könyvben lévő cselekmények a tetőfokára hágtak, amikor megint csak…

CSÖRR! KIPP! KOPP!

Pattanások, kattanások, koppanások zavarták meg az elmélyült csendet. Buranyek úr összehúzott szemöldökkel lépett oda ismét az ablakához.

Tanulva az előbbiből, most egy szót sem szólt, csak azután, miután észrevette, hogy egy mogyoróit s dióit cipelő mókus próbál feljutni a szomszédos fára, de sehogy sem sikerül neki egyszerre felvinni az összegyűjtött elemózsiát. A lehulló darabok pedig hangosan koppantak a földből kiálló gyökereken.

– Pont most kell ezt csinálni? – harsant fel a bagoly.

– Mikor máskor? Gyűjtögettem én egész évben, de nem eleget. Ki kell használni az utolsó napokat is. A tél ugyanis hosszú lesz, kedves szomszéd – felelte a mókus.

Buranyek úr felhagyva a további vitával, visszaballagott a könyvéhez, megvárta, amíg újra el nem csendesül minden, s aztán folytatta csak az olvasást. Az újabb izgalmakkal kecsegtető résznél azonban már megszokott módon újabb nesz ütötte meg a fülét.

RECCS! ROPP! KOPP!

A hangok újfent közelről jöttek. A bagoly ismét letette a könyvet, s újra az ablakában állt meg. Ezúttal egy ásítozó süncsalád csapta a nagy zajt. Őszi s egyben a téli szállásukat foglalták el egy hatalmas kupac avarcsomó kellős közepén. A megszáradt levelek között csoszogva persze nagy zajt csaptak.

– Már azt hittem, hogy bevackolták magukat sün uramék – szólt oda nekik Buranyek úr nem a legszebb arckifejezését mutatva.

– Á, dehogy – felelte a családfő. – A nyarat távol töltöttük. Csak most értünk haza.

A bagoly ezzel be is fejezte a csevejt, s miután a süncsalád is elhelyezkedett, még egy kicsit várt az ablakban, feltételezve, hogy ezzel még nem ért véget a jövés-menés, de ezúttal tévedett. Több zajongó már nem jelent meg.

Buranyek úr boldogan ugrott bele a piros fotelbe, kortyolt egyet az édes teából, és ismét a kezébe vette a könyvet. Valóban nem is zavarta meg utána már senki az olvasásban. Az egész erdő lepihent. A nap is elszenderedett, megbújt az alacsonyabban szálló felhők mögött. A feladatukat elvégző falevelek pedig egymás után hullottak le a fák ágairól. Buranyek úr pedig átélhette azokat a vágyott pillanatokat, amelyeket csakis egy könyv adhat az olvasójának egy kellemes őszi napon.

A RAJZOKAT PATÓCS PÉTER KÉSZÍTETTE

MONDÓKÁK

Azt mondják a cinegék, itt a tavasz, nyitni kék!
Kék ibolya, gyöngyvirág, csupa öröm a világ!

Kicsi kocsi, három csacsi
Döcögő, döcögő
Benne gyerek, kicsi, kerek
Göcögő, göcögő.

Tuli-tuli- tulipán,
tuli- tuli- tarka,
kezdődik már a játék,
ez a fogó, rajta!

Virágágyás nyoszolyán bimbózik a tulipán.
Szirmát bontja hajnalra, s rámosolyog a Napra.

TALÁLÓS KÉRDÉSEK

■ Selyempelyhes bóbitámat hordják a szelek,
szétfújja egy szusszantással az ügyes gyerek.
(gyermekláncfű)

■ Árnyas ösvényeit nagyon sokan kedvelik,
a mesékben néha kereknek is nevezik!
(erdő)

■ Keverem-kavarom a betont,
A téglákat sorra összerakom.
Épül a ház magasra,
Tömbház lesz, sok lakónak
(kőműves)

■ Én viszem a híreket,
Újságot és levelet.
(postás)

■ Ágról ágra, fáról fára
Fürgén, vígan szökkenek,
Ám legvígabb akkor vagyok,
Hogyha diót törhetek.
Szeretem a mogyorót is,
A rügyet is megeszem!
Találjátok ki, gyerekek,
Hogy mi lehet a nevem!
(mókus)

GYERMEKREJTVÉNY

1. Irányt váltott a Terjengő folyó A fázós óriás című mesében?

2. Kiállt Bálint a kihalófélben lévő állatok mellett a Kívánságlista című mesében?

3. Az olvasás örömének akarta átadni magát Buranyek úr a róla szóló mesében?

Kérjük a megfejtéseket IGEN – NEM formában küldeni.

A megfejtés beküldendő a **GRANIT INVEST Kft.** címére:
1062 Budapest, Váci út 1-3. Írják a címzés alá: **„Gyermekrejtvény”**.
Beküldési határidő: **2026. február 15.**

Nyeremények: 1 nyertes részére a Korda Filmpark Látogatóközpontba egy családi élménytúra; 3 nyertes részére könyvcsomag; 5 nyertes részére 1-1 2027. évi Kincses Kalendárium.

A nyertesek névsorát a Kincses Kalendárium honlapján **(kincses.hu)** és a **Népszava 2026. március 12-i számában** tesszük közzé.

A 214. oldalon található SUDOKU megoldása (soronként):
sudoku_1: 528967431, 197234568, 364158297, 849315672, 235679814, 716842359, 951426783, 473581926, 682793145.
sudoku_2: 416372985, 593168724, 782459631, 237694518, 945281367, 861537249, 154726893, 328945176, 679813452.
sudoku_3: 652817394, 841395762, 793246518, 285679431, 314582679, 976431285, 139724856, 528963147, 467158923.

Digitalizáld a vállalkozásod!

NAV-kompatibilis számlázás és sok hasznos funkció a vállalkozásod vezetéséhez.

- INGYENES SZÁMLÁZÓ PROGRAM
- DIGITÁLIS PIACTÉR
- CRM

VOSZPORT

A VOSZPort egy olyan digitális platform, amely a vállalkozásod minden fontos adminisztratív feladatát egy helyre hozza. Pályázatok, jogi információk, dokumentumkezelés vagy számlázás, mindez egyszerűbb, mint valaha.

WWW.VOSZPORT.COM

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

KAVOSZ
Széchenyi Kártya Program

A SIKERES VÁLLALKOZÓK KÁRTYÁJA

AHOL EGY ÖTLETBŐL JÖVŐ LESZ – SZÉCHENYI KÁRTYA PROGRAM.

kavosz.hu

Széchenyi Kártya Program
– Hitelek vállalkozásoknak
állami támogatással

9 770133 961004 65
Ára: 2550 Ft